

DETERMINATIONES
QUÆSTIONUM
QUARUNDAM
THEOLOGICARUM,

PER
REVERENDISSIMUM VIRUM
JOANNEM DAVENANTIUM,

S. Theologiæ Doctorem (nunc Episcopum Sarisburiensem)
ante aliquot annos in celeberrima Academia *Cantabrigiensi*
Theologiæ Professore pro Domina MARGARETA,
publicè disputatarum.

CLEMENS ALEXANDR. *Stromat. lib. 7.*

Διακριτὸν τῇ κατὰληπτικῇ θωείᾳ καὶ τῇ κριτικῇ λογισμῷ τὸ ἀληθὲς
ἀπὸ τοῦ φαινομένου.

CANTABRIGIÆ,
Apud THOMAM & JOANNEM BUCK, ac ROGERUM DANIEL,
celeberrimæ Academiæ Typographos.
Anno Dom. MDCXXXIV.

QUESTIONS
AND
ANSWERS
ON
THE
THEOLOGY

OF THE
NEW TESTAMENT
AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

BY
JOHN
DAVIDSON
D.D.
OF
THE
UNIVERSITY OF
GLASGOW

IN
ANSWER
TO
THE
QUESTIONS
OF
THE
REVEREND
FATHERS
OF
THE
CONGREGATION
OF
THE
NEW TESTAMENT
AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

AND
THE
LIVES OF THE
APOSTLES

Index Quæstionum.

Quæst.	Pag.
1 C oncupiscentia in renatis est peccatum	1
2 P apistarum preces pro defunctis sunt inanes	8
3 Verè credentes certi esse possunt de sua salute	15
4 Nulla est temporalis Papa potestas super Reges in ordine ad bonum spirituale	21
5 Infallibilis determinatio fidei non est annexa cathedra Papali	27
6 Ceca Jesuitarum obedientia est illicita	33
7 Non licet Protestantis salvâ conscientia Missæ interesse	39
8 Opera pœnalis non sunt divina justitia satisfactoria	42
9 Non datur liberum arbitrium in non renatis, ad bonum spirituale	45
10 Opera reatorum labe peccati sunt inquinata	50
11 Civilis jurisdictio jure conceditur personis Ecclesiasticis	53
12 Renuente Magistratu, non licet populo reformationem Ecclesiæ moliri	57
13 Missa Pontificia non est sacrificium propitiatorium pro vivis & defunctis	60
14 Antiqui Patres non meruerunt Christi incarnationem, nec aliquas ejus circumstantias	66
15 Tota potestas Sacerdotum est spiritualis	70
16 Pronitas ad malum non fluit ex principiis nature integræ	75
17 Jesuitici Pontificii non possunt esse boni subditi	81
18 Cultus religiosus creatura est idololatria	84
19 Rex in regno suo est minor solo Deo	95
20 Ecclesia Anglicana justissimè obligat ad caremonias	99
21 Ecclesia Romana est apostatica	102
22 Decretum non tollit libertatem	105
23 Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato	108
24 In essentia divina nec aliud nec accidens	111
25 Præscientia divina non erat causa lapsus humani	115
26 Subjectum divina prædestinationis est homo lapsus	119
27 Papista tenentur interesse sacris Protestantium	124
28 Papæ jurisdictio non est universalis	128
29 Fides implicita non est salutifera	132
30 Dominium temporale non fundatur in gratia	136
31 Omne peccatum est suâ naturâ mortiferum	142

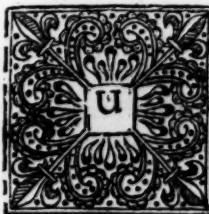
32	<i>Consilia, quæ vocantur Evangelica, habent quandoque vim præcepti</i>	146
33	<i>Remissâ culpâ remittitur pena</i>	149
34	<i>Nemo potest de congruo mereri primam gratiam divinam</i>	151
35	<i>Ecclesia invisibilis non est Idea Platonica</i>	156
36	<i>Christi victima sola verè expiatoria</i>	160
37	<i>Fides justificans est fiducia in Christum Mediatorem</i>	163
38	<i>Fides justificans non potest à charitate disjungi</i>	169
39	<i>Laici non sunt arcendi à lectione Scripturarum</i>	175
40	<i>Superbia fuit primum peccatum Angelorum</i>	180
41	<i>Publica religionis exercitia sunt linguâ vulgari peragenda</i>	183
42	<i>Diversitas graduum in Ministris Evangelicis, verbo Dei non repugnat</i>	187
43	<i>Calibatus non est necessariò sacris ordinibus annexus</i>	197
44	<i>Sancti non sunt invocandi</i>	202
45	<i>Ignorantia non excusat peccatum</i>	210
46	<i>Sancta Ecclesia Catholica quam credimus, ex solis constat Electis</i>	214
47	<i>Nec Petrus, nec Pontifex Romanus, constitutus fuit à Christo Ecclesia totius Monarcha</i>	219
48	<i>Censura Ecclesiastica non tollit vincula officiorum</i>	225
49	<i>Non datur omnibus auxilium sufficiens ad salutem</i>	234

Quæstio I.

Concupiscentia in renatis est peccatum.

UT hujus quæstionis veritas elucescat, tria facienda sunt. Primò, ostendemus quid illud sit, quod sub vocabulo *Concupiscentia* designamus. Secundò, rationibus evincemus illud esse verè & propriè peccatum. Ultimò, occurremus objectionibus adversariorum.

Quod ad primum: Cum dicimus concupiscentiam esse peccatum, non intelligimus ipsam potentiam, vel actum concupiscendi in se & absolutè consideratum; sed deordinationem hujus potentia, & actum deordinatum, sive rebellem, ab eadem dimanantem. Deordinatio potentia sita est in habituali quadam pronitate ad malum, & dicitur *concupiscentia inhabitans*; deordinatio actus est motus tendens ad illicitum, & vocatur *concupiscentia actualis*. Peccati labem in utraque agnoscimus; & utramque, non in sensualitate tantum, sed in tota anima, & maximè in ipsa voluntate collocatam affirmamus. Non me latet, Scholasticos quosdam statuere concupiscentiam nil aliud esse, quàm ingeniti peccati *materiale*; aversionem verò voluntatis à Deo, esse ejusdem peccati *formale*: sed saniores huic commento refragantur. Nam sub nomine *Concupiscentia*, non sensitivæ tantum partis effrænem motum, sed voluntatis (ut ità dicam) turpem libidinem complectuntur. Sic Altiissiodorensis, lib. 3. fol. 330. b. *Concupiscentia dicitur voluntas improba, sive libido, quæ anima appetit fornicari in creatura*. Sic Aquinas, quæst. disput. de vitiis capitalibus, *Cupiditas quadam generalis, quæ est inordinatus appetitus proprii boni, principium est omnium peccatorum*. Nec ipse Bellarminus diffiteretur, Voluntatem nostram hac ægritudine afflictam & prostratam esse. Frustra igitur obtendunt, Concupiscentiam esse nudum Materiale peccati originalis, eò quòd ad brutam animi partem pertineat; cum pervaserit etiam superiorem animæ

A

partem,

I.

De amiss. grat.
lib. 6. cap. 10.
Et 5. 15.

partem, & in ipsa voluntate sedem occupaverit. Ad hæc; nè intelligi quidem potest, quomodo indebita concupiscibilis potentia converſio ad creaturam ſit materiale peccati, & averſio voluntatis à Creatore ſit ejus formale; cùm hæc duo ſint re eadem, in eodem ſubjecto reperiantur, & differant tantum ratione. Nam (ut in Phyiſicis edocti ſumus) *Unica motio eſt, & ab eodem principio, quâ mobile recedit ab uno termino, & accedit ad oppoſitum.* Sic etiam unicâ & eadem perversâ motione, voluntas recedit à Creatore, & accedit ſive convertit ſe per ſcœdum amorem ad creaturam. Sit igitur fixum & ſtabilitum, hanc inordinatam concupiſcentiam, de qua diſputamus, vitium ſive morbum eſſe, non ſenſitivâ tantum parti inhærentem, ſed rationali, idque in ipsis renatis. Unde Auguſtinus apud Bedam in 5. ad Galat. *Adverſus mentem caro concupiſcit, id eſt, Ipsi anima ſibi metipſi, ex ea parte quâ in carne infirmata eſt, repugnat.* Et ibidem, *Aegritudo animi rationalis eſt, cùm bonis inferioribus delectatus, ſuperiora ex parte appetit, ex parte non appetit. Ideoq; in duas dividitur voluntates.* Quid multa? inquirat unusquiſq; renatorum, aut in Scripturam, aut in conſcientiam propriam; atque facilè inveniet voluntatem ſuam perversâ concupiſcentia morbo laborare.

2

Jam, quod in ſecundo loco faciendum eſt, oſtendamus hanc concupiſcentiam renatis inhærentem; atque motus omnes inordinatos ab eadem fluentes, habere rationem peccati; ſi vim & naturam hujus vocabuli ex uſu & ſenſu Scripturarum, non ex Grammaticorum aut Philoſophorum, æſtimemus.

Capitulis 6, 7, 8,
ad Romanos.

1. Quod ad inhabitantem concupiſcentiam attinet; doctiſſimus Apoſtolorum, ubi ex profeſſo hanc materiam tractat, non ſemel, ſed quatuordecies concupiſcentiam in renatis manentem *peccatum* appellavit. Quis credat Apoſtolum de induſtria toties improprie loqui voluiſſe; Papiſtas autem, qui negant hanc concupiſcentiam eſſe peccatum, proprie & magis Theologicè loquutos?

Vide Aquin. de
peccat. origin.
art. 2.

Lib. 6. in Julian.
cap. 5.

2. Peccato contaminatus eſt, quiſquis aut non habet quod debet habere, aut habet quod non debet habere; ſi talis defectus aut morbus cadat in ſubjectum culpæ ſuſceptivum. Jam verò nihil certius, quàm non debere nos effrænem hanc concupiſcentiam habere in animis noſtris; nihil maniſeſtius, quàm hunc morbum ineſſe animæ rationali, quæ peccato inſici poteſt. Quo igitur acumine hanc concupiſcentiam à peccati labe Papiſtæ vindicabunt? Non vindicavit Auguſtinus, ſed ingenuè ſaſſus eſt, *Tale ac tantum malum, tantum quia ineſt, teneret in morte, & pertraheret in ultimam mortem, niſi ejus vinculum in Baptiſmo ſolveretur.* Quinetiam Doct̃or Angelicus tantum abeſt ut eat inſicias concupiſcentiam voluntati inhærentem habere naturam peccati, ut ultro largiatur, Concupiſcentiam illam per quam

Quæſt. diſput. de
peccat. orig. art. 2.

quam prona est vis concupiscibilis ut feratur in delectabile sensus, præter ordinem rationis, esse contra naturam hominis in quantum est homo, & ita pertinere ad peccatum originale. In renatis à reatu solum confitemur; sed hoc ipso peccatum esse evincimus. Nam naturam peccati habere est necesse, quod animæ reatum potest inducere, nisi remittatur.

3. Huc etiam accedat, Veterem hominem cum membris suis omnibus ad originalis peccati massam pertinere, ac proinde corpus illud peccati constituere, quod in dies à nobis cruciandum, ac magis magisque mortificandum est. Quis autem dubitaverit concupiscentiam in renatis inhabitantem, aut idem prorsus esse cum Vetere Adamo, aut ejus partem præcipuam? Peccati igitur naturam habere qui negat, eadem operâ Novum hominem in habituali quadam justitia & sanctitate constitutum negare potest. Sed Apostolus in utroque nobis adstipulatur. De vetere homine sic loquitur ad Rom. 6.6. *Vetus noster homo cum Christo crucifixus est, ut enervetur corpus peccati, ne posthac nos serviamus peccato, &c.* Et versu 12. *Nunc regnet igitur peccatum in mortali vestro corpore, &c.* De novo homine idem Apostolus testatur, eum creatum esse in supernaturali quadam *justitia & sanctitate*. Si quantum novi hominis nobis insit, tantum infusæ & inhærentis justitiæ inesse nobis agnoscamus: tum è contrâ, quantum veteris hominis in nobis remanet, tantum innatæ injustitiæ & inhabitantis peccati in nobis remanere agnoscendum est.

Ephes. 4. 24.

4. Denique, utcumque multa ingrata & molesta sunt hominibus, ut dolores & morbi corporis; nihil tamen renatis hominibus & Deo ipsi odiosum propriè dicitur, nisi quod propriam habet peccati rationem. At hanc concupiscentiam Deus odit in ipsis renatis, quamvis odio in personam minimè redundante: quod declarat dum virtute Spiritus sui eandem concupiscentiam oppugnat, & tandem expugnat, atque penitus evellit ex animis regeneratorum. Ipsi etiam renati eandem oderunt, teste Apostolo, ad Rom. 7. Nec satisfacit huic argumento Bellarminus, dum responderet, Concupiscentiam odio haberi à Deo, & bonis hominibus, non ut peccatum propriè dictum, sed ut morbum. Si peccati nomen cum Grammaticis, aut Philosophis, ad actum illicitum solummodo restringat, nugæ agit: si de habitu malo peccati nomen usurpari posse agnoscat, edoceat nos quid morbus animo infusus & infixus à peccato infuso & inhabitante differat. Morbus hic concupiscentiæ non est *penalis* tantum, uti sunt morbi corporis; sed *damnabilis*, nisi medicus celestis suo sanguine reatum ejus dignetur expiare. Sive morbum animi dixeris concupiscentiam, sive peccatum, perinde est, modo in confesso sit, esse ejusmodi morbum, qui naturâ suâ possit agrotum damnabili

Contr. Julian. Pe-
lagian. lib. 5. cap. 5.

reatu involvere. Audite Augustinum de hisce animi vitiis rectius philosophantem: *Ista, inquit, vitia non medicos corporum quarunt, sed gratia Christi medicante curantur, prius, ut reatu non teneant, deinde ut consuetu non vincant, postremo ut nulla omnino remaneant.* Peccati rationem habet proculdubio quod sua naturâ reum facit, & post expiationem reatus, cum spiritu tamen consigit.

Hactenus de habitu, sive inhærente concupiscentia disputatum est; jam de primis ejusdem motibus videamus, an peccata verè appellentur necne.

De pudicitia.

1. Quod peccato minimè vacent hi primi motus inordinatæ concupiscentiæ, indè perspicuum esse potest, quod lege divinâ prohibentur. Quid enim aliud est peccatum actuale, quàm Dîctum, Factum, aut Concupitum contra legem Dei? Præclare Tertullianus, *Lex non concupiscendi, origines delictorum, id est, concupiscentias & voluntates, non minùs quàm facta condemnat.* Nemo concupiscit nisi quod placet animo suo; quævis autem complacentia sive delectatio in re illicita, quantumvis brevis & evanida, quantumvis repulsa & nè in actum externum erumperet cohibita, interni peccati nihilominus labeculam ipso motu contraxit. Atque hinc Augustinus, Pauli doctrinam secutus, affirmat, Concupiscentiam carnis adversus quam bonus concupiscit spiritus, peccatum esse, *quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis.* Potuisset etiam dicere, Quia inest illi inobedientia contra præscriptum legis. Nam *iniquitas est in deo, 1. Joan. 3. 4.*

Contr. Julian.
lib. 5. cap. 3.

Prov. 4. 23.

Part. 2. quæst. 108.
memb. 2.

Lib. 2. traç. 28.

2. Peccat qui concupiscit, quamvis post concupiscentias suas non eat, quamvis non apud se deliberet de implendis illis opere aliquo externo; quia tales motus non sunt puræ passionnes, sed involvunt negationes actionum debitarum. Tenetur enim unusquisque ad exquisitissimam & diligentissimam custodiam cordis sui: tenetur ratio esse pervigil in concupiscentiis refrænandis: quod nè ipsos quidem Scholasticos latuit, qui hanc ob causam primos concupiscentiæ partus peccati nomine insignire non verentur. Princeps Scholasticorum Halensis sic habet, *Inordinata delectatio quæ ex sensualitate procedit, in quantum corrupta, dicitur Primus motus, & est peccatum, quia debebat esse subdita rationi, & moveretur indebito modo præter rationem, & attingitur aliquo modo à ratione, non faciente, sed permittente, & radicem ejus non exprimente.* In eandem sententiam Altissiodorensis, *Motus concupiscibilis humana est voluntarius, & peccatum, etiam quando movetur ante judicium rationis.* Dicitur autem peccatum, quia est ad illicitum. Addo, ad extremum, gravissimi & doctissimi Theologi testimonium, Joannis scilicet Gersonis, qui in Regulis moribus sic scribit, *Omnes primi motus, quia apti sunt insequi rationem, & per eam regulari,*

regulari, si eam praeuenerint, dici possunt peccata etiam in parvulis & fatuis, quia sunt prae ter ordinem naturae primitus instituta.

Jam id unicum restat, ut aduersariorum praecipuis objectionibus occurramus.

Ex Scripturis solent ea loca afferre, quae docent renatos morte Christi absolutos, & Spiritu Christi purgatos à peccatis suis: unde effici putant, concupiscentiam in renatis manentem peccati naturam non retinere. Hujusmodi sunt. Nihil damnationis iis: qui sunt in Christo Jesu, Rom. 8. 1. Semel oblatum est Christus in consummatione saeculorum eis ad uitam aeternam, Heb. 9. 26. Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis, &c. 1. Cor. 6. 11. Mitto reliqua.

Respondeo; Idem Apostolus, qui nihil damnationis iis metuendum esse affirmat: qui sunt in Christo, docuit tamen multum veteris hominis in iisdem residere; docuit hasce reliquias quas concupiscentia nomine designamus, inhabitantis peccati reliquias esse; Uno verbo, non negavit hanc concupiscentiam esse inherens peccatum, sed negavit vim ejus damnatoriam ad renatos pertingere. Augustinus passim docuit, Reatum originalis peccati posse tolli, manente actu ejusdem. Concupiscentia tanquam lex peccati in parvulis baptizatis à reatu soluitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione persequitur. Multo plenius & apertius de Nupt, & Conc. lib. 1. cap. 26. quem locum inspicite. Tanta vis est tam clara veritatis, ut extorserit Jesuitae hanc confessionem, Fatemur ingenuè peccatum originale posse à Deo remitti, sine ulla peccatoris mutatione: quod multo durius est, quam id quod nos defendimus. Quod attinet ad illam destructionem peccati, quam urgent ex Epist. ad Hebraeos; admittimus Christi morte omnia omnium salvandorum peccata destruenda, & prorsus abolenda, sed eo modo & ordine quo Christus voluit ea aboleri. Voluit autem peccatum originale quoad vim damnandi & dominandi illico post applicatam virtutem mortis suae abrogari: sed quoad actum inherendi, & vim inficiendi, voluit paulatim illud absumi, nec prius omnino absorberi, quam mortale hoc induerit immortalitatem. Denique ablutio, sanctificatio, iustificatio, quae ab Apostolo commemorantur, non probant nihil quod peccati naturam haber manere in iustificatis; sed eos à reatu peccatorum praeteritorum omnium esse absolutos: Si dixerimus nos peccatum non habere, nos ipsos fallimus, & veritas in nobis non est, 1. Joan. 1. 8. Deus etenim gratia sua hoc agit in nobis, ut peccatum consumatur, homo liberetur. Sed, Quando consumitur, inquires? Si minuitur, quare non consumitur? Minuitur in vita proficientium, quod in vita consumitur perfectiorum, ut verè Augustinus in Evang. Joan. Tract. 4. Non solis Scripturarum testimoniis agunt Papista, sed quibusdam

busdam ratiunculis conantur evincere, hanc concupiscentiam quæ renatis inhæret peccati naturam non habere. Ex hisce paucula ventilabimus.

Object. 1.

*Suares, in 3-
quæst. 69. art. 4.*

Solutio.

Sic agunt, Peccatum originale est vera mors animæ, & hominem inimicum Deo constituit: at concupiscentia in renatis manens minimè mortifera est, nec ponit eos in statu inimicitia cum Deo: ergo &c.

Peccatum originale non inducit mortem spirituales, nisi quatenus cum reatu colligatum intelligitur: at remissione in Baptismo obtentâ, reatus aufertur. Neque diutius facit quæquam iræ subiectum, quàm in vetere Adamo censetur, simul ac quivis nostrum in renatorum numero ponitur, in novo Adamo, hoc est, in Christo censetur.

Object. 2.

Solutio.

Baptismus liberat ab omni peccato: sed non liberat à concupiscentia: ergo &c.

Liberat personam à reatu omnium peccatorum, non liberat naturam à corruptione peccati originalis. Doctè Aquinas, *Sacramenta personis adhibentur. Ideo Baptismus hoc ab homine tollit, quodd ex corruptione natura in personam redundat: & propter hoc ipsam infectionem culpa, prout afficit personam, & penam illam qua actum persona privabat, scilicet carentiam visionis divinæ, Baptismus aufert, sed non aufert actu infectionem, prout afficit naturam.* Hec ille.

*In 4 Sentent.
dist. 4. qu. 2.*

Object. 3.

*Bellarmin. de univ.
grat. lib. 5. cap. 9.*

Solutio.

Si concupiscentia est peccatum, tum Christus non verè, sed imputativè redemit nos à peccatis: & diabolus est Christo potentior; cum ille nos verè inquinaverit, Christus non verè mundaverit.

Christus verè & efficaciter nos redemit à reatu peccatorum, iræ Dei, & morte æternæ: etsi dum in hac carne vivimus haud plenè & perfectè nos liberavit à contagione peccati originalis. Imputatio enim meritorum Christi non imputativam, id est, fictam & imaginariam (ut Bellarminus intelligit,) sed veram & solidam procurat nobis peccatorum remissionem. Quod de diabolo objicit, frivolum est. Nam majoris potentia est, ab uno peccato liberare hominem, quàm mille peccatis conspurcare. Neque est impotentia, sed sapientia divinæ tribuendum, quod non protinus ab imis radicibus evellat concupiscentiam.

Object. 4.

Solutio.

Concupiscentia est poena peccati originalis: ergo non est peccatum originale: nihil enim est effectus sui ipsius.

Sub *originalis peccati* nomine duo solent designari: Voluntaria transgressio Adami omnibus ejus posteris imputata, quatenus ille personam sustinebat humani generis, & contagio hæreditaria propagata ad posteros per generationem. Concupiscentia est effectus, sive poena consequens originale peccatum priore modo intellectum: sed est ipsissimum originale peccatum.

peccatum in secunda acceptione. Neque hoc novum aut mirum videri debet Pontificiis, cum ipse Magister sententiarum aperte scripserit, Originale peccatum esse vitium concupiscentiæ, lib. 2. distinct. 32. Et ante eum Hugo de sancto Victore, Si queritur, inquit, quid sit originale peccatum in nobis, intelligitur corruptio, sive vitium quod nascendo trahimus per ignorantiam in mente, & per concupiscentiam in carne. Quinetiam ipse Augustinus contra Julianum clarè demonstravit, concupiscentiam hanc esse peccatum, pœnam peccati, & causam peccati, lib. 5. cap. 3.

Non opus est orare pro remissione primorum motuum qui fluunt ab inhabitante concupiscentia, si voluntas illis non consentiat. Non sunt ergo peccata: nam omne peccatum indiget remissione. Si autem actualis hæc concupiscentia pro peccato non habetur, tum multo minùs habitualis. Citantur in hanc sententiam testimonia Augustini, ex lib. 1. ad Bonifac. cap. 13. & de perfecta justitia, prope finem.

Fatendum est Augustinum sensisse, Renatos, cum dicunt in oratione Dominica, *Dimitte nobis debita nostra*, non respicere ad inhabitantem concupiscentiam, sed ad peccata post Baptismum commissa. Non id tamen voluit, Concupiscentiam hanc non habere in se naturam peccati originalis; sed reatum ejus in regeneratione semel dimissum, quotidianâ remissione haud indigere. Quod etiam de primis motibus dubitanter ait; *Non opus est (ni fallor) ut diceremus; DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA, si desideris peccati aliquantulum non consentiremus*: id facit eodem nixu fundamento, nimirum, quod opinetur, unâ cum originalis peccati reatu, omnes involuntarios motus ejusdem, utpote à solo Adamo vetere, id est, natura corrupta, fluentes, non imputari illis qui in novi Adami profapiam inferuntur. Frustra igitur Bellarminus, ex eo quod post condonationem sive nonimputationem minimè egent novâ remissione, probare conatur hosce indeliberatos motus concupiscentiæ, atque matrem eorundem, peccati naturam; si in se & ex se spectentur, non habere.

De Sacram. lib. 1.
p. 7. Cap. 28. pag.
249.

Object. 5.

Solutio.

De perfect. justit.

Quæstio II.

Quæstio II.

Papistarum preces pro defunctis sunt inanes.

IN hac thesi preces illas intelligimus, quæ funduntur vel pro liberatione fidelium à poenis Purgatorii, vel pro mitigatione, sive mitiori cruciatu damnatorum in carcere infernali. Quod ad damnatos attinet, negari non potest, nonnullos ex antiquis Patribus autumasse, etiam istos posse juvari precibus viventium. Hinc illa Augustini distributio mortuorum in tres classes; - In *bonos*, pro quibus dicit orationes Ecclesiæ nil aliud esse quàm *gratiarum actiones*; In *non valde malos*, pro quibus concedit esse *propitiationes*; In *valde malos*, pro quibus non negat ad hoc prodesse, *ut tolerabilior sit eorum damnatio*. Imò nonnulli hunc errorem auxerunt, & precibus vivorum ex ipso Inferno posse mortuos liberari somniarunt. Hanc sententiam sequitur Damascenus; quam ineptissimis aliquot fabellis conatur stabilire. Sed quia ipsi Papistæ non audent hunc errorem tueri, verbò perstrinxisse sufficiat. Accedo ad preces Papisticas pro defunctis, & in Purgatorio (ut suspicantur) laborantibus; quas certum est non modò minimè niti Scripturarum fundamento, sed uti inanes (nè dicam impias) rationibus ex Scriptura petitis posse refutari.

Qui defunctos hisce precibus juvare contendebant, ultro fatebantur, id se facere voluntario potiùs motu suorum animorum, quàm mandato ullo sacrarum Scripturarum: in quibus, si à capite ad calcem evolvantur, nullum mandatum, nullum exemplum, nulla promissio reperietur, in quibus hæc consuetudo fundata obtendatur. Macchabæi factum nullius ponderis est, quod ipse apud se perperam *διαλογιζομενος*, non ex lege rite institutus, inceptabat; nullo postmodum (quod scimus) in Ecclesia Judaica illud imitante. Sancti Patres, qui hæc preces non improbant, eas tamen à consuetudine arcessunt, non à verbo Dei. Tertullianus oblationes pro defunctis (orationum eadem ratio) inter ea numerat, quæ nullius Scripturæ testimonio, sed

Vide Ench. cap.
110. Et de Civ.
lib. 21. cap. 24.

Serm. de defunctis.

Argum. 1.

2. Macch. 11.

De corona Militis.

sed solius traditionis titulo, & consuetudinis exinde patrocino vindicantur. Augustinus, qui tandem concessit preces Ecclesiæ pro mortuis omnino non vacare, nunquam tamen ut dogma fidei admisit, fidelem aliquem post mortem poenas subire, à quibus harum precum suffragio eximatur: sed tanquam de re dubia loquitur, Ench. cap. 67. *Tale aliquid post hanc vitam fieri incredibile non est; utrum ita sit quæri potest, &c.* Et de Civ. 21. 26. *Non redarguo; forsitan verum est.* Qui de fidei dogmate in Scripturis fundato ita loqueretur, ob ipsam fluctuationem infidelis merito haberetur.

Non destituuntur solummodo preces istiusmodi autoritate Scripturarum; sed inanes & inutiles convincuntur perspicuis rationibus. Nam post hujus vitæ finem, duo tantum status defunctorum in Scripturis commemorantur: Unus Beatorum cum Christo, alter Damnatorum cum Diabolo. Beati non indigent precibus ut eximantur à pœnis: Dammati non juvantur precibus; utpote à pœnis nunquam eximendi. Fidelium status post mortem in Apocalypsi passim describitur; proferrant inde Papistæ (si possunt) vel unam syllabam, quæ leviter innuat quenquam ex hoc numero apud Inferos excruciantum. ^a Requiem à laboribus, ^b domum æternam, ac ^c mansiones à Christo paratas omnibus piis in Christo morientibus novimus; omnibus impiis & infidelibus ^d vermem & ignem æternum intentatum. Quis fructus igitur orationum pro defunctis; qui aut in cœlestibus mansionibus locati, gaudiis fruuntur; aut tormentis adjudicati, ab iisdem nunquam liberantur? Quicquid de loco sive statu tertio dubitant Patres suspicatis sunt, tamen quoties dogmaticè rem definiunt, nobiscum planè sentiunt. *In requie sunt animæ piorum à corpore separate: impiorum autem pœnas luunt; donec istarum ad æternam vitam, illarum ad æternam mortem, corpora reviviscant.* Est etiam receptissima & sanorum Theologorum calculis approbata distributio fidelium membrorum Christi, in Ecclesiam militantem in terris, & triumphantem in cœlis; tertiam autem illam piorum defunctorum conditionem, *astuantium scilicet & gementium in flammis*, soli Poëtæ, Platonici, ac Papistæ, pro certo dogmate agnoverunt.

Porro, & illud evincit hæc Papistarum preces esse inanes, quòd ipsi fateantur se orare tantum pro illis, qui aut venialibus culpis implicati, ob easdem pœnis purgatoriis adjudicantur, aut qui ob commissa mortalia, post remissam culpam, & pœnæ æternæ in temporalem commutationem, moriuntur, satisfactione plenaria Deo nondum exhibitâ. Quod ad venialia (quæ vocant) attinet, falsò præsumunt, fidelem quenquam post mortem talibus aut maculatum, aut obligatum permanere. Nam vera fides & pœnitentia semper pacem obtinent

B

apud

*De otto Dulcit.
Questio-quest. 1.*

Argum. 2.

^a Apoc. 14. 13.
^b 2. Cor. 5. 1.
^c Joan. 14. 2.
^d Mar. 9. 44.

*Aug. de Civ. lib.
13. cap. 8.*

Argum. 3.

Vide Alenf. lib. 4.
quæst. 15. memb. 3.
pag. 274.

Lib. 3. cap. 13.

Serm. in die Cir-
cumcis. pag. 51.

In Natal. Salvat.

Vide Durand. lib.
2. dist. 32. quæst. 1.

In 2. Sent. Diff.
30. quæst. 2.

In 1. 3. quæst. 114.
Disp. 131. cap. 4.

apud Deum; & indubiam peccatorum remissionem: nemo autem ex filiis Dei; & membris Christi, moritur absque contritione & fide in Christum. Monuerunt ipsi Scholastici, hæc veniales culpas in ipso exitu animæ unâ cum fomite concupiscentiæ per gratiam finalem extinguî; pœnam autem (si qua luenda maneret) per contritionem absorberi. De culpa siue macula, ex communiore Scholæ placito sic statuit Author Compendii, quod Alberto tribuitur, *In salvandis omne peccatum veniale deletur à gratia finali, quantum ad culpam.* Jam quod attinet ad pœnam; gravis Theologus Gerson Parisiensis confidenter asserit, *Quisquis in ipso articulo mortis petit hîc puniri in curia gratia, liberabitur à pœna futura, & volabit liber in cælum.* Quis verò inter fideles censetur, qui hoc toto corde enixè non petit à Deo, præsertim morte imminente? A culpis igitur venialibus & pœnis immunes moriuntur pii, quamvis peccati expertes esse nequeant in hoc corpore mortali. Sic Augustinus, *Non hîc sumus sine peccato, sed exhibimus sine peccato.* Et Nazianzenus, *Ex morte lucramur peccati abscissionem, sitque pœna misericordia.* Quorsum ergò oblationes aut orationes pro illis liberandis profundantur, quos, si in Christo mortuos credimus, cum Christo à pœnis & doloribus liberatos, fide catholicâ credere debemus? Nam quod somniant Papistæ, Deum credentibus & pœnitentibus mortalium peccatorum culpam remittere, pœnam tamen exigere temporalem, aut hîc, aut in vita futura tolerandam, id nullâ ratione nititur. Quid (quæso) aliud est, peccatum remittere, quàm nolle id ad pœnam imputare? Pugnantia ergò loquuntur, qui culpam remitti & pœnam exigi, simul & eodem spiritu affirmant: Inania meditantur, qui suis precibus satagunt eos à pœnis vindicatoris eximere, quos Christi sanguine à culpis omnibus expiatis profitentur. Quinetiam, *Divina Justitia aperte repugnat, ut aliquis obligetur ad pœnam, qui culpam non habet,* ut verè Aquinas. Nec reclamare audet Vasques Jesuita; imò ingenuè agnoscit, *Sublatâ maculâ nullam pœnam condignè posse infligi, qua habeat veram rationem pœnae.* Deo igitur injuriam facit, qui rogat eum, ut pœnam inflictam ab illis removeat, quibus talis pœna condignè infligi non potuit. Ad extremum, & illud addo; Licèt post remissam in hoc seculo & deletam culpam divina justitia pœnam exigeret in altero; nullus tamen locus relinqueretur precibus hîsce aut oblationibus quas Pontificii celebrant pro defunctis. Nam utcumque sententiæ latæ in peccatores, dum hîc vivitur, esse possunt ambulatoriæ; sententiæ tamen, quæ post hanc vitam in animas defunctorum coram tribunali divino apparentium proferuntur, sunt peremptoriæ. Fac igitur justè Deum decrevisse ab hoc aut ab illo defuncto tantas ac tales pœnas exposcere; quis speret se hoc decretum

decretum five precationibus five missificationibus suis posse infringere? *Ipsa incommutabilitas divina sententia* (ut cum Augustino loquar) *non patitur post hanc vitam misericordia auxilium præberi illis qui ad justas pœnas condemnantur; sed solvant oportet, usque ad novissimum quadrantem.* Nunquid verisimile est, Christum advocatum nostrum suâ intercessione ac morte fidelium animas aut nolle aut non posse eximere à pœnis post mortem tolerandis; sacrificulos autem (Christo scilicet magis misericordes) velle in id laborare, ac posse illud à Deo impetrare? Sed de hisce aptior erit disputandi locus, cum ex instituto Purgatorii commentum refutabimus. Jam pauculas adversariorum objectiones dissipemus.

Univerſa Ecclesia orationes pro defunctis frequentavit: Non potest autem esse vacuum aut superfluum, quod ab universa Ecclesia fieri consuevit: Concedendum ergo est, hisce precibus animas mortuorum relevari, & à pœnis Purgatorii liberari. Hoc argumento, ab Ecclesiæ catholicæ traditione petito, usi sunt olim Dulcitius & Paulinus in suis quæstionibus ad Augustinum missis. Atque ipse Augustinus hoc argumento potissimum permotus, (non tanquam dogma fidei, uti apud Pontificios habetur, sed tanquam opinionem non omnino improbabilem) concessit hasce preces quibusdam defunctis prodesse, nimirum iis nec valde bonis, nec valde malis, quos post mortem temporalibus quibusdam pœnis adjudicatos suspicatur.

Non impugnamus quicquam quod universa Ecclesia unquam tenuit aut fecit, sed quod hic aut ille ex facto catholice Ecclesiæ malè intulit. Commemorationem five honorariam nominationem Sanctorum defunctorum non rejicimus, uti nec solennem gratiarum actionem pro illis qui in fide Christi obierunt: Quinetiam agnoscimus pro beata resurrectione, pro absolutione publica in die judicii ac perfecta consummatione fidelium defunctorum, absque ulla superstitione orare nos posse. Hinc illa solennis oratio in Ecclesia nostra Anglicana, quando mortui mandantur sepulturæ; *Gratias tibi agimus, Omnipotens Deus, quod hunc fratrem nostrum ab impiis hujus mundi miseriis liberasti: oramus insuper ut citò numerum electorum tuorum compleas, atque regnum tuum accelereſ; ut nos unà cum hoc fratre nostro, & omnibus in vera fide defunctis, perfectam consummationem & beatitudinem tam in corpore quàm in animo assequamur, &c.* Illud denique adjicimus, Antiquam Ecclesiam in funere mortuorum considerasse recens defunctos tanquam in itinere, aut transitu ad portum beatitudinis; atque hanc ob causam piis votis, & quasi bonis ominationibus eos prosequi solitam. Describitur apud Arcopagitam ritus sepeliendi mortuos, quo in loco commemorat solennem

Quest. Evan. lib. 2. cap. 28.

*Object. 1.
Vide August. de 8
Dulcitii quæstion.
quæst. 2. De Cura
pro mort. cap. 1.*

Solutio.

De Eccles. Hierarch. cap. 7.

Ibid.

Object. 2.

Brev. Rom. in Of-
fic. Des.

Solutio.

Vide Brev. Rom.
Commendat. Ani.
pag. 232.

Pag. 233.

Pag. 234.

precationem, sed gratulatoriam, quâ Deo gratiæ aguntur, ob fratrem in spe beatæ resurrectionis defunctum: quâ ipse defunctus Sanctorum socius & particeps prædicatur. Sed illud fortasse arripient Papistæ, quod subjungit Dionysius, *Sacerdotem à Deo petere solitum, ut omnia peccata quæ humanâ fragilitate admissa sunt, ei qui vitâ excessit remittat, & eum in lucem ac regionem vivorum deducat.* Hæc ea sunt quæ (ut modo dictum est) respiciunt animam nuperrimè separatam, & consideratam quasi in motu aut viâ ad regionem vivorum, non quasi in perpeffione tormentorum. Preces itaque Papistarum pro animabus è Purgatorio liberandis nihil commune habent cum precibus catholicæ Ecclesiæ; quæ petebat, *ut defunctus illico in sinum Abrahæ deduceretur, in locum scilicet, à quo fugit dolor, tristitia, & gemitus;* non, ut educeretur ex aliquo loco tormentorum, in quem nullum ex iis qui sanctè vixerunt incidisse præsupponit idem Dionysius. Hanc Ecclesiæ praxin ritè intellectam non damnamus, sed illorum infirmas ratiocinationes, qui ab hac praxi poenas purgatorias, & fidelium quorundam à talibus poenis liberationes deducere sategunt, in quem finem suas preces prorsus inanes judicamus.

Illud etiam urgeri potest, Per aliquot secula in usu fuisse, non modò ut animæ defunctorum in ipso funere Deo commendarentur, sed ut in anniversariis eorundem solennitatibus huiusmodi preces adhiberentur; *Absolve animam famuli tui: Da animabus servorum tuorum refrigerii sedem, &c.* Videntur hæ precationum formulæ innuere, animas defunctorum manere peccatorum reatu diu ligatas, & à sedibus beatis exules, atque harum precum efficaciam tandem absolvi, & in consortium beatorum admitti: quod si fateamur, magnam utilitatem mortuis apportabant.

Irrepsit in Ecclesiam Dei consuetudo, (quam nemo prudens laudaverit) ut preces illæ quæ usurpari aptè poterant, quando in ipso mortis agone moribundi anima divinæ misericordiæ commendabatur, etiam in funere repeterentur. Neque id solum, sed quoties anniversarium Depositionis diem commemorabant (quasi animæ defunctorum adhuc in eodem periculo constitutæ essent) easdem preces iterabant. Ex Breviario Romano promptum est hæc singula animadvertere. Nam cum in agone sui exitus anima anxia luctatur cum horrore peccatorum suorum, & iræ divinæ, hæc preces à sacerdote præscribunt adhibendas, *Libera (Domine) animam servi tui ex omnibus periculis Inferni, & de laqueis pœnarum: Patriarcharum tuorum sinibus eam insinuare non renuas: — Quæcunque per fragilitatem humanam peccata commisit, tu veniâ misericordissimæ pietatis absterge.* Jam in ipso funere orationem eodem prorsus tenore adhibitam fuisse ostendimus ex Dionysio; recurrente etiam

etiam anniversariâ defunctorum solennitate, easdem preces subinde ingeminabant; *Requiem aeternam dona eis Domine: — Absolve animas eorum: — Da illis refrigerii sedem, &c.* Si totum officium Defunctorum percurras in Psalmis, in lectionibus, in orationibus, nihil invenies nisi quod animæ è corpore jamjam migraturæ, & ad beatam requiem transituræ, conveniat. Preces igitur ejusmodi non confirmant errorem Papistarum orantium pro liberatione animarum è Purgatorio. Primò, quia hæc ipsa consuetudo transferendi preces illas ad Defunctos, quæ propriè pertinebant ad vivos, & in ipso agone mortis constitutos, à ratione prorsus aliena est. Ab eo autem quod fit contra rationem rite institutam, petere rationem ad dogmata fidei stabilienda, delirum est. Secundò, quia in his ipsis precibus, quæ pro moribundis aut defunctis usurpantur, de animis à Purgatorio vel è Purgatorio liberandis, nulla mentio. Eò tendunt omnes, ut in regnum gloriæ transferantur, ut à Satanæ & Inferni potestate eripiantur; uno verbo, nè ad tormenta aeterna damnentur; non ut è loco tormentorum eruantur. Quod ipse Bellarminus agnoscit, cùm fatetur Ecclesiam Romanam precibus pro defunctis aut eo modo loquendi, quasi animæ jam migrarent è corpore. Denique, quod animadversione dignissimum est, in omnibus Missis quæ extant sub Apostolorum aut Patrum nomine (quales sunt Jacobi, Petri, Chrysostomi, Basilii, &c.) in ipsa precatione quæ defunctos respicit, de Purgatorio, aut de animarum à Purgatorii pœnis liberatione, alium silentium.

Si dicamus publicas Ecclesiæ preces respexisse animas tanquam in ipso articulo separationis positas, aut tanquam in transitu ad aliud seculum, & Tribunal justitiæ divinæ; quid tamen respondebimus Patribus, qui oblationes & orationes pro mortuis frequentabant? Quorsum hoc facerent, nisi ut hisce oblationibus expiarent peccata defunctorum, atque impetrarent illis à pœnis immunitatem? Non sunt igitur inanes hæ orationes quæ funduntur pro mortuis.

Quod attinet ad oblationes & orationes pro mortuis; concedo Augustini atate invaluisse apud vulgus & privatos quosdam doctores incertam quandam opinionem de quibusdam fidelibus, nec valde bonis, nec valde malis, qui post mortem temporalibus pœnis cruciantur; et (quod huic connexum putabant) de liberatione eorundem ab hisce pœnis virtute orationum & oblationum, quas illorum nomine frequentabat Ecclesia. Sed hoc totum ab incerta conjectura pendebat, non à Scriptura, fatentibus iisdem Patribus, uti antea monuimus. Catholica autem Ecclesia, in celebratione Eucharistiæ, offerebat pro defunctis; sed sacrificium *Eucharisticum*, non *Expiatorium*. Unde in Missa, quæ fert nomen Beati Chrysostomi, sic

Offic. Defunct.
pag. 190. & 194.
19c.

De Purg. lib. 2.
cap. 5.

Object. 3.

Solutio.

Missæ Chrys. Tom.
5. pag. 353.

*Vide Sixt. Senenf.
lib. 6. annot. 245.
Vide August. Ench.
cap. 112. Et de
Civitt. lib. 21.
cap. 24, 25.*

*Confes. lib. 9.
cap. 13.*

se habent verba, quæ hanc oblationem exprimunt, *Offerimus tibi rationalem hunc cultum pro majoribus nostris in fide requiescentibus, pro Patriarchis, Apostolis, & præcipuè pro sanctissima Domina nostra Deipara, &c.* Qui ex tali oblatione, aut Purgatorium, aut liberationem fidelium à pœnis purgatorii deducere conatur, ad *Anticyram* relegandus est. Sed occurrunt etiam orationes & oblationes privatarum personarum pro defunctis amicis: Nunquid istæ non supponunt eos fuisse in tormentis, & talium oblationum subsidii ab eisdem liberandos? Non ausim de omnibus spondere: Nam scio fuisse duos errores pervagatos in Ecclesia: unum eorum, qui animas solutas putabant in abditis quibusdam receptaculis extra cœlum quasi in communi custodia detentas usque ad diem Judicii: alterum eorum, qui somniabant omnes Christianam fidem amplexos, quantumvis impios, tandem servatos iri. Verisimile est hisce erroribus implicatos, etiam in orationibus & oblationibus suis alium scopum habuisse, quàm habuit catholica Ecclesia, aut Patres saniores. E quibus Cyprianus, Epist. lib. 3. epist. 6. scribit, se oblationes & sacrificia ob commemorationes Martyrum celebraturum. Et lib. 4. epist. 5. ait, se sacrificia pro Martyribus offerre, *qui coronas illustri passione mernerunt*: unde constat hæc oblationes pro defunctis non eo animo susceptas, ut à pœnis eximerentur. Sed neque Patrum orationes eò tendebant; quod ex Nazianzeno, Ambrosio, Augustino, facile est ostendere: qui omnes pro amicis defunctis illud verbo tenus videntur postulare, quod jam factum esse profitentur. Ex unius Augustini oratione pro matre sua, discere licet quid sibi velint hujusmodi orationes. Sic ille; *Pro peccatis matris meae deprecor te: Nè intres cum ea in judicium. Non se interponat nec vi nec insidiis Leo & Draco, &c.* Videtur pertimescere nè mater sua fortasse ardeat in flammis Purgatorii. Audi quæ habentur eodem loco; *Credo quòd jam feceris quod te rogo, sed voluntaria oris mei approba Domine.* Cætera quæ à Papistis afferri solent, lubens omitto: illud unum clausulæ loco addam; Utcunque mortuis nullam utilitatem afferant hæ preces de quibus disputatum est, vivis tamen afferunt longè maximam. Nam pro hisce suffragiis cœmendis totius ferè orbis divitiæ ad Monachos & sacrificulos devenerunt. Dum seculares hunc errorem errant, nemo persuaserit Pontificiis, preces pro defunctis esse inanes.

Quæstio

Quæstio III.

Vere credentes certi esse possunt de sua salute.

Pontificii fidem ita arctare solent ad universales & conditionatas de salute obtinenda propositiones, ut interim inficias eant quenquam fidelium aut debere aut posse certo credere, sibi in particulari peccata esse remissa, sibi vitam in Christo esse repositam, se denique factum esse filium Dei, & constitutum hæredem regni æterni. Nos è contrà defendimus, verè credentes non modo apprehendere per actum fidei hæc universalia pronuntiata; *Quisquis crediderit & perseveraverit, salvus erit; Quisquis verè penituerit, obtinebit remissionem peccatorum*, & consimilia: sed etiam hæc particularia & applicata; *Ego sum filius Dei adoptatus; Mihi remissa sunt peccata; Deus me perducet ad vitam æternam*, & id genus alia. Ut hoc melius constet, inprimis illud tenendum est, Nos in hac thesi, *Verè credentium* nomine eos insignire, non qui nudum tantummodo assensum præbuerunt doctrinæ Evangelicæ, sed qui nacti sunt fidem in Christum recumbentem, ad Deum Patrem eos deducentem, corda ipsorum purificantem, eos denique in numero filiorum adoptatorum collocantem; quæ omnia fidei justificanti competere ex Scripturis liquet. Si quis neget talem fidem in ullius hominis corde vigere, is negat Christum habere Ecclesiam in terris, & prodit se nec verè fidelem esse, nec verè Christianum. Porro, non sicco pede transeundum est, quod in thesi ponitur, prædictos fideles posse certos esse de sua salute. Nam pro qualibet conditione, aut quovis temporis articulo esse certos, aut habere actualem hujus certitudinis apprehensionem, non asseveramus. Imò, libenter agnoscimus hanc persuasionem fidei non exire in actum quolibet momento, nec id solum, sed contrariam formidinem sæpe invadere & concutere animos ipsorum renatorum, præsertim cum reatu gravioris alicujus criminis sese implicatos, & iræ divinæ ob illud obnoxios animadvertunt. *Illud* igitur

Rom. 5. 1.
Ephes. 3. 12.
Hebr. 10. 21.
Act. 15. 9.
Joann. 1. 12.

igitur

igitur solummodo tuemur, Quemlibet verè fidelem, five renatum, semper in se habere unde certò sibi persuadeat, se divinà misericordià ad æternam salutem fore perducendum. Verum igitur est (quod omnes pii sentiunt & dolent) actum fidei sic intercipi aliquando, & jactari variarum tentationum fluctibus, ut non possint sine magno negotio ad pacatum divinæ gratiæ portum appellere. Sed non minùs verum & hoc, Discussà hac nube, & Sole reducto, hominem fidelem sese recolligere, gratuitas Dei promissiones apprehendere, & salutem sibi propter Christum donandam: idque non actu incertæ opinionationis aut spei, cui falsum subesse potest; sed veræ, vivæ, & infallibilis fidei, per Spiritum Dei in ejus corde excitatæ.

Argum. I.

Huic sententiæ nostræ firmandæ, primo in loco afferemus argumentum à natura fidei petitur, & ipso fine credendi. Fides in corde concepta, & in Christum redemptorem directâ, eadem operâ, quâ Christum apprehendit, vitam æternam ipsi credenti propter Christum donandam apprehendit: nec alio fine fertur in Christum, quàm ut credendo in eum vitæ æternæ particeps fiat. Qui hoc nescit, fateatur se Evangelium nescire. Joann. 3. 16. *Sic dilexit Deus mundum, &c. ut quisquis credat in Filium, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Et Joann. 5. 24. *Qui credit, habet vitam æternam, & in judicium non venit, &c.* Joann. 20. vers. ult. *Hæc scripta sunt ut credatis-- & ut credentes vitam æternam habeatis per nomen ejus.* Fatetur ipse Cassander, hanc certitudinem fidei naturâ sequi justificationem; & omnes justificados indè certos reddi de remissione peccatorum suorum, & gratuita Patris erga se benevolentia. Sed objiciunt adversarii; *Utcunque in genere certum sit, esse aliquos verè credentes, & verè justificados; nemo tamen per fidem certò statuere potest se esse in illorum numero, aut se habere hanc fidem.* Longè aliter Apostolus; *Spiritum qui ex Deo est accepimus, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis,* 1. Cor. 2. 12. *Justificati fide pacem habemus apud Deum,* Rom. 5. 1. Quomodo per fidem pacem obtinebit, qui, an ipsam fidem habeat necne, incertus est? Longè aliter Augustinus; *Nos ipsam fidem, quando inest in nobis, videmus in nobis.* Nec aliter fieri potest: nam fides est instar luminis, quod tam seipsū visibile facit, quàm alia. Paulo & Augustino adstipulantur ipsi Scholastici. Aquinas; *Quicumque habet scientiam vel fidem, certus est se habere; quia de ratione fidei est, ut homo sit certus de his, quorum habet fidem.* Nec refragatur Durandus; *Habens fidem, ita certus est se habere fidem, sicut certus est de quocunque alio: credens enim experitur se credere.* Reperit aliam rimam Bellarminus, quâ opinatur se posse elabi. Respondet enim, nos certos esse posse de ipso credendi actu, quando credimus; sed ignorare utrū actus ille proficiatur ex habitu, gratuito scilicet & infuso. Sed Apostolus de infusis donis loquitur, quando ait, nos per spiritum scire quæ à Deo donata sunt.

Consultat. artic. 4.

Bellar. de Justif.
3. 9.

De Trin. 13. 1.

1. 2. quæst. 112.
art. 5.

Lib. 3. d. 23.
quæst. 7.

De Justif. lib. 3.
cap. 10.

sunt nobis: &c., quando jubet nos tentare utrū simus in fide necne; quando in hunc modum urget, *Annon cognoscitis vosmet ipsos, quia Christus Iesus in vobis est, nisi forte reprobi estis?* Si nolit Apostolo cedere, at cedat Cardinali. Sic igitur Cajetanus, *Certitudine fidei quilibet scit se habere donum infusum fidei, & hoc credit sicut credit alia credita.* Restat ultimum effugium Papistarum; nempe fidem justificantem non posse afferre certitudinem salutis ipsi credenti, quia non potest esse certus, se in hac fide perseveraturum. Corona autem non datur nisi perseverantibus. Sed neque hoc valet ad enervandam salutis certitudinem: quia idem Deus, qui fidem inspiravit cordibus filiorum suorum, conservabit eandem ne prorsus extinguatur. *Custodimini virtute Dei per fidem ad salutem paratam tempore novissimo.* Qui per fidem custodit filios suos ad salutem, proculdubio ipsam fidem custodiet, quā amissā exciderent à salute.

Secundò, licet nobis argumentari ab aliis Spiritūs sancti donis, quæ sunt certissima *περὶ τῆς* obtentæ adoptionis, & hæreditatis obtinendæ; qualia sunt charitas in Deum & proximum, studium mortificationis, gaudium spirituale in Domino, pax conscientiæ, & consimilia. De charitate scribit Apostolus, *Scimus quod translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Idem dici potest de reliquis omnibus; Scimus quod translati sumus de morte ad vitam, quoniam odimus peccatum, & carnis concupiscentiis crucifigendis seridè studemus. Scimus, &c. quoniam in Domino, non in mundanis hisce rebus gaudemus. Scimus quod translati sumus, &c. quoniam pacem Dei, quæ superat omnem intellectum, obtinuimus. Neque dicere possunt adversarii, eos, qui præditi sunt talibus donis, nescire an ea habeant necne; nam, autore Augustino, *Qui diligit fratrem, magis novit dilectionem quā diligit, quā fratrem quem diligit.* Et sanè perabsurdum est, pacem conscientiæ, aut gaudium spirituale illi inesse, qui non vividè sentit hæc eximia dona in anima sua vigere. Ad gaudium enim sive spiritualement delectationem tria concurrant oportet, *Objectum delectabile, applicatio ad appetentem, & cognitio applicationis*, ut rectè Gerson, part. 2. Comp. Theo. de delectat. pag. 161. Certi igitur sunt Renati de hisce rebus obtentis, certi etiam de salute obtinenda. Neque hîc contenti esse debemus tali certitudine, quæ ex fallacibus conjecturis oriri potest: nam hoc dato, ipsa pax nostra subinde esset infida, gaudium ipane, salus evanida. Scio Pontificios concedere nobis certitudinem *spei*, de remissione peccatorum, de statu gratiæ in præsentī, & statu gloriæ in futuro; sed negare certitudinem *fidei*. Sed si spem ex fallacibus conjecturis & discursu humanæ rationis ortam intelligunt; quid fidelibus concedunt, quod impiis & hypocritis inesse non poterit? Si verò spem infusam & Theologicam, audiant resolutum Doctorem, *Quod subest spei infusa, non potest non evenire;*

2. Cor. 13. 5.

In 1. 2. quest. 112.
art. 5.

1. Petr. 1. 5.

Argum. 2.

1. Joan. 3. 14.

De Trin. lib. 8.
cap. 8.

Durand.

nium Spiritus qualicumque modo exhibitum fit aut ita obscurum, ut percipi non possit; aut ita incertum & fallax, ut per illud quivis decipi possit. Respondetur ab adversario, Impios & hæreticos, qui Spiritum adoptionis nunquam habuerunt, somnare aliquando se tale testimonium audivisse, atque inde deceptos fuisse. Ridicula & aliena à scopo controversiæ responsio. Nam interrogatus de *regentis & verè fidelibus*, respondet de *impiis & hæreticis*. At sacra Scriptura hoc discrimen ponit inter mundum & verè fideles, quòd mundus non potest accipere Spiritum Dei, nec scire eum; at verè regenti cognoscent eum, quia apud eos manebit, & in illis erit. Perinde igitur facit Bellarminus, ac si contenderet, Homines vigilantes & sobrios non posse certò statuere se vigilare & sobrios esse, quia ebrii & somniantes idem putant, & falluntur. Jam hoc fixo & stabilito, quòd filii Dei, ipso Spiritu testimonium illorum cordibus exhibente, certò & infallibiliter cognoscere possunt se esse filios Dei; sequitur, Eosdem certos etiam esse posse de sua salute. Quid enim impedit, quin cum Apostolo confidenter concludant, *Si filii, etiam heredes; heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi?* Nam *Deus nunquam rescindit donum adoptionis*; ut verè Ambrosius, lib. 3. dist. 10. quæst. 1. art. 1. Quod Biel, scriptor Pontificius, apertè agnovit, quando scripsit, Eos omnes qui à salute excidunt, nunquam fuisse Dei filios per adoptionem.

Joann. 14. 17.

Rom. 8. 17.

Ultimo in loco disputare licet à natura & scopo promissionum Evangelicarum de remissione peccatorum, & de consecutione vitæ æternæ. Nam harum ea vis est, ut simulac quis per vivam fidem eas acceptaverit, & ad se pertraxerit, illico *firmam & solidam* indè *consolationem* percipiat. At qui potest promissio de remissione peccatorum, aut donatione vitæ æternæ, solidum & verum solatium afferre credenti, si ipse fidelis incertus maneat utrùm fidem habeat necne? si, dato quòd habeat justificantem, non possit tamen adhuc certitudine fidei cognoscere sibi peccata esse remissa, aut se fore hæredem vitæ æternæ, sed de hisce rebus cogatur opinari & quasi ariolari per signa quædam quæ plurimos fallunt? Perpendite igitur quàm frigida & languida sit illa consolatio, quam fides Papistarum affert credentibus. Nam tendit solummodo in hanc universalem propositionem, *Quisquis pœnituerit, crediderit, & perseveraverit, obtinebit remissionem peccatorum, & vitam æternam*: aut in hanc conditionatam, *Si ego credidero, & perseveravero, servabor*. At hoc certò sciunt impii & hæretici; hoc credere possunt etiam qui de sua salute desperant. Malignè igitur agunt cum fidelibus Dei filiis, qui aliam illis fidem non concedunt de remissione peccatorum, & salutē suā, quàm quæ inesse potest perditis & desperatis. At nos affirmamus, Unumquemque fidelium credere & dicere posse cum Apostolo, *Vivo ego per fidem filii Dei, qui dilexit me, & tradidit*

Argum. 4.

Hebr. 6. 18.

semetipsum pro me, Galat. 2. 20. Et 2. ad Timoth. 4. 18. Eripiet me Dominus ab omni opere malo, servabitque regno suo celesti.

Objiciunt Papistæ, Hanc fidei certitudinem, quam nos ponimus, reddere homines securos, & efficere ut impuris concupiscentiis audaciùs fræna laxare præsumant; ac proinde satius esse *spem moralem, sive conjecturalem* de hisce rebus concedere fidelibus & renatis, quàm *fidem Theologicam & infallibilem*. Sed ipsi hanc suam objectionem elidunt. Nam inter ipsos Pontificios, qui negant renatis hanc fidei divinæ certitudinem, reperiuntur qui docent posse eos, imò solere, præsertim homines perfectos, ad eam securitatem venire, ut nullam habeant de sua justificatione formidinem: planè ad eum modum quo credimus, sine ulla hæsitatione & formidine deceptionis, Cæsarem imperâsse in Italia, Alexandrum in Græcia, Ciceronem oratorem, Virgilium Poëtam fuisse. Profectò hoc plus est quàm nos postulamus, aut docemus. Nos enim fidem de remissione peccatorum & propria justificatione non talem concedimus renatis, quæ perpetuò excludat omnem formidinem contrarii; sed quæ in omni luctu & tentatione ad extremum vincat. Nam fides potest habere aliquem modum dubitationis, salvâ fide: juxta illud Salvatoris, *O modica fidei, cur dubitasti?* Matth. 14. 31. Et illud Mar. 9. 24. *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam*. Si igitur nostra sententia securitatem pariat, tum illa Papistarum, quæ omnem hæsitationem & formidinem excludit, multò magis. Ad hæc, Ex communi sententia Pontificiorum, illi qui maximam habuerunt certitudinem de propria justificatione & salute, semper maximè incubuerunt sanctitati, & carni mortificandæ. Insto in sanctissimis Patriarchis, in Apostolis, præsertim beato Paulo, ac in Deipara virgine; qui omnes, quò certiores fuerunt cæteris mortalibus de sua salute, eò erant sanctiores, & in coërcendis concupiscentiis strenuiores. Denique, utcunque defendimus, fidem per Spiritum excitatam apprehendere remissionem peccatorum, & paternam Dei erga nos benevolentiam; tamen non affirmamus hunc actum fidei aut esse aut esse posse perpetuum; sed tantummodò exercere semet, dum pœnitentiæ & pietati studemus; lumen autem suum quasi retrahere & abscondere, dum peccato servimus. Actus igitur fidei apprehendentis Dei gratuitam in nos benevolentiam, & hæreditatem regni cœlestis nobis destinatam, non facit homines impuros aut securos; sed hujus persuasionis defectus in causa est, quòd homines in terrenis cupiditatibus voluntentur: Nam *quisquis habet hanc spem, purificat seipsum, sicut Deus purus est*. Bernardi aureum dictum imponet clausulam huic quæstioni. Sic igitur ille; *Deo amanti homines vicem amoris non rependunt, nisi revelante eis Spiritu per fidem æternum Dei propositum super salute illorum futura.*

Vide Bellarm. de Justif. lib. 3. cap. 11

1. Joann. 3. 3.

Epist. 107.

Quæstio

Quæstio IIII.

Nulla est temporalis Papæ potestas super Reges in ordine ad bonum spirituale.

Temporalem potestatem illam voco, quæ rerum temporalium privatione coërcet peccantes; quocunque tandem boni spiritualis prætextu id fiat, vel ad Dei gloriam, vel ad hominum salutem pertinentis. Usurpatam autem hanc omnem à Papa Romano potestatem, atque ipso jure Nullam, tribus propositis Thesisibus demonstrabo.

Prima hæc est, *Pontifex non debet talem potestatem exercere.* Atque hîc nè restrictè nimis agere videar cum adversariis, fruantur in hunc diem, per me licet, jucundissimo suo insomnio: Sit Papa Romanus ipsius Christi in terris vicarius generalis; hac tamen augustissimâ personâ indutus, temporalem hanc potestatem non obtinebit. Nam in confesso est apud ipsos Papistas, quibus aut mentis aliquid inest aut frontis, hunc vicarium repræsentare nobis Christum solummodo qualis erat dum hîc inter homines viveret, non autem qualis jam est postquam confedit gloriosus ad dextram Dei. Sic ipse Bellarminus. Sic ante eum Occhamus, *Christus vicario suo illam solummodo potestatem commisit, quam homo mortalis exercuit; non illam quam glorificatus accepit.* Si ergò Christus in statu humilitatis nec acceperit nec exercuerit temporalem aut coactivam super reges potestatem, manifestum est, hunc vicarium nec posse nec debere illam vendicare. Quid autem Christus fecerit, planum est; Primò, ex confessione ejus, qui ultro agnovit, non Cæsaris modò, sed Cæsariani præsidis temporalem potestatem ab ipso Deo supra se fuisse constitutam. Secundò, ab aperta Judiciariæ potestatis rejectione; *O homo, quis me judicem constituit super vos?* quasi diceret, Nec humanâ, nec divinâ ordinatione exerceo judiciariam potestatem super privatos, nedum super reges. Denique, ab ipsa praxi ejus: nam qui opus totum consummavit, quod illi Pater

1. Thesis.

De Pont. Rom. 5.
4. De potest. Eccl.
& Secul.

Joann. 19. 11.

Luc. 12. 14.

Joann. 17. 4.

dedit perficiendum, hoc opus coërcendi Reges, spiritali bono obstantes, nè tentavit quidem. *Non eripit mortalia, qui regna dat caelestia*; ut verè Sedulius. Quà igitur fronte subdititius iste vicarius eam vendicet potestatem, quam verus Dominus repudiavit? Quo ore Leo iste Cumanus exerceat imperium temporale in Reges, quod Leo de tribu Judæ, dum in terris vixit, non accepit? Tantum est de Persona usurpantis, qui nullo jure potest talem potestatem exercere.

2. Thesis.

Venio ad secundam thesin, quæ respicit qualitatem Personæ contra quam ea usurpatur, atque hæc est hujusmodi; *In Reges potestas hac temporalis nec potest, nec debet exerceri*. Nam ipsum nomen *Regis*, ac suprema Majestas, hoc subjectionis jugum repellit, atque temporale imperium in cæteros omnes, etiam sacerdotes, etiam Principem sacerdotum, (si quis talis sit) jure suo sibi vendicat. Potuerunt reliqui Pontifices à Gregorio Magno hoc didicisse, qui Imperatorem *Dominum suum* agnoscit, atque eidem potestatem super omnes homines datam confiteatur. Atque Innocentius tertius, qui nè tantillum quidem detractum voluit de legitima sua potestate, sive directâ, sive indirectâ, clarè tamen fatetur, Regem in Temporalibus superiorem non recognoscere. Cùm itaque à sensu communi abhorreat, Superiorem, in eo ipso in quo supremas partes tenet, inferiori suo esse subiectum; suprematus Regius in temporalibus ab ipso Papa agnitus, haud patietur, ut rerum temporalium ablatione à Pontifice puniatur. Sed illud etiam secundo in loco accedat, Temporalem potestatem, aut punitionem, exerceri non posse nisi autoritate gladii temporalis; gladium autem temporalem in proprio ejus regno distringi non oportere, nisi jussu Regis. Sic docuit olim Bernardus, Hunc gladium *nutu*, id est, *directione sacerdotis* ex Dei verbo petita, sed *jussu* tamen *Imperatoris* esse semper exercendum. Et ipse Christus multò clariùs, *Qui accipiunt gladium, gladio peribunt*: accipit autem, id est, usurpat, qui illum exercet, non permittente Rege, qui divinâ ordinatione gladium gestat. Ut ergò Pontifex Regem peccantem temporali poenâ coërcet, ipsius nocentis jussum expectare oportet, & (quod ridiculum est) tum demum jurisdictionem hanc exercere, quando potuerit ab ipso reo eam facultatem impetrare. Quòd si Regem aliquem nactus fuerit tam mollem, tam mitem, ut ultro gladium illi in manum det, ac semetipsum feriri jubeat; tamen vel obtentâ hac temporali potestate, non *judex Regum* evaserit, sed *carnifex*.

Postremò & illud addam, Cæteros omnes manus ab iis abstinere oportere, quorum coërtionem speciali quodam privilegio ipse Deus sibi reservavit. Nam si Papa iniquo animo ferre soleat, quoties inferiores episcopi casus suæ curiæ reservatos sibi arripiunt: ipse Deus proculdubio indignè feret, si Pontificulus

Lib. 2. Epist. 61.
ad Maur.

In Decretal. Extr.
Qui filii legitimi.

De Confid. ad
Eug. 5. 3.

Matth. 26. 52.

Rom. 13. 4.

culus Romanus Regum punitionem, cœlesti foro reservatam, ad se conetur pertrahere. Non latuit hoc sapientem Prophe- tam; qui hanc ipsam ob causam agnovit neminem posse, absque summo scelere, in Saulem, quantumvis injustum, manus injicere:

Quis extendet manum in christum Domini, & innocens erit? — Nisi Dominus percusserit eum, &c. Nec aliter senserunt sacer- dotes, quos Hildebrandi hæresis nondum infecerat. Ambrosius ad illud Psalmistæ, *TIBI SOLI PECCAVI, Rex utique erat, homini ergò non peccavit, cui non tenebatur obnoxius.* Cui suffragatur Gregorius Turonicus, qui sic Regem alloquitur, *Si quis de nobis justitiæ tramites transcendere voluerit, à te cor- rumpi potest: si verò tu excesseris, quis te damnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse Justitiam?* Si igitur Reges damnare ac punire cu- piat Pontifex Romanus, non illi satîs erit nescio quam indirectam potestatem sibi vindicare; sed Dei ipsius titulos directè ad se rapiat oportet, ac sese ipsam esse Justitiam, audaciâ plusquam Antichristianâ, pronuntiet. Hæc videntur sufficere ad asseren- dos Reges à temporali Papæ imperio: sed quia, quod directè non audent Pontifici tribuere, sub prætextu boni spiritualis Je- suitæ conantur eidem deferre; hoc ultimum Papistarum refugi- um hac ultimâ nostrâ thesi expugnabimus.

Bonum Spirituale non postulat, ut ulla temporalis potestas à Pon- tifice Romano exerceatur. Non est enim in ordine ad hunc fi- nem, aut necessarium medium, aut accommodatum, aut lici- tum, aut denique cum spirituali censura excommunicationis ullo jure connexum. Notum est satis quantâ confidentiâ Bel- larminus asserat necessitatem hujus usurpatæ potestatis; quasi Ecclesiæ bonum spirituale non posset consistere, nisi Papa, sal- tem indirectè, Reges ac Imperatores possit deponere. Sed res ipsa indicat, hoc esse vanissimum commentum: nam per mul- tas annorum centurias sub pessimis & crudelissimis Imperato- ribus stetit Ecclesia, vixit cura boni spiritualis, cum interim Romanorum Episcoporum nemini, sive vigilianti, sive somnianti, de hoc necessario indirectæ potestatis medio quicquam in mentem venit. Nunquid ergò verisimile est, nuperos Pontifi- ces è schola Hildebrandi ortos, intellexisse melius quid sit ne- cessarium in ordine ad bonum spirituale, quàm illos antiquos in schola Christi enutritos, qui gravissimis vexati persecutionibus, ad hoc medium indirectum nunquam confugerunt; sed directis & à Deo ordinatis, precibus scilicet Christianorum, prædica- tionibus Ministrorum, atque passionibus Martyrum, rem Chri- stianam, atque bonum hoc spirituale defenderunt, ornârunt, auxerunt? Quod Suares igitur contendit, *Non opus esse aliquâ superiore potestate, qua Pontificem Romanum in officio contineat, quia Christus altiori quodam modo, quoad hanc partem, providet Ecclesiæ suæ, id ego rectius dixerim de Regibus & Imperatori-* bus;

1. Sam. 26, 9, 10.

Apolog. Dav. cap. 10.

Lib. 5. cap. 17.

3. Thesis.

Orb. Fris. lib. 6. cap. 35.

Vide August. epist. 42.

De Legib. lib. 4. cap. 9.

Vide Theod. lib. 3.
cap. 9.

bus; Non opus esse ad eos compescendos hac Papæ temporali potestate, quia Christus ipse altiori modo tuebitur Ecclesiam suam, non modò contra sævitiam persecutorum, sed contra ipsas portas inferorum. De Juliano Apostata Christianos vexante scitè dixit Athanasius, Illum nil aliud esse quàm *nubeculam citò transituram*. Idem de Ecclesiæ hostibus potentissimis dici potest; Eos nil aliud esse quàm nubeculas, quas Christus spiritu oris sui diffabit quodcumque voluerit: volet autem quodcumque necessarium Ecclesiæ bonum id postulaverit. Non ergò necessitas Ecclesiæ, aut cura spiritualis boni, sed ambitio Pontificum, & fitis temporalis dominii, hanc indirectam potestatem invexerunt.

Matth. 10. 19,
23, 26.

Diutius hæsi quàm par fuit in re perspicua: Pergo jam, atque assero hanc temporalem potestatem nè accommodatum quidem aut idoneum medium esse ad promovendum bonum spirituale; ac proinde nunquam vel à Christo sapientissimo ad talem finem ordinatam, vel à quovis sapiente Pontifice in eum finem ordinandam. Matthæi decimo prævidit ac prædixit Christus, multos fore qui persequantur ipsos Apostolos, atque bonum spirituale animarum (quantum in illis fuit) remorentur. Nunquid ergò in ordine ad Deum concedit Apostolis, ut, temporali potestate sibi vendicatâ, Reges Ecclesiæ infestos armis coërceant & conterant? Nunquid ipsi Petro permittit ut gladium distringat, quem antea in vaginam iussus est recondere? Imò è contrâ, gladium *verbi* illis promittit, non *ferri*: *fugam* suadet, non *pugnam*: Denique, monet non *timere* eos qui corpus occidunt, sed *bello aggredi*, aut *de solio imperii deturbare*, non jubet. Quòd si Christo ipsi credere nolint Pontifices, at experientiæ credant, quæ satis docuit, Reges temporalibus armis à Pontifice oppugnatos vindictam sæpius quàm respicientiam meditari. Non sum vacuus historiis narrandis, sed suum Platinam inspiciant Pontificii, atque discant exemplo Gregorii & Bonifacii, quàm pulchrè hisce Papæ temporalibus armis bonum spirituale promoveatur. Tentârunt hanc viam insani isti Pontifices, sed eâdem operâ Rempublicam bello, Ecclesiam schismate, orbem terrarum scandalis infinitis perturbârunt. Quo tandem boni spiritualis emolumento? Hoc unico, quòd tam apertè super Reges sese extollendo, Antichristianam suam superbiam produnt, & nostros omnes in Evangelica veritate reddunt firmiores.

In vita Greg. 7. &
Bonifac. 8.

Rom. 13. 2.

Propero; atque jam, tertio in loco, medium hoc temporalis potestatis, quo uti gestiunt Pontifices Romani, affirmo illicitum esse, & divinæ ordinationi contrarium. Nam ipsi Paulo malum habetur, idque damnatione dignum, resistere potestatibus à Deo ordinatis: atque cuivis pio & prudenti illicitum videtur, egredi fines propriæ vocationis, & alienos invadere, absque expresso Dei dispensantis mandato. Cùm igitur *actus malus*, autore ipso Aquinate,

Aquinate, *non sit ad Deum ordinabilis*, haud excusabit Pontificem, in Reges arma moventem, prætextus boni spiritualis, aut ordinis ad Deum; nisi prius diploma illud proferat, quo illi concessum sit, ut, quoties periclitetur bonum spirituale, ex *Sacerdote* fiat *Rex*, & *clavibus* abjectis, ad *gladios* rem deducat. Sed quis credat, *Ordinem à Deo*, & *Ordinem ad Deum*, posse unquam adversis frontibus inter se concurrere? Nihil certius, quàm *Ordinem à Deo* constitutum jubere ut Reges gestent gladium temporalem, ac supremâ autoritate coactivâ statuunt de rebus hisce omnibus temporalibus. Nihil notius, quàm ordinem hunc ad Deum, à Jesuitis introductum, extorquere Regibus hunc gladium, ac Sacerdoti Romano supremam potestatem temporalem committere. Quid interim agent Christiani, dum ex utraque parte Ordo divinus obtenditur? Quod certum est illud teneant; quod incertum est tantisper repudient, donec evicerint Papicolæ, ordinem à Deo constitutum posse in ordine ad Deum licitè violari.

Restat illud unicum, Potestatem hanc temporalem, quam sibi assumunt Pontifices in ordine ad bonum spirituale, non esse cum spirituali excommunicationis censura ulla in re connexum aut colligatum. Solitum est Papæ, postquam disploferit fulmen excommunicationis in Regem aliquem, pronunciare illico, eum dominio suo temporali esse privatum, atque subditos ejus à vinculo fidelitatis & obsequio civilis communicationis esse liberatos. Sed hoc esse falsissimum indè patet, quòd ex sententia ipsorum Pontificiorum excommunicatio secundum se non habet hunc effectum, ut privet quemvis dominio suarum rerum temporalium. Undè igitur novam hanc & supernaturalem vim in solos Reges acquirit? Respondet Suares, *Quando talis effectus adjungitur, non est effectus ipsius excommunicationis, sed specialis pœna simul cum excommunicatione ab ipso Judice imposita*. At dic nobis, nugivendule Jesuita, quâ autoritate, quo jure Pontifex Romanus hanc specialem pœnam temporalem cum excommunicationis censura spirituali possit conjungere? Judex siquidem ministerialis non potest pro sua libidine quolibet pœnas peccanti imponere, sed in iis infligendis tenetur legis regulam, ac Legislatoris supremi voluntatem observare. Christi autem lex & voluntas hæc est; *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*; hoc est, arceatur à liminibus & sacris Ecclesiæ, non privetur bonis suis, aut deturbetur à clavo Reipublicæ. Nec obstat illud Apostoli, ad Thessalonicenses, ubi jubet eos vitare, atque nullum cum illis commercium habere, quibus Ecclesia excommunicationis stigma inussit: Nam hoc valet solummodo, ubi liberum & in nostro arbitrio positum est, velimus necne cum illis civilem communicationem retinere: quando autem necessarii officii ratio intercedit, superveniens excom-

D

municatio

*Quest. disp. de
in. glor. art. 2.*

Rom. 13.

*Vide Glos. in Caus.
11. quest. 3.
Caus. 15. quest. 7.
Nos sanctorum.
Vide etiam Aquin.
2. 2. quest. 13.
artic. 2. & Cajet.
ibid.*

*De censuris disp.
15. sect. 6. pag. 201.*

Matth. 18. 17.

2. Thess. 3. 14.

*Hofstien. de senten.
Excom.*

municatio non dissolvit vinculum debiti illius, seu naturalis, seu civilis. Tritum est inter Canonistas, Hanc ipsam ob causam oportere uxores maritis, filios parentibus, servos dominis, non obstante excommunicationis censurâ, obsequium debitum solitâ fidelitate persolvere. Quantò igitur magis oportet subditos manere in officio erga Reges suos fulmine Pontificio tactos, cum triplicem personam, si ad Rempublicam referantur, simul sustineant; Maritorum, Patrum, Dominorum: Verbo absolvam: Quamvis Ecclesia possit suis filiis præscribere, nè voluntarium commercium habeant cum privato quovis extra Ecclesiam ejecto; tamen non potest subditis imperare ut secessionem faciant à Regibus excommunicatis; quia ad obsequia illis præstanda, naturali, civili, atque divinâ lege obligantur.

Quæstio

Quæstio V.

Infallibilis determinatio fidei non est annexa cathedræ Papali.

Pontificii opinantur, in Ecclesia Christiana semper extare oportere Judicem aliquem externum, qui de omnibus fidei controversiis infallibiliter possit pronunciare, cui omnes Christiani absque dubitatione aut examine fidem suam possint submittere. Ab hac autem judiciaria potestate ipsum Deum, sive Spiritum sanctum in Scripturis loquentem, disertis verbis excludunt; atque ad hominem aliquem pertinere docent, qui omnibus seculis præsens viget apud ipsos fideles, qui conspiciendus sedet in externo & noto aliquo tribunali, qui denique perspicuè & palàm vivâ voce possit res in quæstionem vocatas definire & determinare. Hisce positis, tandem eò impudentiâ deveniunt, ut Pontificem suum Romanum, qualemcunque, ipsissimum hunc Judicem esse asserant, cui hæc autoritas determinandi, atque hoc privilegium non errandi alligetur. Nostra autem sententia est, Singulis Ecclesiis concedi oportere Ministeriales suos judices, ad quos spectat ex officio lites omnes subortas dirimere, atque fidei causas juxta regulam verbi divini definire: sed non tribuimus hisce Judicibus subordinatis divinum infallibilitatis privilegium, quod soli Christo, atque divinitus inspiratis Prophetis & Apostolis concedendum est. Nam ordinarii Pastores dum adhærescunt regulæ infallibili, dogmata certissima, & quæ nullo modo fallere possunt, populo Dei proponunt: quando verò ab hac recedunt (quod & facere possunt, & nimis sæpe faciunt) in errorum præcipitia & ipsi ruunt, atque alios post se trahunt. Sed accedamus ad Pontificem Romanum, cui ostendimus hoc privilegium judicii infallibilis non competere. Nam primò, non potuit hanc universalem auctoritatem judiciariam super totam Ecclesiam, eandemque prorsus infallibilem, nisi Deo donante, obtinere: Deus autem nec Christianos uni-

*Greg. de Valent.
Anal. Fidei lib. 3.
& lib. 8. cap. 6.
Jesuite in Colloq.
Ratisb. sess. 9.
pag. 110.*

*Greg. de Valent.
lib. 7.*

Malachi. 2. 7.

verfos huic Romano tribunali subjecit, neque privilegium hoc infallibilitatis Pontificibus Romanis alligavit. Nam si Deus voluisset Ecclesiam in dubiis fidei controversiis Pontificis Romani oraculum adire, declarasset proculdubio in sacris Scripturis talem Judicem à se constitutum, designasset nobis nominatim hunc Episcopum Romanum, jussisset denique ut ejus sententiæ omnes, tanquam voci divinæ, acquiescerent. Est enim prorsus incredibile, Deum voluisse fidem totius Ecclesiæ ex responsis Pontificum Romanorum suspendere, & de hisce Pontificibus, de illorum successione aut sede, uno saltem verbulo, Christianos monere noluisse. Scrutentur igitur Scripturas Papistæ, proferant indè vel unam syllabam, ubi Christus, Paulus, aut ipse Petrus hunc Romanum Judicem, & controversiarum definitorem, Ecclesiæ suæ indicaverit; atque nos illico eum tanquam unicum & infallibilem fidei Judicem agnoscemus & venerabimur.

Ad hæc, Si propter privilegium divinitus Romanæ cathedræ alligatum, ejus sedis Episcopi essent quasi perpetui Dictatores Ecclesiæ universæ, quid causari possunt adversarii, cur non, ut olim, sic etiam nunc, ipse Deus immediatâ & extraordinariâ vocatione suâ hunc novum Apostolum, & supremum fidei Judicem, designaret? Equumne est, nuperum & æquivocum Clericorum genus, voluntariâ & temerariâ præsumptione, orbi terrarum dare Judicem suum supremum & infallibilem, de cujus decretis nefas sit vel dubitare? Equumne est, paucos Cardinales Deo homuncionem obtrudere, cui ipse teneatur è vestigio Spiritum infallibilitatis infundere? Si extraordinario, hoc est, Apostolico non errandi privilegio Pontificem suum munitum volunt, idque Deo autore: debuerunt Deo permittere, ut extraordinario modo hunc Judicem ipse designaret, & Ecclesiæ præficeret. Spiritus enim spirat ubi ipse vult, non ubi volunt Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales.

Denique vel indè apparet, Pontificem Romanum non esse à Deo constitutum Ecclesiæ universalis supremum & infallibilem Judicem, quòd non acceperit omnia necessaria ad hanc infallibilitatem judicii exercendam. Sunt enim ad veritatem conspiciendam & inveniendam necessaria, mens sanctificata, illuminata, humilis, divinæ legis studiosa: nam *animalis homo non percipit quæ sunt Dei*: atque *Deus ipse superbis resistit, & humilibus gratiam infundit*. Jam verò apud omnes in confesso est, Pontifices quosdam Romanos post adeptam cathedram manere animales, occæcatos, impuros, superbos, verbi divini contemptores, quibus multò rectius dicamus spiritum *vertiginis & erroris*, quàm *veritatis* aut *infallibilitatis*, esse alligatum. Sed quia fingunt hunc Judicem necessarium, ut Ecclesia Dei in dubiis & controversiis fidei quæstionibus habeat semper aliquid certi cui innitatur, secundo

1. Cor. 2. 14.
Jacob. 4. 6.

cundo in loco ostendam, hoc Judice admissio, Ecclesiam Dei omnem fidei certitudinem amittere. Atque hinc imprimis quæro, quid statuendum de remotis Christianis, ad quos nec decreta Papalia, nec Legati à latere, nec nomen fortasse Pontificis Romani, aut fama pervenit. Extare enim Christianos, qui cum Pontifice Romano nec habuerunt nec habere potuerunt ullum commercium, qui canones ab illo stabilitos nunquam cognoverunt, est apertissimum. Si ergo Pontifex Romanus sit Judex ille unicus, qui totam Ecclesiam infallibiliter dirigit in fidei negotiis; planum est, gentes longè diffitas, atque incognitas regiones incolentes, nullum ex hoc Judice fructum posse capere; ac proinde Deum illorum fidei & saluti non satis prospexisse: quod divinæ providentiæ minimè consentaneum est. Sed mittamus nationes longinquas, & in ultimis terris locatas: si Papæ deferamus supremam fidei determinationem, sæpenumero ipsa hæc Ecclesia, quæ Europæ finibus continetur, caruit suo Judice infallibili; aut saltem, quis, aut ubi fuerit, non cognovit. Nam in hac ipsa Ecclesia Romana schismata triginta numerantur ab Onuphrio, quorum unum quinquaginta annos perduravit. Hoc autem tanto temporis spatio Ecclesia Romana biceps fuit: Uterque Pontifex suos habuit Cardinales ac fautores: uterque se gessit pro Petri successore: ad tantam, denique ambiguitatem universalis Ecclesia devenit, ut ignoraret prorsus uter è duobus Petri sedem obtineret. Ubi tum erat visibilis ille Judex? ubi certum tribunal? ubi infallibilis controversiarum definitor? Si Deus ex Pontifice Romano certam fidei determinationem pendere voluisset, illud imprimis curasset, nè Ecclesia de hoc ipso Pontifice Romano tam incerta esset. Verum enimvero, ut sine rivali Pontifex hanc suam cathedram obtineat, tamen adhuc nihil certi erit in fide nostra, si ejus infallibilitate nitatur. Privilegium siquidem non errandi haud competit illi ex sententia Papistarum, nisi in quantum est legitimus Petri successor. Unde, quod hic vel ille Papa non potest errare, supponit istam propositionem, *Talis rite successit Petro*. At quàm lubricum & fragile hoc fundamentum est! quàm parùm idoneum, cui certitudo fidei Catholicæ innitatur! Nam primò, ipsa opinio hæc, quod Pontifices Romani succedunt Petro, fundatur in fide *historiarum*, non *Scripturarum*. Assentior itaque huic successioni; sed *credulitate humanâ* & *acquisitâ*, non *fide Catholicâ* aut *Theologicâ*. Porro, ut fide Catholicâ certum esset, Papas Petro succedere in sede Romana; tamen donum hoc judicii infallibilis, quod personale fuit in Petro, ad ejus successores transmitti, nè historicâ quidem fide credi potest. Reclamant enim historici, qui multos Pontifices hæreticos commemorarunt. Postremò, sumamus hoc privilegium veris & legitimis Petri successoribus esse annexum: cum ad veram successionem requiratur canonica electio, absque

*Gerf. part. 1.
Serm. in die
Ascensionis.*

In Chronic.

*Gerf. part. 1. de
signa ruine Eccles.*

*Gerf. part. 3. de
vit. spir. lect. 2.*

Gratian. caus. 1.
quæst. 1.

Gers. Serm. coram
Conc. Const. Et in
tract. An liceat à
Papa appellare.

Aquin. quæst. disp.
de fide, artic. 10.

Gers. part. 3. de
vita spir. lect. 2.
coroll. 7.

Mirand. Theor. 16.

omni pactione, Simonia, cæterisque artibus Romanæ curiæ nimis familiaribus; quis præstare, quis credere potest, ullum Pontificem absque vicio fuisse creatum? Si verò Simoniacè ad illam sedem evectus fuerit, non accepit *Spiritum Christi*, sed *spiritum mendacii*. Quàm miseram ergò certitudinem habet fides Christianorum, quæ tota pendet ex fide & integritate Cardinalium! Nam si illi in eligendo Pontifice corrupti fuerint, non infallibilem fidei iudicem, aut verum Petri successorem, sed latronem, atque Simonis Magi successorem orbi Christiano præfecerunt. Apage ergò tam incertum alienæ certitudinis autorem. Addam jam tertio & ultimo in loco, Hunc Pontificem Romanum, quem à nobis pro Iudice infallibili agnosci volunt, ab ipsis Pontificiis pro tali neque olim agnitum fuisse, neque adhuc agnosci. Semper enim celebris fuit apud ipsos Romanenses eorum sententia, qui Concilium supra Papam eminere docuerunt: atque hi omnes primatum Papæ, atque fictitium non errandi privilegium everterunt. Quam ob causam à Papa ad Concilium in negotiis fidei appellandum putârunt: Papæ determinationes non obligare ad credendum, expressè affirmârunt: denique, Papam esse membrum deviabile, atque à Concilio vel corrigi vel etiam deponi posse demonstrârunt. Est itaque observatu dignissimum, hanc ipsam arcem fidei Papisticæ, non à Luthero aut Calvino jam pridem, sed olim à doctissimis Pontificiis, atque aded à duobus Conciliis celeberrimis, Constantiensi & Basileensi, fuisse expugnatam, & solo æquatam. Quàm misère ergò Papicolæ hodierni certitudinem fidei suæ in rebus controversis ab illo conantur emendicare, quem illorum majores membrum deviabile, erroneum, imò in ipsa cathedra hæreticum esse posse, haud dubitârunt affirmare! Huc etiam accedat, quòd tota Schola Theologorum docet, Ecclesiam non eandem fidem adhibere successoribus Apostolorum, quam ipsis Prophetis atque Apostolis solet exhibere. Nam hisce successoribus non tenemur credere, nisi in quantum nobis annunciant, quæ illi in scriptis reliquerunt. *Non est eadem autoritas* (inquit Gerson) *Pontificum, qua fuit Apostolorum: neque ulla jam determinatio puri hominis obligat subditos ad credendam eam tanquam fidei veritatem*. Decreta ergò Papalia cum hac exceptione admittuntur ab ipsis veteribus Papistis, *Nisi sint contra Deum, Nisi adversentur Evangelio*: nam in hoc casu, cuiusvis rustico potius credendum, quàm Pontifici Romano, profitentur. Quid quæso opus hisce exceptionibus, si datum esset Pontifici, ex assistentia Spiritûs sancti, infallibiliter posse omnes fidei controversias definire? Nemo eâ cautione utitur, quando de Petri aut Pauli doctrina loquitur. Si ergò in docendo aut decernendo Papa haberet æquè infallibilem Spiritûs sancti assistentiam: cur non ejus doctrinæ atque determinationi æqualem obedientiam præstandam censuerunt?

fuerunt? Parùm fortasse perspecta fuit antiquis Pontificiis hæc Papalis iudicii infallibilitas: at Jesuitæ, qui oculis acutioribus utuntur, compertissimum habent, Pontifices Romanos hoc privilegio gaudere. Imò ipsi Jesuitæ hîc vacillant, atque Pontificem Romanum deridendum potius quàm credendum perplexis suis disputationibus omnibus propinârunt. Docet Gregorius de Valentia, Papam, ut privatam personam, in rebus manifestis errare posse, & errorem suum velle Ecclesiæ obtrudere: sed in rebus controversis, ut personam publicam, non posse contra fidem determinare. Quàm puerile & ridiculum commentum! Nam quæ Papa sentit ut privata persona, eadem, cùm in publicum prodit tribunal, solet proferre: & qui in rebus manifestis & sole clarioribus potest errare, ille in obscuris & nondum evolutis multo magis poterit cæcutire. Sed illud etiam impedit, quo minùs huic iudici fidem nostram submittamus, quod idem Gregorius nos monuit, Papam nimirum, si vel in occultam hæresin inciderit, Pontificiâ autoritate excidere. Si autoritate Papali excidat, & apud Deum depositus sit, amisit, si quam antea habuit, cathedram, atque Spiritûs sancti infallibilem assistentiam. Quandoquidem igitur fideles, qui corda aliorum scrutari nequeunt, haud certò sciunt utrùm Pontifex intus foveat occultam aliquam hæresin necne; ignorent quoque utrùm habeat infallibilem determinandi auctoritatem est necesse.

Anal. lib. 8. cap. 3.

Ibid. cap. 7.

Nec Bellarminus satis strenuè hoc privilegium propugnavit: nam largitur nobis, posse Pontificem, ut Pontificem, etiam cum coetu Consiliarium, errare in quæstionibus facti. Secundò, ut privatum Doctorem, errare posse in quæstionibus fidei. Postremò, fatetur multos Pontificios docere, Pontificem Romanum, cum Concilio quovis particulari decernentem, in fide & moribus errare posse: neque ipse audent affirmare, propositionem huic contradicentem esse fide catholicâ tenendam. Quid igitur? egône agnoscam eum esse Iudicem fidei infallibilem, quem non modò solum, sed particulari etiam Concilio suffultum, ab errandi periculo immunem fides catholica non agnoscit? Sed tandem eò delabuntur, ut dicant, Papam generali Concilio subnixum non posse errare in determinandis fidei doctrinis. Erit ergò Papa Iudex infallibilis, saltem si accedat illi auxilium Concilii generalis. Non jam de auctoritate Conciliorum generalium disputabo; illud solummodo dicam, Hanc defensionem à placitis Jesuiticis, atque recepta vulgi Papistici opinione, esse alienissimam. Nam vulgus Papistarum credit Papam, etiam solum, posse infallibiliter definire. Jesuitæ etiam hanc infallibilitatem à cathedra Petri & Spiritûs assistentia arcessere solent. Nunquid ergò Papa non occupat Petri cathedram, nisi tum solum, quando convocatur Concilium generale? Nunquid infallibilis Spiritûs assistentia deest Pontifici Romano, nisi adsit certus Episco-

De Pont. Rom. lib. 2. cap. 2.

De Concil. lib. 2. cap. 5.

Episco-

*Bellarmin. de Concil.
lib. 1. cap. 10.*

Episcoporum numerus? Quid quòd induxerunt hunc Judicem suum infallibilem, tanquam Ecclesiæ perpetuò necessarium, atque in Ecclesia quovis tempore visibilem & accessibilem? Quòd si non potest in actum infallibiliter determinandi exire, nisi suffragante & opitulante Concilio œcumenico, nec necessarius est talis judex in Ecclesia, nec perpetuus. Non necessarius; quia ipsa Concilia generalia non sunt absolutè necessaria. Hoc indè patet, quòd primis trecentis annis Ecclesia caruit Conciliis generalibus, & nihilominus contra hæreses, persecutiones, schismata, vitia, omnesque diabolorum & hominum machinationes incolumis permansit. Si ergò Pontifex infallibile suum iudicium non habet extra Concilium generale, certum est, Ecclesiam nullâ necessitate constringi, ut ad talem iudicem recurrat. Eodem etiam argumento demonstratur, hoc infallibile tribunal, quod Pontifici Romano ascribunt, neque fuisse unquam, neque jam esse, nec esse posse ità constans & perpetuum in Ecclesia, ut quolibet tempore fideles in dubiis fidei causis possint indè petere determinationes ratas & infallibiles. Nam Concilia generalia convocari non potuerunt per trecentos annos propter Ethnicorum persecutiones: & sub Christianis Imperatoribus non singulis annis, imò vix singulis seculis habita fuerunt. Nostrâ autem ætate propter Papæ tyrannidem, & dissidia Principum Christianorum, exigua aut nulla ferè spes ostenditur celebrandi Concilium generale. Si ergò Papa non gaudeat suo iudicio infallibili absque subsidiis Concilii œcumenici: infallibilis fidei determinatio nec fuit olim per multa secula, neque jam est penes cathedram Papalem, imò ad mundi usque finem potest Ecclesia absque hoc iudice perseverare.

Quæstio

Quæstio VI.

Cæca jesuitarum obedientia est illicita.

Pater Jesuitarum Ignatius Loiola proprium familiæ jesuiticæ insigne esse voluit hanc obedientiam, quam vero, sed infausto nomine, *cæcam* indigitavit. Hanc omnes promiscuè Generali suo, tanquam ipsi Christo, præstare tenentur: qui autem *quatuor votorum Professi* dicuntur, Pontifici Romano insuper jurant, se in omnibus obsequium præstituros, in nullo religionis vel fidei negotio ab ejus decretis discessuros, semper ipsos denique huic Christi vicario perpetuo obedientiæ nexu mancipaturos. In hac autem obedientia duo potissimum requiruntur: propriæ voluntatis & proprii judicii abnegatio, mancipatio, & in potestatem superioris plena deditio. Negare enim solebat Loiola, *obedientis* nomine dignum, qui legitimo superiori non cum voluntate judicium quoque suum submitteret. Sed nunquid in hac cæca obedientia satis est submittere? imò amittere & prorsus extinguere oportet omnem inclinationem propriæ voluntatis, & omne lumen proprii intellectus, ut postmodum Generalis, seu Pontificis arbitrio, tanquam cæci alieno ductu in omnibus dirigantur. Hoc enim manifestè innuitur, quando obediens hic & morigerus Jesuita, ceræ, statuæ, baculo, mortuo assimilatur. Nam ut hæc omnia nihil ex se agunt, sed alienæ motioni prorsus subjiciuntur: sic Loiola Jesuitam suum agi & duci voluit ut *nervis alienis mobile lignum*. Jam verò nè tam absurda & bruta obedientia minùs placeret hominibus judicio & ratione præditis, illorum animos præparat & imbuat duabus hisce falsissimis opinionibus. Unâ, Oportere eos in suo Generali, ac multò magis in quovis Pontifice Romano non hominem erroribus obnoxium considerare, sed ipsum Christum, qui est sapientia Patris, intueri: atque horum vocem excipere, non secus ac Christi ipsius, qui nec decipi potest, nec decipere. Alterâ, Debere eos apud animum suum statuere, se moveri ac dirigì à divina voluntate & providentia, quoquo versus moventur & diriguntur

E

*Maffei virâ
Loiole lib. 3. cap. 7.*

*Hospinian. de orig.
Mon. cap. 66.
pag. 296.*

Hasenm. pag. 157.

*Maffei lib. 3.
cap. 7.*

*Summ. con. Jes.
Reg. 31, 32.*

*Hasenmull. cap. 6.
de votis Jesuit.
pag. 140.*

*Maffei lib. 3.
cap. 7.*

*Summ. Confir.
Jesuit. Regul. 36.*

riguntur à suo superiore. Videtis quale sit cæcum hoc, non tam obedientiæ, quàm amentię Jesuiticę monstrum: id jam reliquum est, ut argumentorum spiculis confodiatur. Illicitam ergò affirmamus hanc cæcam obedientiam, tum ratione superioris illam exigentis, tum ratione inferioris illam exhibentis.

1.

Peccant Superiores, quia, ut cæcam hanc obedientiam extorqueant, instillant prius subditorum animis venenatos errores, & in ipsum Deum blasphemos. Nam quale est illud Loiolæ postulatam, *In quovis superiore, non hominem errori obnoxium, sed Christum Dei sapientiam, à subditis spectari oportere!* Aliter multò Augustinus, qui laudat Christianos, quòd potuerunt inter Dominum æternum & Dominum temporalem distinguere. Nam utcumque in legitimi superioris imperio divinam ordinationem agnoscere teneamur: tamen in persona ejus divinam Christi sapientiam imaginari, aut in mandatis ejus omnibus indubiam rectitudinem præsumere, tum à ratione, tum à religione ipsa abhorret. Nam rationi compertum est, quemvis mortalem esse errori obnoxium: atque experientia ostendit, eos qui legitimam potestatem habent, jubere sæpenumero mala & illegitima.

Tom. 8. in
Psal. 124.

Vide Summ.
Reg. 35.

Ejusdem farinæ est illud alterum quoque postulatam, quod huic cæcæ obedientiæ substernunt. Dicunt enim, oportere subditos existimare, divinâ voluntate se eò impelli, quò à superioribus suis diriguntur: atque hinc deducunt, Prudentiam esse solius imperantis, non autem obedientis virtutem. Verùm enimvero hæc nè speciem quidém veritatis habent, nisi sumatur, superiores legitimos habere voluntatem in bono confirmatam. Dum enim ipsi peccato & erroribus obnoxii sunt, eatenus secundum divinam voluntatem subditos impellunt, quatenus ipsi suam voluntatem divinæ regulæ conformem servant. Quis enim dixerit, populum Israëliticum divinâ voluntate ad idololatriam vocatum, quia Jeroboamus jussit aureum vitulum adorare? aut Judæos ad Christum crucifigendum à Deo impulsos, quia ad hoc Prælatorum suorum suasu & imperio movebantur? aut Papistas ad imagines colendas, Reges deponendos divinâ voluntate incitari, quia Superiorum suorum decretis & mandatis ad hæc superstitiosa & impia instigantur? Atque hæc prima ratio est, quâ ostenditur cæcam hanc obedientiam illicitam esse ex parte Superioris: nimirum, quòd positis falsis fundamentis, Jesuitastros suos occæcatos ad eam præstandam inducere conantur.

Matth. 3. 7.

2.

Peccant graviter qui à subditis talem exigunt obedientiam: quia, quod soli Deo debetur, sacrilegâ audaciâ sibi assumere haud verentur. Nam absolutum imperium in voluntatem & intellectum alterius, est privilegium soli Deo reservandum, cujus solius voluntas est prima, absoluta, & certa regula justitiæ

Aquin. 2. 2. quæst.
104. art. 5.

&

& bonitatis: homines nè optare quidem debent, multo minus exigere absolutam & cæcam obedientiam, sed sub hac limitatione, Si illorum mandata ab hac prima & certa iustitiæ regula non exorbitaverint. Nam potestati subordinatæ in tantum aliquis subijci debet, in quantum ordinem superioris servat. Hinc illud Petri, *Obedire Deo potius oportet, quam hominibus.* Quorsum hoc, si hominibus liceat absolutam obedientiam pro sua libidine exigere?

Illud denique horum impietatem revincit, quòd, contra dictamen propriæ conscientiæ, absolutam sibi vendicant in voluntates & judicia aliorum dominationem, qui propriæ voluntatis & iudicii absolutam rectitudinem sibi metipsis deesse intelligunt. Quâ enim fronte quis postulet, ut sua ratio & voluntas sit aliis immota iustitiæ & æquitatis regula, quæ nè sibi quidem ipsis esse aut debent aut possunt? Potest quidem Deus exigere à nobis absolutam obedientiam, quia nihil potest præcipere contra Iustitiam: atque hæc ratio est, cur necessitate Iustitiæ omnes voluntates tenentur obedire divino imperio, sicut necessitate Naturæ omnia naturalia subijciuntur divinæ motioni. At homo, si ad hunc modum sibi exhiberi obedientiam postulaverit, impudenter egerit, & reluctante propriâ conscientia sibi rapit, quod ad se pertinere non posse, optimè novit.

Sed quia Jesuitæ parùm curant, licitè an illicitè exigatur hæc cæca obedientia, modò ab inferioribus non denegetur: videndum deinceps, an ipsi subditi talem obedientiam ulli mortalium licitè vovere possint, aut præstare.

Illud igitur imprimis huic obedientiæ cæcæ adversatur, quòd homo quilibet teneatur humano more, non belluino, agere; hoc est, ratione & consilio, non cæco obsequio ad merum iussum alterius quidvis perpetrare. Nam sicuti in aliis rebus, ita in ipsa obedientia præstanda, oportet unumquemque ex proprio consilio procedere: non quòd superioribus auscultandum non sit; sed quia æquum est, ut tam parenti quàm imperanti constet, actum imperatum non esse illicitum. *Unusquisque*, inquit Aquinas, *tenetur actus suos examinare ad scientiam, quam à Deo habet, sive sit naturalis, sive acquisita, sive infusa; omnis enim homo debet secundum rationem agere.* Qui igitur juxta Loiolæ disciplinam in animum suum induxit, oportere se, quicquid à Superioribus injunctum fuerit, obire, atq; omnia illorum mandata pro justis habere, iudicium denique suum cæcâ obedientiâ negare; is, ut se obedientem exhibeat, aut stipitem, aut belluam facit.

Secundo in loco, contra hanc cæcam obedientiam militat receptissima illa regula Theologorum, *Qui sciens se exponit discrimini mortalis peccati, peccat mortaliter.* Qui autem impio hoc & temerario voto se obligavit, nempe se facturum sine ulla disquisitione, quicquid Superior iusserit, aut crediturum sine ullo

I.

Aquin. 2. 2. quæst.
114. artic. 10.

Quæst. disp. de
Consc. artic. 5.

Summarium
Reg. 35.

2.

Genf. in Reg. mor.

examine, quicquid Papa decreverit, coniecit se in apertum hoc discrimen: cum & indubitatum sit, quemvis Superiorem, & quemvis Pontificem, posse & illicita jubere, & falsa definire. Nisi igitur Superiores prædem aut fidejussorem dederint se nunquam erraturos, subditi non possunt vovere se in rebus omnibus semper iis cæcam obedientiam præstituros.

3.

Quinetiam & illud perspicue demonstrat hanc cæcam obedientiam Deo non probari, quia non habebit illos excusatos, qui cæcâ devotione Prælati suis obtemperantes, sive in hæreses, sive in quodvis peccatum inciderunt. Quod si licita esset hæc obedientia, nemini apud Deum obesse debuit, quod licitè suis Superioribus voluntatem & judicium suum subiecisset. At longè aliter se rem habere docent sacræ Scripturæ. Nam si cæcus cæcum duxerit, ambo cadent in foveam: graviore fortassè ruinâ Superior, quia se oculatum jactitavit; sed certâ perniciè inferior, quia stultitiâ voluntariâ seipsum exoculavit. Cum enim ventum fuerit ad terribilem illum extremi judicii diem, unusquisque actionum suarum rationem reddet, nec insons habebitur, si quid deliquerit, quod voluntatem & judicium suum Superiori tanquam Deo resignaverit. Quis enim hoc ab illo requisivit? Quis ad talem obedientiam illum obligavit? Nam omnis obligatio licita ad dictamen divini arbitrii sic volentis obligare creaturam suam est reducenda. Temere igitur & stultè homuncioni cuius tanquam Deo te reddis subiectum; qui, Deo Judice, si quâ in re malè præceperit, non poterit te præstare indemnem.

Math. 15. 14.

Genf. in Reg. mor.
pag. 128.

4.

Postremò, non potest esse licita illa obedientia, quæ divini mandati negligentiam involvit: quod cæca hæc & Jesuitica facit apertissimè. Nam Deus jussit cavere ^a nè quis nos seducat: jussit, ^b omnia probare: vetuit, ^c servos hominum fieri: vetuit fieri ^d sicut mulos aut equos, quibus non est intellectus. At qui obfirmatè statuerunt, quicquid Superior mandat, vel sentit, defendere; quicquid præcipit, pro Dei præcepto reputare; quicquid innuerit, cæco quodam impetu voluntatis, sine ulla prorsus disquisitione, perficere: illorum proculdubio obedientia cautionem excludit, probationem tollit, eos hominibus in servitutem addicit, ac denique non mulos solum aut equos, sed statuas & truncos facit.

^a Ephes. 5. 6.^b 1. Thess. 5. 21.^c 1. Cor. 7. 23.^d Psal. 32. 9.Ex Epistola Ignat.
de obed.Reg. Jesuit.
Regul. 31.

Sed videor mihi audire Jesuitas clamantes, insignem nos Loiolæ facere injuriam. Nam utcunque cæcam obedientiam suis injungat, & ab illis abnegationem proprii judicii efflagitet; tamen hac exceptione utitur, *Obediendum quidem esse Superiori in omnibus rebus, nisi ubi peccatum cernitur.* Lepidum profecto hîc se præbuit impostorem, qui, postquam suos omnes exoculavit, miserè occæcatus ultro derisum venit. Non secus enim agit ac ille, qui sedulo moneret viatorem cui oculos ef-

fodit;

fodit, ut se præeuntem sequeretur, quacunquẽ eat, nisi ubi præcipitium cerneret. Nam ut hic, cui oculi effossi sunt, non potest præcipitium cernere: sic neque ille, qui suo iudicio penitus renunciavit, peccatum discernere. Quĩ enim id possibile fiat: cum iussu Loiolæ jampridem oculos intelligentiæ propriæ abjecerit, & alieni iudicii oculis se totum dirigendum permiserit. Sed fac novitium aliquem uti oculis iudicii sui, atque in Superioris mandato manifestum peccatum discernere: nunquid huic licebit iudicio suo niti, & Superioris injustum imperium recusare? Imò nihil aliud potest, quàm hoc iudicium suum ad ipsum Superiorem referre, idque hac lege & cautione, ut tam ante, quàm post relationem, animo parato sit ad approbandum & rectius putandum, quicquid Superiori placuerit. Exceptionis igitur prædictæ hæc vis & sententia est; Non est parendum Superiori, ubi peccatum cernitur, si ipse Superior consultus responderit illud revera esse peccatum: at si ille in sententia sua perstiterit, tum quod suis oculis utenti videbatur manifestum peccatum, alienis jam oculis credenti rectum & bonum videri debet. Sed nè per hanc rimam elabantur, exemplis ostendam, illos probare obedientiam; quæ etiam in rebus planè illicitis Superioris mandato exhibetur. Quæro igitur an licitum sit vel alienam operam requirere, vel suam impendere in res ridiculas, inutiles, & prorsus impossibiles. Si non sit, cur in exemplum obedientiæ suis proponit illum Monachum, qui iussus ab Abbate suo, palum siccum, quasi viridem arborem, per integrum annum rigare non destitit? Cur alium, qui, iussu Superioris, ingentis magnitudinis petram, quam nè centum quidem homines loco movere potuissent, solus tollere conatus fuerit? Qui credunt Christianos etiam cujuscunque verbi otiosi rationem reddituros, non debuerunt, in experimentum & exercitium hujus cæcæ obedientiæ, actiones tam otiosas iis imperare. Si hæc leviuscula & ludicra videantur, afferam graviora, & cum manifesto peccato conjuncta: in quibus tamen & exegerunt & laudârunt cæcam obedientiam subditorum. Quid enim magis sceleratum potuit ipse diabolus iis quibus imperat suggerere, quàm ut se perditum eant, & modò in aquam, modò in ignem coniciant? At si Abbatis iussu Monachus in ignem se conjecerit, aut super aquas ambulare præsumpserit, celebratur imprimis hæc obedientia, & indè specimen virtutis hujus aliis commendatur. Non me latet, antiquos quosdam scriptores, qui Monachorum fabulis aures nimis credulas præbuerunt, hujusmodi obedientiam scribere, ab ipso Deo miraculis fuisse condecoratam. Sed contra apertum Dei verbum, quod vetat Deum tentare, non oportet obedientiam, sive veris sive mendacibus miraculis comitatam, approbare. Verùm antiquiora hæc mittamus, & ad ipsum Loiolam descendamus. Is ergò, ut etiam in manifesto peccato ani-

*Ignatius in Epist.
ad fratres Lusiav.*

*Hasenmull. cap. 6.
pag. 139.*

Marc. 9. 22.

*Sulpitius Dial.
1. De virtutibus
S. Martini.
Greg. Dialog.
lib. 2. cap. 7.*

*Maffius lib. 3.
cap. 7.*

Matth. 4. 7.

*Sessio 9. pag. 282
& 288.*

mos adderet suis novitiis ad cæcam hanc obedientiam præstandam, profiteretur, si Papa jussisset, velle se navigium ascendere planè exarmatum, ac mari ventisque sine ulla dubitatione sese committere. Quod quid aliud est, quàm Papâ jubente, velle se, contra Christi exemplum & doctrinam, Dominum Deum suum tentare? In nostra tempora desinamus. Quod peccatum crasum magis, aut manifestum, quàm perjurii, rebellionis, aut homicidii? Si Papa tamen jussisset juratam Regi fidelitatem violare, ex illorum sententia est obediendum: Si contra summa Regem arma ferre, non est recusandum: Si pulvere tormentario Reipub. & Ecclesiæ proceres universos frustulatis discerpere, à tanto scelere non est abstinendum. Quàm inanis igitur & hypocritica est illa manifesti peccati exceptio, cum hoc omnium suorum animis insidere volunt, Quicquid à Pontifice aut Generali jubetur, quantumvis tetrum & horribile sit, non flagitii tamen manifesti, sed operis potius meritorii naturam induere! Nec puduit jesuitas in Colloquio Ratisbonensi confidenter asserere, populum ita subiectum esse regimini Præpositorum suorum, ut, si illi in aliquo dubio definiendo errarent, populus vi regiminis errare simul posset, imò deberet. Faceffat ergo cæca hæc jesuitarum obedientia, quâ fascinati, necesse habent cum suis superioribus errare, neque possunt manifesta peccata ab operibus sanctis distinguere.

Quaestio

Quæstio VII.

Non licet Protestanti salva
conscientia Missæ inter-
esse.

Erissimè ab ipso Bellarmino observatum est, Si ceteræ omnes controversiæ componerentur, tamen inter Protestantes & Papiſtas pacem conciliari non posse, quòd illi Missam suam divinissimum Dei cultum, nos horrendam idololatriam judicamus. Sed id non jam agitur, ut blasphemam Missarum impietatem detegamus, sed ut doceamus non posse nostros, qui animis abhorrent ab hac impietate, vel corporibus adesse istorum missificationibus. Quam disputationem contra illos institimus, qui stultè opinantur, nihil periculi aut peccati esse in communicatione externa cum idololâtris, modò ipsa mens ab illorum pravis superstitionibus abhorrear. Verùm enimvero, quis hoc fecerit, conscientia bonæ integritatem violat, atque peccat multipliciter.

Tom. 1. de Laic.
lib. 3. cap. 19.

Primò, in seipsum; dum illicitâ & impiâ simulatione conscientiam propriam fauciat, animamque conspurcat & contaminat. Nam mens Protestantis bene instituti clarè dicat, Papiſticam Missam non esse sacrificium pro vivis & mortuis expiatorium, sed sacrificii per Christum semel oblâti sacrilegam violationem: at ipsa actio conveniendi in templum Papiſticum, & consociandi se cum illis qui Missam venerantur, apertè præ se fert speratam ex illa peccatorum expiationem, & ejusdem tanquam legitimæ & sacræ actionis approbationem. Porro, animus Protestantis dicit, frustulum illud panis quod elevatur à sacrificulo, non esse Christum *Dei Spiritus* Filium Dei vivi: at actio prosternendi & adorandi, omnibus illis præsentibus significat, sub vacua panis specie ipsum Deum coli & agnosci. Hanc pugnam externarum actionum cum interna mentis sententia foedissimam simulationem dico, & mendacium nihilo tolerabilius, quàm si quis expressis
verbis

Aquin. 2. 2. quæst.
3. artic. 1.

August. de Civit.
6. 10.

Matth. 18. 7.

1. Theff. 5. 22.

Genf. part. 2. Reg.
Moral.

verbis se Missam Papisticam approbare testaretur. Nam ad virtutem veritatis pertinet, ut quis talem se exhibeat per signa exteriora, qualis revera existit: atque opponitur huic veritati, cum aliquis per signa factorum contrarium ejus significat quod in mente clausum habet; quam simulationem *Mendacium in factis* licet appellare, uti rectè Aquinas. Qui itaque Papistarum Missas ex animo averfatur, atque retinet *inverim* externam hanc cum illis participationem, eò *damnabilius agit, quia quod mendaciter agit, sic agit tamen, ut eum populus veraciter agere existimet*, ut de Seneca philosopho scripsit Augustinus.

Secundò, si quis è nostris adeat Missas Papistarum, peccat in fratres, præsertim infirmos; quibus scandalum ponit, dum hoc suo exemplo eos allicit & invitat ad hanc licentiam, quâ illorum conscientia polluantur est necesse. Quantum autem hoc peccatum sit, ex hisce Christi verbis apparet, *Va homini per quem scandalum venit*. Neque negari potest, ex tali facto scandalum dari, saltem infirmis; cum scandalum nihil aliud sit, quàm dictum vel factum minùs rectum, præbens alteri occasionem ruinæ. Hoc autem factum præbet occasionem infirmo, ut suspicetur Missam non esse actionem impiam & idololatricam; atque ita viam illi sternit, ut ad Papistas deficiat. Qui itaque hanc licentiam sibi assumunt, ut Papistis se adjungant in externa Missarum celebratione, quantumvis sint animo averfo ab illorum idololatria, tamen illud Apostolicum violant, *Ab omni specie mali abstinete*. Nec valebit in excusationem, si dixerint, se non intendere hoc suo facto probare illa quæ fieri solent in Missa; multò minùs inducere infirmos fratres, ut sentiant Missæ sacrificium esse legitimum & Deo gratum: quia scandalum æstimatur, non ex *arcana intentione operantis*, sed ex *manifesta conditione operis*. Ea est facti conditio & natura, quæ impellat infirmos in errorem prædictum, atque alliciat ad peccandum: quæcunque ergò fuerit agentis intentio, ipsa actio in se scandali rationem obtinebit. Cum ergò quilibet ab omni actu, cui non est necessariò astrictus, teneatur desistere, ubi justè timeretur scandalum pusillorum: quantò magis ab hoc actu Missas adeundi, cui nullo modo est astrictus, & in quo justè offenduntur animi & pusillorum & robustorum!

Tertiò, tepidi isti Protestantes, qui Missas frequentant, peccant in ipsos Papistas, quos hac suâ simulatione reddunt in erroribus & idololatria magis obfirmatos. Siquidem cum conspiciunt nostros illorum Missis interesse, illico apud se cogitant, non modò has, sed reliquas omnes Papismi facies approbari: præsertim cum Missa instar symboli aut tesserae habeatur, quâ distinguuntur Romanenses à Protestantibus. Respondeant ergò mihi, quomodo salvâ conscientia possint illos in superstitiosis suis cultibus confirmare, quos tenentur ab hisce tenebricosis operibus omni ope avocare. Urget enim illud Apostolicum mandatum,

mandatum, *Nolite communicare cum operibus infructuosis tenebrarum, sed potius redarguite.* Perpendite quàm præclare huic mandato satisfaciant. Apostolus prohibet communicare cum illicitis operibus: hi ultro se ingerunt & immiscent idololatri in ipso opere tenebrarum occupatis. Apostolus jubet talia opera redarguere: at hi non solum tacendo videntur consentire, sed conformando se superstitiosis istorum ritibus, ipsam actionem idololatricam (si non verbis, factis tamen) probare & dilaudare. Quâ simulatione in pernicioso suo errore obdurant Pontificios. Peccant ergò in charitatem quæ ipsis inimicis debetur, quod salvâ conscientiam facere est impossibile.

Ephes. 5. 11.

Postremò, peccant directè in ipsum Deum: Religio enim, quæ nos Deo religat, obligat ad professionem religionis, prohibet dissimulationem veræ, atque multò magis simulationem falsæ. Atque hinc est quòd ipse Deus pro genuinis suis servis eos solos agnoscat, qui in ipso externo cultu cum idololatri non communicant; *Reliquos mihi feci ex Israele septem millia virorum, quorum omnium genua non curvaverunt se Baali, & quorum omnium os non osculatum est illum.* Si unà cum Baalitis incurvassent genua coram idolo, quamvis corde illud idolum sprevisset, Deus illos in suis procudubio non numerasset. Unusquisque enim ad illam religionis suæ professionem perpetuò obligatur, quæ fita est in hoc, ut jungat se cum piis & orthodoxis, sejungat ab idololatri & hæreticis. Nam cum Deus tam corporis quàm animæ Creator sit, cum Christus utriusque ex æquo Redemptor sit; æquum est, ut Deum tam corporis quàm animi obsequio colamus, ut Christo tam corporis quàm animi societate adhærescamus. Frustra igitur obtendunt se permanere in obsequio Dei & Christi, qui in cultu idololatræ adjungunt se servis diaboli & Antichristi. Eleganter & piè Tertullianus, *Nefas est ulli de sua religione mentiri. Ex eo enim quòd aliud à se colit fingit quàm colit, negat quòd colit; & jam non colit quòd negavit.* Possent hæc omnia exemplis Sanctorum, tum ex sacra Scriptura, tum ex historia Ecclesiastica petitis, illustrari; sed prohibent temporis angustia. Cum ergò Protestantes, qui idololatræ Missæ sacrificio interfunt, animas proprias polluant simulando, infirmos fratres lædant scandalizando, Papistas subvertant, eos in impietate sua confirmando, Deum denique ipsum dehonorant, inter verum ejus cultum & idololatricum claudicando: concludamus, non posse Protestantes salvâ conscientiam Missæ interesse.

1. Reg. 19. 18.

1. Cor. 10. 21.

1. Cor. 6. 20.

Apolog.

Quæstio VIII.

Opera poenalia non sunt divinæ justitiæ satisfactoria.

Remissionem peccatorum obtineri non posse, nisi interveniente justâ & exactâ satisfactione, in confesso est apud omnes: sed quænam sit hæc justa satisfactio, aut à quo præstita, quæ compenset injuriam Deo illatam, & compensando extinguat totam poenam peccatori debitam, inter Orthodoxos & Papistas ambigitur. Papistæ sentiunt Christum obedientiâ & morte suâ itâ satisfecisse Deo, ut omnes verè poenitentes, quolibet tempore in hac ejus satisfactione remissionem *culpa* consequantur; *pœna* autem (si post baptismum peccent) non *remissionem absolutam*, sed *clementem quandam commutationem*. Nam, ex istorum sententia, post remissam culpam, luenda tamen manet ipsissima poena sensûs, quam in gehenna pati debuisset peccator, remotâ solum æternitate. Divinæ siquidem justitiæ ratio exigit, ut, cum à culpa per Christum liberemur, poenæ reatum per nosmetipsos expiemus, vel satisfaciendo in hac vita, vel satisfaciendo in Purgatorio. Satisfieri autem volunt divinæ justitiæ per opera poenalia; quæ vel imponuntur juxta judicium sacerdotis, vel sponte suscipiuntur arbitrio ipsius poenitentis, vel denique ab extrinseco inferuntur, *si quis hujusmodi pœnas patienter ferendo, Deoque pro suis peccatis offerendo, moraliter suas faciat*, ut loquitur Suares. Atque in exigenda nostra satisfactione putant Deum tam districtè agere, ut illam poenæ debitæ justo pondere æquivalentem requirat: quam si peccator non adimpleverit, quantum illud aut quantillum sit quod restat, in Purgatorio solvendum est, usque ad novissimum quadrantem. Atque hoc fabulæ Papisticæ argumentum est.

Nostri ex adverso docent, Christum Servatorem obtulisse Deo illud sacrificium expiatorium, quo solo tam *culpa* quam *pœna* omnium peccatorum nostrorum expiatur & expungitur: itâ ut nec satisfaciendi officium pro injuria Deo illata ipsis poenitentibus

Bellar. de poen.
lib. 4. cap. 1.

In 3. Tom. 4. disp.
37. sect. 7.

Ibid. disp. 38.
sect. 4. 5.

1. Joann. 2. 2.
Iſa. 53. 5.
Rom. 8. 1, 3, 3, &c.
Apoc. 14. 13.
Jer. 30. 20.

nitentibus ulla ex parte incumbat; nec ullis illorum vel actionibus, vel passionibus, post remissionem *culpa*, redimendum superfit aliquod debitum *pœna*, secundum iustitiæ vindicantis regulam taxatæ. Quæ igitur pœnitentibus injunctæ fuerunt apud antiquos pœnæ, non in satisfactionem divinæ iustitiæ, sed in satisfactionem offensæ Ecclesiæ impositas fuisse affirmamus. Quæ autem opera pœnalia ultro suscepta & præstita fuerunt à fidelibus, non redemptionis aut satisfactionis *virtutes*, sed humilitationis & mortificationis exercitia judicamus. Postremo, dicimus afflictiones & flagella, quæ post remissionem *culpa*, sive ab ipso Deo, sive ab hominibus infliguntur piis & reconciliatis, non respicere satisfactionem divinæ vindictæ, quasi nondum expiata; sed refrænationem corruptæ concupiscentiæ nondum ex ipsis renatis extirpatæ.

Negamus ergo opera pœnalia, aut quæcunque tandem opera humana, esse divinæ iustitiæ satisfactiones, aut injuriæ Deo illatæ compensationes. Quod primò ostenditur ex definitione satisfactionis: nam *satisfactio est redditio æquivalentis pro æquivalenti*; ut verè Scotus. At quis dixerit omnia nostra opera pœnalia, si in unum cumulum conferantur, æquivalere pœnis gehennæ, etiam seclulsâ æternitate? Cum igitur pro hisce redimendis fingunt se hasce suas satisfactiones Deo exhibere & offerre; perinde faciunt, ac si quis ad equuleum damnatus dicat se velle acu digitum suum pungere, atque hoc opere pœnali pœnam sibi taxatam redimere. Sed qui minus solvit quàm debuit, nondum satisfacit: nunquam ergo Satisfactionarii isti se expedient, quia nunquam satisfactionem pœnæ constitutæ æqualem persolvent.

Secundo, hoc idem demonstratur ex conditione operum nostrorum: nam opera nostra etiam optima non carent suis nævis & sordibus. Si itaque res agatur in foro strictæ iustitiæ, tantum abest ut vel actionibus vel passionibus nostris expungamus reatum pœnæ nobis debitæ, ut novum potius indies contrahamus. Sed fac opera nostra omni labeculâ vacare: tamen cum satisfactio exhibenda sit ex propriis bonis, neque aliquo alio titulo debitis & subjectis creditor; nostra bona opera, quæ Dei ipsius dona sunt, nostra obsequia, quæ solo titulo creationis sunt Deo devinctissima, in satisfactionem novi debiti valere nullo modo poterunt. Quoties ergo aut operamur aut patimur bene & sanctè, conamur quidem officio nostro satisfacere, & Deo nos approbare implendo ejus voluntatem: sed non somniamus nos hisce operibus vindictam peccatis nostris debitam expiare, aut injuriam divinæ majestati illatam compensare, exhibendo illi hæc operâ nostrâ condignam satisfactionem.

Tertiò, causam nostram confirmamus ex consideratione divinæ remissionis: nam * remissio peccatorum est opus gratuite

4. Sent. dist. 15.
quæst. 1.

Anselm. Cur Deus
homo, lib. 2.

* Ephes. 1. 7.
Coloss. 2. 13.
Ila. 43. 25.
Mich. 7. 19.

Rom. 5. 1, 10.

2. Cor. 5. 18, 19, 21.

Rom. 3. 25.

Suarez in 3. Tom.
4. disp. 37. sect. 8.

misericiordiæ, gratis autem illud peccatum non remittitur, pro quo expiando sufficiens satisfactio ab ipso peccatore requiritur. Porro, remissio Dei *plenaria* semper est, non *dimidiata*: at nolle culpam ad poenam totam vel talem imputare, putâ æternam; velle tamen ad aliquam, eamque acerbissimam, non *remissio in te- gra*, sed *punitio moderata* appelletur. Denique, remissio peccatorum talis esse debet, ut, eâ obtentâ, peccator statuere possit in conscientia sua, se esse jam Deo plenè reconciliatum, & pacem apud Deum obtinuisse. At quis hoc apud animum suum statuere potest, qui cogitat se adhuc in satisfactionem Dei vindicantis, acerbissimis poenis manere cruciandum?

Quartò, patet veritas nostræ sententiæ, ex perfectione satisfactionis ejus, quam ipse Christus omnium fidelium nomine Deo Patri exhibuit. Nam certissimum est, Mediatorem nostrum Deo obtulisse pretium abundè sufficiens pro culpa & poena peccatorum nostrorum expianda. Nec minùs certum est, hanc satisfactionem omnibus fidelibus & poenitentibus imputari & applicari, quasi ab illis ipsis Deo oblata & præstita fuisset. Si igitur Deus à Christi membris exigeret satisfactionem, quam in suo Capite Christo ad ultimum usquè quadrantem persolverunt, bis vindicaret in id ipsum, atque manifestâ injuriâ afficeret tam Redemptorem quàm redemptos.

Postremò, ex natura justitiæ divinæ error Papistarum revincitur. Nam Justitia nunquam infert *vindictam poenâ*, nisi cum intuitu ad *reatum culpâ*: Cum igitur Christi satisfactio aboleverit culpam, in qua fundatur reatus poenæ, sustulit objectum vindictæ divinæ, & per consequens necessitatem satisfactionis humanæ. Huc accedit, quòd secundum leges justitiæ nulla satisfactio potest redimere poenas peccato debitas, nisi positâ ordinatione Dei de acceptandâ tali satisfactione antilytri loco. Christi satisfactio habet hoc privilegium ex æterno Dei decreto: sed miseri peccatores non possunt illam Dei ordinationem proferre, juxta quam teneatur ipsorum opera poenalia, pro æternis poenis, quæ peccato debentur, acceptare. Frustra igitur reus obtendit, illam multam esse satisfactoriam, quam non Judicis decreto, sed suo arbitrio subivit.

Quæstio I X.

Non datur liberum arbitrium
in non renatis, ad bonum
spirituale.

Dicimus dari liberum arbitrium ad hoc vel illud speciale objectum, quando habet in se facultatem activam ad illud liberè volendum, eligendum, aut præstandum. Neque laboramus, utrum hæc facultas sit expedita an impedita, soluta an ligata, excitata an sopita : Si insit tantummodo homini hæc facultas, quamvis ad expediendam operationem indigeat auxilio aliunde adveniente, Papistæ vicerint; quòd si funditus perierit hæc activa facultas, & reliqua sit mera capacitas sive possibilitas receptiva, quam solus Deus recreando implet & perficit, nostra sententia obtineat. Ad *renati* sive *regenerati* nomen quod attinet, appello renatum, non quemlibet irradiatum aut afflatum qualibet motione Spiritûs sancti, sed à morte peccati jam resuscitatum, & omnipotentissimâ Spiritûs ejusdem operatione vivificatum. E contrâ, non renatum voco, qui ad hanc spirituales vivificationem nondum pervenit, utcunque præcedaneis aliquot Spiritûs sancti operationibus affectus fuerit. Est autem hic diligenter observandum, *Regenerationis* vocabulum, vel ipsum primum actum designare, quo vita spiritualis (quasi creando) homini infunditur; & sic fit in momento: vel continuatam actionem Spiritûs, quâ novæ vires & qualitates unâ cum hac vita inspiratæ augentur & roborantur; atque sic sensim, idque non sine lucta & conatu ipsius regenerati, absolvitur. In exemplum capite embryonem: hunc rectè affirmamus vivere quamprimum cor vitæ particeps fuerit, quamvis reliquæ corporis partes nondum articulatæ existant. Quidni igitur dicamus spirituales embryonem, eo ipso momento quo cor vitâ spirituali imbuitur, vivificatum sive regeneratum esse, quamvis multæ sanctificationis partes distinctam suam & quasi perfectam articulationem nondum

sunt adeptæ? Jam ultimo in loco per *bonum spirituale* intelligimus quodvis opus ex divina promissione ad impetrandam remissionem peccatorum, aut adeundam possessionem regni cœlorum ordinatum. Sed præcipuè nunc quæritur, non de bonis illis operibus quæ sequuntur justificationem, sed de primis illis actibus ad quorum præsentiam sequitur ipsa justificatio: quales sunt, verè poenitere, in Mediatorem credere, Deum diligere; quæ omnia & inter se, & cum ipsa justificationis acquisitione copulantur. Hi actus dicuntur *spirituales*, quia quoad specificam essentiam actionis, & modum agendi, superant connaturalem facultatem liberi arbitrii, quale jam in homine lapsa reperitur. Ex hisce omnibus hic sensus quæstionis illucescit, Non inesse vim aliquam activam libero arbitrio, per regenerationem nondum vivificato, ad salutariter poenitendum, credendum, amandum, aut quodlibet opus faciendum, quo, tanquam dispositione attingente, justificatio procuretur; vel quo, tanquam itinere ordinato, ad glorificationem procedatur. Priusquam ad firmamenta sententiæ nostræ accedamus, haud abs re erit, paucis annotasse, quatenus cum Pontificiis sentiendum, quatenus in toto hoc negotio ab illis recedendum sit.

Concedimus ergò Papistis, ante infusionem gratiæ regenerantis, multas actiones prævias ad fidem & contritionem tum exigi ab hominibus, tum ab eisdem solo excitantis gratiæ auxilio & posse fieri & solere. Hujusmodi sunt, non modò adire ecclesiam, & audire verbum; sed cogitare de Deo & divinis rebus, peccata propria considerare, ad sensum eorundem expavescere, liberationem ab hoc metu exoptare, aliæque permulta, quæ prærequisita sunt ad actus verè spirituales & salutare: Sed affirmamus porrò, animum & affectum non renati, naturali modo versari in prædictis rebus, nec elevari voluntatem ad eliciendum actum verè spiritualement, donec ad hanc excitantem & illustrantem gratiam regenerans sive vivificans insuper accesserit. Ad hæc, damus hanc gratiam regenerantem non infundi hominibus inertibus, & nescio quos Enthusiasmos otiosè captantibus; sed animis per Verbum Spiritumque Dei erectis, & subactis, & per prædictas actiones quodammodo dispositis: negamus tamen liberum arbitrium hominis non renati, vel hisce auxiliis adjutum, ità se disponere, ut ex merito Congrui Deus teneatur gratiam vivificantem cuiquam infundere. Postremò, fatemur in Ecclesia Dei, ubi homines excitantur assiduè per Verbum & Spiritum, hanc gratiam regenerantem, quæ sola reddit homines idoneos ad salubriter poenitendum & credendum, nemini adulto esse denegatam, de quo verè dici non possit, quòd liberè Spiritui sancto in præcedaneis illis actionibus restiterit, ejusdemque vivificam operationem demeritoriè saltem repulerit. Negamus tamen quenquam mortalium inveniri, qui hoc demeritum in præparatoriis

Vide Suar. Opusc.
de Auxil. div.
Grat. lib. 3. cap. 1, 2

Vide Spal. lib. 7.
pag. 239. Et Suar.
Opusc. pag. 222.

toris Spiritus actionibus repellendis non incurrat multipliciter: ac proinde quod interveniente hoc communi demerito quidam repellentes Deum repellantur, sibi que relinquuntur; alii, non obstante pari aut majori demerito, sapius & fortius pulsantur, tandemque potentissimâ Spiritus operatione vivificentur. Mysterium est ad liberrimam Dei voluntatem, miserentis vel non miserentis, referendum; & nullâ humanæ curiositatis indagine temerandum. Hisce prælibatis, confirmo thesin nostram aliquot argumentis.

In non renato, ad bonum spirituale facultas liberi arbitrii non se habet uti locomotiva in eo qui compedibus ligatur, aut visiva in eo qui in locum aliquem tenebricosum compingitur (uti Papiſtæ volunt:) sed funditus interiit, ut motiva in homine occiso, aut visiva facultas in exoculato. Hinc Augustinus, *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*: & doctissimus Parisiensis, *Mens humana, gratiam sanctificationis nondum adeptâ, nihil aliud est nisi cadaver sive morticinium*. Hæc doctrina ex fontibus Scripturarum hausta est, quæ disertè pronunciat peccatores nondum renatos in peccatis mortuos. Mens illorum, non quasi in locum tenebricosum demersa, sed tenebræ: Cor, non quasi mole aliquâ lapideâ oppressum, sed lapideum, si Scripturas audiamus. Faceſſat ergo illa opinio ex facibus Pelagianorum hausta, quæ vim activam libero arbitrio tribuit ad spiritualia; quasi ad hæc opera excitari & adjuvari sufficiat, vivificari autem non sit neceſſe.

Porrò, præter dictam privationem vitæ spiritualis in voluntate non renati, omnes Theologi ponunt habitualement averſionem à Deo, & habitualement converſionem ad ſenſibilia & carnalia, contra ſpiritualement legem Dei. Quod tandem meræ excitantis gratiæ auxilium poteſt hanc habitualement corruptionem mutare? aut quomodo poterit potentia voluntatis, manens arbor mala, bonos fructus proferre? Habitualement & formale principium ſit oportet, quod, oppoſitum huic malo habituali, ejus inclinationem in contrariam partem reducat. Donum ergo fidei & charitatis per operantem gratiam prius creatur in corde humano, quàm actus credendi aut Deum diligendi per cooperantem gratiam elicitur ex corde humano. Rectè Proſper ſtatuit, Interiorem ſenſum non aperiri ad ſpiritualia capiendâ aut præſtandâ, niſi in iis, in quorum corde poſuit Deus fidei fundamentum, dilectionis-que fervorem. Quid aliud clamat tota Scriptura, quæ paſſim inculcat, illos ſolos credere ut oportet, poenitere, Deumque diligere, quibus Deus oculos dedit ad videndum, aures ad audiendum, novum cor ad intelligendum; quos denique ad hæc bona opera creavit in Chriſto Jeſu? Si hæ loquendi formulæ nihil aliud quàm gratiam Dei excitantem & moraliter ſuadentem innuant, ego quibus verbis gratiam ſanantem & regenerantem exprimerent haud intelligo.

Sed

Argum. 1.

Bellarmin. de Lib. Arb. 6. 15.

Epiſt. 105.

De Sacram. Bapt. cap. 3.

Eph. 2. 5.

Eph. 5. 8.

Ezech. 11. 19.

Argum. 2.

Reſponſ. ad Cap. obſervat. Gall. cap. 5.

Argum. 3.

*Ad Simp. lib. 1.
quæst. 2.*

Argum. 4.

1. Joann. 5. 1.

1. Joann. 4. 7.

Joann. 15. 5.

*Quæst. disp. de
virtut. art. 2, 10.
Et de grat. art. 5.*

De Lib. Arb. 6. 13.

Argum. 5.

*Suar. Opusc. lib. 3.
de Aux. grat.
cap. 4.*

Sed quia minimè decet mortales divinam potentiam limitibus circumscribere, demus posse voluntatem habitualiter malam, & averſam à bonis ſpiritualibus, per ſolum auxilium gratiæ excitantis, ad actus ſpirituales eliciendos applicari: dico tamen hoc eſſe contra ſuavitatem providentiæ divinæ, quæ ſic movet res omnes, ſicuti illorum naturæ convenit moveri. Si verò voluntatem nondum renatam, quæ habitualiter ab omni bono ſpirituale averſa eſt, excitaret ad bonum ſpirituale actualiter eligendum; non ſuaviter illam permoveret, ſed quaſi obtorto collo raptaret ad opus à quo adhuc abhorret ejus innata inclinatio. Conſentaneum eſt itaque ut credamus, Deum, qui in creatione indidit voluntati habitualemente inclinationem ad bonum ſpirituale ſine ſua cooperatione, in regeneratione etiam reſtituere hanc habitualemente converſionem ſine ejuſdem cooperatione; & tum demum potentiâ rectificatâ, ad bonos actus cum eodem libero arbitrio cooperari. Eleganter Auguſtinus, *Non ideo bene currit rota ut rotunda ſit, ſed quia rotunda eſt.* Ad eundem modum nos dicamus, Non ideo bene currit voluntas ut regenerata ſit, ſed quia jam regenerata eſſe cœpit. Haſtenus liberi arbitrii naturam conſideravimus; jam à Regenerationis natura argumtemur.

Quid quaſo aliud eſt Regeneratio, quàm actio Spiritûs ſancti vitam gratiæ homini ſpiritualiter mortuo inſpirantis, eundemque ad imaginem Dei per ſuperinfuſa dona ſanctitatis magis magiſque renovantis? Hanc gratiam dare primas vires ad quodlibet opus ſpirituale exercendum, patet ex Scripturis. Ad opus credendi; *Quiſquis credit, ex Deo genitus eſt:* Ad opus diligendi; *Quiſquis diligit, ex Deo natus eſt:* Ad omnia denique opera pietatis; *Sine me nihil poteſtis facere;* id eſt, niſi tanquam palmites in me, qui vera ſum vitis, inſeramini, nec multum nec parum, ſed *nihil poteſtis* in ſpiritualibus. Hoc ab ipſo Aquinate diſcant Papiſtæ; qui tenet, Gratiam dare animæ ſuum ſpirituale eſſe, atque divinitus primò inſundi ad peragendas actiones ordinatas in finem vitæ æternæ. Unde enim origo talium fructuum, niſi ex ſemine? quid autem aliud eſt illud ſemen Dei unde opera ſpiritualia naſcuntur, quàm nativitas ex Deo, ſive id per quod homo natus eſt ex Deo, ut ipſe Bellarminus fatetur?

Accedat aliud argumentum à natura operum ſpiritualium. Sunt, ex confeſſione Papiſtarum, opera ſuperioris ordinis, & minimè proportionatâ libero arbitrio hominis animalis. At ſi poſſet in illa excitatus ſolummodo pulſante gratiâ, & non mutatus ſanante, haberet quidem activam potentiam, eandemque proportionatam ad talia opera, quamvis ligatam fortasſe aut ſopitam. Hoc argumento victi, quidam Papiſtæ concedunt, ad actus ſpirituales eliciendos inſundi ſemper qualitatem à Deo quæ ſuppleat vicem habitûs; à quo ſolum differat, quòd non ſit

sic permanens, sed statim transeat cum ipso actu. Sed quorsum hæc effugia? Qui agnoscunt voluntatem non valere ad actus supernaturales sine nova qualitate impressa ipsi potentiæ, cur non agnoscunt hanc potentiæ informationem esse ejusdem reformatæ vivificationem, non (ut illi somniant) post actum elicitorum illico abolendam, sed augendam, roborandam, & perficiendam? Pulchrè Hugo de Sancto Victore, *Gratia reparatrix bonam voluntatem aspirat, ut sit; deinde bona voluntati inspirat, ut moveatur: primum operatur eam, deinde per eam.*

De Sacram. filii,
pag. 242.

Postremò, hanc adversariorum sententiam incommodis obruamus. Sumatur igitur, actiones supernaturales oriri à libero arbitrio excitato per gratiam, & nondum sanato: hinc apertè sequetur, Deum esse revera internum monitorem & hortatorem quoad eliciendos primos actus credendi & poenitendi; sed ipsum liberum arbitrium esse principalem autorem eorundem. Nam gratia hæc excitans, quantumvis efficax, nihil aliud est quàm suasio, & relinquit excitatum & admonitum arbitrium indifferentiæ suæ, non mutatà habituali ejus in malum propensione. Porro, si valeat hæc sententia, cadit illud Paulinum, *Quid habes, quod non accepisti?* Responderet enim aliquis, Habeo determinationem voluntatis meæ ad primum actum credendi & poenitendi, quam non accepi à Deo, sed à libero meo arbitrio, excitato quidem ad hoc opus, sed suis naturalibus viribus relicto, Denique vacillaret & illud, *Quis te discernit?* Subjiceret enim quivis conversus, Ego me discrevi. Accepi enim gratiam excitantem ex æquo cum aliis multis, qui habuerunt etiam Deum ex æquo paratum ad concurrendum, si poenitere & credere voluissent: sed illi pro sua libertate hanc gratiam repulerunt, ego contrà pro mea libertate eandem amplexus sum. Liberum igitur arbitrium me ab istis segregavit. Sed in longum imus: concludo, Illos non multum gratiæ deferre in negotio salutis, qui tenent Deum nullis dare infusam fidem, nisi illis qui ex arbitrio nondum renato actum credendi elicuerint; nullis infundere charitatem, nisi qui ex eodem actum diligendi exprompserint; uno verbo, nullis vitam spiritualem impertire, nisi illis qui ante suam vivificationem primarias vitæ spiritualis actiones exercuerint.

Bell. de lib. arbit.
6. 15.

Quæstio X.

Opera Renatorum labe peccati sunt inquinata.

De Justif. 4. 15.

Affert. art. 51.

*Moral. 9. cap. 1,
¶ 14.*

Isa. 64. 6.

ID imprimis curandum est, ut status hujus controversiæ rectè formetur & intelligatur; quem adversarii de industria obscurare solent & depravare. Bellarminus cum nostris Theologis congressurus, hanc propositionem sibi assumit evincendam, *Opera bona reatorum non sunt peccata, sed verè justa, ut etiam actualis justitia dici possent.* Verùm si nobis seriò bellum indiceret, sic instituenda esset controversia, Opera bona reatorum non sunt ullâ peccati labe inquinata, sed perfectè justa, ità ut absoluta legalis justitia dici possent. Sed ille ad Lutherum respexit, quem odiosè exagitant Papistæ, quòd scripserit, *omne opus re-nati esse peccatum mortale, si judicio Dei judicetur*: Immemores interim Gregorium Magnum scripserit, *omne virtutis nostra meritum esse vitium; omnem humanam justitiam esse injustitiam, si districte judicetur*: Immemores dixisse sanctissimum Isaiam, *quasi pannum menstruata esse omnem justitiam nostram.* Ad hujusmodi dicta explicanda interprete benigno opus est, non maligno calumniatore. Sensus igitur est, nullum opus justitiæ humanæ tam defæcatum esse, cui non adhærescat aliquod vitiosum, & ex rigida legis sententia, (si Mediator non succurrat) damnabile & mortiferum. In prædictis ergò propositionibus, prædicatio *accidentalis* est, non *essentialis*; & prædicatum intelligitur convenire subjecto per *coherentiam*, non per *naturam*: hoc modo, *Omne meritum est vitium*; id est, Omne meritum nostrum est vitio aliquo agnasciente maculatum: *Omne bonum opus est peccatum*; id est, Omne bonum opus est aliquâ facie inhabitantis peccati inquinatum: Quæ sententia verissima est, & hac nostrâ operâ jam breviter illustranda. Verùm ut tota res clariùs elucescat, observandum est, sicuti renati sunt peccatores, & non renati peccatores; aliter tamen hi, aliter illi: sic reatorum actiones peccati labe vitiantur, & non reatorum actiones veneno peccati inficiuntur; fed

sed modo planè diverso. Impiorum mala opera peccata dicuntur, vel quia sunt actiones ex genere malæ, ut furari, adulterare, mentiri: vel quia sunt actiones (licet ex objecto bonæ) tamen per intentionem malam funditus corruptæ, ut dare eleemosynam fœminæ pauperulæ, quò facilius ad prostituendam suam castitatem pelliciat: vel denique quia sunt actiones prorsus privatæ debito principio & debito fine, utpote quæ nec à fide & charitate ducunt originem, nec referuntur ad Dei gloriam. Hæc omnia dicuntur peccata, idque essentiali prædicatione; juxta illud Prosperi, *Omnis infidelium vita, peccatum*: atque Augustini, *Sine fide quæ videntur bona opera, in peccata vertuntur*.

Sent. 106.

Cont. 2. Ep.

Pel. 3. 5.

Jam ut accedamus ad bona opera renatorum, ipsa essentia operis boni non est peccatum, quia à gratia ducit originem: sed huic operi bono cohærescit aliquid peccati, quod à carne trahit suum initium. Id argumentis confirmabimus.

Argum. 1.

Ipsi renati ex parte manent carnales, & nondum plenè renovati, aut mundati: *Lex Dei spiritualis, ego carnalis*, Rom. 7. 14. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritûs*, 2. Cor. 7. 1. *Internus homo renovatur de die in diem*, 2. Cor. 4. 16. Quod Augustinus clarè affirmavit; *Sic mundati sumus, ut magis magisque mundandi restemus, donec corruptum hoc induerit incorruptionem*. Quinetiam ipse Bellarminus haud diffitetur, inhærere cuivis renato, quod *malum, immundities, malitia*, imò *vitium* appelletur. Cùm hæc in confesso sint, quomodo potest effectus superare vim causæ suæ? aut operis perfectio vincere perfectionem operantis? aut sanctificatio, quæ restat perficienda, perfectas actiones parere? Si in potentiis animæ complicatæ sint qualitates novi & veteris hominis, in actionibus se simul exerant est necesse. Si ergò non repugnet aut rationi aut Scripturis, eundem hominem renatum esse bonum, & esse tamen malo inhærente vitiatum; cur repugnare putetur, eandem actionem renati esse bonam, & esse labe peccati inhabitantis inquinatam?

In Joann. 15.

De amiss. gr. 5. 12.

Sed pergamus, & hanc labem delitescentem, quasi digito, demonstramus. En igitur labem privativam, in ipsa intima parte, & quasi medulla operum nostrorum, defectum scilicet justæ charitatis quâ deberent omnia opera renatorum informari! Non enim solummodo destituuntur illâ charitatis plenitudine quam beati habent in statu gloriæ: sed deficiunt ab illa justa mensura charitatis, quam exacta legis regula requirit, etiam in statu viæ. August. Ep. 29. *Plenissima charitas est in nemine: illud autem quod minus est quàm esse debet, ex vitio est; ex quo vitio non est justus in terra*. Videtis (Augustino autore) reperiri in renatis, non modò defectum maximæ charitatis, quæ esse supponitur in homine glorificato; sed defectum debitæ charitatis, quam inesse oportebat homini integro. Videtis hunc defectum, sive

Argum. 2.

Argum. 3.

privationem, non modò ex vitio esse, sed causam insuper esse quæ vitiet omnem justitiam nostram.

Accepistis labem *privativam*; en alteram *positivam*, quæ obfuscat vel optima opera renatorum! Contrarium scilicet & inordinatum motum concupiscentiæ, quæ in renatis tum maximè se exerit, cum ad bona opera *facienda* accinguntur. Si malum prohibitum fugiendum sit ab illis, hæc concupiscentia non patitur hanc fugam mali esse integram; dum accendit in animo inordinatum affectum ad illud ipsum malum quod fugit. Si quid boni faciendum sit ab iisdem, hæc concupiscentia impedit perfectam operationem, dum retardat & aggravat animum circa illud bonum quod facit. Huc spectant illa: *Spiritus promptus, caro infirma*, Matth. 26. 41. *Video aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meæ*, Rom. 7. 23. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*; — *ut non quæcunque volueritis eadem faciatis*. Gal. 5. 17. Qui non sentit hanc malæ concupiscentiæ renitentiam in bonis suis actionibus, hunc ego nullam bonam actionem unquam fecisse sentio. Sed clamant adversarii, hunc perversum motum concupiscentiæ non esse peccatum; ac proinde non inficere renatorum actiones aliquâ peccati labeculâ. Respondeo, esse ex natura *Rei* peccatum, idque damnabile, quia non modò adversatur legi primævæ justitiæ insculptæ in cordibus humanis, sed etiam huic expresso præcepto legis moralis, *Non concupisces*. Agnosco tamen propter statum *Persona* non esse renato imputabile ad damnationem; utpote qui non censetur in vetere Adamo, à quo fuit hæc labes concupiscendi; sed in novo, à quo manat gratia illam subjugandi.

Argum. 4.

Job. 9. 20.
Psalm. 142.

Denique, vel illud unum evincit, nullum opus renati esse ab omni labe perpuratum, quòd sanctissimorum sanctissima opera non ferre possunt examen stricti Judicis, sed illud humiliter & ferio deprecantur. Nam si fingamus Deum offerre cuivis illorum, qui legis impletionem, supererogationem, & nescio quam Angelicam perfectionem sibi vendicant, ut, si habeat vel unicum opus quod nullâ peccati labe fuerit inquinatum, in regnum cælorum protinus admittatur; sin illud opus discussum ad tribunal Dei, quacunque ex parte maculatum sit, detrudatur illico ad infernum: scire velim an quisquam istorum audeat cum Deo hac rigidâ conditione experiri. Si non audeat, cur nobis credendum obtrudunt, quod ipsi nondum credunt? Cum Anselmo concludamus, verè & humiliter dicente, *Si quis fructus in vita mea est, sic est aut simulatus, aut imperfectus, aut aliquo modo corruptus, ut possit aut non placere, aut displicere Deo*.

Quæstio

Quæstio XI.

Civilis jurisdictio jure conceditur personis Ecclesiasticis.

EX dono ipsius Christi obtinet & exercet Ecclesia spirituales quamdam jurisdictionem in peccatis filiorum suorum puniendis. Nam contra Christianum quemlibet inordinatè ambulantes admittit accusatorem, accusatum & idoneis testibus convictum castigare potest, sive à Sacramentis arcendo, sive obstinatè improbum à coetu & consortio aliorum Christianorum prorsus excludendo. Hanc jurisdictionem, quæ limites excommunicationis non excedit, divino & perpetuo jure Ecclesiasticis esse attributam, nemo tam invidus, aut Ecclesiastici juris ignarus, qui ausit negare. Verùm in hac nostra Ecclesia, ex dono Principum Christianorum, Ecclesiastici quidam habent insuper jurisdictionem civilem, cujus virtute hæreticos, schismaticos, & quosvis alios Ecclesiæ contemptores pœnis civilibus coercerent. Quinetiam nonnulli ex gravioribus Theologis, publicæ pacis & justitiæ conservatores multis in locis constituuntur. De hac ergo jurisdictione, an jure concedi possit Ecclesiasticis, videamus. Possè autem, ob hæc rationes mihi persuasissimum est.

Perpendendum imprimis, utramque jurisdictionem versari in promovenda justitia & peccato refrænando; sed hoc discrimine, quòd merè spiritualis spiritualibus mediis id efficere conatur; civilis adhibet insuper media coactiva, & externa supplicia, qualia sunt incarceration, pecuniaria multatio, corporalis punitio. Hic igitur quæro, quid impium, quid illicitum, quid sacerdotali vocationi aut sanctitati habeat contrarium, hæreticos, schismaticos, aut quosvis insignitè improbos, & Reipublicæ Christianæ perturbatores, ubi datur potestas, non modò spiritualibus, sed civilibus & corporalibus insuper pœnis coercere; utroque modo impietati obistere, & quasi frænum injicere, est actus bonus & laudabilis, & ex sua natura nulli personæ, quan-

Matth. 18. 18.

1. Cor. 5. 4.

2. Thess. 3. 14.

Argum. 1.

2. Cor. 10. 4, 5, 6.

Actor. 12. 23.

Apoc. 2. 1.

Argum. 2.

1. Petr. 2. 13, 14.

2. Timoth. 2. 4.

Ethic. 2. cap. 6.

Vide 1. Tim. 2. 2.

et Rom. 13. 3, 4.

Argum. 3.

tumvis sanctæ, repugnans. Cœlestes Angeli, Deo jubente, non existimant à sua sanctitate alienum, impios corporalibus suppliciis afficere : cur Angeli Ecclesiarum, Rege, qui Dei imago est in terris, ita decernente, illicitum reputent, eosdem impios meritis poenis quibuscunque adjudicare ? Actus enim civilis jurisdictionis ex sua natura nulli personæ, quantumvis sanctæ, repugnat, nec adversatur muneri sacerdotali.

Secundò, ex plenaria autoritate committentis liquet hanc jurisdictionem optimo jure ab Ecclesiasticis personis exerceri. Nam cum ipse Rex ordinatione divinâ sit quasi fons omnis civilis jurisdictionis, potest ejus rivulum aliquem licitè derivare ad quolibet personas idoneas, sive Laicæ sint, sive Ecclesiasticæ. Rivulum dixi aliquem; quia licet nulla pars jurisdictionis civilis sit jure divino Ecclesiasticis personis incompetens, tamen prudentiæ lex, & ipsa æquitas vetat Reges eoque Ecclesiasticos onerare hac civili jurisdictione, ut avocentur à spirituali sua functione. Est itaque illis sic committenda, ut ornamento & subsidio esse possit in ipso spirituali Ecclesiæ regimine, non ut impedimento aut avocamento. Quatenus autem hæc jurisdictio committi possit Ecclesiasticis, ut interim adjuvet eos, & non impediatur in suis officiis fungendis, non vulgi judicio, non invidi cujusvis, qui supra vulgus eminet, metiendum est. Sed quod de medio virtutis dixit Cor Philosophorum Aristoteles, illud esse constituendum, *ὡς ἂν ὁ φρόνιμος βέλτερον, ut sapiens determinaverit*; idem dico de hac jurisdictione civili, illam esse Clero eatenus communicandam, quatenus sapiens & religiosus Princeps expedire judicaverit. Cum ergò visum sit Christianis Regibus armare Ecclesiasticos aliquâ jurisdictione civili, atque jubere ut in majorem Christianæ Religionis profectum, & efficacioris omnis impietatis demolitionem, utraq; potestate, & illâ spirituali, & hac civili, utantur: licitum, & pium, & planè necessarium est, utriusque adminiculo, tanquam gladio *discolus*, propugnare pietatem & Ecclesiæ pacem, atque quicquid hisce opponitur demoliri.

Tertio in loco, quia multis videtur parùm consentaneum, ut Apostolorum successores illam jurisdictionem exerceant, quam ipsi Apostoli nunquam habuerunt, discutiamus paulisper discrimen temporum; atque indè perspiciamus, tam esse nunc dierum Ecclesiasticis utilem & necessariam hanc civilem jurisdictionem, quàm fuisset Apostolis inutilis & supervacanea. Civilis jurisdictio à summo Magistratu ad subordinatos derivanda est, atque secundum leges ab eodem positas administranda. Quamdiu igitur Reges Christo bellum indicebant, nec illi committere, nec Pastores ab illis commissam civilem jurisdictionem exercere potuerunt, nisi in Christi contumeliam, & Christianæ religionis perniciem. At postquam Christo Reges & leges

leges servire incepterunt, civilis potestas à Regibus Christianis ad Christi ministros transmissa, magno illis potuit esse adjumento ad Ecclesiam fortius & feliciter gubernandam. Ad hæc, Apostoli, & primæ Ecclesiæ Pastores, armati erant divinâ quadam extraordinariâ & miraculosâ potestate, quæ ad Christianos in fide & obedientia continendos plus potuit, quàm ulla civilis potestas: at nunc ad ordinarios ministros res rediit, qui, cum destituuntur hac miraculosâ & extraordinariâ potestate, utiliter muniuntur & roborantur hac civili & ordinariâ. Denique, sub primis illis Ecclesiæ Christianæ initiis, pietas plerunque fervebat in omnium Christianorum pectoribus; & si contra Ecclesiæ disciplinam vellent lascivire, ipsa crudelitas persecutorum, & mortis imminens quotidianum periculum, feroces illorum animos subegerunt. At nunc luxuria & superbia orbi Christiano incubuit, adeoque omnem pietatem & modestiam hominibus expectoravit, ut spiritualis Ecclesiasticorum potestas, & Ecclesiæ disciplina, civili jurisdictione nudata, non tam usui esset, quàm ludibrio, in hac tanta præsentis seculi malitia. Sunt igitur parum æqui & prudentes rerum æstimatores, qui ab Apostolis & Apostolicis temporibus concludunt, Jurisdictionem civilem ordinariis ministris nunc dierum haud convenire.

Succedat hisce quæ dicta sunt, argumentum ab ipsius Dei autoritate, & antiquissima praxi Ecclesiæ petendum. Ipse Deus sub lege conjunxit jurisdictionem civilem cum officio sacerdotali; non est ergo portentosum, aut divino jure prohibitum, ut idem sacerdos sit, & civilem jurisdictionem obtineat. Heli, Samuel, Machabæi, quotquot denique summi sacerdotes fuerunt sub vetere Testamento, civilis etiam jurisdictionis participes extiterunt. In novo autem Testamento, cur id minimè factum fuerit, aut fieri potuerit per aliquas annorum centurias, suprâ commemoratum est. Verùm ex quo Constantinus ille Magnus imperii fasces Christo submitit, per omnes Ecclesiæ ætates, civilem jurisdictionem à piis Imperatoribus Ecclesiæ commissam, à piis Episcopis acceptam & administratam reperiemus. Si tempus pateretur, ex Historia Ecclesiastica, ex Conciliis, ex ipsorum Imperatorum legibus, id abunde testatum facerem: Sed hæc doctis ignota esse non possunt; in illis itaque citandis non facessam & mihi & vobis molestiam minimè necessariam.

Postremo, ex iis quæ ab ipsis adversariis conceduntur, evincemus hoc ipsum quod ab illis pernegatur. Concedunt ergo Ecclesiasticis jurisdictionem, cujus virtute possunt adulteros, ebrios, hæreticos, aut quocunque flagitioso crimine infames, citare ad sua tribunalia, accusationes contra eosdem admittere, testes audire, ac denique in reos legitime convictos sententiam excommunicationis ferre. Si hæc omnia possunt facere beneficio spiritualis jurisdictionis à Christo illis datæ; cur, accedente

Argum. 4.

Argum. 5.

Calv. Instit. 4. 11.
10.

De opere Monach.
29.

dente civili jurisdictione à Rege concessâ, non possunt insuper eosdem aut incarcerare, aut quocunque alio supplicio civili coercere? Actus hic puniendi non minùs licitus ex sua natura, quàm ille alter excommunicandi: autoritas tam ad hunc actum quàm ad illum exercendum, justa ac legitima est: ad peccantis denique emendationem, atque ipsius Ecclesiæ utilitatem, non minùs aliquando conducunt hæc civilia supplicia, quàm illa merè spiritualia. Ubi ergò datur potestas, non minùs decet Ecclesiasticos hæc quàm illa infligere. Ut verbo absolvam omnia, Concedit nobis doctissimus Calvinus, si quid controversiæ olim incidisset inter Christianos, ut litigandi necessitatem effugerent, solitos fuisse pios Episcopis suis totius rei arbitrium mandare. Atque Augustinus ostendit sese aliquid temporis assidue impendisse hujusmodi secularibus negotiis vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis: atque insuper addit, Apostolum Paulum hisce molestiis Ecclesiasticos affixisse. Si privati Christiani legitimè mandant Episcopis arbitrium civilium suarum controversiarum; tum Reges Christiani legitimè mandare possunt iisdem judicium earundem: si ad postulationem privatorum non sit Ecclesiasticis illicitum, hæc secularia negotia aliquando tractare; non potest jam esse illicitum ad Regis ordinationem illud idem facere. Nam ad rem quod attinet, non minùs negotiis secularibus implicatur, qui lites dirimit ut *arbiter electus*, quàm qui easdem dirimit ut *Judex à Principe constitutus*. Concludamus, Civilem jurisdictionem ambitiosè appetere, aut cum sacerdotalis muneris præjudicio exercere, superbum & illicitum est: At jurisdictionem civilem à Rege delatam acceptare, & ad Ecclesiæ pacem, ac disciplinam meliùs procurandam adhibere, licitum & laudabile est, ac antiquæ Ecclesiæ praxi consentaneum, verbòque divino minimè contrarium.

Quæstio

Quæstio XII.

Renuente Magistratu, non licet populo reformationem Ecclesiæ moliri.

Magistratus dicitur, penes quem jus summi imperii est in quavis Republica: populi autem nomine censentur illi omnes, qui huic Magistratui subduntur. Hæc ergo nostra defensio est, Renitente hoc Magistratu, non licere populo solidâ vi vadere ad reformationem Ecclesiæ, quamvis ea maximè indigeat reformatione.

Id enim imprimis adversatur, quòd ipse summus Magistratus, tam divino quàm humano jure, huic negotio moderando præficitur. In Scripturis, peculiare bonorum Regum elogium est, excelsa abstulisse, & idola destruxisse; è contrâ, perpetuum malorum stigma, eadem non abstulisse, non destruxisse. Regale etiam officium est, negligentes sacerdotes increpare, malos deponere, idololatricos extremo supplicio afficere: quod ex Regum libris, non uno in loco, facillè colligitur. Unde patet, à quo ipse Deus Ecclesiæ & religionis reformationem expectat. Venerandi Ecclesiæ Antistites in Conciliis congregati, hoc idem confitentur. In Ephesino sic alloquuntur Imperatorem, *Supplicamus vestræ Majestati ut fidem immotam custodiri sanciatis.* In Chalcedonenfi, *Tu Ecclesiam correxisti, tu orthodoxam fidem confirmasti:* & in eandem sententiam Julius Firmicus ad Constantium & Constantem Augustos, *Vobis, Sacratissimi Imperatores, ad vindicandam & puniendam idololatriam necessitas imperatur, & hoc vobis Dei summi lege præcipitur.* Denique notavit ipse Philosophus, Regem esse debere, *τὸν πρὸς τὸς θεὸς κρείστων, summum gubernatorem eorum quæ ad divinum cultum spectant.* Habet ergo Ecclesia suum designatum Censorem, cui Deo imponente hoc reformationis munus incumbit.

Secundò, ut Regibus imponitur, ita à populo removetur

H

autori-

1.

1. Reg. c. 15, & c. 22
2. Reg. c. 18, & c. 23

Politic. 3. 11.

2.

1. Sam. 13. 13.

Contr. l. iter. Petilian.
lib. 2. cap. 92.

1. Theff. 4. 11.

1. Petr. 4. 15.

1. Reg. 19.
Ezech. 9.

Dan. 3. 18.
Inft. 5. 20.

Autoritas Ecclesiæ reformandæ. Nam ubi deest vocatio, etiam si res quæ geritur in se considerata sit laudabilis, in agente tamen, propter defectum justæ potestatis, est vituperabilis. Sacrificia Deo immolare, opus in se pium fuit & religiosum; sed in Saule, qui ad hoc munus minimè vocatus fuit, impium & sacrilegum: Pari ratione, Ecclesiam corruptam reformare, opus excelsum & laudabile; sed non in istis quos Deus reformatores Ecclesiæ nunquam constituit. Scrutamini sacras Scripturas, invenietis populum Dei ubique taxatum, quoddam Regum idololatrarum exemplo & mandato aureos vitulos coluerunt; nunquam autem ab ullo Propheta reprehensum, quoddam idololatriam, Regibus invitis, vi & armis minimè sustulerunt. Hoc ergo ad populum non spectare, suo hoc silentio Prophetæ docuerunt. Quod Augustinus clarè & expressè affirmavit; *Auferenda idola non potest quisquam jubere privatus*. Actus siquidem publicæ reformationis autorem flagitat cui adest potestas contra immorigeros justæ ultionis: quæ nec privato cuiquam, nec turbæ privatorum conglobatæ convenit. Si igitur populus, præpostero zelo fervidus, hujusmodi aliquid molitur, Pauli monitum illis ingerendum, *Quieti estote, & res vestras agite*. Petri etiam consilium inculcandum, *Nemo vestrum patiatur ut maleficus*, ἢ ὡς ἀποστασιαστὴς. Populum verò communem Ecclesiæ Episcopum à Deo constitutum, nè fando quidem auditum est unquam: Imperatorem autem hoc titulo gaudere, in Constantini vita, apud Eusebium legimus.

3.

Tertiò, fac Reges aliòsve summos Magistratus deesse officio suo, non repurgare Ecclesiam ab hæresibus aut falsis cultibus, imò, quod pejus est, autoritate suâ hæc corruptelas tueri; in hoc tamen rerum statu ad populum minimè devolvitur officium Ecclesiæ reformandæ:

1. Quia ipse Deus, aliis officiis contentus, hoc opus reformationis à populo non exigit. At quæ tandem sunt illa officia? Respondeo, Cavere nè incurventur coram idolis, non idola confringere; fugere hæreses, non vi & armis fugare; gemere Ecclesiæ corruptelas, non tollere, Uno verbo, pati ultima supplicia à Magistratu inflicta, potius quàm deserant veram religionem; non vim inferre Magistratibus, ut introducant veram religionem. Sic animati fuerunt tres pueri apud Danielelem: sic tota natio Christianorum, sub idololatricis Imperatoribus. *Defendenda siquidem religio est à privatis omnibus, non occidendo, sed moriendo; non savitiâ, sed patientiâ; non scelere, sed fide*; ut præclare Lactantius.

2. Porro, nefas est populo, Magistratu renitente, huic negotio manus admoliri; quia, quocunque prætextu veletur, rebellionis crimen involvit. Nam qui reluctante Magistratu religionem reformandam suscipit, ipsum Magistratum prius dejiciat, conculcet,

conculcet, & in ordinem cogat est necesse. At mala facienda non sunt, ut inde eveniant bona; nec tentanda rebellio, ut stabilietur religio. Scripturæ vox est, *Beati qui iustitiæ & veritatis causâ persecutionem patiuntur*: at maledicti qui harum obtentu rebellionem moliuntur. Jurisconsultorum oraculum est, *Par in parem non habet potestatem*: quanto minùs, inferior in superiorem, populus in Principem? Induant itaque quam velint pietatis larvam isti Magistratuum reformatores, Albiniani tamen *Nigriani*, aut *Cassiani* rectius audient, quàm *Christiani*.

Matth. 5. 10.

Vide Tertull. ad Scapulam. 3.

3. Ad hæc, ex populari hoc conatu non potest ad Ecclesiam ulla utilitas redundare; at infinita incommoda inde possint & solent pullulare. Nam in ipso vestibulo, dum incipiunt reformare Ecclesiam, necesse habent dilacerare Rempublicam. Siquidem illi omnes qui cum Magistratu sentiunt, nunquam impunè patientur opprimi illam cui favent religionem, aut novam cui adverfantur stabiliri, ab illis præsertim quos vident nullâ legitimâ aut publicâ potestate armatos. Verùm sumatur, istos reformatores ita viribus præpollere, ut possint renitentem Magistratum cum suis omnibus proterere; quæro quibus machinis, quibus tandem mediis, suam quam vocant reformationem dede rint nobis stabilitam. Non possunt legibus illam sancire, quia non est penes eos potestas *πολυδερνική*. Non possunt repugnantes aut pecuniariis aut corporalibus pœnis ad suam reformatam religionem adigere; quia solius Magistratûs privilegium est, pœnas imponere. Non possunt denique hæreticos ministros ab officio suo submovere, aut orthodoxos illis substituere; quia nunquam desuper data fuit populo talis in sacerdotes suos potestas.

4. Denique, si alia omnia suppetarent, deest tamen populo (imperito) ipsa scientia ritè reformandi. Non est cuiusvis indocti empirici corporis morbos curandos suscipere; quod si fecerit, etiamsi casu sanitas sequatur, peccati reatu nihilominus se obligat, ex doctissimorum Theologorum sententia. Quis ergo audeat asserere, esse vulgi officium Ecclesiæ morbis mederi? Licet enim hoc temerario suo molimine producerent aliquod effectum veræ reformationis, peccatum tamen haud effugerent impiæ præsumptionis. In summam hæc omnia conjicio: Non patitur æquitas, non urget necessitas, non suadet utilitas; ergo illicitum est populo, renuente Magistratu, Ecclesiæ reformationem moliri.

Silvest. verbo Medicus.

Quæstio XIII.

Missæ Pontificiæ non est sacrificium propitiatorium pro vivis & defunctis.

Pontificii in hoc suo Missatice negotio tres gravissimos errores nobis obtrudunt: Esse nimirum in Missa reale, externum, & propriè dictum sacrificium: Esse inibi sacerdotem, qui actionem sacrificandi propriè dictam exercet: Esse denique potestatem huic sacerdoti, pro voluntate & intentione sua, applicandi tam vivis quàm mortuis prædicti sacrificii efficaciam salutarem.

I.

Nos è contrà asserimus, Primò, in Missa nihil posse nominari aut ostendi, quod sit sacrificabile, aut quod habeat rationem & essentiam realis, externi, & propriè dicti sacrificii: quamvis quæ adhiberi in eadem solent preces, eleemosynæ, gratiarum actiones, *spiritualium sacrificiorum* nomen fortiantur: quamvis etiam ipsa repræsentatio fracti corporis Christi, & sui sanguinis, figuratè *sacrificium* à veteribus sæpenumero vocetur. Cum urgentur Papistæ ut designent hoc quod vocant *reale sacrificium*, valde fluctuant & perplexantur. Bellarminus ait, *Panem & vinum aliquo modo in Missa offerri; sed corpus & sanguinem Domini esse illud sacrificium quod propriè offertur & sacrificatur: ita tamen ut panis & vinum, corpus & sanguis Domini, non sint duo sacrificia, sed unum: quia non offertur panis simpliciter, sed panis transubstantiandus; neque corpus Domini absolute, sed corpus Domini in specie panis, & ex pane confectum.* Quot verba, tot penè ænigmata, nè dicam portenta; quibus debellandis non vacat. Dico breviter, Panem & vinum, nullo modo consideratum, esse posse sacrificium illud reale de quo disceptatur. In confesso est apud omnes, sacrificium hoc, quod vocamus *reale & propitiatorium*, esse semper idem numero, & unicum: at novum vinum, novi panes in Missa quotidie consecrantur. Est etiam tale,

tale, ut suâ virtute & efficaciâ hominum peccata possit expiare: At sicut sanguis hircorum & taurorum non potuit delere peccata; ita nec panis & vini efficacia poterit eò perungere. Constat itaque panem & vinum non esse illud sacrificium, aut rem illam sacrificandam, quam in Missa frustra quærimus. Sed neque corpus & sanguis Christi in Missa adest ut sacrificium Deo identidem offerendum. Agnoscimus lubenter, in cœna Dominicâ ritè administrata offerri & applicari nobis credentibus, unâ cum ipso Christo, perpetuam illam vivificam & salutiferam efficaciam sacrificii in ara crucis semel oblatis: at hoc sacrificium in Missa quotidie posse & debere iterari, ibique corpus & sanguinem Christi sacerdoti subjacere, ut rem ab illo sacrificandam, id demum pernegamus.

Repugnat ipsa natura sacrificii: nam res sacrificanda est aliquid visibile, & in externos hominum sensus incurrens; sic enim ipse Bellarminus, *In omni sacrificio propriè dicto requiritur res sensibilis qua offeratur*. Nos igitur requirimus ut ostendant nobis Papistæ visibile & sensibile corpus Christi, quod dicunt esse in Missa sua propriè dictum sacrificium: hoc cum non poterunt, fateantur se vacuas panis & vini species Deo offerre est necesse.

Porro, autore eodem Bellarmino, *omnia quæ verè & propriè dicuntur sacrificia, necessariò destruenda erant per occisionem in ipso actu sacrificandi*: at Christi corpus impassibile est, nec potest destitui aut occidi: ergò nec sacrificari. Hic confugiunt ad receptam, sed frivolum planè distinctionem, de sacrificio *cruento & incruento*. Verùm si occisio sit de ratione sacrificii, illud quod appellant incruentum sacrificium, nihil aliud erit quàm repræsentatio veri & realis sacrificii; ac proinde haud reale sacrificium. Nam si sæpe offerat seipsum Christus, oportet eum sæpe pati; cum oblatio Christi à passione ejus five morte distincta, sit figmentum sibi ipsi contradictorium.

Ad hæc, verum & reale sacrificium Christi sub ipso actu offerendi consideratum, habet secum conjunctum actualem satisfactionem pro peccatis. Nam Christus non alio fine traditus fuit, quàm ut satisfaceret pro nobis. *Dedit semetipsum pro peccatis nostris*, inquit Apostolus ad Gal. 1. 4. Intelligi ergò nullo modo potest, quomodo hoc sacrificium millies Deo offeratur, quin ut eadem operâ ἀντὶ τῶν ἡμῶν pro peccatis nostris millies Deo persolvatur. At hoc repugnat sacræ Scripturæ dicenti Christum pro peccatis semel passum esse: repugnat etiam æquitati divinæ, quæ ob unum idemque debitum non exigit satisfactionem iteratam. Obtinent satisfactionem olim in cruce præstitam, in Missæ sacrificio non iterari, sed applicari: unde Papistæ nonnulli negant Missam esse sacrificium *propitiatorium*, & asserunt tamen esse sacrificium *applicatorium*. At hosce etiam considerasse

De Miss. 1. 2.

Ibid.

Heb. 9. 26.

Rom. 4. 25.
1. Cor. 15. 3.

Heb. 10.

Gropp. Instit. &
Auldag. Colon.

oportuit, aliud planè esse applicationem sacrificii olim exhibiti, aliud ipsum sacrificium; quod non novâ sacrificacione, sed fide-
li apprehensione, his aut illis particularibus personis restat ap-
plicandum.

Denique, corpus & sanguis Christi non subeunt rationem sa-
crificii, nisi quatenus Deo oblata, juxta illam formam, quam
ipse Deus ab omni æternitate præscripsit. Ordinavit autem
Deus Pater, ut Filius suus semel, à seipso, idque in ara crucis,
offerretur. Corpus igitur & sanguis Christi cum sæpe offerun-
tur Deo, cum à sacerdotibus ad hoc nunquam vocatis, cum
denique absque sanguinis effusione, nullo modo possunt sacri-
ficii propriè dicti nomen aut notionem sustinere. Atque hæc
de primo errore, quo fingitur in Missa esse reale, externum, &
propriè dictum sacrificium; transeo ad secundum.

2.

Secundò igitur contendunt Pontificii, presbyteros suos esse
secundarios quosdam novi Testamenti sacerdotes, & in Missa
sua actionem sacrificandi propriè dictam præstare.

Sed nobis Jesus Christus est solus & æternus, neque succef-
sorum neque vicariorum indigus novi Testamenti sacerdos.
Quæro enim, cui bono alii sacerdotes substituerentur ipsi Chri-
sto. Non ut sacrificium ejus adumbrent tanquam futurum: est
enim olim Deo exhibitum, non hodiè exhibendum. Non ut si-
gnificent tanquam factum: nam repræsentare illud ut factum,
est sacramentum celebrare, non sacrificium offerre. Non de-
nique ut agant quod actum fuit ab ipso Christo seipsum offe-
rente: nam hoc & inutile esset, si fieret, & planè impossibile est
ut fiat.

Heb. 7. 26.

Hicce accedit, In novo Testamento, eundem esse Sacerdo-
tem, Victimam, & Mediatorem: sacrificuli Pontificii Victimæ
locum nolunt subire; nè igitur in Sacerdotis aut Mediatoris of-
ficiū se ingerant. Denique, in novo Testamento nemo consti-
tutus est ad offerendum pro peccato, nisi qui *pius sit, innocens,*
impollutus, & segregatus à peccatoribus. Si enim persona offe-
rentis non sit expers peccati, quantivis pretii sit res oblata, non
poterit Deum placare, & aliorum peccata expiare. E turba igi-
tur sacrificulorum suorum dent nobis vel unum innocentem &
à peccatoribus segregatum, nos illum pro novi Testamenti sa-
cerdote agnosceremus. Ministros itaque Evangelicos ad prædi-
candum Evangelium, sacramenta ministranda, Ecclesiāque
Christi gubernandam à Christo constitutos fatemur: sacerdotes
autem aliquos fuisse Christo succenturiatos ad opus sacri-
ficiandi indes iterandum, nec fateri possumus, nec credere de-
bemus.

Veruntamen quoniam vel invito Christo volunt esse novi
Testamenti sacerdotes, ostendant nobis quomodo aut ubi in
Missa fungantur hac actione suâ sacrificatoriā. Mirus profectò
sacerdos

sacerdos est, qui non intelligit quando sacrificium suum offerat. Atque hîc operæpretium erit videre, quàm miseris modis se torqueat Bellarminus, ut inveniatur quâ in re actio sacrificandi sita sit, quam sacerdotes Missatici dicunt se quotidie in Missa sua peragenda exercere. Primò, nimis otiosè multa enumerat, in quibus sita non est. Dein, illorum sententiam tanquam probabilem commemorat, qui eum constituunt in ipsis verbis consecratoriis, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*. Nam cum vi horum verborum, *Hoc est corpus meum*, solum corpus sine anima & sanguine in altari constituatur; & rursus vi istorum, *Hic est sanguis meus*, solus sanguis in eodem altari ponatur; sanguinis autem à corpore separatio, sit vera & propria immolatio: hinc concludunt, sacrificulum consecrantem verè immolare Christum. Nè tamen hoc fiat modo cruento, tandem *modò* hoc *παρρητικόν* adjiciunt, *Quamvis vi verborum corpus solum & sanguis solus seorsum à corpore incipiunt esse in altari; tamen vi naturalis concomitantie inhiberi, nè verè sanguis aut anima à corpore separentur*. Sed lapides profectò loquuntur. Nam si actio sacrificandi in eo sita sit, quòd per verba sacerdotis vera separatio fiat sanguinis à corpore; & hanc separationem concomitantia naturalis de facto impediatur; actum etiam sacrificandi simul impediatur est necesse. Pontificiis igitur sacrificiis non debet Christus quòd indies haud juguletur; nam quantum in ipsis est hoc agunt, ut illum reapse interficiant: sed pia ac misericors concomitantia intervenit, illumque à præsentanea morte liberat. Verùm hosce mittamus, quorum sententiæ Bellarminus fatetur animam suam non posse plenè acquiescere: audiamus ergò quid ipse apporet novi & solidi. Hanc igitur actionem sacrificandi ipse dicit in tribus esse constitutam. Primùm, in eo, *quòd per sacerdotalem Eucharistia consecrationem res profana fiat sacra: panis enim res terrena, per consecrationem fit corpus Christi*. De transubstantiatione litem in præsentiarum non movebimus; quæ, si concederetur, *miraculi, non sacrificii*, actionem importaret. Neque etiam ad sacrificii essentiam quicquam facit, ut res profana fiat sacra, nisi eadem numero res quæ antea fuit profana immoletur Deo postquam facta est sacra. Dicat igitur Bellarminus, Pontificios sacerdotes panem sacrificare, & nos dicemus eos sacrificandi actionem qualem qualem exercere.

Secundò, actionem sacrificandi in eo ponit, *quòd res illa sacra ex profana effecta Deo offeratur, dum vi consecrationis in altari ponitur: nam victimam in altari ponere, est re ipsa illam Deo offerre*. Sed quis ferre potest æquis auribus aut animis, ut sacratissimum Christi corpus, Deoq; offerendū, ex re profana effici dicatur? Dein, quis concedat idem esse, mirificā quadam vi verborum Christum in altari collocare, & eundem Deo sacrificare? *Esset illud quidem prævium ad sacrificandi actionem, sed eā positā, nisi mactatio sequatur,*

De Miss. l. 27.

quatur, actio sacrificandi non inde demonstratur. Denique, præter aram crucis, nullum nos altare agnoscimus, in quo Christus collocetur tanquam victima Deo Patri sacrificanda.

Tertiò, dicit actionem sacrificandi in eo potissimum sitam, *ut res qua offertur, ad veram, realem, & externam destructionem ordinetur*; hoc autem fieri ait, *cùm post consecrationem Christi corpus manducatur à sacerdote. Nam in hac manducatione, corpus Christi amittit suum esse sacramentale, & desinit realiter esse in altari.* Sed nihil fingi potuit magis ineptum, aut à proposito alienum; quamvis Bellarminus se hîc acu rem tetigisse opinetur. Nam primò doceat ubi decreverit Deus Filium suum per modum manducationis esse sibi sacrificandum: aut quis unquam putaverit idem esse, corpus humanum manducare, & illud Deo sacrificare.

Scrupulus etiam ille restat Bellarmino eximendus: cur sacerdos manducans corpus Christi dicatur illud sacrificare; quivis autem Christianus idem faciens, non tamen idem fecisse iudicetur. Denique monendus est, non sufficere ad sacrificii realis essentiam, quod victima in altari posita amittat suum esse *sacramentale*, nisi simul amittat suum esse *animale*. Hactenus igitur in Missa Pontificia, neque sacrificium propriè dictum, neque sacerdotem, neque actionem ipsam sacrificandi, vel ipsi Missarum opifices nobis ostendere potuerint. Tertium & ultimum errorem jam coarguamus.

3.

Statuunt Papistæ, hoc quod somniârunt sacrificium, pro intentione sacerdotis offerentis posse ad quosvis homines particulares, sive vivos sive mortuos, applicari; itâ ut ex ipso opere operato consequantur remissionem à pœnis & culpis, aliâque spiritualia & temporalia beneficia.

1. Hic modus applicationis fictitius est. Scripturæ docent sacrificium Christi efficaciter applicari huic & illi singulari personæ ad remissionem peccatorum *principaliter* per operationem Spiritûs sancti fidem in humanis cordibus excitantis, *instrumentaliter* per prædicationem Evangelii & Sacramentorum administrationem, eâdem fide mediante. Per opus autem operatum cujuscunque sacrificuli posse illud vivificum sacrificium applicari præsentibus vel absentibus, pœnitentibus vel impœnitentibus, vivis denique vel mortuis, soli audent asserere qui frontem habent ferream; soli possunt credere, qui cor habent plumbeum. Nos Apostolo fidem adhibemus, qui docet Deum proposuisse Christum ut esset unicuique *ἰλαστήριον* per fidem ipsius credentis, non per opus operatum conducti sacerdotis.

Rom. 3. 25.

2. Hic modus applicationis est Christo injurius. Nam Christi sacrificium tantæ efficaciz est, ut, si singulariter applicetur cuivis peccatori, necesse sit eum Deo reconciliari & à peccatis suis protinus liberari. At sacrificuli, dum pro uno & eodem homine

homine innumeras Missas decantant, apertè profitentur, pretiosissimum Christi sanguinem particulari personæ sæpenumero applicatum, vix tandem illum posse ab omni culpa & poena absolvere. Quàm bene hæc inter se cohæreant, ut sacrificium infinitæ virtutis designatæ personæ applicetur, & eadem tamen persona non protinus à peccatis suis liberetur, ego fateor me tardiolem quàm ut possim intelligere.

3. Hic modus applicationis est planè supervacaneus. Nam quotquot mediante fide & pœnitentiâ confugiunt ad sacrificium crucis, impetrant remissionem peccatorum, etiamsi Missa nulla eorum nomine celebretur: quotquot autem fide carent & pœnitentiâ, etiamsi tota natio sacrificulorum sese disrumperent Missis reboandis, nunquam tamen à peccatis absolventur. Sed fortasse sacrificium Missæ donum pœnitentiæ illis omnibus impetrat quibus ex sacerdotis intentione applicatur. Nè illud quidem: nam innumeri proculdubio manent inconversi, pro quibus eripiendis Missificatores illi strenuè desudârunt. At saltem novam aliquam dispositionem impetrat, quâ mediante possent se ad Deum convertere, si arbitrii sui libertate hanc gratiam non repellerent. Verùm adhuc urgeo. Quâ confidentiâ audent sacrificuli singulari cuicunque personæ nominatim Christi vivificum sacrificium applicare, cum prorsus ignari sint an ille sit unus ex immundis illis porcis necne, qui gratiam Dei contemnet, & hanc margaritam sub pedibus conculcabit?

Denique, hic modus applicationis ex opere operato sacerdotis, est plusquam Ministerialis, & sacerdotes Pontificios extollit longè supra ipsos Christi Apostolos. Nam Apostoli hoc sacrificium particularibus personis non aliter applicârunt quàm prædicando, & sacramenta ministrando, idque sub conditione fidei & pœnitentiæ. At Pontificii, dum Missas celebrant, absolute illud applicant cuivis pro arbitrio suo. Privilegium plusquam humanum. Nam qui fontem vitæ potest particularibus personis applicare prout ipsi visum fuerit, is potest iisdem gratiam & vitam æternam infallibiliter comparare. Sed tædet me errores tam crassos prolixè refellere. Concludo ex iis omnibus quæ hæcenus disputavi, Missam Pontificiam non esse sacrificium propitiatorium pro vivis & mortuis, sed foedissimum lucraucupium ex vivis & mortuis.

Bellarmin. de Miss.

2. 5.

Quæstio XIV.

Antiqui Patres non meruerunt Christi incarnationem, nec aliquas ejus circumstantias.

Pud nostros Theologos, qui humanis meritis nihil tribuunt, controversia hæc nullum planè locum habet. Apud Papistas autem, qui suis meritis toti turgent, nè Redemptor quidem mundi acceptus erit, nisi ex aliquo saltem merito humano ad homines missus defendatur. Adeò ingratum est istis hominibus, quicquid ex pura Dei gratia dimanat. Quandoquidem igitur propria sua merita non potuerunt hac in re obtrudere, ad Patrum antiquorum merita se recipiunt; quos si non ex *condigno*, tamen ex *congruo*; si non *ipsam incarnationem*, tamen aliquas saltem ejus *circumstantias* meruisse contendunt.

Nos è contrà primò ostendemus, ipsum beneficium incarnationis non cadere sub ullis meritis Patrum antiquorum: dein, nè circumstantias quidem ejusdem.

Si nullum aliud argumentum nobis suppeteret, illud satès esse deberet, quòd Scripturæ constanter hoc beneficium referunt ad misericordiam & benignitatem Dei Patris Filium suum mittentis, non ad merita qualiacunque sive antiquorum sive modernorum. Zacharias, apud Lucam Evangelistam, hoc beneficium humano generi indultum canit, non ut meritis Patrum antiquorum redderetur præmium debitum; sed ut Deus uteretur misericordiâ erga illos Patres, ac memorem se ostenderet jusjurandi quod juravit Abrahamo: idque διὰ σπλάγχνα ἐλέους, *per viscera misericordiae*, sive *intimam suam misericordiam*, ut vertit Beza. Paulus Apostolus nunquam commemorat hujus beneficii aliam causam quàm Dei * χρηστότητα, φιλανθρωπίαν, πολλὴν ἀγάπην, & consimilia. Quid multa? ipse Christus, qui Patri fuit à consiliis, apertè dixit,

Luc. 1. 72.

a Tit. 3. 4.
b Ephes. 2. 4.

dixit, *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum mitteret, &c.* Conticescant ergò humana merita, sive de condigno, sive de congruo; & totum hoc beneficium, quantum quantum est, totum transcribant misericordiæ divinæ.

Joann. 3. 16.

Secundò, palàm est, Deum destinasse ac dedisse Christum mundo fontem ac principium gratiæ toti humano generi; adeò ut quicquid boni supernaturalis habuerint, potuerint, fecerint sancti Patres, id totum Messia venturo, in quem crediderunt, fuerittribuendum. Quorum igitur omnia (quæ vocantur) merita à Christo incarnando fluxerunt, illi Christi incarnationem suis meritis non promeruerunt. Verissima siquidem est illa regula Scholasticorum, & in rectæ rationis iudicio fundatissima, *Principium meriti non cadit sub meritum.*

Tertiò, consentiunt Theologi ipsam humanam naturam Christi non meruisse hanc incarnationem, quæ hypostaticam ejusdem cum Deitate unionem continet. Quæ igitur dementia est, putare Patres quiddam altius & melius promeruisse ipsi Christo, quàm ipse sibi promeruerit! His adde, Christi incarnationem esse cum beneficio redemptionis necessario quasi nexu copulatam; adeò ut qui tueri velit Patres meruisse incarnationem Christi, tueri simul debeat eos meruisse redemptionem generis humani, ac proinde & suam. Sub particularium autem personarum meritis cadere beneficium restaurati humani generis, est prorsus incredibile.

Quartò, qui maximè extollunt merita operum, statuunt tamen ultimum præmium quod illis debetur, esse fruitionem Dei per visionem beatificam: quia ut inter semen & arborem, ita inter gratiam & gloriam sit justa quædam proportio. Ut hoc concedatur, de quo nunc non est disputandi locus, duo tamen obstant quominus incarnatio Christi ullis Patrum operibus tanquam præmium debeat. Unum, quòd in hac retributione gloriæ omnia illorum bona opera fuerunt cumulatissimè compensata; tale itaque superpondium, quale est incarnatio Christi, ex merito vindicare nequeunt. Alterum, quòd inter opera gratiæ & incarnationem Christi, quæ sita est in unione hypostatica, nulla omnino proportio reperiatur, cum sint res diversorum ordinum. Nihili igitur sunt quæcunque Patrum opera, si ad hoc tale ac tantum bonum conferantur.

Hisce omnibus ultimò accedat, ad fundandam meriti rationem esse necessarium, ut præcedat Dei promissio, vel pactum gratuitum, quòd talia opera tali præmio velit compensare. Evolvant igitur veteris instrumenti Scripturas universas, ac verbum unum proferant, quo significetur incarnationem Christi promissam fuisse Patribus sub quorumcunque operum conditione. Cum nihil tale occurrat, planum est, non ex ullis horum aut illorum meritis, sed ex communi omnium mortalium miseria, &

mera Dei misericordia, hanc incarnationem Christi profluxisse. Atque hæcenus de ipsa re; ad *circumstantias* veniamus.

Sentiunt ergò nonnulli, Utcunque Patres non potuerint mereri ipsam Christi incarnationem, tamen meruisse aliquas ejus circumstantias: in quibus præcipuè urgent Genus & Tempus. Dicunt enim Abrahamum, alióque Sanctos meruisse, ut Christus ex illorum semine, & gente Judaica nasceretur: Simeonem, Zachariam, reliquóque ardentibus suis precibus meruisse accelerationem incarnationis, ut illis nempe viventibus & videntibus Christus nasceretur.

Pro Abrahamo obtendunt illud Genes. 22. 18. *Quia fecisti hoc, benedicentur in semine tuo omnes gentes terra.* Vocabulum *Quia*, ut illis placet, denotat causam meritoriam: quasi Deus dixisset, Egregio fidei & obedientiæ tuæ merito, in hoc opere se exerenti, tribuam hoc præmium, ut Messias ex semine tuo nascatur.

Sed parùm attendunt, promissionem, in qua ratio meriti fundatur à Scholasticis, semper oportere ipsum opus præcedere: hæc autem promissio subsecuta est; ac proinde ad meritum operis demonstrandum nihil facit. Porro, non quia fide & obedientiâ præpollebat cæteris hominibus, electus est Abrahamus, ut ex ejus semine Christus nasceretur: sed quia Deus ab æterno decreverat Abrahamum hoc honore afficere, ideo eum tam egregiis donis ornavit. Denique verbum illud, *Quia*, quo solo nititur argumentum, non habet eam vim, ut causam meritoriam exprimat, sive ex congruo, sive ex condigno; sed quamlibet motivam, quam Deo complacitum est quasi arripere, postquam apud se decreverit hominibus facere benignè.

Jam secundo in loco, quod ad temporis circumstantiam attinet, opinantur nonnulli, antiquos Patres postulasse accelerationem incarnationis, ac merito orationis suæ impetrasse. Instant autem in Simeone, quem affirmant assiduis precibus meruisse ut antequam è vita exiret Christus nasceretur, quò illum intueri, & ambabus (quod aiunt) ulnis complecti posset. Hujus autem argumenti fundamentum est, Illud dari ex merito, quod rectè, piè, & perseveranter petenti, à Deo conceditur.

Sed ea sumunt ad concludendum, quorum iis nihil concedemus. Negamus unquam orasse Patres, ut Deus missionem Filii acceleraret: nòrunt enim bene, Deum ante omnem prævisionem humanorum operum prædestinasse, non modò incarnandum fore Christum, sed tali tempore incarnandum. Unde illud Apostoli, *Postquam venit τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, misit Deus Filium suum.* Frustra igitur Patres ejus rei accelerationem petiissent, quam sciebant ante hanc temporis plenitudinem fieri nullo modo potuisse. Piis quidem votis & optatis exprimebant subindè desiderium illud videndi Messia, quo vehementer flagrabant:

Gal. 4. 4.

grabant: interim hisce illorum desideriis effici, ut præstintum tempus contraheretur, nunquam cogitârunt. Negamus etiam ipsum Simeonem meruisse accelerationem adventûs Christi. Scribit Lucas illum expectâsse consolationem Israelis; scribit insuper divinitus ei nuntiatum fuisse, non visurum mortem, priusquam vidisset Christum: at de accelerata incarnatione, aut precibus in eum finem effusis, verbum nullum. Denique & illud negamus, ex merito dari hominibus ea omnia beneficia quæ Deus piè & perseveranter orantibus largitur. Nam Deus orationis officium à nobis exigit & expectat, etiam ut ea in nos conferat, quæ gratuitò nobis donare decrevit: atque talia beneficia tandem obtinemus, piâ & perseverante nostrâ oratione, tanquam *medio*, non tanquam *merito*, interveniente. Nihil igitur vetat quin concludamus, Antiquos Patres nec meruisse Christi incarnationem, nec aliquas ejus circumstantias.

Quæstio XV.

Tota potestas Sacerdotum est spiritualis.

Per *Sacerdotes* intelligimus novi Testamenti Ministros, præsertim Ecclesiæ Antistites, quos antiqui Patres, quia non civili aliquo sed sacro munere funguntur, *Sacerdotes* appellârunt. Illam autem potestatem in hac quæstione solummodo respiciamus, quam obtinent ipso jure Sacerdotii sui. Sacerdotes etenim, quâ patres, habent in liberos suos potestatem paternam; quâ domini, obtinent in servos suos potestatem herilem; quâ à Principibus publicæ pacis conservatores sunt constituti, exercent jurisdictionem quandam civilem. Sepositâ igitur illâ omni potestate, quæ quovis alio titulo personis Ecclesiasticis rite convenire potest, affirmamus, jure sacerdotalis officii nullam aliam aut vindicare aut exercere posse, præter meram spiritualem. Spiritualem autem vocamus, quæ dirigit ac gubernat homines sibi subditos in ordine ad bonum suum spirituale & supernaturale, per media spiritualia & supernaturalia. Hisce prælibatis, ostendemus totam potestatem Sacerdotum esse spiritualem.

I.

Quod patet primò, Ab ipso fonte sacerdotalis potestatis, summo nostro Sacerdote Jesu Christo. Nam qualem ipse in procuranda Ecclesiæ salute exercere voluit, talem Apostolis ac Discipulis suis commisit, talémque illi ad successores suos, Episcopos ac Presbyteros, transmiserunt. Christus autem solam spiritualem potestatem sibi vindicavit, Joann. 18. 36. *Regnum meum non est ex hoc mundo*; id est, Ego temporalem potestatem, qualis est Regum & Principum terrenorum, mihi non assumo; sed spirituale regnum in cordibus fidelium administro. Si Christus in Ecclesia colligenda contentus fuit spirituali potestate, non est quòd Ministri ejus audeant temporalem sibi vindicare. Hoc argumento convictus Bellarminus, nè Pontifici quidem Romano directe tribuit potestatem ullam temporalem. Quòd autem indirecte conatur eam ad Pontificem suum pertrahere, merum ludibrium

brium est. Non enim Christus putandus est *indirectè* dedisse cuiquam, quod *directè* negavit; aut *indirectè* spoliâsse Reges suâ temporali potestate, quâ *directè* Deus ipse eos armavit.

Secundò, perpendamus proprios actus Sacerdotes: ex illis enim qualis sit ipsa potestas apparebit. Sacerdotum est, prædicando vocare homines ad Christum, vitâque spiritualem in Christo participandam: Sacramenta dispensando, vocatos, ac vitâ spirituali donatos, confirmare & nutrire: excommunicando, morbosos à sanis separare, ut ad sanitatem redeant, aliòsque interim suâ contagione haud inficiant. Hisce adde, Quæcunque alia commemorari possunt Sacerdotum munera propriè dicta, nullum occurret in quo spiritualis potestatis limites transiliant. Nam in hisce omnibus media spiritualia tantummodo adhibentur ad finem spirituale; quibus si nihil promoveant, non habent Sacerdotes quod agant ampliùs. Neminem siquidem corporali poenâ coërcere, neminem bonorum ablatione multare, neminem incarceratione domare possunt. Sic ipse Christus instituit Apostolos ac Discipulos suos, uti videre est Luc. 9. 2, 5. *Misit eos ut prædicarent regnum Dei.* Sed fac refractarios nolle hoc Evangelium admittere; num potestatem aliquam temporalem exercebunt? Nihil minùs: Jubentur pulverem à pedibus suis excutere in testimonium adversus tales, sed potestate aliquâ externâ illos cogere non jubentur. Nam, ut verè Rupertus, *Virga Regum est virga dominationis; virga Discipulorum Christi virga est dilectionis*; lib. 8. in Matth. cap. 10.

Tertiò, si Deus potestatem aliquam temporalem Ministris Evangelicis concedere voluisset, concessisset utique illis media ad talem potestatem exequendam. Non est enim credibile, sapientissimum Deum dare hominibus potestatem aliquam, & prorsus eos destituere omnibus illis auxiliis necessariis, absque quibus ea potestas in actum exire nullo modo potest. Quæro igitur, quas copias, quos satellites, quos fasces & secures Apostolis ipsis, aut eorum successoribus, Christus præparaverit. Non enim *usui*, sed *ludibrio* est potestas omnis temporalis, hisce adminiculis nudata. Respondebit nobis ipse Christus, Si temporalem potestatem spectemus, ipsos Apostolos nullis præfidiis ad illam exercendam fuisse armatos, sed tanquam agnos inermes in medium luporum missos. Ex altera parte respondebit Paulus, Si spirituales potestatem attendamus, abundè instructos fuisse armis spiritualibus ad evertendam omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei. Hoc manifesto indicio est, totam illorum potestatem fuisse spirituales; quod olim apud ipsos Pontificios, imò apud ipsos Pontifices in confesso fuit. Sic enim Nicolaus Papa apud Gratianum, *Ecclesia gladium non habet nisi spirituale, quo non occidit, sed vivificat.*

Denique, vel indè colligitur, Sacerdotes temporalem potestatem

2.

3.

Luc. 10. 3.

2. Cor. 10. 4, 5.

Caus. 33. quest. 2.

4.

Rom. 13.

Contr. Cresc. lib. 3.
cap. 51.

Concil. Tom. 3.

Rubric.

Cont. Auxen.

A&. 25. 10.

Occam. de Pot.
Eccl. & secul.
Bellarm. de Pont.
Rom. lib. 5. cap. 4.

statem non habere, quòd quoties opus eâ sit, teneatur Ecclesia ad Regem, vel quemlibet summum Magistratum recurrere. Docuit hoc Apostolus, ubi Magistratum politicum gladio accinxit, ut Dei Minister sit in malis puniendis, bonisque remunerandis. Quando igitur divinâ benignitate Reges Christianam religionem amplectuntur, ad eos spectat in suo regno bona jubere, mala prohibere, non solum quæ pertineant ad humanam societatem, verum etiam quæ ad divinam religionem, ut verè Augustinus. Tenetur ergò Ecclesia, ubi opus est potestate temporali, non eam sibi usurpare quam nullam à Deo accepit; sed ad supremum Magistratum confugere, qui tali potestate munitus incedit. Unde illud in Concilio Parisiensi, *Quod non prævalent Sacerdotes efficere per doctrinam sermonem, id Principes seculi imperare debent per disciplina terrorem.* Hinc etiam illa Regula Ecclesiæ præscripta apud Gratianum, *A Regibus terra contra inimicos suos auxilium petat Ecclesia*, Caus. 23. Ex hisce omnibus satis perspicuum est, totam potestatem, quæ residet in Sacerdotibus, esse spiritualem. Pluribus haud esset opus, nisi quòd Pontifex Romanus huic verissimæ conclusioni reluctatur, sibi que vendicat summam quandam potestatem temporalem, etiam contra Reges ipsos, qui in summo culmine temporalis potestatis ab ipso Deo sunt collocati. Agè igitur, insanam istius homuncionis superbiam rationibus aliquot retundamus.

Illud imprimis assumo (quod puto me satis demonstrâsse) Romanum Episcopum, quâ Episcopum, nullam temporalem potestatem obtinere, nedum summam & supremam in summos & supremos Reges. Hoc igitur titulo Episcopali, si demus Pontifici Romano temporalem potestatem, danda est utique & cæteris omnibus Episcopis; quod nemo adhuc ausus est affirmare. Nam (ut loquitur Ambrosius) *Sacerdotum arma sunt preces & lacryma; aliter illi nec debent, nec possunt contra Reges pugnare.* Sed neque talem potestatem habet, quâ Petri successor: siquidem ipse Petrus talem nunquam habuit. Imò, quod dixit Paulus, *Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet judicari*, illud & Petrus verè dicere potuit; Oportet me temporalem Cæsaris potestatem agnoscere, non in Cæsarem talem potestatem usurpare. Denique, nec ut Christi vicarius, temporali aliquâ potestate Pontifex Romanus gaudebit. Nam, autore Occamo nostro, ad stipulatorem ipso Bellarmino, Christus vicario suo illam solummodo potestatem commisit, quam ipse homo mortalis exercuit: Christus autem in statu humilitatis suæ temporalem omnem potestatem, quasi sibi prorsus inutilem, repudiavit; spiritualement, quæ in cordibus hominum operatur, solummodo exercuit. Frustra igitur Pontifex Romanus se Christi vicarium jactitat, ut hoc prætextu ipsis Regibus imperet.

Porro, cum Regem nominamus, vel ipso nomine, Papæ temporalem

poralem in eundem potestatem refutamus. Expressa enim lege Dei cautum est, ut *omnis anima potestatibus hisce supereminentibus subiecta sit*: unde patet, illorum imperium non solum constitutum esse super milites, aut Laicos, sed super ipsos Sacerdotes, uti Gregorius Magnus confitetur. *Super Imperatorem non est nisi solus Deus, qui fecit Imperatorem*, inquit Optatus. Tertullianus denique in Apologetico, *Imperatores in solius Dei potestate sunt, à quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes & super omnes deos & homines*. Qui potest igitur Pontifex Romanus temporali potestate Imperatoribus aut Regibus eminere, penes quos suprema residet potestas temporalis? Supremo siquidem in eodem ordine nihil datur superius. Aut qui potest in Reges ipsos vendicare temporalem aliquam potestatem, qui nullam habet ipse nisi ab Imperatoribus & Regibus sibi indultam? Unde illud Gersonis, *Potestas temporalis Papa potest abrogari per dominos temporales à quibus obtinuit*. Non putavit ergo potestatem Regum temporalem per Papam posse abrogari, quod nunc impudenter nimis asserunt Jesuitæ.

Rom. 13. 1.

Epist. lib. 3.

Part. 3.

Postremò, non competit Papæ potestas temporalis ad depouendos vel coercendos Reges, quia illorum coercionem Deus ipse speciali quodam privilegio sibi reservavit. *Quis extendet manum suam in christum Domini, & innocens erit? — Nisi Dominus eum percusserit, &c.* 1. Sam. 26. 9, 10. *Rex à Deo tantum puniendus pœnâ materiali*, inquit Alexander Halensis, part. 3. quæst. 4. m. 5. Notum est quàm acerbo animo ferat Pontifex Romanus, quoties inferior aliquis Episcopus *casus Papali cognitioni reservatos* (ut loquuntur Canonistæ) judicare præsumpserit: Sciat igitur divini Numinis indignationem sibi non minùs pertimescendam, si Regum punctionem, Deo soli reservatam, temere usurpare præsumat. Ambrosius, in illa verba Davidis, *TIBI SOLI PECCAVI*, Rex, inquit, *utique erat, homini ergò non peccavit, cui non tenebatur obnoxius*. Aut Pontifex Romanus inficias ire debet se esse hominem, aut fateri, quoad temporalem pœnam infligendam, Regem sibi minimè esse obnoxium. Contra veritatem tam claram illud unum obtenditur, Hanc temporalem Papæ supra Reges potestatem, solummodo in ordine ad bonum spirituale animarum, esse eidem tribuendam. Hoc autem respectu, talem potestatem planè necessariam esse contendunt; alioquin Reges idololatræ hæretici, & in Deum impii, possent idololatriam stabilire, hæresin fovere, imò totum cultum divinum evertere. Sed res ipsa loquitur contrarium. Sterit enim ac floruit religio Christiana sub Paganis, hæreticis, atq; impiis Imperatoribus; quamvis nemo Pont. Rom. aut exercuerit, aut exercere potuerit talem potestatem. Quomodo igitur interim defensa fuit religio, si Principes sævientes nemo potuit compescere? Respondeo Lactantii verbis, *Non occidenda, sed moriendo; non sævitiâ, sed patientiâ; non scelere, sed*

Apol. David.
cap. 10.

Instit. 5. 20.

K

fide.

Anno 1085.

fide. Temporalis ergò potestas Pontificis Romani non est medium necessarium, in ordine ad spirituale bonum animarum. Addam & illud, Non esse medium idoneum & accommodatum: quod ex eventu satis superque liquet. Nunquam enim Romanus Sacerdos Reges aut Imperatores, sub religionis & Ecclesiæ prætextu, temporalibus armis oppugnavit, quin eâdem operâ Rempublicam bello civili, Ecclesiam schismate pernicioso, ac totum ferè orbem Christianum infinitis scandalis & miseriis repleverit & obruerit. Exemplo sit Monarchomachorum Princeps Hildebrandus, qui, cum Henricum Imperatorem per totam ferè vitam suam miris modis vexâisset, tandem ductus poenitentia, fatetur se valde peccâsse, & suadente Diabolo contra humanum genus iram & odium concitâsse, ut refert Sigebertus in Chronographia. En suasorem usurpatæ hujus potestatis! scilicet ipsum diabolum. En fructum! non spiritualement aliquam Ecclesiæ utilitatem, sed humani generis cladem ac calamitatem. Denique, ut absolvam verbo, si Papa usurpatione temporalis potestatis adversus Reges posset bonum spirituale Ecclesiæ promovere, tamen tali medio opitulante bonum Ecclesiæ non esset promovendum. Nullus siquidem actus in se illicitus, est ad bonum quodcunque ordinabilis: Sacerdoti autem egredi vocationis suæ limites absque expresso Dei mandato, atque Reges vi & armis impugnare, est actus planè illicitus, ordini à Deo constituto contrarius; ac proinde in ordine ad Deum haud unquam usurpandus.

Quæstio XVI.

Pronitas ad malum non fluit
ex principiis naturæ inte-
græ.

Pronitatem ad malum appellamus habitualement
quandam inclinationem five voluntatis, five infe-
rioris appetitûs, ad ea desideranda & facienda,
quæ legi divinæ adversantur. Talem inordinatam
propensionem ex principiis naturæ integræ neces-
sitate quâdam naturali dimanare, nonnulli docuerunt; fuisse ta-
men in Adamo ante lapsum originalis justitiæ vinculo, nè foras
in actum crumperet, quasi constrictam & ligatam. Hunc erro-
rem avidè amplexati sunt quidam Jesuitæ, non alio (ut mihi vi-
detur) consilio, quàm ut alios suos errores gravissimos huic fun-
damento possint superstruere. Nam si dederis illis, pronitatem
ad malum, id est, rebellionem appetitûs sensitivi contra legem
mentis, esse ex ipsius naturæ principiis sibi relictis oriundam;
protinus inferent, hanc concupiscentiam rebellem non esse pec-
catum; renatos hac non obstante esse perfectè justos, & omni
peccato inhærente immunes; opera renatorum esse perfectè iusta,
& ad amussim legis divinæ conformata; aliâque ejusdem farinæ
quamplurima.

Sed missis cæteris omnibus, audiamus Bellarminum: qui rectè
agnoscit Adamum in gratia conditum fuisse; imaginatur tamen
statum quendam purè naturalem, in quo condi potuit tam gra-
tiæ expers quàm peccati; atque indè satis otiosè philosophatur,
qualis hic homo fuisset in puris naturalibus, ad eum quem finxit
modum constitutus. Docet autem, *Statum hujus hominis in pu-
ris naturalibus considerati, non magis differre à presenti statu hominis
lapsi, quàm differat homo nudus ab homine vestibus spoliato. Quin
addit, Naturalem carnis nostræ impetum non esse nunc magis rebel-
lem quàm ante peccatum in illo statu purè naturali futurus erat;
neque pura naturalia fuisse saniora aut puriora ante peccatum, quàm*

*Dominicus Soto, de
Nat. & Grat.
lib. 1. cap. 3. § 13.*

*De Grat. primi
hominis, cap. 5. & 7.*

Ibid. cap. 3, & 7.

nunc sunt post peccatum. Tandem confidenter asserit, *Talem omnino fuisse hominem in puris naturalibus, ut in eo esset præceptum illa in vitia inclinatio, quam nos in nobis post lapsum experimur.* Hæc autem opinionum portenta arcessit ex sola necessitate materiæ, præter intentionem Dei creantis; ac tuetur non posse aliter fieri, quin in homine ex spiritali & sensibili natura composito, sit eadem planè rebellis & præceptum concupiscentiæ, quæ jam in homine peccatore se exerit; nisi aliunde coërceatur. Hisce deliriis Bellarminianis opponimus hanc thesin nostram, *Pronitas ad malum non fluit ex principiis natura integræ*; id est, Rebellis inclinatio appetitûs, quâ pronus & præceptum fertur ad concupiscendum contra ipsam legem mentis, est naturalis rectitudinis depravatio; neque fluxit à conditione materiæ, sed à corruptione ipsius naturæ: quod hisce argumentis evincemus.

Argum. I.

Ipsæ Deus, qui hominem creavit, tam corporis quàm animi, tam materiæ quàm formæ autor fuit, atque utrumque suis proprietatibus atque dispositionibus ornavit & instruxit. Si igitur propensio illa ad rebellandum, & præceptum ad vitia inclinatio ex conditione puræ materiæ fluxerit, Deum (quod nefas est) hujus vitiosæ & inordinatæ inclinationis autorem agnoscimus. Bellarminus respondet, Deum scilicet non esse habendum pro autore hujus inordinatæ concupiscentiæ; quia præter intentionem Dei creantis ex necessaria materiæ conditione consequitur: sicuti faber ferrarius non est autor rubiginis, quamvis faciat gladium ferreum, ex necessitate materiæ rubigini obnoxium. In hac similitudine omnia sunt dissimilia. Faber iste, infirmus & imperitus homuncio est, qui materiam ferream non ipse facit, sed factam & dispositam invenit: at humanæ naturæ opifex, est Deus ipse sapientissimus & omnipotentissimus; qui materiam non aliunde accipit, qualem reperit; sed ex nihilo creavit, qualem voluit. Sed ut alia mittamus, Illud quod à Bellarmino supponitur, *Deum nempe non posse creare hominem ex anima rationali & materia sensibili compositum, quin, præter divinam intentionem, homo ita constitutus habeat præcipitem inclinationem ad sensibilia*, blasphemix proximum est, & in omnipotentem Deum valde contumeliosum. Nam quod potest esse tantum in terræ materia venenum, ut, præter omnipotentis Dei intentionem, necessario animam sibi conjunctam in vitia agat præcipitem? Concedimus, ex unione spiritalis substantiæ ad sensibilem, sequi necessario inclinationem animæ unitæ ad sensibilia; sed inordinatam, rebellem, præcipitem inclinationem ad sensibilia indè sequi, nisi fræno injecto compescatur, nullo modo est concedendum. Quanquam & illud parum consentaneum est, ut Deus statuatur supernaturali fræno voluisse hanc inclinationem carnis in perpetuum cohibere, si ea fuisset pro conditione humanæ materiæ naturalis. Non enim solet Deus naturales

motus

motus creaturarum abolere. Et sanè perineptum est, Primò, fingere talem inclinationem rebellem competere homini secundum principia puræ & integræ naturæ: ac deinde, Deum inducere, hanc naturalem inclinationem, supernaturali quodam pharmaco, quasi reprimentem. Quantò rectiùs Hugo de Sancto Victore! qui docet, *in statu innocentia carnem tanquam jumentum mite suaviter portasse spiritum, nec freno, nec calcaribus instructum: Vel si fortè frænum ibi esset, quo caro, nescia per se incedere, regeretur; haud opus tamen fuisse fræno, quo cohiberetur; quia non fuit impetuosa.*

Secundò, hoc Bellarmini novum inventum communi sententiæ omnium Theologorum adversatur, qui unanimi consensu docuerunt, per lapsum Adami hominem fuisse spoliatum supernaturalibus, vulneratum in ipsis naturalibus; vel, ut Lombardi verbis utar, *per peccatum originis naturalia bona in ipso homine fuisse corrupta, gratuita detracta.* At si Bellarmino fidem adhibemus, naturalia in nobis non minùs pura & sana sunt post peccatum, quàm fuerunt ante peccatum: imò *liberatus & emancipatus* potiùs in naturalibus homo lapsus dicatur, quàm *vulneratus* aut *corruptus*. Nam ipso lapsu excussit solummodo frænum supernaturale, & sic rediit ex sententia Bellarmini ad statum purè naturalem. Ubi ergò illa vulneratio, illa corruptio naturæ humanæ per peccatum facta? ubi illa sceditas & contagio, quæ tam personam inficit quàm naturam, ad posteros per generationem propagata? Profectò hæc Theologorum axiomata (si obtineat illud Bellarmini, *Statum hominis lapsi nihilo deteriore aut impuriorem esse statu hominis in puris naturalibus considerati*) in fumum omnia evanuerunt. Sed accipite hac de re antiqui & docti Theologi Guilielmi Parisiensis sententiam, *Si consideremus statum hominis antequam peccavit, in puritate & nobilitate solarum perfectionum naturalium, & statum præsentis hujus corruptionis cum qua nascimur; inveniemus quòd status ille fuerit verè humanus, hic autem status ex magna parte brutalis.* Bellarminianus igitur homo in puris naturalibus, Parisiensi nihil aliud jam est, quàm in impuris brutalibus constitutus.

Tertiò, illud vel maximè probat hanc pronitatem ad illicita desideria non ex conditione materiæ sensibilis originem ducere, quòd in superiore parte animæ non minùs se exerat quàm in inferiore; quòdque ad objecta spiritualia æquè se extendat atque ad carnalia & sensibilia. Præclarum est illud Augustini, *Voluntas sine charitate est tota vitiosa cupiditas.* Non dicit inferiorem & sensibilem appetitum esse hoc vitio effrænæ concupiscentiæ inquinatum, sed ipsam voluntatem totam, quasi versam esse in vitiosam cupiditatem. Imò ipse Bellarminus ait, *Quamvis concupiscentia in carne potissimum resideat, tamen non esse negandum etiam in parte superiore simile vitium inveniri. Nam ea quoque animi pars prona*

De sacr. Fidei, lib.
1. part. 7. cap. 19.

Argum. 2.

Lib. 2. diffin. 25.

De univers. part. 2.
cap. 59. pag. 851.

Argum. 3.

Retra. 1. 13.

De Amis. Grat.
lib. 5. cap. 15.

est ad concupiscendos honores, inanem gloriam, aliasque vanitates; & etiam si nolumus, interdum parit ejusmodi desideria. Hic igitur quæro, Unde pronitas ad superbiendum, ad invidendum, ac ad alia vitia spiritualia? Profectò hæc concupiscentia inordinata, quæ nihil aliud est quàm effrænis libido fornicandi cum creatura, non potest à conditione materiæ oriri quoad mentem & voluntatem; quandoquidem præcipientes feruntur ad objecta quæ minimè materialia sunt, neque sensibus subjiciuntur. Nugas igitur agit Bellarminus, quando eam concupiscentiam solum ad materiæ conditionem refert, quæ respicit sensibilia; eam interim quæ inordinatè appetit insensibilia, ad eandem materiæ conditionem referre nequeat. Nos cum Augustino dicimus, hoc malum concupiscentiæ, sive superiorem sive inferiorem animæ partem spectemus, *non fuisse naturæ nostræ Deo opifice congenitum, sed à peccante natura in peccatricem naturam transiisse.* Quemadmodum enim ebrietas, unum vitium cum sit, tamen ita turbat animam corpusque, ut nec illa nec illud quicquam facere possit decorè & ordinatè: ita originale peccatum, quod actu unum est in singulis, mentem occæcat, voluntatem pervertit, appetitum sensitivum corrumpit, totum denique hominem depravat. Impiè igitur à materiæ conditione illud concupiscentiæ malum arcessit Bellarminus, quod ab originalis peccati contagione erat arcessendum.

Hypog. lib. 4.

Argum. 4.

Cap. 19. de sacr.
lib. 1. part. 7. &
cap. 23.
Apud Bed. in 5.
ad Galat.

Vide Durand lib. 3.
D. 33. quæst. 3.

Quartò, illud diligenter perpendendum est, Facultatem concupiscibilem, sive appetitum sensitivum in homine, non esse *animæ brutæ* potentiam, sed *animæ rationalis*. Non enim ita ineptiendum est, ut putemus ipsam carnem, aut animam quandam irrationali in nobis appetere carnalia & sensibilia; sed anima rationalis carnali & sensibili corpori unita, ea est quæ carnalia & sensibilia, sive ordinatè sive inordinatè, concupiscit. Sic Hugo de Sancto Victore, *Est ipse spiritus qui in appetitu carnalium mensuram excedit.* Et ante eum Augustinus, *Egritudo animi rationalis est, cum bonis inferioribus delectatus, superiora ex parte appetit, ex parte non appetit; ideoque in duas dividitur voluntates.* Crassus est igitur error Bellarmini, quando præcipientem concupiscentiam ex conditione materiæ ita elicit, quasi aut ipsa materia carnis appeteret carnalia, aut anima rationalis carni unita, quâdam naturæ necessitate raperetur ad appetendum carnalia contra legem & imperium ipsius rationis. Meminisse ergò debuit Jesuita, Animale *humanum* specie differre ab animali *brutorum*: atque in homine unam & eandem essentiam esse, in qua duplex fundatur appetitus: unus rationalis, tendens ad superiora & spiritualia; alter sensitivus, tendens ad inferiora & sensibilia: sed ita tendens naturaliter, uti decet appetitum sensitivum, non *brutum*, sed *sub regno rationis natum, & rationis lumine gubernatum.* Nam actus appetitus sensitivi, in creatura rationali, natus est mensurari per

per actum rationis. Ut ergò demus Bellarmino, sensitivum appetitum in brutis naturali impetu ferri præcipitem in objectum delectabile; tamen cum Gersono defendemus, *Esse aliquem actum proprium sensualitatis simpliciter, qui non est proprius sensualitatis humane.* Ex unione ad materiam sensibilem sequitur in anima rationali appetitus naturalis rerum sensibilibus: sed ex conditione materiæ non redundat in animam rationalem naturalis pronitas ad inordinatè appetendum sensibilia. Unde Aquinas, *Hæc concupiscentia per quam prona est concupiscibilis, ut feratur in delectabile sensus præter ordinem rationis, est contra naturam hominis in quantum est homo.* Planius ac brevius 1. 2. quæst. 82. art. 3. *Concupiscentia quæ transcendit limites rationis, inest homini contra naturam.* Non igitur inesset talis concupiscentia homini in puris naturalibus constituto; ut vult Bellarminus.

Quintò, ipsa hæc pronitas, vel præceptus inclinatio ad concupiscendum contra legem mentis, ab Apostolo Paulo *peccatum* subindè appellatur; ab Augustino, Prospero, reliquisque Patribus, adeoque ab ipso sententiarum Magistro, *peccatum originale* censetur; Denique, ab omnibus Theologis, per generationem ad nos propagata, & in ipsa nativitate contracta asseritur. Nihil horum est, quod non confirmat sententiam nostram, & ab imis fundamentis eruit Bellarminianam. Nam si hæc concupiscentia habitualis, sive pronitas ad rebellandum contra legem mentis, sit peccatum; tum nullo modo inesse potuit homini in puris naturalibus considerato, aut latere quasi consopita & vineta in principiis naturæ integræ: pura enim integri hominis naturalia omnem peccati labeculam excludunt. Porro, si hæc rebellis concupiscentia sit ipsissimum peccatum originale, tum est posterior lapsu Adami, ac proinde in naturæ integræ principiis sedem habere nullo modo potuit. Denique, si mediante generatione carnali ab Adamo peccante in nos peccatores fuit propagata, tum in statu purè naturali ex necessaria conditione materiæ non fuisset enata. Vix merentur refutationem, quæ solent huic argumento à Papistis responderi. Dicit Bellarminus hanc concupiscentiam inordinatam non esse propriè peccatum. Quid igitur? an peccatum impropriè dictum in naturæ integræ principiis, tanquam ferocem belluam catenâ religatam, latitasse, credibile est? Credat Bellarminus; nos talibus insomniis fidem non adhibemus. Porro, quid causæ afferre potest, cur putemus Apostolum, Augustinum, reliquosque omnes qui hanc concupiscentiam *peccatum* appellant, impropriè loquutos? Illa sanè verba Augustini peccatum propriè dictum depingunt, *Concupiscentia carnis adversus quam bonus concupiscit spiritus, & Peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis; & Pena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis; & Causa peccati est, defectione consentientis, vel contagione nascentis.* Sed aliter responderi

Part. 2. fol. 160. b.

Quæst. disp. de pec.
Or. art. 2.

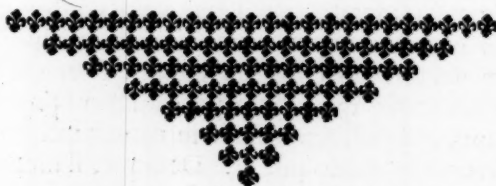
Argum. 5.
Rom. 7.

Lib. 2. d. 30.

Vide Aug. lib. 5.
Cont. Jul. cap. 3.

Lib. 5. in Jul. cap. 3

sponderi solet, Hanc concupiscentiam esse solummodo *materiale* originalis peccati, non *formale*. Quasi materiale peccati originalis in homine puro & integro latere potuerit, quamvis formale non potuerit. Si tempus pateretur, facile esset hanc ineptam distinctiunculam discerpere: illud unum jam regero, Hanc concupiscentiam inordinatam continere in se indebitam conversionem ad creaturam, & indebitam aversionem à Creatore; ac proinde genuinam peccati naturam habere. In animo fuit, pluribus argumentis sententiam nostram confirmasse, ac Bellarmi-
ni objectiunculas omnes dispulisse; sed occurrendum est tædio auditorum, & tempori cedendum. Hic finis esto.

Quæstio

Quæstio XVII.

Jesuitici Pontificii non possunt esse boni subditi.

Non esse, extra controversiam est; clarè loquuntur patrata in Reges facinora. Quærendum, an esse possint boni subditi: Non patiuntur vulgata à Jesuitis, & recepta ab omnibus Jesuiticis Pontificiis dogmata. Quisquis etenim doctrinam Jesuiticam probat, & in praxin deducit, is, sive *Clericus* sit sive *Laicus*, boni subditi nomen tueri nullo modo potest. De *Clericis* primò videamus.

Atque hîc illud tanquam satis manifestum assumo, Eos in bonis subditis, imò nè in subditis quidem esse numerandos, qui pertendunt se à jugo secularis potestatis adeò liberos, ut leges Principum vim coactivam in eos non obtineant; quinimo si contigerit eos in leges civiles peccare, asserunt se non posse à civili Magistratu puniri, imò nè trahi quidem ad tribunal ejus. Quales, quæso, subditi habendi sunt, qui profitentur se nec Principum suorum legibus adstrictos, nec, si eas violent, judiciis aut pœnis obnoxios? Alia est Apostoli de bono subdito sententia ad Rom. 13. 1. ubi omnem animam potestatibus supereminentibus subjectam esse jubet: simulque judicat ad hanc subjectionem pertinere, ut agnoscas te gladio Magistratûs subditum, si quid malefeceris, vers. 4. Jam ex adverso apud Jesuiticos Pontificios obtinuit illud Bellarminianum, *Clerici legibus civilibus, ut sunt leges Principum, non tenentur obligatione aliquâ coactivâ, sed solum directivâ.* Quid si dirigi nolint? quid si hæc leges protervè sub pedibus conculcent? *Non possunt tamen* (eodem Bellarmino iudice) *à Magistratu politico puniri, vel nullo modo trahi ad Magistratûs secularis tribunal.* Verum, quid si crimen illud tètèrrimum admittant læsæ majestatis? Occurrit hîc nobis peropportunè Eudæmon Jesuita; atque suggerit, *A Clericis, qui jure subjectionis exempti sunt, propriè quidem majestatem non ladi: quod Zimancha expresse docuit; Clerici scilicet rebellionem non esse crimen læsæ majestatis.*

De Cler. lib. 1.

Ibid. cap. 28.

Apolog. cap. 34.
Pag. 110.

Aphoris. de Conf.

majestatis, quia non est subditus Regi. Definant itaque sese bonos subditos jactare, qui nè subditos quidem se esse debere adhuc agnoscent. Hactenus de dogmate exemptionis, quod pugnat cum ipsa ratione civilis subjectionis.

Huic accedat aliud dogma Jesuiticum de sigillo confessionis, quod sacerdotes Papisticos venenato illo dogmate infectos cogit sa penumero boni & fidelis subditi officium negligere. Fac enim sanguinarios proditores conjurasse in caput Regis, ac in totam Rempublicam, idque per confessionem sacerdoti Pontificio revelasse: si tamen is Jesuiticâ disciplinâ imbutus sit, dicet cum Eudæmone, *Ea qua per confessionem dicuntur, nec pro capite Regis, nec pro totius Reipublica salute, enuntiari oportere:* vel, cum Gregorio de Valentia, *Quod aliquis tantum in confessione cognovit, revelare nullo modo licet propter quemcunque finem, quantumvis videatur ad bonum commune referri.* Hoc theoremate Jesuitico imbutus Garnettus, obtendebat (sed falsò) se immane illud facinus de suffulminando toto hoc Regno non patefecisse, quia scilicet per confessionem solummodo sibi innotuerat. Vestrum jam erit judicare, quales illi subditi sint, qui patriam & Principem suum perire potius volunt, quàm ut fictitium illud sigillum rescindant. Bonis profectò subditis salus Reipublicæ suprema lex est, nec Jesuitico isti insomnio posthabenda. Jesuiticum insomnium voco hoc de sigillo confessionis in tali causa figmentum, quia isti placuit, cæteris Pontificiis minimè. Loquatur pro reliquis omnibus Princeps Scholasticorum Halensis noster: *Sacerdos non tenetur quacunque sibi revelata claudere sub sigillo, sed illa tantummodo qua claudi debent secundum definitionem sanctorum; hæc autem sunt perpetrata, non perpetranda.* Viderit ergò Jesuiticus quilibet sacerdos, nè, dum sigilli adulterini immeritò rationem habeat, boni subditi existimationem meritò amittat. Sed vereor nè in quæstione de bonis subditis valde ἀπεσιδόντων videatur, de sacerdotibus Pontificiis ullam mentionem facere, qui nec boni esse solent, nec subditi esse volunt: Eos igitur missos faciamus, & veniamus ad Laicos: quos negamus bonos subditos esse posse, si Jesuiticis placitis fidem adhibere & parere voluerint.

Duo sunt Jesuitarum dogmata (ut de cæteris nihil dicam) quæ ab imis fundamentis revellunt fidem Laicorum.

Unum est, *Juramentum fidelitatis proprio suo Principi datum, autoritate Principis sive Prasulis externi, id est, Romani Pontificis, posse dissolvi.* Quid enim eum in officio boni subditi continebit, qui jurisjurandi religionem sùsque deque habuit? At hoc omnibus Laicis instillant Jesuitæ, *Debere eos erga Principem suum fidem fluxam, & non nisi ex arbitrio Papa pendulam gerere; adeò ut si Papa jusserit eos renuntiare fidelitati suæ, & irruere in proprium Regem, ipsa pietas protinus cogat eos impios esse.* Bellarminus integro tractatu hoc egit, ut probaret *juramentum fidelitatis nè suscipi quidem posse*

Apolo. pag. 355.

*Trin. 4. de Sigil.
Confess.*

*Part. 4. quæst. 19.
memb. 2. art. 2.
pag. 331, &c.*

*Resp. ad Apol. pro
jur. fidelit.*

posse à Papistis nostris sine fidei catholica abnegatione. Communis etiam sententia est omnium Jesuitarum, Quodcumque fidelitatis iuramentum, quacunque solennitate praestitum & susceptum, Papali auctoritate abrogari posse. Ut nihil aliud adjiciam, Quis illum dixerit fidelem subditum erga Principem suum, qui neque fidelis, neque subditus manebit, si aliter illi fuerit visum, cui Reges, quò meliores & sanctiores, eò magis solent esse invisi.

Alterum quod Laicis Pontificiis ipsos nervos fidelitatis incidit, illud est quod Jesuitæ discipulis suis obtrudunt, nempe, Non licere Christianis tolerare Regem haeticum, si ille conetur subditos ad suam haesin pertrahere, ut Bellarminus statuit. Atque nè in re tanti momenti fluctuent & vacillent animi novitiorum, Parsonius noster confidenter affirmat, De fide certum esse, quemcunque Principem Christianum, si à religione catholica manifestò deflexerit, & alios advocare voluerit, excidere statim omni potestate & dignitate, idque ante prolatam Papæ sententiam, posseque & debere subditos, si vires habeant, istiusmodi haeticum ex hominum Christianorum dominatu ejicere. Consimilia habet Suares in libro de Censuris, disp. 15. sect. 6. pag. 262. Non est necesse hanc camarinam ultra movere: illud unum cogitate (quod neminem vestrorum latet) Nostram religionem esse illam, quam Jesuitæ vocant haesin, nostrosque Reges Protestantess esse eos, qui, ex istorum sententia, subditos suos à religione catholica advocare conantur. Eò igitur spectant prædicta theoremata, ut persuadeant Pontificiis, Eos teneri, simulac vires accesserint, Protestantess suos Reges, sub quorum ditione vivunt, adoriri, & de solio deturbare. Si hoc nondum tentaverint, Bellarminus veram causam incautè nimis effutivit, Non quòd animus illis defit, sed quòd vires temporales nondum illis adsint. Non abs re esset de cæca obedientia & æquivocatione Jesuitica hoc in loco differere; quæ duo Jesuiticæ doctrinæ capita quisquis discit, boni subditi officium eadem operâ dediscat est necesse. Nam cæca obedientia facit jesuiticos Pontificios ad omnia imperia, quantumvis impia, superiorum suorum spiritualium exequenda paratissimos. Superiores autem illos aliquando superstitiosis hominibus ea injungere, idque sub opinione eximii cujusdam meriti, quæ Regibus perniciem afferunt, utinam probatione indigeret. jam quod attinet ad æquivocationem, sive mentalem Jesuitarum reservationem, si legitimum Magistratum mendaciis & perjuriis eludere sit nefas bono subdito, qui mutato solo nomine hoc faciunt, & confidenter se posse facere defendunt, nè ipsum quidem nomen aut boni viri, aut boni subditi possunt sibi vindicare.

De Rom. Pontif.
3. 7.

Philopar. sect. 2.
pag. 109.

De Rom. Pontif.
5. 7.

Vide Valen. Tom 4.
de sigil. con. punct. 4.

Quæstio XVIII.

Cultus religiosus creaturæ est idololatria.

Uic quæstioni tractandæ viam commodissimè patefaciet perspicua terminorum explicatio. Ordiamur à *Cultus* vocabulo; quod nil aliud est, quàm obsequium alicui præstitum juxta ejus excellentiam. Obsequium autem tres actus includit: actum *mentis*, quo apprehendimus personæ honoratæ excellentiam; actum *voluntatis*, quo nos illi ut inferiores submittimus, & id debitis officiis agnoscere prompti sumus; actum *corporis*, quo signum nostræ demissionis ostendimus prostratione, inclinatione capitis, adgeniculatione, & similibus. Quod attinet ad *Religionis* vocabulum, indè originem trahit, quia nos religat uni omnipotenti Deo. Ità Lactantius, Instit. lib. 4. cap. 29. *Pietatis vinculo obstricti Deo & religati sumus, unde ipsa Religio nomen accepit.* Sic Augustinus de Civit. lib. 10. cap. 1. *Si Cultus tantummodo dicatur, non soli Deo deberi videtur: sed Religio distinctius, non quemlibet, sed Dei cultum significat.* Aquinas etiam, qui classẽm ducit inter Scholasticos, hunc religionis cultum ad Deum restringit, 2.2. quæst. 81. *Religio, inquit, propriè importat ordinem ad Deum, art. 1. Et, Religio est virtus exhibens Deo famulatum in iis qua specialiter pertinent ad Deum, art. 8.* Ut enim Temperantia hominem bonum reddit in ordine ad seipsum, Justitia in ordine ad proximum, ità Religio in ordine ad Deum. Hanc esse primariam & genuinam hujus vocabuli significationem, ex profanis etiam autoribus patet. *Religio* (inquit Orator) *est, qua superioris cujusdam natura, quam divinam vocant, curam ceremoniarum, affert.* Et alibi, *Religio est, qua Deorum cultu pio continetur.* Hæc in eum finem pluribus à me disputantur, quòd Pontificii Religionis cultum Angelis, Sanctis, imò picturis & stipibus dispertiuntur. Sed nè in verborum aucupiis posita videatur hæc controversia, triplicem imprimis cultum vobis delineabimus: dein, proprios actus hujus religiosi cultus ostendemus: postremò, Pontificiorum idololatriam

latriam detegemus, qui eos omnes creaturis communicant. Est igitur cultus omnis, vel *subjectionis civilis*, vel *reverentia* (ut ità dicam) *moralis*, vel *sacrofancta religionis*.

Cultum *subjectionis civilis* appello obsequium illud quod alicui exhibetur ratione particularis eminentiæ, & domini quod habet in alterum per aliquam primi Principii participationem. Quod obscurius à me dictum est, exemplis illustro. Principes, & omnes qui sunt cum imperio, habent aliquam summi Gubernatoris adumbrationem: cultus igitur civilis iis debetur, quatenus participant primi Principii similitudinem in legitima potestate gubernationis. Sic Verbi Ministris, sic parentibus honorem debemus, quatenus in procreandi & docendi officio, summi Creatoris & coelestis Doctoris referunt imaginem. Fundamentum igitur huius civilis cultus, est excellentia alterius, non simpliciter considerata, sed cum respectu cuiusdam particularis potestatis in alium: ideoque ab Aquinate rectè appellatur *Legale debitum*, quia tenemur ad exhibitionem huius cultus, & politicis legibus, & expresso Dei mandato.

2. 2. Quæst. 102.
art. 2.

Venio ad cultum *reverentia moralis*, quem sic definio, Est obsequium alteri debitum, propter ejus excellentiam in se consideratam, absque imperio aliquo honorati, aut subjectione honorantis. Verbi causâ, cum considero Sanctos in cœlis, gratiâ, dignitate, scientiâ, innumeris denique donis præstare nobis viatoribus; quanquam illis non subiciamur politicâ aliquâ ordinatione, æquum tamen & justum arbitror, ut, ob tantam eorum eminentiam, eos reverentiâ & debito honore prosequamur. Eadem etiam Angelorum ratio est; quibus tamen & cultus *civilis* potest competere ratione *præfectura & custodia*, & cultus ille *moralis* ratione *excellentiæ*. Sic sanctos doctosque viros in transmarinis regionibus, quibus nullo modo subijcitur, revereri tenemur. Hunc cultum non inscitè appellat Aquinas *Debitum morale*, quia honestas jubet ut omni excellentiæ suus honos tribuatur. Ad hunc cultum pertinet, Primò, ut mente agnoscamus excellentiam alterius: Secundò, ut eam affectu & amore complectamur: Tertiò, ut imitemur pro virili: Ultimò (cum res tulerit) ut vel *verborum* signis, id est, laudationibus, opinionem de eo conceptam testemur; vel *factorum*, id est, corporis incurvatione, vel quovis alio humilitatis signo, fateamur nos ei, quasi digniori, fasces nostros submittere. Hunc cultum Angelis & Sanctis ultro concedimus, sic enim Augustinus, *Honoramus Angelos charitate, non servitute*. Et, lib. 22. contra Faustum, *Colimus Martyres cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac vita coluntur homines sancti*. Et alibi, *Honorandi sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem*.

Ibid.

De vera religione,
cap. 55.

De vera religione,
cap. 55.

Tandem accedo ad cultum *religiosum*, quem ità definio, Est obsequium supremum, illi soli debitum, qui est Principium &

Autor tam creationis quàm beatificationis nostræ. Hanc sententiam sequitur Aquinas, contra Gentiles, lib. 3. cap. 120. ubi demonstrat specialem hunc cultum illi soli exhibendum à quo accepimus speciale beneficium creationis. Quod attinet ad beatificationem, suppletur ab Augustino, Tract. 23. in Evang. Joann. *Hæc est religio Christiana ut colatur unus Deus, quia non facit animam beatam nisi unus Deus.* Jam verò, ut propius ad institutum nostrum accedamus, Cultus hic religiosus habet elicitos quosdam & proprios actus, eosque vel *internos* vel *externos*. Primus actus internus est in *intellectu*, cum apprehendit aliquem sub ratione primi principii & summi boni. Secundus est in *voluntate*, cum se devotè & humiliter eidem subjicit, quasi suæ salutis auctori. Quod attinet ad actus *externos*; incurvatio, prostratio, & hujusmodi, non sunt simpliciter religiosi, sed ex intentione agentis. Si quis eo animo se prosternat, ut eum quem colit, pro Numine adoret, est actus *cultus religiosi*: sin minus, refertur ad *civilem*. Indubitati autem & certi actus religiosæ patriæ, sunt sacrificii oblatio, templi vel aræ dedicatio, votorum nuncupatio, invocatio, & ejusmodi alia, quæ tam ex institutione divina, quàm ex ipsa significatione ad Deum solum referre tenemur. Idololatriæ igitur omnes censentur, qui hosce actus, qui propriè spectant cultum divinum, quovis prætextu exhibent creaturæ. *Creatura* autem nomine complector non tantum solem, lunam, stellas, Sanctos, Angelos; sed statuas & imagines; uno verbo, quicquid videri aut cogitari potest extra unum omnipotentem & verum Deum. Sed nè temere vagetur oratio nostra, totam hanc de Pontificiorum Idololatria disputationem ad certas propositiones revocabo. Quarum prima hæc erit,

Vide August.
Epist. 49.

Prop. I.

Imagines ad Trinitatem representandam factæ, cultu religioso adorari non possunt absque manifesta idololatria.

Lib. 3. dist. 9.
quæst. 2.

Habemus suffragia saniorum Pontificiorum contra hanc Ecclesiæ Romanæ idololatriam. Aquinas, 3. part. quæst 25. art. 3. *Vero Deo, cum sit incorporeus, nulla imago corporalis potest poni:* ergò non potest in posita imagine adorari. Damascenus, *Inspicientia summa est & impietatis, figurare quod divinum est.* Durandus, *Fatum est imagines facere ad representandum Deum, vel eas venerari.* Ipse Bellarminus, acerrimus superstitionis Papisticæ propugnator, silentio suo agnoscit, tam crassam idololatriam defendi non debere. Ratiunculis quibusdam conatur ostendere, non illicitum esse Trinitatem iis figuris exprimere, quibus apparuerunt; cæterum de Adoratione verbum nullum. Sorbonici doctores quadraginta ab hinc annis publicam hanc confessionem ediderunt, *Cupimus imagines & picturas Trinitatis sublatas ex omnibus templis aliisque locis publicis privatisque; quia & Scripturis, & Conciliis, & doctissimorum virorum suffragiis condemnantur.* Sed hisce omnibus refragatur publica autoritas Romanæ Ecclesiæ:

clesiæ: passim enim in templis Deus Pater senis cani portat effigiem, Filius agni, Spiritus columbæ: & hæc non solum pinguntur ad historiæ alicujus significationem, sed ad cultum atque adorationem. Audite ipsissima Cajetani verba, qui tam deplo-
rata causæ patrociniū suscepit: *Ecclesiæ Romana usus admittit Trinitatis imagines, easq; pinguntur non solum ut ostendantur, sed ut adorentur.* Argumentis igitur hunc errorem obruamus.

Primum ducetur à præcepto Dei: nam, ut rectè Aquinas, 2. 2. q. 81. art. 2. Cultum aliquem Deo exhibere, est de dictamine rationis; at determinatum & verum exhibere, pendet ab institutione divini juris. Jam verò cultus Dei in imagine manufacta non solum destituitur Dei mandato, sed etiam illi adversatur. Omnem imaginum cultum carere mandato, probo ex confessione eorum qui eas docent colendas. Aquinas, part. 3. quæst. 25. art. 3. *Apostoli, inquit, instinctu Spiritus quædam tradiderunt Ecclesiis servanda, quæ non reliquerunt in scriptis: & inter hujusmodi traditiones est imaginum veneratio.* Quod ait, in Scriptura mandatum non inveniri de adorandis imaginibus, id ad causæ meæ confirmationem assumo: quod somniat de Apostolica traditione, id Pontificiis probandum relinquo. Alphonsus de Castro excusat Epiphaniū & Serenum Episcopum Massiliæ, quod imagines oppugnaverint eâ ratione, quod iis temporibus imaginum cultus nondum erat ab Ecclesiâ determinatus. Si verbo Dei nitetur hic cultus, nulla fuisset hæc excusatio. Patet igitur ex Alphonsi sententia, cultum imaginum neque unquam divino præcepto fuisse constitutum; neque priscis illis temporibus, vel ipsius Romanæ Ecclesiæ autoritate, fuisse comprobatum. Accedat ultimò Concilii Nicæni confessio, art. 6. *Servantur à nobis multa sine Scriptura; exempli causâ, imaginum veneratio.* Quæ verba Concilii ab ipso Bellarmino afferuntur in controversiâ de traditionibus. Hactenus adorationem imaginum non hiti verbo Dei demonstratum est; jam repugnare mandato Dei hunc cultum imaginum ostendemus. Deut. 4. 15, 16, &c. *Non animadvertistis ullam similitudinem quo die est allocutus vos Jehovah è medio ignis: Nè faciatis itaque vobis similitudinem ullius simulacri.* Et Esaïæ 40. 18. *Cui assimilabis Deum fortem, & quam similitudinem comparabitis ei? id est, Non debetis, non potestis ullâ imagine Deum immensum repræsentare.* At Pontificii in promptu habent quod respondeant Prophetæ; Deum scilicet Patrem assimilabimus seni longævo, Filium agno, Spiritum columbæ; & eosdem hisce figuris depictos colemus, adorabimus. At audiant quod habetur Deut. 5. 8, 9. *Nè facias tibi sculptile, ullam imaginem eorum quæ sunt in celis, &c. Nè incurves te illis, neque colas ea.* Atque hic observatione dignum est, non fuisse sancitum, nè in ipsa quidem Nicæna Synodo (quæ imaginibus nimis dedita fuit) latrari ullis imaginibus esse exhibendam. Imò è con-
trâ

In Aquin. part. 3.
quæst. 25. art. 3.

Argum. 1.

Lib. 8. Cont. her.
In verbo Imago.

Nicæn. 2.

trà clarè docent, *Neminem Christianorum imagini latrari exhibere, quia hoc est Gentilium fabulamentum, Dæmonumque inventio.* Synod. Nic. 2. Actione 6. Trinitatis igitur imagines ad actum adorationis populo propositas, quas Romana Ecclesia probat, Synodus Nicæna expulit.

Argum. 2.

Aquin. 2. 2. quæst. 93. art. 2.

Secundum argumentum ducetur à fine religiosæ adorationis, cui imagines istæ prorsus repugnant: omnis autem cultus fini suo non proportionatus, superfluous est. Finis autem religiosi cultus est, ut Deo gloria ascribatur quàm maxima, ut ejus infinita potentia agnoscat. Jam verò imagines istæ, quantum in illis est, extenuant gloriam divinam ratione falsæ repræsentationis. Nam cum invisibilis simulachro visibili, spiritus stipiti, infinitus exiguo lapidis vel ligni frusto assimilatur, *divina Majestas in simulachrorum stoliditate facile contemnitur*, Aug. de Civ. Dei, lib. 4. cap. 31. Unde illud Jeremiæ, cap. 10. vers. 8. *Ligni eruditionem esse doctrinam vanitatis*; & Prophetæ Abac. cap. 2. vers. 18. *Fusiles imagines esse doctores mendaciorum*. Ratione etiam ipsius artificis, & efficientis. Quantum enim dedecus Deo inuritur, cum homunculis conceditur, ut pro suo arbitrio jubeant hanc imaginem Dei Patris personam repræsentare, illam Filii, alteram Spiritus sancti, atque ut latrari deinde adorentur, nullo alio respectu, quàm quòd visum sit mortalibus, Immortalis nomen & repræsentationem illis ascribere! Unde illud Prudentii, *Forceps Myronis, Polycleti malleus, natura vestrum est atq, origo celitum*. Hanc vesaniam exagitat Esaias, cap. 44. Ipsi etiam Poetæ hoc nomine deos suos irrident, quòd penes artificem fuit, pro diis colerentur necne. Satyricus hanc ob causam hortorum custodem subsannat hisce versiculis,

*Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum*———

Idem verè dici potest de hisce Pontificiorum imaginibus: Senis enim imago, quæ colitur pro Deo, si ita visum fuisset pictori, si is maluisset, non Deum, sed Nestorem, vel quemvis senecionem adumbrasset. Rectè igitur Augustinus, *Opera hominum non sunt colenda: meliores sunt artifices*. Et Lactantius, *Quicquid simulatur, id falsum est: non religio in simulachris, sed mimus religionis est*; Inst. lib. 2. cap. 19.

Argum. 3.

Ultimum argumentum ducetur à ratione formali religiosæ adorationis, quæ non potest competere imaginibus, siue considerentur per se, siue in actu repræsentandi. Adoratio enim latrariæ (ut antea demonstratum est) indè oritur, quòd apprehendimus aliquem ut ipsum principium creationis & beatificationis nostræ: sed ut largiamur Pontificiis quantum ipsi volunt, nunquam tamen obtinebunt, Imaginem posse apprehendi ut principium beatificationis, sed ut repræsentativum hujus principii, idque

Horat. lib. 1. Serm. Sat. 8.

idque non ex præcepto ordinationis divinæ, sed ex errore superstitionis humanæ. Nam verum est illud Mirandulani; *Nulla res creata de genere relationis terminabit adorationem latriæ*; In 900 conclusionibus, & in Apol. pag. 155. Cum itaque religiosus cultus conveniat Deo solummodo ut honoratur in se, non autem ut colitur in imagine per participationem; efficitur, adorationem religiosam non deberi imaginibus, sive à nobis considerentur in natura sua, sive in ipso opere actualis repræsentationis.

Non opus est ut plura congeram argumenta; videamus paulisper quo artificio Pontificii soleant tela hæc nostra declinare & depellere. Illud ab omnibus imprimis jactatur, Imagines considerari posse, vel quatenus habent materiam vilem, ex lapide & ligno; formam artificialem, ex statuarii vel pictoris artificio; vel denique, quatenus in animo colentis faciunt actualem ipsius exemplaris repræsentationem. Fatentur non esse adorandas Dei vel Christi imagines, neque ratione materiæ, neque ratione formæ, sed tantummodo ratione hujus actualis repræsentationis. At nil dici potuit vitiosius: Ipsissima enim Paganorum hæc defensio est, apud Lactant. Idololatræ dicunt se non ipsas imagines timere, sed eos quorum nominibus consecratæ sunt. Si enim liceat senis, columbæ, agni, vel hominis picturam adorare latriâ, quatenus repræsentat Deum vel Christum animis nostris; eodem jure licebit senem, agnum, columbam viventem adorare: nam habent parem, imò vivaciorem repræsentandi actum. De homine, concedit Aquinas id fieri posse, nisi ob hanc causam, quòd per se capax sit honoris, & proinde periculum sit, nè ille cultus homini suâ causâ delatus videretur. At hoc in agno & columba locum non habet: fatetur itaque Cajetanus, Si quis hæc creaturas veneraretur in quantum habent Dei similitudinem, is latriæ cultum ipsi Deo exhiberet, non creaturæ. Cur igitur Romanenses Deum non potius adorant in ipsis creaturis, quàm in depicta earum similitudine? Nil aliud respondet Cajetanus, quàm, Non exerceri hujusmodi cultum propter annexam occasionem erroris. Videtis in quas angustias se conjiciant, qui, ut possint supersticiosam imaginum adorationem tueri, coguntur Ethnicum creaturarum cultum approbare. Bellarminus exemplo illustrat supradictam distinctionem; *Qui, inquit, adorat Regem vestitum, adorat Regem simul & vestes; cum enim adoratur aliquis, adorantur per accidens omnia illi adjuncta. Cum itaque per actum representandi conjunguntur imago & exemplar, non adoramus imaginem propriè & per se, sed ipsum Deum representatum & quasi vestitum imagine.* Multa peccat in hoc exemplo Jesuita, in eo autem turpissimè labitur, Quòd, cum aliquis Regem vestitum adoret, cultus, qui à Rege ipso causam & initium sumpsit, quasi per reflexionem videtur devenire postea ad vestes: at cum Deum imagine representatum aliquis adoret, è converso cultus initium sumit ab imagine, & quasi actu reflexo pervenit ad

Instit. 2, 2.

De Imag. cult.
2. 20.

Deum. Id enim ipsi fatentur, cum dicunt imagines esse idiotarum libros, & eos per sensibilem imaginem tendere ad Deum insensibilem. Motus itaque initium est ab imagine ad Deum, non à Deo ad imaginem, quod Bellarmini exemplum præ se fert. Secundò, quod pro concessio sumit, falsum est & ridiculum: Qui enim Regem vestitum adorat, non magis Regem & vestes colit, quàm qui Regem febricitantem aut leprosum, febrem vel lepram colere dicatur. Arctior enim est conjunctio morbi cum corpore, quàm vestimenti. Ultimò, quod asserit de conjunctione imaginis & exemplaris, sive *jus spectemus sive factum*, utrinque vacillat hæc conjunctio. De *jure* perspicuum est, quia in ipso actu colendi ea conjunguntur quæ Deus præscripsit disjungenda: Deus enim recusat vel in imagine, vel cum imagine adorari; *Nulla imago ejus coli debet, nisi qua hoc est quod ipse*, Aug. Ep. 119. De *facto* etiam planum est; nam cum ad Dei vel Christi imaginem longas preces demurmurant, non semper actu conjungunt cum imagine ipsum Deum aut Christum. Ubi igitur actualis conjunctio, cum imago adoratur, de Deo nè cogitatur quidem? Unde Augustinus, *Quis adorat vel orat intuens simulachrum, qui non sic afficitur, ut ab eo se exaudiri putet?* Hanc difficultatem Bellarminus non attingit; at Cajetanus ingenuè fatetur eos *mente evagatâ* (ut illius verbis utar) *sæpe colere imagines, & non actualiter conjungere exemplar cum imagine*. Sed hanc manifestam idololatriam obscurissimæ distinctionis velo conatur obtegere. Refertur, inquit ille, *cultus ad Deum, quamvis non continuatione actualis cogitationis, virtute tamen primæ intentionis*. Nil tam ab omni sensu alienum est, quod non possit istâ distinctione defendi. Sumatur enim nobis aliquem eo animo templum ingredi ut vigilet & audiat, interim tamen obdormire; Cajetanus mirificâ hac distinctione probabit illum jam tum vigilare cum dormit. Dormit quidem simpliciter & actualiter: sed vigilar tamen adhuc virtute primæ intentionis. Sed vereor nè ineptum videatur, hæc ineptias persequi diutius: concludo primam hanc propositionem verissimo Erasmi dicto, *Multò facilius omnem imaginum cultum posse removeri, quàm modum & rationem hujusce cultus ab ullo homine definiri*. Nè vobis tædio sim, omitto adorationem crucis, reliquiarum; venio ad religiosum illum cultum quem Sanctis defunctis attribuant: sitque hæc secunda nostra propositio,

In Psal. 113.

Prop. 2.

Papistica Sanctorum invocatio cultum religiosum desert creaturæ; & proinde manifestam in se continet idololatriam.

Oratio est actus religionis & patriæ: orando enim *profitemur nos Deo indigere tanquam autore omnium bonorum*; Aquin. 2. 2. quæst. 83. art. 3. Atque ut incensum & sacrificium Deo soli sub Lege veteri fuit exhibendum, ita etiam interna hæc & Evangelica sacrificia, quæ sunt illis Legalibus multò potiora. *Immola Deo*

Deo sacrificium laudis. Invoca me in die tribulationis; & eruam te, & honorificabis me, Psalm. 50. 14, 15. Et alibi, Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Quibus ex locis manifestum est, tam orationem, quam sacrificia ad Deum solum pertinere. Commune Pontificiorum effugium est, Invocari aliquem dupliciter: vel enim invocatur ut ipse autor gratia, penes quem sit implere quod petimus; vel ut intercessor, qui potest scilicet à Deo impetrare quod cupimus. Vacillat utrumque membrum distinctionis.

Psalm. 141. 2.

Primò, non sunt invocandi ut intercessores: Nam is solus mediator constitutus est *intercessionis*, qui fuit mediator *redemptionis*. 1. Joann. 2. 1. *Si quis peccaverit, advocatum apud Patrem habemus Jesum Christum; ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris.* Cum itaque nemo Sanctorum propitiatio est pro peccatis nostris, nemo eorum hoc advocati officio fungi potest. Ipse Christus hoc docuit, Joann. 16. 23. *In illo die in nomine meo petetis; non matris meae, non Apostolorum, non martyrum meorum. Nam nemo precatur accipere ea quibus indiget, à Deo & creaturis; sed à Patre & Filio: siquidem per Filium dantur ea quae in dationem veniunt;* Athanas. Serm. 4. Sed obijciunt, Licitum est viventium orationes in nostrum commodum requirere; ergò multò magis Sanctorum in coelis triumphantium. Respondeo, Si agnoscunt prorsus dissimilem esse rationem, eum preces fratrum postulamus, & cum Sanctos invocamus, non est quòd nos urgeant hoc exemplo: sin defendant similem esse, hisce rationibus convincuntur. Primò, cum rogamus vivos ut velint Deo pro nobis supplicare, non id volumus, ut in virtute suorum meritorum officium intercessionis exercent, sed ut unà nobiscum per communem Intercessorem Jesum Christum suppliciter Deum Patrem adeant. At Sanctis ascribunt & nomen & officium proprium intercessionis. Sic Aquinas, 2. 2. quæst. 83. art. 4. *Oratio offertur Sanctis, ut eorum interpellatione & meritis orationes nostrae sortiantur effectum.* Sic Bellarminus, cap. 20. de Sanct. beat. scribit, *Sanctos, quamvis jam nec sibi nec aliis mereantur, tamen ex meritis precedentibus & sibi & aliis impetrare quod orant.* Secundò, dispar ratio est, eò quòd mutuae vivorum preces nituntur promissione, præcepto, exemplo. Non autem præcepit nobis Deus, ut illos invocemus; nec Sanctis, ut particulares hominum petitiones sibi commendarent: Neminem denique legimus in Scripturis, ante Legem, sub Lege, vel post revelatum Evangelium, qui usus fuerit hac intercessione Sanctorum.

Secundò, non sunt invocandi ut intercessores, quia incertum est nobis, preces nostras audiant necne: illi autem commendare debemus orationem nostram, quem cognoscimus & posse & velle eam Deo præsentare. Ut autem intelligatis hoc incertum esse, ut omittam Origenem, Nazianzenum, Augustinum, qui id

Bellarmin. de
Sanctor. beatitu-
dine, lib. 1. cap. 20.

in dubium vocant; proponam pugnantes hac de re ipsorum Pontificiorum sententias. Quidam volunt Sanctos preces nostras scire ex Angelorum relatione. Sed hoc constare non potest, Tum quia fidelium orationes solo cordis affectu & internâ mentis agitatione nonnunquam exprimuntur, at Angeli nesciunt cogitationes nostras, ergo non possunt de illis referre ad Sanctos: Tum quia Scripturâ passim docent, Angelos esse ipsius Dei nuncios & ministros; at nunquam innuunt eos esse ministros & quasi tabellarios Sanctorum. Alii arbitrantur à Deo revelari illis Sanctis orationes nostras, quos invocamus, eo ipso momento quo preces fundimus. Sed hanc sententiam refellit ipsa consuetudo invocantium; dicunt enim, *Sancte Petre*, vel, *Sancte Paulé, ora pro nobis*: at si hanc opinionem sequerentur, dicendum esset, *Sancte Deus, Petra vel Paulo preces meas expone*, ut is, postquam ex te hæc cognoverit, possit easdem denuo tibi commendare. Ultima sententia cui Bellarminus subscribit, hæc est, *Sanctos jam inde à principio beatitudinis suæ in speculo divinitatis omnia quæ ad seipsos pertinent videre, & proinde eorum orationes qui eos invocant*. Respondeo, primò, Somnium hoc de speculo nè ipsis quidem Scholasticis valde probari, Aquinas, Quæst. disput. quæst. 20. de scient. an. Ch. art. 4. *Cum dicuntur*, inquit, *res esse in Deo, magis assimilatur illi modo quo effectus sunt in causa, & conclusiones in principio, quàm modo illi quo forme sunt in speculo*. Et art. 5. *Quidam in hoc decepti sunt, quia estimabant modum videndi res in Deo similem modo videndi res in speculo materiali*. Secundò, si detur hoc speculum, est tamen voluntarium, non naturale; & hujusmodi, in quo nemo possit plura intueri quàm ipse Deus velit revelare. Ultimò, quòd ait id saltem concedi oportere, *Eos videre omnia quæ ad se pertinent, & per consequens invocantium preces*; respondeo, Si velit preces viventium pertinere ad Sanctos ordinatione juris divini, sic falsum est: si intelligat pertinere ad eos opinione erroris humani, sic frivolum est, nec concludit causam.

Hactenus ostendimus non esse invocandos ut *intercessores*; jam aggredior alterum distinctionis membrum, & ostendo Pontificios invocare Sanctos ut ipsos *datores beneficiorum*. Cum Petrum invocant, hujusmodi vocibus utuntur, *Sancte Petre, miserere mei, aperi mihi aditum cæli*. Sic à reliquis Sanctis, sine ullis ambagibus, sanitatem, liberationem è periculis, & omnia ferè beneficia exposcunt. Respondet Bellarminus, *Non de verbis laborandum, sed de sensu: Nil aliud autem volunt, quàm ut suâ intercessionem beneficia hæc ab ipsa Deo impetrent*. Quandoquidem igitur ex verbis iudicium fieri nolunt, ex scriptis saltem eorum quid sentiant iudicemus. Biel, qui Missæ canonem exponit, lect. 8. sic scribit, *Pater cælestis dimidium regni sui beatissima virgini concessit (quod in Esther fuit prefiguratum, cui Assuerus dimidium regni*

regni

negui sui promissis.) Cum enim duo sunt celestis regni bona principalia, iustitia scilicet & misericordia; sibi reservavit iustitiam, virginis Maria concessit misericordiam. Bernardinus etiam in libro quem inscribit **MARIALIS**, *Provocans*, inquit, *aperit a tribunali iustitie divinae, ad tribunal misericordiae virginis Mariae*. Et alibi, *Deus omnem gratiam Maria commisit, quae illam fideliter distribuit; omnes itaque gratiae ab illa nobis communicantur*. Non moveo ulterius hanc camarinam; id unum infero, quicquid dicunt cum rationibus & Scripturis premantur, receptam tamen esse in eorum Ecclesia hanc opinionem, Sanctos non solum pro aliis intercedere, sed etiam vel ipsos autores esse omnium bonorum; vel saltem hoc à Deo obtinuisse, ut possint pro suo arbitrio Dei gratiam hominibus dispensare. Quorum alterum divinitatem illis ascribit, alterum Christi propriam functionem ad eos transfert. Sed invocationem defunctorum mitto; venio ad alia idololatriæ opera, quae omnia unicâ hac propositione complectar,

Pontificii, cum vota, templa, & aras Sanctis concedunt, idololat-
triam committunt.

Expediam omnia brevissimè. Ad vota quod attinet, esse proprium religiosi cultus actum ex Scripturis liquet. Esaiæ decimo nono, versu 21. *Innotescet Jehovah Aegyptiis, — & calcet eum sacrificio, & videntes votum Jehovah pendent.* Ex definitione etiam Aquinatis id patet. *Votum* (inquit ille) *est promissio Deo facta, quæ ordinamus promissa in divinum obsequium: & est propriè actus latria, sive religionis.* Ex confessione denique ipsius Jesuitæ: *Nomen voti* (inquit) *semper in Scriptura accipitur pro promissione facta Deo.* Audiamus igitur quid afferant in defensionem tam crassæ idololatriæ. Alii dicunt vota quæ Sanctis nuncupantur duas includere promissiones: unam quæ fit Sanctis, & illa est *materia* voti; alteram quæ fit Deo, & illa est *essentia* voti. Sed hanc ut ineptam rejicit ipse Cajetanus. Nam in professione Fratrum prædicatorum vovent obedientiam Prælato suo sub hac formula, *Voveo Deo, beatæ Mariæ, & omnibus Sanctis, me Prælato meo fore obedientem.* In hoc exemplo materia voti respicit Prælatum, essentia voti tam Sanctos quam Deum. Aliam Cajetanus comminiscitur, sed aliquantò deteriorem: *Sancti vel considerantur ut sunt creature, & sic promissiones eis factæ non sunt vota: vel ut sunt dii participativi, & sic sunt vota, quoniam Deo in ipsis fiunt.* At unde didicit, primò, posse creaturam considerari ut Deum? deinde, ob hanc considerationem debere divino cultu honorari? utramque responsonem vacillare sensit Bel-larminus; tertiam itaque excogitat, eamque omnium pessimam. *Duplex, inquit, votum est: vel enim vovemus in signum gratitudinis erga primum principium; & sic soli Deo competit: vel in signum gratitudinis erga intercessores per quos beneficia à Deo accepimus.*

Propos. 3.

2.2 ~~148~~ 88.
artic. 5.

*Bellarmin. de cultu
Sanct. lib. 3. cap. 9.*

Cajetan. in Aquin.
loco allegato.

Ibid.

Bellarmin. de cultu
Sanctor. lib. 2.
cap. 9.

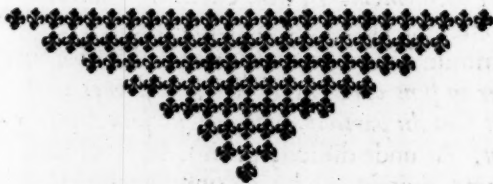
Contra Maximin.
Arianor. Episcop.
lib. 1. pag. 689.

De cultu Sanctor.
lib. 3. cap. 4.

ibid.

Epist. 49.

accepimus; & sic Sanctis vota fieri possunt. Sed eo errore labitur Bellarminus, quod opinatur penes nos esse, ut ad Sanctos ea transferamus quæ Deus sibi soli vendicat, modo inferiore quodam respectu eadem Sanctis offerantur. Si enim hoc genus distinguendi admittamus, videte quò res serpat. Quod ille de votis, id sub lege Mosàica potuit quivis de sacrificiis prætere: Sacrificium scilicet duplex esse: vel enim sacrificamus in signum gratitudinis erga primum principium, & sic soli Jehovæ competit; vel in signum gratitudinis erga quemvis fidelem Patriarcham, & sic licet defuncto Abrahamo sacrificare. Idem de quovis actu latriæ liceat fingere: sed caput erroris demonstrasse sufficit. Venio denique ad templa & aras. De templis verè Augustinus, *Si Angelo faceremus templum, anathematizaremur à veritate Christi, & Ecclesia Dei.* De aris etiam idem Augustinus, in Evangelium secundum Matth. Serm. 6. *Ara est qua testatur haberi pro Numine, cui erigitur.* Respondet Bellarminus, *Ea Sanctis dedicari, sed non sub ratione templi aut ara, sed sub ratione monumenti.* Dupliciter peccat hæc responsio. Primò, quia non licet ea opera ad inferiorem cultum referre, quæ Deus suâ institutione ad cultum latriæ astrinxit. Secundò, quia falsum est quod ait: nam sub propria templi ratione templa apud eos Sanctis dedicantur. *Domus mea domus orationis vocabitur*, Matth. 21. 13. at hoc ipso respectu Sanctis eriguntur. Non possum id apertiùs probare, quàm ex ipsis verbis Bellarmini: *Potest (inquit ille) erigi basilica S. Petro, ut qui ingrediuntur, ipso templi nomine recordentur S. Petri, eumque in eo loco tamquam patronum colant & deprecantur.* Concludam verbis Augustini, *Creatori soli debetur servitus Religionis, illa qua uno nomine latria Gracè appellatur. Religat igitur nos Religio uni omnipotenti Deo.*

Quæstio XIX.

Rex in regno suo est minor
solo Deo.

Cum de Regis autoritate disputatur, si homines quos appellant Laicos, & negotia politica spectemus, concedunt nobis Pontificii Regem quemlibet esse in suo regno supremum gubernatorem: sed si de personis Ecclesiasticis, & Religionis negotio quæatur, id negant obfirmatè. Accipimus quod largiuntur, quod dare renuunt extorquebimus: nostramque de tota hac controversia sententiam tribus propositionibus includemus.

Prima erit de Personis Ecclesiasticis; *Episcopi, Presbyteri, omnesque qui Clericorum nomine censentur, tam Regia potestati sub- jiciuntur quam Laici.* Horum itaque respectu Rex habet summam autoritatem. 1. Thesis.

Id imprimis ex eo liquet, quòd Reges Israelitici pro imperio sacerdotes convocabant, & Imperatores Christiani Episcoporum Concilia indicebant. Hosce conventus illi non indixissent, nisi superiores sacerdotibus extitissent. Quid, quòd Regi incumbit imperare sacerdotibus ut suis fungantur officiis; increpare & punire, si secus fecerint; imò, si merebuntur, muneribus suis prorsus abdicare? * Josias præcipit Helciæ. ^b Joas increpat Joiadam. * Solomon deponit Abiatharum. Hanc eandem potestatem Christiani Imperatores exercuerunt. Constantinus Paulum à sede Constantinopolitana dejecit, & in ejus locum substituit Eusebium. Theodosius imperat Demophilo Ariano Episcopo, ut vel fidem catholicam suscipiat, vel sedem Episcopalem relinquat. Ad extremum, nè dubitemus Reges esse sacerdotibus superiores: Si tributum exigunt, Christus & Apostoli docuerunt solvere; Si vocant ad sua tribunalia, idem Christus & Paulus suo exemplo docuerunt sacerdotes se coram illis sistere, juxta illud ad Romanos 13. 1. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subiecta esto.* Quis sacerdotes excipit ab hac universalitate?

a 1. Reg. 22. 4.

b 2. Reg. 12. 9.

c 1. Reg. 2. 27.

Socrat. 2. 5.

ibid. 5. 7.

Si

2. *Thesis.*

Si quis tentat excipere, conatur decipere, Bernard. Ep. 42. ad Archiep. Senonensem.

Venio ad secundam thesin, quæ est de causis fidei, & negotiis religionis moderandis & gubernandis; *Ad Regem, tanquam summum Dei vicarium, suprema spectat autoritas stabilienda, conservanda, reformanda religionis.* Hac itaque etiam in re est minor solo Deo.

Hic tumultuantur mirum in modum Pontificii, qui Regi id tantum relinquunt, ut religionem à sacerdotibus constitutam & comprobata tueatur. Sed confirmamus nostram sententiam, Primo, à jure Gentium: nam apud omnes Gentes, quamvis administratio solennis erat sacerdotum, autoritas tamen summa faciendæ, reformandæ, vindicandæ religionis semper erat penes Magistratum. Nè errasse putemus in hoc Ethnicos Reges, Israelitici & Christiani idem jus sibi vendicârunt. Ipse Deus voluit religionis cæremonias per Moysen Magistratum civilem, non per Aaronem, constitui & sanciri. Moysè sublato, hæc cura religionis gubernatoria ad Josuah, non ad sacerdotem devolvitur. Hoc imperante arca removetur, hujus imperio idola evertuntur, ab hoc fœdus religiosum inter Deum & populum renovatur. Constat etiam Davidem, Solomonem, Josiam, Ezechiam, in ordinanda & reformanda religione, in evertenda & extirpanda superstitione, Regiam potestatem exercuisse. De Christianis Imperatoribus si quis dubitat, inspiciat Codicem & Novellas constitutiones; passim occurrent leges ab illis latæ, de fide catholica, de Sacramentis, de Ecclesiis, Episcopis, Synodis, Hæreticis, de toto denique religionis negotio. Neque debent hæc aliena ab illorum officio videri. Nam *In hoc Reges Deo serviunt, in quantum Reges, si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant, non solum quod pertinet ad humanam societatem, verumetiam quod ad divinam religionem;* Augustinus, contra Crescon. lib. 3. cap. 51.

Habemus jus Gentium pro suprema Regis autoritate in negotio religionis: Huic argumento aliud adjungimus, à rei necessitate, vel saltem convenientia petitur. Est enim valde necessarium ut sit aliquis penes quem suprema autoritas sit mandandi ea quæ pertinent ad religionem, prohibendi illa omnia quæ religioni officiunt, & puniendi immorigeros. Evanescet enim externus saltem Dei cultus, succrescent hæreses, blasphemix, aliæque violationes sacrosanctæ religionis, nisi sit aliquis armatus gladio, qui improbos terrore possit & coactivâ potestate comprimere. Hoc sacerdotes & Ecclesiastici non possunt: illorum enim est prædicare, hortari, corripere, spiritualibus censuris castigare; sed gladium non portant, & destituuntur illâ supremâ potestate, quæ pœnarum formidine possit improbos in officio continere. Non retinebitur itaque vel externa facies Christianæ Reipubli-

Reipublicæ, si Magistratum civilem à summo religionis gubernaculo excludamus. Hoc fusè probat Augustinus in libro de correctione Donatistarum, cap. 13. Sed nè pateat calumniis hæc secunda nostra propositio, de suprema Regis gubernatione in causa Religionis, eam limitibus quibusdam circumscribemus. Primò, non concedimus Regibus potestatem infinitam, ut quamlibet religionem possint subditis præscribere; sed potestatem à Deo delegatam, & proinde regulis astrictam divini juris. Nam ut in causis civilibus, quamvis sint supremâ potestate armati, non possunt tamen leges ferre contra æquitatem vel naturam: sic nec in causis Ecclesiasticis possunt aliquid jubere contra verbum & voluntatem Dei. Secundò, ut Reges in civilibus negotiis utuntur consilio Jurisconsultorum: sic in religiosis tenentur uti consilio Theologorum. Tertiò, non ita astringuntur Episcoporum vel Theologorum suorum opinionibus, quin, si adversentur Legi divinæ (cujus oportet Reges studiosissimos & peritissimos esse) teneantur ex officio Regio veram religionem, illis omnibus licet reclamantibus, tueri, & subditis suis proponere. Ultimò, fatemur Reges errare posse, & abuti hac summâ auctoritate, pro superstitione contra veritatem leges statuendo: sed cum id faciunt, *probantur bene credentes, coronantur in veritate perseverantes, nullo autem modo excusantur aut ipsi aut illorum impiis edictis obtemperantes*; ut rectè Augustinus, de correct. Donatist. cap. 6.

Restat ultima nostra propositio, quæ est de potestate quam in Reges vendicat Pontifex Romanus; *Si contingat Regem errare in judicando, & hæresin loco veræ religionis subditis obtrudere, non potest tamen Papa illum ut sibi subditum judicare, & de suo regno deturbare*. Est igitur Rex, quamvis hæreticus, solo Deo minor. Id patebit duabus rationibus.

3. Thesis.

Prima ducitur à defectu judiciariæ auctoritatis in Papa: nam Christus non Petro, non Petri successoribus dedit claves regnorum terrenorum: ipse non exercuit potestatem deponendi Reges improbos & infideles, neque exercendum Episcopis commisit. Ex Dei enim instituto sacerdotes (ut antea demonstratum est) Regiæ auctoritati subjiciuntur: inferior autem in superiorem non habet judicandi potestatem. Per octingentos annos Papæ agnoverunt Imperatores pro Dominis suis; & ab illis judicati, & à sede Episcopali sæpe dejecti fuerunt. Sed si concedatur, Papam esse Rege superiorem, & posse de illo judicare; hoc tamen judicium ad censuram Ecclesiasticam tantummodo se extenderet, non ad regni ablationem: Nam Papa ut Papa, nè privato quidem homini potest sua bona abjudicare propter hæresin; multò minus Regi hæreditarium regnum adimere.

Rat. 1.

Altera ratio duci potest à defectu æquitatis in ipsa causa. Si enim ponamus Regem aliquem esse hæreticum, & suâ au-

Rat. 2.

N

toritate

toritate hæresin quam ipse amplectitur promovere (quod omnes Ariani Imperatores fecerunt:) non tamen inde consequetur, illum jure regni excidisse. Dominium etenim civile non amittitur, nisi amisso eo in quo fundatur: at nec in fide, nec in charitate, nec in religionis veræ professione jus ad regnum consistit; sed in hæreditaria & legitima successione, vel in aliis mediis quibus illud dominium justè acquiritur. *Qui regnare dedit Constantino Christiano, ipse dedit apostata Juliano, inquit Augustinus: Si ipse dedit, Papa nec potest nec debet ullo prætextu eripere. Concludamus illo Tertulliani dicto, Reges in solius Dei potestate sunt; à quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes & super omnes deos & homines.*

Ad Scap.

Quæstio XX.

Ecclesia Anglicana justissimè obligat ad cæremonias.

UT hoc constet, tria declaranda sunt: Primò, esse justam auctoritatem in Ecclesia quæ obligat: Secundò, esse honestatem in illis cæremoniis ad quas obligat: Tertiò, esse æquitatem in ipso modo obligationis.

Quod ad primum, Ecclesiæ auctoritas in ritibus præscribendis non eget operosâ probatione. Incumbit enim illi, pro materna cura & potestate, providere ut omnia in sacris cœtibus *decenter & secundum ordinem fiant*: ex altera parte ad filios spectat Ecclesiæ, non spernere matris iussa, sed *obedire illis & subiacere*. Hanc potestatem publicos ritus instituendi omnes Ecclesiæ ab ipsis Apostolorum temporibus semper exercuerunt: unde manavit illa regula Augustini, *Prudenti Christiano eo modo agendum esse, quo agit Ecclesia ad quam devenerit*. De potestate igitur ritus instituendi non dubitatur, sed de natura & qualitate ipsarum cæremoniarum ambigitur.

Secundo itaque in loco ostendendum est, cæremonias ab Anglicana Ecclesia institutas, esse licitas & honestas. Atque hîc, nè plebeiis erroribus abripiamur, sciendum est, Cæremonias non esse idcirco illicitas, quia sunt significantes. Osculum enim sanctum, de quo fit mentio ad Rom. 16. 16. symbolum erat, quo significare volebant fraternam charitatem & unionem omnium Christianorum. Quinetiam doctissimus Petrus Martyr tantum abest ut abiciat cæremonias quia significant, ut dicat *eo laudabiliores esse, si instar concionum de aliquo officio nos admoneant*. Illud insuper statuendum est, Cæremonias non esse eo nomine illicitas, quòd à Papistis etiam adhibeantur. Possunt enim rationis naturalis lumine non modò Papistæ, sed ipsi Ethnici quandoque de decore qui in ritibus externis requiritur ritè judicare. Ad extremum, illud adjungendum est, Non esse eo respectu nobis illicitas cæremonias, quòd alii iisdem superstitione

1.

1. Cor. 14. 40.

Heb. 13. 17.

Epist. 118.

2.

In 1. Cor. 11.

Epist. lib. 1 Ep. 8.

Epist. 119.

3.

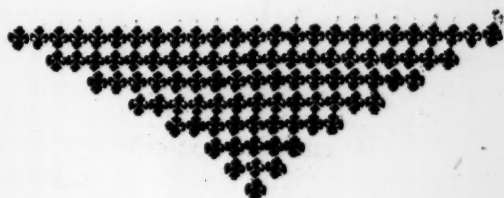
Bellarm.

Gerfz.

abutuntur. Nullum enim ritum posset Ecclesia diu retinere, si protinus abjiciendum esset, quicquid in superstitionem impietatem ab aliis detorqueatur. Quid igitur illud tandem est quod cæremonias impias esse & illicitas coarguit? dicam brevi. Si evincatur, illas Dei verbo repugnare: nam rectè Cyprianus, *Adulterum est, impium est, sacrilegum est, quicquid humano furore instituitur, ut dispositio divina violetur.* Vel si ostendatur, illas esse institutas in cultum divinum, ita ut pro operibus justitiæ & sanctitatis Deo & hominibus obtrudantur: frustra enim Deus colitur mandatis & inventis humanis. Aut si qui eas imponunt, ascribi illis postulent supernaturalem efficaciam impertiendi gratiam, mala spiritualia depellendi, peccata abstergerendi, & quæ sunt ejus generis. Ultimò, si numero & multitudine suâ abducant Christianos ab internis exercitiis veræ pietatis, & reducant ad Judaicam sub cæremoniis servitutem. Quamvis enim non sint contra fidem, si tamen nimis excreverint, in hoc graviter peccant, *quod religionem Christianam, quam Dei misericordia liberam esse voluit, servilibus oneribus premunt;* ut olim conquestus est Augustinus. Multas ex Pontificiis cæremoniis hisce omnibus nominibus jure damnamus; at nostras si quis ad has regulas exigat, nihil prævum aut distortum in illis reperiet: unde consequitur, esse suâ naturâ licitas & honestas.

Restat illud unicum, ut de modo obligationis aliquid dicatur: nam si in hoc erret Ecclesia Anglicana, obligat injustè, quamvis bonum & justum sit ad quod obligat. Papistica Ecclesia requirit, ut ad suas constitutiones non minùs obligentur ipsæ hominum conscientiæ, quàm ad legum divinarum observationem: Quam temerariam sententiam non modò nostri omnes Theologi unanimi consensu, sed quidam etiam ex sanioribus Pontificiis jampridem exploserunt. Nostra autem Ecclesia agnoscit hæc leges suas de rebus adiaphoris & cæremonialibus, autore, materiâ, fine, longè distare à divinis; & in tanta omnium rerum imparitate non posse exurgere æqualem conscientiæ obligationem. Cùm enim omnis lex obliget secundum rectam voluntatem legislatoris obligantis; non est aut supremi Legislatoris, aut pii alicujus Prælati voluntas, ut hominum conscientiæ ex æquo obstringantur constitutionibus Ecclesiæ de rebus suâ naturâ adiaphoris, & præceptis Decalogi de rebus absolutè bonis aut malis. Eatenus igitur conscientias ad observationem cæremoniarum obligatas putat Ecclesia, quatenus suprema illa lex charitatis postulat. Postulat autem illa, nè quid in contemptum Prælatorum, aut scandalum aliorum, vel committatur hisce in rebus, vel omittatur. Contemptu & scandalo remoto, si quid in hisce humanis præceptis, sive per nimiam festinationem, sive per imprudentiam & oblivionem, sive denique per consimilem quamcunque occasionem fuerit prætermissum; legis poenâ incurritur, conscientia

conscientiæ vulneratio, & lethalis peccati reatus non incurritur. Sic itaque obligat Anglicana Ecclesia ad cæremonias, ut interim agnoscat non esse pares quoad obligationem legibus divinis; id est, non esse in quolibet casu sub reatu peccati adimplendas: imò, licet res præcepta non fiat, præcipientis tamen intentioni satisfat, si charitatis lex in illis quæ fiunt non violetur. Concludam verbo; Suis legibus Ecclesia obligat conscientiam, non præcisè & in omnem eventum ad ipsas res quæ sunt adiaphoræ; sed ad non contemnendum voluntatem legislatoris, & ad scandalum non præbendum; quæ sunt charitatis necessaria officia, & virtute divinæ legis perpetuò observanda. Sive igitur *potestatem obligantis*, sive *qualitatem cæremoniarum*, sive *modum obligationis* spectemus, Ecclesia Anglicana justissimè obligat ad cæremonias.

Quæstio XXI.

Ecclesia Romana est apostatica.

Ria mihi videntur potissimum explicanda, ut constet de propositæ thesæos veritate. Primum, quid per *Ecclesiam Romanam* intelligamus. Alterum, quo sensu eam *apostaticam* appellemus. Tertium & ultimum, in quibus sita hæc ἀποστασία, quam illi impingimus.

1.

De Conc. 2. 2.

De Eccles. milit.
3. 14.

Ep. sine tit. Epist. 5

2.

Gal. 3. 1.
1. Cor. 15. 12.

Quod ad primum, Ecclesia Romana propriè & strictè sumpta, designat illum cœtum Christianorum qui est Romæ: impropriè & largè, illos omnes complectitur, qui huic Ecclesiæ ita adhærent & subsunt, ut ab illa normam doctrinæ, formam regiminis eandem accipiant. Repræsentativè denotat Papam & Prælatos Romanenses, in quibus solis (ut placet Bellarmino) tota auctoritas Ecclesiæ formaliter inest; quia ut quilibet Prælatorum gerit personam suæ ecclesiæ, sic omnes simul sumpti gerunt personam totius Ecclesiæ. Cùm igitur sermonem instituiamus de Romana Ecclesia, comprehendimus Prælatos corruptores, & populum corruptum; ita tamen ut hoc crimen voluntariæ defectionis præcipuè intentetur ipsis Ducibus, de quibus vicem populi dolens scripsit Petrarcha in hunc modum, *Signa nostra sequentes prodimus, nostrique ducis auspiciis imus in perniciem; & nisi Christus se vindicet, actum est.* Hæc de primo.

Secundo in loco, cùm hanc Ecclesiam Romanam dicimus *apostaticam*, non volumus plenam & ex toto defectionem à professione Christiana, qualem cernimus in illis qui Mahumetem admiserunt; sed discessionem à veritate & puritate Christianæ religionis, qualem in Galatis & Corinthiis quibusdam taxat Apostolus. Nec asperum nimis putandum est hoc verbum ἀποστασίας, quo Paulus eodem sensu utitur, 1. Tim. 4. 1. ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, *Apostatabunt quidam à fide* (ut utar verbo Cypriani:) neque tamen illi Christianismum abjecerunt, sed hæreses cum fide Christiana miscuerunt. Dicimus itaque Ecclesiam Romanam *apostaticam*, tum quòd Prælati Pontificii doctrinam Evangelii

Evangelii venenatis suis erroribus infecerunt; tum quòd vulgus Pontificiorum, pro cæca quam Pastoribus præstant obedientia, eosdem errores avidè imbibebunt.

Jam accedamus ad caput causæ, & tertio in loco hanc Romanensium *à noscitur* quasi digito omnibus demonstramus. Illud itaque apostaticæ defectionis primum facinus, quòd Christum summum & unicum Doctorem nostrum è cathedra exturbârunt, & in eadem Pontificem Romanum, utpote infallibilem totius Ecclesiæ Doctorem, collocârunt. In hoc uno errore continentur potestate infiniti. Nam Papam, cui fidem suam astringunt, posse errare, idque ut Papam, non Lutheri aut Calvinii, sed Constantiensis Concilii decretum est: Unde illa Gersonis conclusio in libro de exam. doct. *Determinatio Papa ut Papa non obligat ad fidem.* Non dubitamus itaque illam Ecclesiam à Christo apostaticam dicere, quæ fidem suam illi subjecit, qui potest semper, solet sæpe contra Christum venire.

Huic & illud affine, quòd ipsam regulam fidei sùsque deque habeant, & (quod solent rebelles) legem clamitent sibi esse debere subjectam. Quid enim aliud agunt, cùm Scripturis canonicis non modò apocryphas, sed traditiones nescio quas pro libidine agglutinant? cùm barbaram & vitiosam interpretationem, pro imperio, ipsis fontibus anteponunt? cùm denique ipsas Scripturas, sine voce, sine mente existiment, usque dum accesserit interpretatio Ecclesiæ Romanæ, quam animam esse volunt Scripturarum? Obtendant quicquid possint, hoc est planissimè defectionem facere à Christo & Scripturis, atque hominibus se in disciplinam tradere. Nullus enim *sermo divinus est, nisi Dei unius, quo Propheta, quo Apostoli, quo Christus intonuit*; ut præclare Tertullianus.

Tertull. de Anim.

Tertiò, eos arguimus defectionis, quòd non modò causantur regulam imperfectam, obscuram, & suis interpretationibus subjectam; sed quòd palàm huic adversantur in illis etiam quæ sunt manifestæ & indubitata veritatis. Hoc faciunt in fidei dogmatibus, in legis præceptis, in Sacramentorum administratione.

Multa fidei dogmata ab illis corrupta possem recensere, sed instar omnium fit articulus de justificatione peccatoris: In cujus explicatione Paulus præcipuam suam operam navavit, originem ejus arcessens à sola Dei gratuita misericordia; formam sive substantiam, à remissione peccatorum, & obedientia Christi per fidem nobis applicata: At isti justificationis initium inter liberi arbitrii actionem & gratiæ divinæ excitationem divisum volunt; formam sive substantiam, partim Christi meritis & obedientiæ, partim suis meritis & justitiæ ascribunt. Unde jure in illos torqueatur illud Apostolicum, *Evacuati estis à Christo, qui in lege justificamini.*

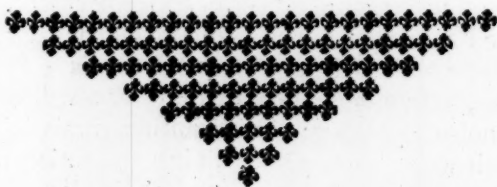
Gal. 3. 3.

Jam

De fide & symb.
cap. 7.

Jam Legem moralem inspiciamus. Quid expressius, quid sapius vetitum, quam nè colatur Deus invisibilis sub imagine visibili, Deus immortalis sub similitudine creaturæ mortalis & corruptibilis? *Simulachrum Dei nefas est Christiano in templo collocare*, scribit Augustinus. Sed non obstante Dei mandato, Patrem sub imagine senis, Filium sub specie agni, Spiritum sanctum sub similitudine columbæ, & adumbrari posse & adorari docent. Vix credibile hoc videbitur, sed Cajetanum, qui optimè novit Ecclesiæ Romanæ praxin & doctrinam, habemus confitentem. Sic igitur ille, *Ecclesiæ Romana usus admittit hæc Trinitatis imagines; eas pinguntur non solum ut ostendantur, sed ut adorentur*, in 3. Aquin. quæst. 25. art. 3. Dignus locus qui inspiciatur, ut omnes videant quàm miserè sudent Pontificii in defendenda Romanæ Ecclesiæ idololatria.

In doctrina Sacramentorum quantum defecerint Romanenses illud unum abunde testatur, quòd Eucharistiam mutilârunt, & loco elementi à Christo instituti, nescio quod concomitantiaæ spectrum Laicis obtulerunt. Quod istos fecisse demiror, cum recepta sit in Scholis sententia, *Elementa, sive materiam externam, ad substantiam sacramenti pertinere*; quam ut ille solus potuit instituere qui habet claves excellentiæ, sic ille solus eandem mutare, diminuere, tollere potest. Si vellem omnia persequi, in quibus Romana Ecclesia descivit à puritate Evangelica, totam penè doctrinam illius oporteret excutere: sed nè tædio sim, hisce contentus, quæ satis clarè evincunt illos defectionis reos esse, sic breviter concludam: Romana Ecclesia Papam erroribus obnoxium pro doctore infallibili agnoscit, sacram Scripturam non agnoscit pro regula fidei sufficienti, dogmata fidei pervertit, Legis mandata abrogat, Sacramentorum institutionem violat; ergò defecit à puritate fidei Christianæ in maximis religionis capitibus, & eo nomine jure dicitur *Ecclesia apostatica*.

Quæstio XXII.

Decretum non tollit libertatem.

Decreti nomine intelligimus actum voluntatis divinæ, quo is ab omni æternitate apud se præstituit, quid velit in tempore existere & evenire, quid non existere & evenire. Sed pro instituto præsentis, de decreto Dei differemus quatenus humanas actiones respicit. Has igitur universas, siue bonas siue malas, subesse dicimus huic æterno decreto voluntatis divinæ, sed ratione longè dispari. In bonis Deus non modò decernit quòd fiant, sed decernit simul probare cùm fiant, cooperari ut fiant. In malis decrevit permittere eventum, decrevit etiam concurrere cum agente ut motor universalis, decrevit denique ipsum eventum ordinare: sed non decrevit probare malam actionem si fiat, multò minùs malitiam aliquam agenti infundere ut fiat. In hanc sententiam acutè Hugo de Sancto Victore, *Malum esse vult Deus, & tamen malum non vult: Vult esse malum, quia bonum est malum esse; non vult ipsum malum, quia bonum non est ipsum malum.* Hæc de ipso Decreto, & discrimine Decreti.

Jam quod attinet ad *libertatem humanam*, putamus hominem quemlibet uti libero arbitrio, quoties præeunte rationis judicio eligit quod sibi videtur melius, non per coactionem à principio externo, sed per lubentem inclinationem à principio interno. *Radix enim libertatis constituta est in libero rationis judicio*, inquit Aquinas. Libertas itaque in agendo non tollitur, quamdiu voluntas, ex judicio rationis suæ, non cogente causâ aliquâ externâ, in objectum suum inclinatur.

Hisce positis, facilè ostendemus Dei decretum non tollere libertatem humanam. Nam Deus non decrevit solùm, aut præscivit ipsas actiones & eventa, sed modos actionum & eventorum: quædam enim decrevit eventura Naturaliter, quædam Necessariò, quædam Liberè & Contingenter. Non igitur per Dei decretum mihi libertas adimitur; quæ propterea certior

O

aderit,

*De sacr. f. d. lib. 1.
c. 13.*

*Quæst. disp. de lib.
arbit.*

Vide Aquin. quæst.
disp. de vol. Dei
art. 4.

aderit, quia ille, cujus decretum non frangitur, adfuturam mihi in ipsa actione libertatem decrevit. In huiusmodi itaque rebus decretum divinum excludit actum vel eventum contrarium decreto, sed consistere potest cum potentia & libertate ad actum contrarium.

Sed illud contra urgetur, Non solum decretum aut nudam præscientiam Dei, sed efficacissimam operationem concurrere in bonis actionibus, quæ impellit voluntates piorum ad ea volenda & facienda quæ Deus decrevit. Fatemur ipsum velle & nolle non sic positum in libertate nostra, quin Deus possit inclinationem ipsam voluntatis vertere quoquo illi visum fuerit: sed id semper facit in renatis, non cogendo voluntatem, sed suadendo & suaviter flectendo. *Gratia itaque divina influxus & efficax operatio non tollit sed regit, non evertit sed convertit liberum arbitrium*, Prosp. de lib. arb. prope fin. Sic enim Deus movet creaturam, ut sinat eam interim proprios suos motus exercere, Aug. de civ. 7.3.

Restat alius scrupulus eximendus, de improborum malis actionibus: nam hi videntur necessario peccare, quia habent in se principium impellens ad malum, vitium scilicet originale; & destituuntur principio trahente ad bonum, gratia scilicet divina. Posito itaque divinæ permissionis decreto, non possunt non ruere præcipites in omne malum. Concedimus arbitrium corruptum non posse suis viribus excutere innatam corruptionem; inde tamen non effici quod libertate careat in malo quolibet perpetrando. Nam *nihil magis subest libero arbitrio, quam quod ab eo fuit libenter & gaudenter*. Nihil magis voluntarium, quam id quod in ipso actu maximè placet voluntati. Unde illud Augustini, *Arbitrium liberum usque adeo in peccatore non perit, ut per illud peccent maximè omnes qui cum delectatione peccant*. Si adhuc minùs satisfactum sit, accedat & hoc, Quod improbi non modò peccent deliberatè & lubenter, sed malas actiones exercent, cum penes eos sit ab iisdem abstinere. Quamvis enim vitiosus habitus peccati inclinet voluntatem semper ad malum; non tamen determinat aut cogit hominem ad hoc vel illud malum hinc & nunc exercendum. Huius rei indicium manifestum est, quod homines impurissimi sua scelera aggrediuntur præviâ deliberatione, & iudicio rationis; quod temporis opportunitatem præstolantur; quod denique ad ipsum facinus accincti, temperare tamen possunt, si præsentaneum periculum conspexerint: hæc omnia probant non deesse illis libertatem.

Remotis jam hisce difficultatibus, facile esset hoc idem multis rationibus confirmare; sed in re perspicua multis opus non erit: tribus itaque verbis rem expediemus.

1. Ipsa rei natura clamat voluntatem liberam esse (quod atinet ad actum suum elicatum:) nam velle est actus immanens: quamvis itaque in bonis principium ortus habeat aliunde, principium tamen actus in se habeat est necesse: Si autem habeat

in

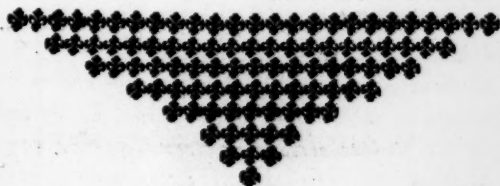
Paris. de vir. & pec.

Contra duas ep.
Pel. lib. 1. cap. 2.

in se, liberâ semper & voluntaria erit illa inclinatio quæ elicitur ab ipsa voluntate: contrarium qui ponit, contradictionem implicat.

2. Attestatur consensus humani generis: nam omnes mortales utuntur deliberationibus, præmiis, poenis; quorum ratio & utilitas constare non poterit sublatâ libertate voluntatis. Quorsum enim deliberatio, si fatali necessitate constricta sit ipsa electio? Quorsum præmia, aut poenæ, si nemo quicquam egit, nisi id quod non agere non potuerit?

3. Suffragatur denique experientia singulorum: omnes enim sentiunt, se, non obstante decreto ac præscientiâ divinâ, multa fecisse quæ potuissent omittere, multa omisisse quæ potuissent facere. Propriæ autem experientiæ reniti, est hominis planè insani. Concludamus itaque, Decretum Dei nec in bonis actionibus, nec in malis, nec in adiaphoris, tollere libertatem.

Quæstio XXIII.

Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato.

Ritus est inter Pontificios, Sacramenta veteris legis contulisse gratiam ex opere operantis, hoc est, ex fide, devotione, & bono motu utentis: nostra autem conferre gratiam ex opere operato, id est, ex ipsa Sacramentali actione, quamvis fides nihil agat, modò obex non ponatur. Sic Paludanus, *Non requiritur in Sacramentis novi Testamenti ut homo se disponat, sed dispositio efficitur ab ipso Sacramento; & hoc est conferre gratiam ex opere operato.* Sic Biel, *Sacramentum dicitur conferre gratiam ex opere operato, quia præter exhibitionem signi forinsecus adhibiti, non requiritur bonus motus interior in suscipiente.* Sic ipse Bellarminus, *Ex opere operato conferre gratiam, est illam conferre ex vi ipsius Sacramentalis actionis, ita ut quod activè, proximè, & instrumentaliter efficit gratiam, sit sola actio illa externa, quæ Sacramentum dicitur, & fides ac bonus motus susipientis excludatur ab efficientia gratiæ Sacramentalis.* Ubi obiter notate fraudem Jesuitæ, & fugam quam ante pugnam meditatur: dicere enim debuit, quod reliqui omnes dixerunt, opus operatum excludere actionem fidei tanquam necessariam quoad gratiam recipiendam: at ille, leviter immutato vocabulo, dixit, Quoad gratiam efficiendam: quasi nos contendamus effici gratiam à fide, qui negamus illam à qualibet creatura effici posse. Fides recipit, non efficit gratiam. Fundamentum hujus sententiæ Pontificiæ de opere operato illud est, Quòd opinentur in ipso externo Sacramento vim spirituales gratiæ causativam (ut illi loquuntur) inhærere, & proinde ad exhibitionem Sacramenti, ipso factò gratiam in eo contentam hominibus applicari. Sed hic inter ipsos non convenit: alii enim docent gratiam esse in Sacramento tanquam medicinam in pyxide, id est, tanquam locatum in loco, vel accidens in subiecto.

Aquinati

Lib. 4. dist. 1.
quæst. 1.

Lib. 4. dist. 1.
quæst. 3.

Lib. 2. de Sacr.
cap. 1.

Altriff. lib. 4.
pag. 229.

Aquinati hoc non placet: statuit igitur gratiam contineri in Sacramentis nostris, tanquam effectum in causa instrumentali, secundum virtutem quandam fluentem & incompletam, quæ defluit in illa motione ab actione causæ principalis: atque suam sententiam hac collatione conatur illustrare, *Quemadmodum dolabra, vel securis, qua naturali proprietate nihil aliud potest quam secare, ab artifice mota accipit novam virtutem, ut posset secando lectum vel scamnum facere: sic aqua, qua nihil aliud potest per se quam corpus abluere, à Deo mota, & adhibita in usu Sacramenti, potest gratiam efficere, & animam mundare.* Habetis sententiam adversariorum; accipite jam brevem ejusdem refutationem.

*Aquin. part. 3.
quest. 62. art. 3.
4. Et quest. disp.
de grat. art. 4, 7.*

Quod ad illos attinet, qui gratiam volunt esse in Sacramento ut accidens in subiecto, à suis omnibus jam penè derelicti sunt, & meritò. Nam quodlibet accidens natum non est esse in quolibet subiecto, sed determinatum in determinato. Non minùs igitur absurdum est in aqua aut pane Sacramentali ponere gratiam (cùm illa corporalia sint, hæc res purè spiritualis) quàm si quis in natura spirituali humiditatem poneret aut albedinem. Ut enim sola corporalis natura capax est albedinis aut humoris, sic sola spiritualis capax est gratiæ. Sed accedamus ad illos qui sibi acutiores videntur, dum nescio quem defluxum somniant virtutis cujusdam incompletæ à Deo principali agente in Sacramenta tanquam causas instrumentales, cujus beneficio pertingunt ad ipsam animam, & gratiam in eadem efficiunt ex opere operato. Nos hoc commentum tres ob causas repudiamus.

1. Est ipsi Deo valde injuriosum: nam qui solus potuit creare, is solus etiam in eam illabendo potest mundare animam. *Mundatio* enim *anima per gratiam infusam accedit ad rationem creationis*, ut fatentur ipsi Scholastici: In qua non potest creatura tale instrumentum esse quod activè & proximè producat effectum. Hinc illud Cypriani, in libro de Baptismo, *Solus Deus rem Sacramenti nobis confert*: Et Hieronymi, in 4. Esaiæ, *Homo aquam prabet, Deus Spiritum sanctum*. Non dicit, Aqua à Deo mota infundit Spiritum sanctum.

*Altit. lib. 4.
pag. 251.*

2. Hoc figmentum est rationi naturali planè contradictorium: utcunque enim dicat ratio, causam instrumentalem motam à principali posse multa efficere quæ per se non potuit; tamen ea omnia efficit attingendo materiam, & propriam suam actionem circa propositam materiam exercendo. Sic dolabra scamnum facit, quia materiam attingit, & secando potest illud effectum produci: sed aqua Baptismi non tangit animam, nec potest abluendo gratiam producere. Hoc viderunt saniores Scholastici, qui in nostram sententiam jampridem concesserunt. Hugo, de Sac. lib. 1. part. 9. cap. 3. *Non ista tribuunt quod per ista tribuitur; sed ille per ista salutem prabet, qui in istis salutem quarere jubet.* Aperiùs Parisiensis, *Sanctificatio non fit ex aqua, sed ex solo Deo datore,*

De Sac. pag. 400.

Dist. 1.

Mar. 16. 16.

qui invocatus ad hoc adest & assistit, & operatur intus ad proportionem ejus quod aqua operatur exterius. Totam actionem internam tribuit Deo, aquæ solum externam relinquit. Hisce annu-
merare possumus (etiam confitente Bellarmino) Scotum, Ri-
chardum, Occamum, Marfilium, Durandum, qui, in 4. sententia-
rum, hanc nostram sententiam antiquam vocat, & contrariam
Thomæ ac Bellarmini ex professo refellit.

3. Hoc figmentum de gratia ex opere operato collata, fidem
suo munere spoliatur, & illis beneficium largitur quibus Deus
supplicium minatur. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salva-
bitur: qui vero non crediderit, non gratiam ex opere operato, sed
condemnationem recipiet.* Sic de coena Dominica, ad Cor. 1. 11.
*Qui edit & bibit indignè, non ex opere operato gratiam acquirit,
sed damnationem sibi ipsi edit & bibit.* Indignè autem edit, quis-
quis fide actuali & excitatâ non accedit ad gratiæ oblatæ rece-
ptionem. De adultis loquor, qui non ex opere operato gratiam
recipiunt à Sacramentis, sed per fidem operantem cum Sacra-
mentis oblatam gratiam accipiunt à Deo. Clemens Alexandri-
nus, *Qui per fidem sunt participes cœna Dominica, sanctificantur
corpore & animo.* Et Augustinus, de Baptismo, asserit, *Non posse
illum cœleste donum consequi, qui se per aquam non per fidem immu-
tari credit.* Et in Psalm. 10. *Gratia Dei ad eos perveniet, qui cum
fide accipiunt Sacramentum.* Concludamus igitur, Sacramenta
non esse nuda signa, sed gratiæ exhibitiva; itâ tamen ut hæc gra-
tia in animis humanis efficiatur non ex opere operato Sacra-
mentorum, sed ex ordinatione & operatione solius Dei, qui in
legitimo Sacramentorum usu id semper præstat quod pro-
misit.

Quæstio XXIV.

In essentia divina nec aliud
nec accidens.

QUam immensæ Majestatis profundum nulla queat creatura penetrare, tutius semper visum est sapientibus, quid Deus non sit *negando* subindicare, quàm quid sit *asserendo* definire. Hinc Theologi ex fundatissimis Naturæ & Scripturæ principiis demonstrârunt divinam essentiam esse omni modo incompositam, cui nihil five substantiale five accidentale aut admisceri potest, aut supervenire, quod sit ab ipsa Deitate diversum. Supervacaneum esset excutere omnes qui à Philosophis recensentur compositionis modos, eosque sigillatim à Deo remove: confertim itaque pugnabimus, & communibus quibusdam argumentis ostendemus in divina natura neque *essentialem* neque *accidentalem* diversitatem reperiri.

Primò, omnem compositionem rerum essentialium infinita Dei natura respuit, quia non potest quod est infinitum ad essentiam suam constituendam aliquid finitum admittere. At si in Deo vel duas solummodo res essentialiter diversas posueris, aut utrumque, aut eorum alterum, de necessitate erit finitum: nam duo infinita secundum essentiam diversa coëxistere, ex iis est quæ nullo modo aut fieri aut cogitari possunt. Bene Origenes, *Deus est natura simplex nihil omnino in se admisionis habens, sed ex omni parte movens.*

*De Princ. lib. 1.
cap. 1.*

Secundò, non patietur æternitas Dei divinam naturam compositam esse ex diversis. Verum est enim illud Dei de se elogium, *Ante me non est alius Deus, & post me non erit.* Sed omne compositum est naturâ posterius illis ex quibus componitur, atque etiam autore compositionis: nam quæ diversa sunt, in unum non coalescunt, nisi virtute agentis alicujus jungantur. Qui igitur Deum compositum introducit, is causam compositionis Deo ipso antiquiorem agnoscat est necesse. Nullum enim compositum potest esse in natura primum.

Esaiæ 43. 10.

Tertiò, reclamation perfectio divinæ bonitatis: nam in Deo nefas est

est

De Trinit.

est vel cogitare aliquid quod non habeat in se & à se omnes numeros bonitatis. Sed cum aliud & aliud in unum suppositum coalescunt, ipsa conjunctio arguet utrumque in se fuisse quiddam imperfectum, atque illam quam habent perfectionem ex unione eorum ad invicem suboriri. At in Deo nihil incompletum: nihil igitur ab alio diversum. Sic olim Tertullianus, *Non habet in se diversitatem Deus; totus aqualis est.*

Exclusimus à divina essentia aliud & aliud quoad *substantiam*; agè, jam probemus insuper, huic essentia neque innata *accidentia* inhærere, neque *extranea* ullo modo posse supervenire.

Nullum accidens Deo inhæret, quia est actus purus & forma simplex, non concretus ex esse & essentia, vel supposito & natura: hujusmodi enim compositio creaturæ propria est, & à Creatore Jehova alienissima. Jam verò pura essentia, sive forma simplex, nihil extraneum potest suscipere. Nam utcumque ipse homo potest esse subjectum albedinis, caloris, aliorumque accidentium; tamen ipsa humanitas, vel humana essentia, si per modum formæ simplicis subsisteret, neque alba esse posset, neque calida; nihil denique admitteret, quod est aliud aut diversum ab ipsa ratione humanitatis. Unde Cyrillus Alexandrinus, Dial. de Trinit. lib. 2. non longè ab initio, *Simul intelligitur Deus & cum ipso omnia quæ ejus sunt cum eo, nullumque accidens intelligitur in eo.*

Tertull. de Trin.

Sed nec advenire potest divinæ naturæ mutatio aliqua accidentalis. *Quod mutat, fortius est eo quod patitur mutationem: Deo autem nihil fortius. Deus igitur quod est id semper est, & qualis est semper talis est.* Ad hæc, quod suscipit mutationem, fuit in potentia ad acquirendam novam dispositionem, quæ prius caruit: sed nefas est passivam potentiam Deo ascribere. *Ego Dominus & non mutor*, Malach. 3. 6. *Apud Deum non est transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio*, Jacobi 1. 17. Quæro enim quis possit esse effectus vel terminus hujus mutationis. Si Deus post hanc mutationem idem per omnia manserit, nulla facta est mutatio: Si melior evaserit, non fuit antea Deus, quia non optimus: Si deterior, non manet jam Deus, quia nec optimus.

Habetis confirmationem sententiæ nostræ: sed hanc, quam adstruximus, simplicitatem divinæ naturæ, multa videntur labefactare & evertere.

Primum est illa Personarum & relationum differentia, quam omnes in beata Trinitate agnoscunt: unde videtur inferri posse, quamlibet Personam includere in se aliud & aliud, communicabilem scilicet naturam Deitatis, & incommunicabilem Personæ subsistentiam. Respondent Theologi, has relationes ad originem pertinentes, non designare aliud ab essentia, quod faciat in ea aliquam compositionem; sed denotare alium atque alium modum habendi eandem essentiam, quod constituit inter ipsas Personas

Personas distinctionem. Nam ipsi Philosophi hoc nobis concedent, Relationes nullam facere compositionem cum suis fundamentis, neque ponere aliquid aliud in re quam denominant, sed ordinem solummodo & habitudinem ad terminum oppositum quem respiciunt.

Alterum quod nobis adversari videtur, est multiplicitas attributorum divinarum: cum enim Deum pronunciamus fortem, justum, misericordem, sapientem; quis non animo concipiat res diversas hisce vocabulis designari? quis non concludat, accidentia quædam vel adjuncta de Deo, quasi de suo subjecto, prædicari? Sed non oportet æstimare Majestatem divinam vel ex inopia sermonis, vel imbecillitate intellectus humani. Non possumus aut uno conceptu, aut uno verbo, infinitam Dei perfectionem exprimere: scrutamur itaque creaturas, & quicquid in illis eximium & egregium invenimus, Deo tribuimus. Sed meminisse interim oportet, varia hæc vocabula sub diversis rationibus designare rem unitissimè unam, essentiam scilicet divinam, quæ omnes omnium creaturarum perfectiones in se comprehendit, superatque gradibus infinitis. Conveniunt igitur hæc attributa Deo, quantum ad rem significatam, quam Deus in sua essentia habet eminenter: sed non comperunt Deo quantum ad ipsum modum significandi; non enim sunt in Deo differenter aut accidentaliter. Præclare Augustinus, *Deo hoc est esse, quod est fortem esse, aut justum esse, aut sapientem esse, & si quid de illa simplici multiplici- tate, vel multiplici simplicitate dixeris, quo substantia ejus significetur.*

*De Trin. 6. cap. 4.
pag. 329.*

Ultimum quod nostram defensionem oppugnat, atque Deo accidentalem mutationem impingit, est illa varietas cui Deus subijci videtur in volendo, operando, intelligendo. Verbi causa, modò vult homines nasci, & in vita manere; modò eosdem denasci vult, & è vita exire: en actum voluntatis in Deo mutabilem! Respondeo, rem ipsam mutari, Dei voluntatem non mutari; quia ab æterno voluit, ut creaturæ præstituto tempore omnes hæc vices subirent. Sed videtur Deus mutari saltem accidentaliter, quando exit de otio in actum, & de non operante fit operans; ut cum hanc animam singularem creat, quam antea non creavit. Verum quidem hoc esset, si Deus ageret per motum, aut per vim aliquam quæ intercederet inter ipsum & rem factam: sed quia agit per essentiam suam uno & eodem modo semper se habentem, dicitur quidem nunc facere quod antea non faciebat, quia res nunc incipit esse id quod antea non fuit; in quo magna conspicitur mutatio, sed in Agente nulla. Sic Prosper in Sententiis, *Non est fas credere aliter affici Deum cum vacat, aliter cum operatur; quia nec affici dicendus est: novit enim & quiescens agere, & agens quiescere.* Quod igitur in operibus prius aut posterius dicitur, non ad Facientem sed ad facta referendum est. Denique, in actu intelligendi obijci-

P Deum

Psal. 5. 5.

est fons bonitatis, imò ipsa bonitas, nihil prohibet scire malum, quia cognitio mali bona est: sed efficere aut causare malum non minùs repugnat summo & puro bono, quàm calori ut frigus, luci ut tenebras emittat. Inter scientem & efficientem ingens illud discrimen apparet, quòd à solo sciente nunquam procedunt effectus, nisi mediante *voluntate* per modum *inducentis*, & *potentiâ* per modum *exequentis*: sed in efficiente hæc omnia, Scire, velle, posse, connexa & colligata reperiuntur. Lapsus igitur humani Deus non poterit esse efficiens causa: quia utcunque præscire potuit peccaturum, velle tamen non potuit peccatum. *Tu Deus es non volens iniquitatem*: multò minùs volens efficere; cùm peccatum non sit effectus potentiæ divinæ, sed defectus aberrantis creaturæ. Ausim igitur cum Basilio intrepidè affirmare, *Si malorum causa est, non est bonus: si non est bonus, non est Deus*; Homiliâ, *Quòd Deus non est autor peccati*.

Tertiò, id evinci potest ex apertissimo testimonio sacræ Scripturæ, quæ sic narrat historiam lapsus humani, ut Deum in ejus criminis societatem aut suspensionem doceat nullo modo vocari oportere. A Deo enim accepit Adamus idonea ad peccatum vitandum auxilia: nam præmonitus fuit, nè ignorantiam prætexeret; gratiâ supernaturali instructus, nè impotentiam obtenderet. Unde igitur causa lapsus? Si *externam* quærimus; Adamus mulieris hortationem, mulier serpentis dolum, neuter Dei præscientiam aut impulsione causabitur. Si *internam*, arcescenda est à liberrima peccantium voluntate, quæ, cùm potuit in bono perseverare, elegit in malum prouere. Hinc ipse Christus diabolus hujus homicidii reum arguit, Joann. 8. 44. *Ille fuit homicida à principio*: At Paulus ipsum Adamum, ad Rom. 5. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*: Uterque verissimè; diabolus enim perdidit humanum genus impiè consulendo, Adamus liberè obediendo. Non igitur libertas arbitrii Deo culpam suam regeat à quo data est, sed sibi imputet à quo non ut debuit administrata est; ut æquissimè Tertullianus, lib. 2. adversus Marcionem.

Fulgent. ad Mon.
1. 22.

Ultimò, Deum non fuisse causam lapsus humani, ex sententia in primos parentes lata & poena illis inflicta ostenditur. Quo enim jure ultor fieret Deus puniendo ejusdem rei cujus autor fuerat prævidendo? illud enim si concedatur, præscientiam fuisse peccati causam, tam impossibile fuit peccatum vitasse, quàm præscientiam divinam inhibuisse. Causâ siquidem infinitæ potentiæ ad quemlibet effectum producendum operante, nulla esse potest penes creaturam facultas resistendi: ac si esset, vitio non careret, impulsus Creatoris sui repulisse. Qui igitur sententiæ in Adamum latæ æquitatem defendit, præscientiæ divinæ humanum lapsum nè tribuat. *Justitia enim justa non erit, si puniendum reum non invenisse, sed fecisse dicatur*. Longiore confirma-
tione

tione non eget causa tam perspicua; paucula ex iis quæ in contrariam partem afferri solent diluemus.

Argutantur nonnulli, Divinam præscientiam falli non posse, sed necessariò eventurum quicquid Deus præviderit: Quo posito, causam lapsus in Deum rejiciunt, qui præsciendo necessitatem imposuit; Adamum penè excusatum habent, qui labendo inevitabili necessitati cessit.

Sed quorsum argutias contra Deum? Quasi ille nuda eventa, ac non etiam modos eventorum præsciret. Omnia prævidet ex æquo; sed inter hæc, quædam videt eventura Necessariò, quædam Liberè, quædam Contingenter. Vidit Adamum peccaturum, sed liberè; non igitur vi præscientiæ peccavit necessariò. Quod itaque dicunt, *falli non posse divinam præscientiam*, verum est: sed pendet hæc infallibilitas, non ex necessaria conditione eventorum, sed ex necessario modo cognitionis divinæ. Ea siquidem cognitio quæ à rebus accipitur (qualis nostra est) sequitur conditiones rerum, sive in necessitate, sive in sua contingentia: quæ verò non à rebus accepta est, sed à Causa æterna & immutabili, illa erit necessaria & certissima, etiamsi res huic subjectæ fluxæ sint & incertæ. Talis autem est divina scientia: nam à Seipso & in Seipso Deus ab æterno omnia cognoscit, non à rebus, sive præsentibus sive futuris, scientiam suam abstrahit.

Illud etiam obtendi potest, Ipsas Scripturas præscientiam Propheticam prævisi atque prædicti peccati causam agnoscere: *Propterea non poterant credere, quia dixit Esaias, Excavavit oculos eorum, &c.* Si non potuerunt credere Judæi, quia Propheta prædixit eos excæcandos; tum non potuit non peccare Adamus, quia Deus prævidit eum peccaturum.

Sed vera responsio est, In hujusmodi loquendi formulis, particulam causalem non causam rei, sed *notitia* indicare. Prophetica igitur prædictio, causa probationis esse potest, unde certitudo eventus necessariò concludatur: sed causa efficiens esse non potest, unde ipse eventus necessariò oriatur. Atque hoc illud est quod Damascenus scribit, Orthodoxæ fidei lib. 4. cap. 20. *Solet Scriptura nonnunquam αἰτιολογικῶς ea proferre, quæ intelligenda sunt ἐν βαττικῶς.*

Affertur denique & hoc, Quòd Deus non præviderit solummodo lapsum humanum, sed decreverit ab omni æternitate hunc lapsum permittere. Jam verò illud certissimum est, nullum decretum *permittens* dari posse, cui non adhæreat decretum *efficax*: Cujus rei causa in promptu est; quia scilicet nihil mali permittitur, nisi ut aliquid boni indè eliciatur: illud autem bonum ad decretum Dei efficax referendum est.

Non negamus decretum permissionis præcessisse lapsum: sed illud tamen *arctè* tenemus, Adami peccatum non ab hoc decreto, sed secundum hoc decretum postea evenisse. Sola siquidem

Object. 1.

Solutio.

Object. 2.

Joann. 12. 39, 40.

Solutio.

Object. 3.

Solutio.

Dis. 1.

Mar. 16. 16.

qui invocatus ad hoc adest & assistit, & operatur intus ad proportionem ejus quod aqua operatur exterius. Totam actionem internam tribuit Deo, aquæ solum externam relinquit. Hisce annumerare possumus (etiam confitente Bellarmino) Scotum, Richardum, Occamum, Marfilium, Durandum, qui, in 4. sententiarum, hanc nostram sententiam antiquam vocat, & contrariam Thomæ ac Bellarmini ex professo refellit.

3. Hoc figmentum de gratia ex opere operato collata, fidem suo munere spoliatur, & illis beneficium largitur quibus Deus supplicium minuitur. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvabitur: qui vero non crediderit, non gratiam ex opere operato, sed condemnationem recipiet.* Sic de cœna Dominica, ad Cor. 1. 11. *Qui edit & bibit indignè, non ex opere operato gratiam acquirit, sed damnationem sibi ipsi edit & bibit.* Indignè autem edit, quisquis fide actuali & excitatâ non accedit ad gratiæ oblatæ receptionem. De adultis loquor, qui non ex opere operato gratiam recipiunt à Sacramentis, sed per fidem operantem cum Sacramentis oblatam gratiam accipiunt à Deo. Clemens Alexandrinus, *Qui per fidem sunt participes cœna Dominica, sanctificantur corpore & animo.* Et Augustinus, de Baptismo, asserit, *Non posse illum cœleste donum consequi, qui se per aquam non per fidem immutari credit.* Et in Psalm. 10. *Gratia Dei ad eos perveniet, qui cum fide accipiunt Sacramentum.* Concludamus igitur, Sacramenta non esse nuda signa, sed gratiæ exhibitiva; ita tamen ut hæc gratia in animis humanis efficiatur non ex opere operato Sacramentorum, sed ex ordinatione & operatione solius Dei, qui in legitimo Sacramentorum usu id semper præstat quod promissit.

Quæstio

Quæstio XXIV.

In essentia divina nec aliud
nec accidens.

Cum immensæ Majestatis profundum nulla queat creatura penetrare, tutius semper visum est sapientibus, quid Deus non sit *negando* subindicare, quàm quid sit *asserendo* definire. Hinc Theologi ex fundatissimis Naturæ & Scripturæ principiis demonstrârunt divinam essentiam esse omni modo incompositam, cui nihil sive substantiale sive accidentale aut admisceri potest, aut supervenire, quod sit ab ipsa Deitate diversum. Supervacaneum esset excutere omnes qui à Philosophis recensentur compositionis modos, eosque sigillatim à Deo removere: confertim itaque pugnabimus, & communibus quibusdam argumentis ostendemus in divina natura neque *essentialem* neque *accidentalem* diversitatem reperiri.

Primò, omnem compositionem rerum essentialium infinita Dei natura respuit, quia non potest quod est infinitum ad essentiam suam constituendam aliquid finitum admittere. At si in Deo vel duas solummodo res essentialiter diversas posueris, aut utrumque, aut eorum alterum, de necessitate erit finitum: nam duo infinita secundum essentiam diversa coëxistere, ex iis est quæ nullo modo aut fieri aut cogitari possunt. Bene Origenes, *Deus est natura simplex nihil omnino in se admisionis habens, sed ex omni parte movet.*

Secundò, non patietur æternitas Dei divinam naturam compositam esse ex diversis. Verum est enim illud Dei de se elogium, *Ante me non est alius Deus, & post me non erit.* Sed omne compositum est naturâ posterius illis ex quibus componitur, atque etiam autore compositionis: nam quæ diversa sunt, in unum non coalescunt, nisi virtute agentis alicujus conjungantur. Qui igitur Deum compositum introducit, is causam compositionis Deo ipso antiquiorem agnoscat est necesse. Nullum enim compositum potest esse in natura primum.

Tertiò, reclamation perfectio divinæ bonitatis: nam in Deo nefas est

*De Princ. lib. 1.
cap. 1.*

Esaiæ 43. 10.

De Trinit.

est vel cogitare aliquid quod non habeat in se & à se omnes numeros bonitatis. Sed cum aliud & aliud in unum suppositum coalescunt, ipsa conjunctio arguet utrumque in se fuisse quiddam imperfectum, atque illam quam habent perfectionem ex unione eorum ad invicem suboriri. At in Deo nihil incompletum: nihil igitur ab alio diversum. Sic olim Tertullianus, *Non habet in se diversitatem Deus; totus aqualis est.*

Exclusimus à divina essentia aliud & aliud quoad *substantiam*; agè, jam probemus insuper, huic essentiae neque innata *accidentia* inhærere, neque *extranea* ullo modo posse supervenire.

Nullum accidens Deo inhæret, quia est actus purus & forma simplex, non concretus ex esse & essentia, vel supposito & natura: hujusmodi enim compositio creaturæ propria est, & à Creatore Jehova alienissima. Jam verò pura essentia, sive forma simplex, nihil extraneum potest suscipere. Nam utcumque ipse homo potest esse subiectum albedinis, caloris, aliorumque accidentium; tamen ipsa humanitas, vel humana essentia, si per modum formæ simplicis subsisteret, neque alba esse posset, neque calida; nihil denique admitteret, quod est aliud aut diversum ab ipsa ratione humanitatis. Unde Cyrillus Alexandrinus, Dial. de Trinit. lib. 2. non longè ab initio, *Simul intelligitur Deus & cum ipso omnia quæ ejus sunt cum eo, nullumque accidens intelligitur in eo.*

Tertull. de Trin.

Sed nec advenire potest divinæ naturæ mutatio aliqua accidentalis. *Quod mutat, fortius est eo quod patitur mutationem: Deo autem nihil fortius. Deus igitur quod est id semper est, & qualis est semper talis est.* Ad hæc, quod suscipit mutationem, fuit in potentia ad acquirendam novam dispositionem, quâ prius caruit: sed nefas est passivam potentiam Deo ascribere. *Ego Dominus & non mutor*, Malach. 3. 6. *Apud Deum non est transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio*, Jacobi 1. 17. Quæro enim quis possit esse effectus vel terminus hujus mutationis. Si Deus post hanc mutationem idem per omnia manserit, nulla facta est mutatio: Si melior evaserit, non fuit antea Deus, quia non optimus: Si deterior, non manet jam Deus, quia nec optimus.

Habetis confirmationem sententiæ nostræ: sed hanc, quam adstruximus, simplicitatem divinæ naturæ, multa videntur labefactare & evertere.

Primum est illa Personarum & relationum differentia, quam omnes in beata Trinitate agnoscunt: unde videtur inferri posse, quamlibet Personam includere in se aliud & aliud, communicabilem scilicet naturam Deitatis, & incommunicabilem Personæ subsistentiam. Respondent Theologi, has relationes ad originem pertinentes, non designare aliud ab essentia, quod faciat in ea aliquam compositionem; sed denotare alium atque alium modum habendi eandem essentiam, quod constituit inter ipsas Personas

Personas distinctionem. Nam ipsi Philosophi hoc nobis concedunt, Relationes nullam facere compositionem cum suis fundamentis, neque ponere aliquid aliud in re quam denominant, sed ordinem solummodo & habitudinem ad terminum oppositum quem respiciunt.

Alterum quod nobis adversari videtur, est multiplicitas attributorum divinatorum: cum enim Deum pronunciamus fortem, justum, misericordem, sapientem; quis non animo concipiat res diversas hisce vocabulis designari? quis non concludat, accidentia quædam vel adjuncta de Deo, quasi de suo subjecto, prædicari? Sed non oportet æstimare Majestatem divinam vel ex inopia sermonis, vel imbecillitate intellectus humani. Non possumus aut uno conceptu, aut uno verbo, infinitam Dei perfectionem exprimere: scrutamur itaque creaturas, & quicquid in illis eximium & egregium invenimus, Deo tribuimus. Sed meminisse interim oportet, varia hæc vocabula sub diversis rationibus designare rem unitissimè unam, essentiam scilicet divinam, quæ omnes omnium creaturarum perfectiones in se comprehendit, superatque gradibus infinitis. Conveniunt igitur hæc attributa Deo, quantum ad rem significatam, quam Deus in sua essentia habet eminenter: sed non competunt Deo quantum ad ipsum modum significandi; non enim sunt in Deo differenter aut accidentaliter. Præclare Augustinus, *Deo hoc est esse, quod est fortem esse, aut justum esse, aut sapientem esse, & si quid de illa simplici multiplici- tate, vel multiplici simplicitate dixeris, quo substantia ejus significetur.*

De Trinitate. 6. cap. 4.
p. 329.

Ultimum quod nostram defensionem oppugnat, atque Deo accidentalem mutationem impingit, est illa varietas cui Deus subijci videtur in volendo, operando, intelligendo. Verbi causa, modò vult homines nasci, & in vita manere; modò eosdem denasci vult, & è vita exire: en actum voluntatis in Deo mutabilem! Respondeo, rem ipsam mutari, Dei voluntatem non mutari; quia ab æterno voluit, ut creaturæ præstituto tempore omnes hæc vices subirent. Sed videtur Deus mutari saltem accidentaliter, quando exit de otio in actum, & de non operante fit operans; ut cum hanc animam singularem creat, quam antea non creavit. Verum quidem hoc esset, si Deus ageret per motum, aut per vim aliquam quæ intercederet inter ipsum & rem factam: sed quia agit per essentiam suam uno & eodem modo semper se habentem, dicitur quidem nunc facere quod antea non faciebat, quia res nunc incipit esse id quod antea non fuit, in quo magna conspicitur mutatio, sed in Agente nulla. Sic Prosper in Sententiis, *Non est fas credere aliter affici Deum cum vacat, aliter cum operatur; quia nec affici dicendus est: novit enim & quiescens agere, & agens quiescere.* Quod igitur in operibus prius aut posterius dicitur, non ad Facientem sed ad facta referendum est. Denique, in actu intelligendi objicitur

P

Deum

Part. 1. quæst. 23.
art. 5.

Vide Hilar. de
Trin. 12.

Vide Amb. de voc.
Gent. 2. 10.

Deum esse mutabilem : nam ab omni æternitate intellexit se mundum conditurum, jam intelligit se condidisse; atque hujus generis infinita exempla afferri possent, in quibus, pro varietate & mutabilitate rerum, variatur in mente ipsa forma & veritas propositionum. Negamus hanc conceptionum varietatem in intellectu divino, quia (ut verè Halensis noster) *Deus scit propositiones, non per modum propositionum, sed per modum rerum; & non per modum quo res sunt in natura propria, sed per modum quo sunt in Causa sua, hoc est, in Scipso.* In Deo autem (asserente Dionysio) *Temporalia sunt intemporaliter, mutabilia immutabiliter, materialia immaterialiter, composita simpliciter, differentia indifferenter, opposita sine oppositione.* Non sunt igitur in Deo particulatæ rerum conceptiones, sed omnes varietatum compugnantias æterna scientia simul cognoscit: Nec cogitatio ejus cum rerum mutabilitum inæqualitate mutatur; quia cuncta temporalia sempiterno, stabili, atque unico intuitu comprehendit.

Quæstio XXV.

Præscientia divina non erat causa lapsûs humani.

UT de rei veritate meliùs constet, vocabulorum vim uno aut altero verbo explicabimus. Præscientia igitur est actus intelligentiæ divinæ, quo res in tempore futuras Deus ab omni æternitate in seipso intuetur. Atque hæc non *re* sed *respectu* à scientia distinguitur. *Scientiam* enim vocamus, quatenus res omnes percipit; *præscientiam*, quatenus rerum temporalium actum præcurrit, atque ad eas tanquam adhuc futuras refertur. Futuras dico, non quoad modum divinæ intuitionis (ordo enim divinæ cognitionis ad quamcunque rem est tanquam præsentis ad præsens:) sed in comparatione ad res alias, quibus succedent hæc, quæ idcirco futura nominantur. Jam verò, cum hanc præscientiam Dei negamus fuisse causam lapsûs humani, illud volumus, non exeruisse vim aliquam efficientem & operantem, quæ vel impulerit primos parentes ad peccandum, vel eos ullâ peccandi necessitate constrinxerit.

Id primò demonstrabitur à natura ipsius præscientiæ, quæ spectat ad intellectum, non ad voluntatem: intellectus autem non transmittit vim in alterum foris effecta operando, sed percipit tantummodo ea quæ foris fiunt, intra se agendo. Sic Astrologum peritum posse eclipsim solis præscire omnes concedent; sed præscientiâ hac suâ efficere, nemo sanus dixerit. Si enim præscientia vim effectivam haberet, cum ea ab æterno fuerit in mente divina, ab æterno etiam omnia eventa prævisa extitissent. Nam positâ causâ sufficienti, in actu illico effectus subsequetur. Verissimum est itaque illud Augustini, *Sicut nemo suâ memoriâ cogit facta esse quæ præterierunt, sic Deus præscientiâ suâ non cogit faciendâ quæ futura sunt.*

Secundò, hoc idem probabitur à natura Dei: nam cum præscientiam divinam dicimus, nihil aliud designamus quàm ipsum Deum præscium rerum futurarum. Jam verò hunc Deum, qui

Psal. 5. 5.

est fons bonitatis, imò ipsa bonitas, nihil prohibet scire malum, quia cognitio mali bona est: sed efficere aut causare malum non minùs repugnat summo & puro bono, quàm calori ut frigus, luci ut tenebras emittat. Inter scientem & efficientem ingens illud discrimen apparet, quòd à solo sciente nunquam procedunt effectus, nisi mediante *voluntate per modum inducentis, & potentiâ per modum exequentis*: sed in efficiente hæc omnia, Scire, velle, posse, connexa & colligata reperiuntur. Lapsus igitur humani Deus non poterit esse efficiens causa: quia utcumque præscire potuit peccatum, velle tamen non potuit peccatum. *Tu Deus es non volens iniquitatem*: multò minùs volens efficere; cùm peccatum non sit effectus potentiæ divinæ, sed defectus aberrantis creaturæ. Ausim igitur cum Basilio intrepidè affirmare, *Si malorum causa est, non est bonus: si non est bonus, non est Deus; Homiliâ, Quòd Deus non est autor peccati.*

Tertiò, id evinci potest ex apertissimo testimonio sacrae Scripturæ, quæ sic narrat historiam lapsus humani, ut Deum in ejus criminis societatem aut suspensionem doceat nullo modo vocari oportere. A Deo enim accepit Adamus idonea ad peccatum vitandum auxilia: nam præmonitus fuit, nè ignorantiam prætexeret; gratiâ supernaturali instructus, nè impotentiam obtenderet. Unde igitur causa lapsus? Si *externam* quærimus; Adamus mulieris hortationem, mulier serpentis dolum, neuter Dei præscientiam aut impulsione causabitur. Si *internam*, arcescenda est à liberrima peccantium voluntate, quæ, cùm potuit in bono perseverare, elegit in malum prouere. Hinc ipse Christus diabolum hujus homicidii reum arguit, Joann. 8. 44. *Ille fuit homicida à principio*: At Paulus ipsum Adamum, ad Rom. 5. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*: Uterque verissimè; diabolus enim perdidit humanum genus impiè consulendo, Adamus liberè obediendo. Non igitur libertas arbitrii Deo culpam suam regeat à quo data est, sed sibi imputet à quo non ut debuit administrata est; ut æquissimè Tertullianus, lib. 2. adversus Marcionem.

Ultimò, Deum non fuisse causam lapsus humani, ex sententia in primos parentes lata & poena illis inflicta ostenditur. Quo enim jure ultor fieret Deus puniendo ejusdem rei cujus autor fuerat prævidendo? illud enim si concedatur, præscientiam fuisse peccati causam, tam impossibile fuit peccatum vitasse, quàm præscientiam divinam inhibuisse. Causâ siquidem infinitæ potentiæ ad quemlibet effectum producendum operante, nulla esse potest penes creaturam facultas resistendi: ac si esset, vitio non careret, impulsus Creatoris sui repulisse. Qui igitur sententiæ in Adamum latæ æquitatem defendit, præscientiæ divinæ humanum lapsum nè tribuat. *Iustitia enim justa non erit, si puniendum reum non invenisse, sed fecisse dicatur.* Longiore confirma-

tione

Fulgent. ad Mon.
1. 22.

tione non eget causa tam perspicua; paucula ex iis quæ in contrariam partem afferri solent diluamus.

Arguantur nonnulli, Divinam præscientiam falli non posse, sed necessario eventurum quicquid Deus præviderit: Quo posito, causam lapsus in Deum rejiciunt, qui præsciendo necessitatem imposuit; Adamum penè excusatum habent, qui labendo inevitabili necessitati cecidit.

Sed quorsum argutias contra Deum? Quasi ille nuda eventa, ac non etiam modos eventorum præsciret. Omnia prævidet ex æquo; sed inter hæc, quædam videt eventura Necessario, quædam Liberè, quædam Contingenter. Vidit Adamum peccaturum, sed liberè; non igitur vi præscientiæ peccavit necessario. Quod itaque dicunt, *falli non posse divinam præscientiam*, verum est: sed pendet hæc infallibilitas, non ex necessaria conditione eventorum, sed ex necessario modo cognitionis divinæ. Ea siquidem cognitio quæ à rebus accipitur (qualis nostra est) sequitur conditiones rerum, sive in necessitate, sive in sua contingentia: quæ verò non à rebus accepta est, sed à Causa æterna & immutabili, illa erit necessaria & certissima, etiamsi res huic subjectæ fluxæ sint & incertæ. Talis autem est divina scientia: nam à Seipso & in Seipso Deus ab æterno omnia cognoscit, non à rebus, sive præsentibus sive futuris, scientiam suam abstrahit.

Illud etiam obtendi potest, Ipsas Scripturas præscientiam Prophetica prævisi atque prædicti peccati causam agnoscere: Propterea non poterant credere, quia dixit Esaias, *Excavavit oculos eorum, &c.* Si non potuerunt credere Judæi, quia Propheta prædixit eos excæcandos; tum non potuit non peccare Adamus, quia Deus prævidit eum peccaturum.

Sed vera responsio est, In hujusmodi loquendi formulis, particulam causalem non causam rei, sed *notitia* indicare. Prophetica igitur prædictio, causa probationis esse potest, unde certitudo eventus necessario concludatur: sed causa efficiens esse non potest, unde ipse eventus necessario oriatur. Atque hoc illud est quod Damascenus scribit, Orthodoxæ fidei lib. 4. cap. 20. *Solet Scriptura nonnunquam αἰτιολογικῶς ea proferre, quæ intelligenda sunt ἐν βασιμῶς.*

Affertur denique & hoc, Quod Deus non præviderit solummodo lapsum humanum, sed decreverit ab omni æternitate hunc lapsum permittere. Jam verò illud certissimum est, nullum decretum *permittens* dari posse, cui non adhæreat decretum *efficax*: Cujus rei causa in promptu est; quia scilicet nihil mali permittitur, nisi ut aliquid boni inde eliciatur: illud autem bonum ad decretum Dei efficax referendum est.

Non negamus decretum permissionis præcessisse lapsum: sed illud tamen arctè tenemus, Adami peccatum non ab hoc decreto, sed secundum hoc decretum postea evenisse. Sola siquidem

Object. 1.

Solutio.

Object. 2.

Joann. 12. 39, 40.

Solutio.

Object. 3.

Solutio.

permissio nunquam causa est rei permissæ; cum permittentis voluntas hoc tantum intra se statuatur & agatur, ut non impediat alterius actionem, minimè verò ut operando vel efficiendo eandem promoveat. Sed dictum est, permittenti decreto aliud efficax semper adesse: nunquid hujus efficacia non impulit Adamum ad peccandum? Minimè quidem: nam horum diversa prorsus ratio est. Permittens finit creaturam voluntario suo defectu in malum à Deo prævisum ruere: Efficax statuit, non illud malum efficere, sed dirigendo atque ordinando ex illo malo bonum elicere. Concludam igitur & hanc posteriorem thesin Hieronymi verbis, Dial. 3. adversus Pelagianos, *Non ideo peccavit Adamus, quia Deus hoc futurum noverat: sed præscivit Deus quasi Deus, quod ille erat propria voluntate facturus.*

Quæstio

Quæstio XXVI.

Subjectum divinæ prædestinationis est homo lapsus.

P*rædestinationis* vocabulum Scholastici ad electos solent restringere, sed in hac quæstione ad reprobatos etiam pertinet. Est enim æternum Dei decretum gratuito eligentis quosdam ad finem æternæ beatitudinis, & per media infallibilia ad eundem deducendis: alios autem è contrà liberè prætereuntis, atque ad æternum supplicium justè destinantis. Sic Patres loquuntur in Concilio Valentino; *Confitemur prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem.* Sic etiam ^a Augustinus, ^b Fulgentius, ^c Prosper, Prædestinationis vocabulum sub hac latiori significatione usurpârunt. Jam verò *Subjectum prædestinationis* vocamus, Personas illas in quas tendit æterna Dei actio, sive eligentis ad gloriam, sive relinquentis ad miseriam. Postremò, cum *hominem lapsum* ponimus hujus prædestinationis subjectum; non actu lapsum intelligimus, sed in conspectu sive prævisione Dei. Hoc igitur illud est quod asserimus, Deo prædestinanti homines oblatos & objectos fuisse ut priùs lapsos, & suo vitio in statum miseræ demersos; ità ut hic status corruptionis sit prævisa conditio subjecti, in quolibet homine vel per beneplacitum electionis liberando, vel per decretum reprobationis derelinquendo. Sed hîc illud imprimis præstruendum est, Nos in divino intellectu ac voluntate haud statuere realem antecessionem & consecutionem visorum aut decretorum; in Deo enim omnia sunt simul visa & decreta ab æterno: sed secundum nostrum intelligendi modum, prout res ex se invicem ordine quodam dependent, ità etiam divinis intellectionibus ac decretis prius aut posterius solemus attribuire. Utcunque igitur in ipso Deo permissio lapsus nec prior nec posterior sit prædestinatione (utrumque enim ab æterno:) si tamen ipsas res pro nostro intelligendi modo, aut affectione ipsarum ad se invicem perpendamus, prædestinationem ità ad lapsum affectam deprehendimus, ut nemo possit intelligi *prædestinatus*, nisi *lapsus* suppo-

Conc. T. 3. cap. 3.
pag. 476.

a Trafl. 48. in
Joann.
b Lib. 1. ad Mon.
c Resp. 14. & 15.
ad cap. Gal.

Vide Ambr. de voc.
Gent. lib. 2. cap. 10.
Et Hilari. de Trin.
lib. 12. pag. 192.

suppo-

supponatur: quod argumentis pauculis restat demonstrandum.

Argum. 1.

Hebr. 2. 14.

Ephes. 1. 4.

Serm. 3. in Arian.

Occurrit primo in loco consideratio Christi incarnati & prædestinati, qui caput est omnium electorum, & vinculum unionis inter Deum eligentem & homines electos. Si igitur hic ipse Christus, qui primas tenet in prædestinatione, destinatur incarnandus ut Mediator & Redemptor lapsorum; manifestum est illos omnes qui in Christo eliguntur, ut Mediatoris & Redemptoris indigos, hoc est, lapsos, considerari. *Elegit nos in Christo ante jacta mundi fundamenta*, inquit Apostolus: quod perinde est ac si dixisset, nos planè perditos in primo Adamo, per prædestinationem donatos fuisse secundo, ut in eo, ac per eum, Dei favorem atque æternam vitam consequeremur. In hanc sententiam pulchrè Athanasius, *Filius Dei, hominum amore, & Patris voluntate, induit creatitiam carnem, ut eam quam mortalem reddiderat primus homo pravariatione, ipse proprio sanguine vivificaret*. Hæc omnia ità involvunt & ingerunt prævisi lapsus considerationem, ut cuius facile sit hanc argumentationem contexere: Christus ipse prædestinatur incarnandus, & miseris atque lapsis in Redemptorem mittendus; ergò in hoc incarnando Redemptore homines prædestinati non fuerunt, nisi ut miseri & lapsi.

Argum. 2.

Rom. 8.

Huic argumento accedit aliud valde affine, ductum ab illis mediis gratiæ, quæ omnibus electis destinantur in hac æterna prædestinatione ad gloriam: hæc enim omnia fidem faciunt, Prædestinandi actum in homines lapsos, morbosos, imò mortuos, cadere, potius quàm in stantes, integros, aut valentes. Nam in decreto prædestinationis, electis præparatur efficax vocatio, gratuita justificatio, nova regeneratio, aliæque ejusdem generis beneficia, quæ, simulac nominantur, hominem lapsum menti nostræ repræsentant. Non enim proposuit Deus per Christum vocare *justos*; sed *peccatores* ad poenitentiam; non in Christo justificare *integros*, sed *impios*, per gratuitam remissionem; non denique per Spiritum Christi regenerare homines *vivos & sanos*, sed ex genitura naturali *tabidos*, & planè *cadaverosos*. Parùm igitur mihi videntur perpendisse quid electis in sua prædestinatione præparetur, qui illos ut nondum conditos nondumque lapsos imaginantur. Nam qui per spiritualis gratiæ phar-maca curandus destinatur, ut spiritualibus morbis correptus à Deo conspicitur.

Argum. 3.

Rom. 9. 22, 23.

Aquin. part. 1.
quæst. 23. art. 5.

Porro, si ipsum scopum prædestinationis spectemus, nobis non hominem *condendum* aut *integrum*, sed *lapsum*, pro objecto hujus actionis designabit. Quò enim spectavit Deus in toto hoc negotio prædestinationis, nisi ut gloriam suam illustraret per modum parcentis misericordiæ erga electos, & vindicantis justitiæ erga reprobatos? At misericordia, præsertim parcens, non

non tendit nisi in *miserum*; nec iustitia puniens, nisi in *malum*: homo autem nec *miser* nec *malus*, nisi quâ supponitur *lapsus*. Quandoquidem igitur in se *miseri* apparent, quotquot per electionem à miseria liberantur; atque etiam in se *malis* habentur, quotquot per reprobationem damnationi iustissimè deputantur: utroque sub statu peccati Deo prædestinanti oblatos fuisse, perspicuum est. Sic olim sensit Tertullianus, *Deus de suo bonus, de nostro iustus*. Cui consentit Augustinus, *Potest Deus sine bonis meritis liberare, quia Bonus est: non potest quenquam sine malis meritis damnare, quia iustus est*.

De Resur.carn.
Epiſt. 106.

Argum. 4.

Postremo, Prædestinationis subjectum non fuisse hominem purum & integrum, sed lapsum & corruptum, patet ex Dei affectu dispari erga personas electas & reprobata. Nulla enim est disparitas divini amoris erga humanum genus, quamdiu consideratur in Adamo integro; sed quatenus alii conspiciuntur ut in Christum Mediatorem infiti, alii verò ut in Adamo peccatore derelicti. Nam Adamus integer atque cum illo omnes ejus posterii ex æquo ordinati fuerunt ad vitam æternam sub obedientiæ præstandæ conditione. *Ordinatos* dico per *decretum providentiæ*, quod manat ex simplici finis affectu, & per media idonea ad eundem disponit & dirigit: *Prædestinatos* non dico per *decretum electionis*, quod fluit à voluntate efficace, & per media infallibilia ipsam finis consecutionem decernit & efficit. Cum igitur Adamo & Adæ posteris, in Dei mandato atque sua integritate perseverantibus, æterna felicitas fuerit proposita & præstituta; consentaneum est ut dicamus, ab hac æterna vita neminem, nisi eodem rebellante & labente, fuisse exclusum: Quod enim ordinatur omnibus sub conditione obedientiæ conferendum, id nisi interveniente inobedientiâ nemini decernitur denegandum. Reprobatio igitur, quæ multis abjudicat vitam æternam, eodémque destinat ad interitum, non potest cadere in hominem quâ *integer* consideratur; sed quâ ab omni æternitate in mente divina ut *inobediens* & *lapsus* conspicitur.

Aquin. quest. disp.
de Præd. art. 1.

Ad causam hanc confirmandam pluribus congerendis super-sedeo: sed quia multi, & eruditione & pietate insignes, partim à nobis dissentiunt, partim putantur dissentire, verbum unum aut alterum de hac opinionum varietate adjiciam. Scotus, qui inter suos classem ducit, & magnam Scotistarum manum post se trahit, apertè docet, quòd, priùs quàm aliquid prævisum est circa peccatorem, Deus elegit omnes quos habere voluit. Sed non ille solus inter Pontificios hanc sententiam propugnat; Naclantus insuper, Episcopus Clugienſis, decretum prædestinationis, non solum decreto lapsus permittendi, sed etiam hominis creandi, prius & antiquius esse voluit. Eundem ordinem statuunt, Pighius, Catharinus, Galatinus. Quinetiam, post hosce omnes, Præfectus Cathedræ in Academia Salmanticensi, Alphonsus Men-

Lib. 3. disp. 19.

Cajet. in 3. quest.
1. art. 3.
In 1. ad Eph. & 9.
ad Rom.

Q

doza,

Becanus, de Præd.
part. 2. cap. 5.

doza, ex professo tuetur, Primum omnium actuum divinorum fuisse prædestinationem, ex qua secuta sunt cætera decreta omnia, de condendo mundo, de creandis hominibus, de permittendo peccato. Nè expectetis ut horum sententiam aut refellere coner, aut cum nostra conciliare; hoc tantum cupio, ut inde perspi- ciatis, ipsos Pontificios primarios esse hujus sententiæ autores, quæ negat hominem lapsum fuisse divinæ prædestinationis subje- ctum. Ad nostros jam accedamus, qui videntur idem sentire: & quod de uno dicam, de omnibus dictum putate. Calvinum cri- minantur Jesuitæ, quod defendat, Deum in primo instanti, ante omnem prævisionem peccati, quosdam absolute elegisse ad glo- riam, alios destinasse ad interitum: In secundo autem instanti peccatum Adami eo fine ordinasse, ut justitiam suam erga repro- bos, & misericordiam erga electos posset exercere. Respondeo, Calvinum, in hoc prædestinationis mysterio explicando, diversa illa signa seu instantia Scholasticorum non solere in accuratum aliquem ordinem digerere; ad summam tamen rei quod attinet, verissimam Calvini sententiam hisce duabus propositionibus contineri affirmo:

Propos. 1.

Prima; *Prævisi lapsus consideratio non objecta fuit Deo prædesti- nanti, sub ratione causæ.* Institutionum 3. cap. 21. sect. 5. *Præ- destinationem multis cavillis involvunt, qui præscientiam faciunt ejus causam.* Et cap. 22. sect. 2, 4, 6. *Deus in hoc negotio prædestina- tionis non egreditur extra seipsum: redeundum igitur semper est ad solum divina voluntatis arbitrium, cujus causa extra ipsum neque ap- paret neque querenda est.* Si quis igitur à Calvino quæreret, nunquid Deo Jacobum eligenti, Esauum reprobanti, prævisio massæ corruptæ aut cujuscunque rei futuræ, ut causa hujus electi- onis & reprobationis obversata fuerit: negaret proculdubio, & constantissimè assereret, Quacunque circumstantiâ hæ personæ vestiantur, perinde se rem habere. Jacobus enim, sive prævi- detur condendus, sive conditus, sive lapsus, prædestinatur ad gloriam: Esauus, è contrà, condendus, conditus, lapsus, nun- quam Deo objicitur ut electus ad gloriam. Sed hæc in confesso sunt.

Propos. 2.

Altera igitur propositio, quam Jesuitarum criminationibus oppono, quàmque ad mentem Calvini esse assero, hæc est; *Præ- visi peccati consideratio obversabatur Deo prædestinanti, sub ratione connexæ conditionis, quam intuitus est in omnibus, sive electis sive reprobatis.* Audiamus quid ipse hac de re statuatur, Institut. 3. cap. 23. sect. 3. *Si judicio mortis obnoxii sunt omnes naturali con- ditione, quos ad mortem Dominus prædestinat, — Si ex corrupta massa desumpti sunt omnes; non mirum si damnationi subjacent.* Sed illud sole clarius testimonium est, quod ex Augustino desum- ptum affertur, & probatur à Calvino: *Fatemur communem noxam: sed dicimus quibusdam succurrere Dei misericordiam: — Quare pulcher-*

Ibid. sect. 11.

pulcherrimè quadrant ista Augustini sententia, Cum in primo homine uniuersa generis massa in condemnationem defluerit, quæ sunt ex ea vasa in honorem, non propria iustitia, sed Dei misericordia vasa esse: Quod verò alia sunt in contumeliam, non iniquitati, sed iudicio deputandum, &c. Cæcus est qui non videt, in hisce locis substerni corruptam massam prædestinationi, ita ut ex ea seligantur vasa ad honorem per electionem, in ea relinquantur vasa ad contumeliam per reprobationem. Idem sentiunt planissimè & alii Theologi nostri, qui quandoque de hac materia duriusculè loquuntur: nam quisquis eorum scripta attento animo & minimè malevolo perleget, statim animadvertet, eos in suis disputationibus non prævisum hominis lapsum Deo prædestinanti subtrahere; sed illud urgere, In hac lapsus consideratione causam reprobationis non esse constitutam. Concludamus igitur ex orthodoxorum sententia, Lapsus hominis non esse causam reprobationis, sed lapsus hominem esse proprium subjectum tum electionis tum reprobationis.

Vide Whirak. in Conc. ultim.

Q 2

Quæst.

Quæstio XXVII.

Papistæ tenentur interesse sacris Protestantium.

Sacrorum nomine preces publicas, conciones, atque Sacramenta comprehendimus: quibus ita interesse tenentur ipsi Papistæ, ut & illi peccent, si Ecclesiasticis nostris conventibus sese subduxerint, & Magistratus officium suum negligat, si non (quâ datur illi potestas) cogat eos intrare. Ad ipsos Papistas quod atinet, quandoquidem in hac Ecclesia nostra nati renatiq; fuerunt, debent hunc honorem matri suæ, ut illi saltem patientes aures accommodent, præsertim cum in frequentatione sacrorum nostrorum nihil sit quod illorum conscientias maculare possit. Nam, ut à precibus nostris ordiamur, quid tandem in illis occurrit, quod non sit ab ipsis Pontificiis probatum, & ex sanctissimorum Patrum liturgiis petatum? Quod usque adeo verum est, ut quidam ex ipsis Pontificibus Romanis formulam illam sacrorum officiorum, quâ nos utimur, probare voluerit, modò nos ab ejus autoritate hac in re pendere voluissimus. Porro, nec à concionibus nostris est quod abstineant; in quibus si causentur errores prædicari, eò tantum valebit, ut hisce erroribus liceat illis renunciare, non ipsis Ecclesiis. Nam apud Galatas & Corinthios multi doctrinas sparserunt ab orthodoxa fide alienas, nec tamen eo prætextu pii & fideles Ecclesiasticos conventus fugiendos judicârunt. Insanus est, qui omnino repudiat cibum, quòd quandoque cibus misceatur venenum. Denique, nec ipsam cœnam Dominicam cur recusent, justam causam afferre unquam poterunt. Non illam quidem cæremoniis splendidis oneramus, non pro imperio Papali mutilamus, non portentoso transubstantiationis dogmate in spectrum mutamus: sed materiam debitam integrâque, formam etiam ab ipso Christo institutam & Apostolis usurpatam (vel adversariis judicibus) retinemus. Vivunt igitur multò feliciore conditione Papistæ inter nostros, quàm Protestantes apud illos: Siquidem nostri illorum sacris interesse non

non possunt, quia cogantur multa facere, quæ animos suos fau-
cient; ut, Sanctos invocare, imagines adorare, aliæque ejusdem
superstitionis quamplurima: at illi, cum nostra templa adeunt,
carebunt solummodo illis imagunculis, & sanctulis suis; sed in-
terim non cogentur aliquid facere, quod possit ipforum consci-
entias vulnerare.

Illud unum restat, ut obtendatur, Ecclesiam nostram schisma-
ticam esse & hæreticam, ac proinde à catholicis & orthodoxis
omnibus fugiendam. Si, ut hoc telum depellam, cum Pontificiis
calumniatoribus de tota veritatis possessione contendere velim,
spissum utique negotium esset, neque hisce quibus arctamur
temporum angustiis conficiendum. Cum misellis igitur & mi-
serè seductis Laicis agam, quibus enitar ostendere, non subesse
justam causam, cur vel hisce criminatores fidem adhibeant,
vel à religione sacrisque nostris omnino abhorreant. Atque
illud imprimis præmittendum est, Erroneam conscientiam nun-
quam illam vim habere, ut possit quenquam debito cui tenetur
officio exolvere. Neque enim aut legislatoris, aut legis authenti-
cæ autoritatem obtinet; sed famula potius habenda est, quæ legi
subdita & conformis esse tenetur. Error itaque conscientiæ,
erit instar compedis, qui hominem ligatum & implicatum te-
near, nè possit procedere prout exigit natura agendorum; non
erit instar privilegii, quod illum excuset, qui interim non fecerit
quæ ex Dei mandato agenda incubuerunt. Quæro jam, Unde
nata hæc conscientia quæ Papistas absterret à sacris nostris?
unde & à quibus orta hæc opinio, quòd Ecclesia nostra schi-
smatica sit, fides hæretica, sacra omnia polluta & profana? Non
ex sacrarum Scripturarum documentis, quas contingere Laico
piaculare facinus est: sed ex nequissimorum quorundam circula-
torum rumusculis, quibus si quis fidem firmam adhibeat in re
quantumvis levicula, nimis *credulus*; si in hoc religionis & salutis
negotio, omnium longè maximo, *insanus* meritò habeatur. Cum
igitur lex charitatis jubeat, de quolibet præsumere bonum, do-
nec idoneis argumentis constet contrarium; debent Papistæ no-
stri de matre sua Ecclesia Anglicana honorificè sentire, donec
criminales isti ex Dei verbo possint ejusdem corruptelam
ostendere; quod ab illis nunquam factum, nunquam faciendum.
Sed, ut mittam præclaros hosce testes, pertusæ scilicet fidei
transfugas, quibus Ecclesiam nostram accusantibus temere cre-
ditur, si modum quem illi quémque nostri tenent in auditoribus
suis instituendis perpendamus, & nostros audiendos, & istos ex-
plodendos cuivis sano & sobrio constabit. Nostri etenim non
dominari conantur fidei Laicorum: sed, quod æquissimum est,
omnibus permittunt ut privatim scrutentur Scripturas, ut publi-
cè in templis lectas, idque linguâ vernaculâ, frequenter audiant;
ut denique illud in dubiis & controversis pro vero admittant,

*Vide Parisiens. de
vitiis, cap. 10.*

*Vide Durand. lib.
2. dist. 39. quest. 5.*

quod ipsi normæ veritatis consentaneum esse perspiciant. At Prælati Papistici contrariam viam insistunt. Ab initio insanum illud postulatam ab omnibus suis concedi volunt, Verum & divinum esse quicquid Pontifex Romanus ex cathedra sua divinatoria pronuntiat. Neque adhuc satis cautum putant, nisi addant & illud ejusdem impudentiæ, Non oportere Laicos Scripturas inspicere, aut ullam doctrinam, quam ipsi pro vera obtrudunt, ad normam veritatis exigere. Hisce præstigiis cum lucem mentemque omnem discipulo suo ademerint, *Ducitur ut nervis alienis mobile lignum*; nec mirum, si à veritate, atque à sacris nostris abducitur. Jam cuivis, cui scintilla bonæ mentis reliqua est, judicandum permitto, an propter meras calumnias talium, tali modo suos instituentium, Ecclesiæ nostræ, indictâ causâ, condemnandæ, & à filiis suis deferendæ sint. Illud postremo loco addam, Tutissimum esse hominibus indoctis, qui de controversiis bene judicare non possunt, quæ habent abstrusam speculationem, oculos ad ea convertere quæ Moralia vocantur; & illam Ecclesiam, quæ in hisce turpiter & contra ductum rectæ rationis errat, non pro oraculo habere, neque ad ejus vocem nudam, matri suæ, Ecclesiæ scilicet Anglicanæ, tam protervè refragari. Hic illorum animis oculisque occurrat crassa illa & foeda Romanensium idololatria; hic Deo hominibusque invisâ, sed à Pontificiis acerrimè propugnata, æquivocatio; hic Regum depositiones & cædes Pontificis nutu perpetrandæ; hic subditorum juramenta ejusdem autoritate dissolvenda. Quid commemorem indulgentiarum nundinationes, tum vendentibus, tum ipsis ementibus ridiculas? Quid muliercularum in lupanaribus publicas prostitutiones, Papæ lucrosas, sed toti Christiano nomini (si quid aliud) dedecorosas? Ut hæc omnia odiosa & impia intelligantur, opus est non docto aliquo Theologo, sed quolibet homine experrecto; non fidei supernaturalis lumine, sed naturalis rationis examine. Hæc ea sunt quæ à Papistis nostris indoctioribus seriò pensitata abducerent eos proculdubio à synagoga Romana, & in sinum Ecclesiæ nostræ reducerent.

Quòd si rationibus non possunt ad templa sacræque nostra revocari (ut ab initio monuimus) sunt à Magistratu, terrore injecto, & poenis impositis, ad officium suum cogendi.

Primò, Magistratûs officium hoc postulat: nam est custos utriusque tabulæ; atque eo nomine tenetur sibi subditos à superstitione vel invitos abstrahere, & ad verum Dei cultum etiam reluctantes compellere. Solent Pastores errantia pecora flagellis incussis ad causas suas revocare: debent itidem & Reges errantes subditos etiam poenis impositis ad Ecclesiam veram pertrahere. Aut igitur in nostris templis verum Dei cultum exerceri negemus, aut omnes ad hæc sacra nostra adstringendos fateamur.

Quinetiam

Quinetiam utilitas ipsorum subditorum hanc curam quasi suo jure à Magistratu efflagitat: hæc etenim coactio domat præfractam animositatem, stimulat ignavam socordiam, excitat dormantem intelligentiam; & quos primo impetu fecit *timentes*, eos postmodum faciet *volentes*, ac tandem *doctos & sapientes*. Apud Augustinum, Donaristæ, legum & poenarum metu ad bonam mentem revocati, hoc ultro fatentur, *Falsis erroribus terebamur intrare, quos falsos esse non sciremus nisi intraremus, nec intraremus nisi cogeremur. Gratias Domino, qui negligentiam nostram stimulo terroris excussit.*

Epist. 48.

Postremo, Pax externa & bonum publicum requirit; ut omnes in eadem Republica viventes ad unam & veram religionem adstringantur. Nam verissimum est, quod Nazianzenus observavit, Consensionem in religione esse firmissimæ pacis & concordie vinculum; dissensionem verò acerrimæ contentione & discordie flabellum. In compendium hæc redigo. Quandoquidem in sacris nostris nihil est quod Papistæ nostri jure averfentur, in sacris autem & religione Romanensium nihil quod merito amplexentur: & illos interesse debere concludimus sacris Protestantium, & si reluctentur, ad Ecclesias nostras imperio legitimi Magistratûs esse remittendos.

Orat. 10.

Quæstio

Quæstio XXVIII.

Papæ jurisdictionis non est universalis.

In singulis Episcopis concedimus jurisdictionem in singulos greges sibi commissos, ex ordinatione divina; Archiepiscopis ac Patriarchis in certas regiones ac provincias, ex præscripto ecclesiastico: universalem autem in totam Dei Ecclesiam nemini competere affirmamus, siue divino siue humano jure, sed merâ usurpatione Antichristianâ. Definivit quidem Bonifacius Octavus, omnem humanam creaturam subesse oportere Romano Pontifici; atque hanc subjectionem decernit esse de necessitate salutis. Huic decreto applaudunt Canonistæ, atque docent Papam esse vicem Dei viventis in toto orbe, ita ut huic Dei vicario omnes homines & angeli teneantur obedire. Delirum illud de temporali Papæ jurisdictione infomnium non attingam; spiritualis autem jurisdictionis duo primaria capita convellam, quibus labefactatis, in cæteris omnibus ruat hæc universalis jurisdictio est necesse.

Primo igitur in causis fidei ac religionis sibi vendicat Pontifex Romanus absolutam potestatem sententiæ ferendi siue determinandi, cum obligatione omnium Christianorum ad habendum id, quod ab eo decernitur, pro vero & infallibili oraculo Spiritus divini. Sed contra.

Quæ sunt solius supremi Domini privilegia, ea servus, absque crimine læsæ majestatis, non usurpat: at Velle vocem suam ab universis Christi ovibus sine ulla exceptione audiri, Velle magisterium suum ab omnibus Christianis absque ulla recusatione suscipi, ad ejus dignitatem solummodo pertinet, qui olim dixit, *Oves mea vocem meam audiunt*, Joann. 10. 27. *Nè vocemini Magistri; quia Magister vester unus est, Christus*, Matth. 23. 10. *Quorumvis aliorum doctrinam aut decreta de fide non ideo admittit Ecclesia catholica quia ipsi ita senserunt; sed quia per Autores Canonicos, quod Christus ita senserit, persuadere potuerunt*, Augustinus, epist. 19.

Ad

Extravag. commun. de majoritate & obedientia.

*Sylvest. in verbo Papa.
Alvar. 1. 12.*

Ad hæc, Qui fidem præscribit catholicæ Ecclesiæ, idque ex ordinatione Christi, talis esse debet ut ipse in fide errare nullo modo possit. Si enim erraverit (quod Papæ accidere potest) suam hæresin aliis conabitur obtrudere: cum autem de universalis Judicis sententia non liceat subditis judicare, tenebuntur Christiani cum cæco duce in errorum foveas cadere. Hoc ipso argumento Gregorius Magnus utitur contra Joannem Constantinopolitanum; *Si unus Episcopus vocetur universalis, hoc uno cadente, universa Ecclesia corruet.*

Epist. lib. 6. epist. 24.

Hicce accedit & illud, Christum non solere jurisdictionem ministris suis speciali mandato delegare, cujus administrandæ facultatem intelligit eos nunquam habituros. Atque hîc mihi respondeant Jesuitæ, Quis unquam Pontificum Romanorum poterit omnes fidei controversias, ubivis terrarum ortas, suâ sententiâ judiciariâ dirimere & definire? Latè enim diffusa est Christi Ecclesia, ac multi sunt per totum terrarum orbem Christiani, ad quos nec decreta Pontificia, nec legati à latere, imò vix nomen ipsum sive Romæ sive Romani Pontificis vel fando unquam pervenit. Quàm insanum est igitur hoc Papæ commentum, in gentes tam longè diffitas jurisdictionem vendicare, de quibus nullam cognitionem habere, cum quibus nullum commercium poterit instituere!

Denique, si Christo visum fuisset omnium Christianorum fidem Paparum definitionibus & decretis alligare, quis dubitet quin de hoc ordinario totius Ecclesiæ Judice, vel Christus ipse, vel Paulus, vel certè Petrus, vel denique aliquis Apostolorum, uno saltem verbulo, Ecclesiam monuisset? Excutiant ergò Papistæ Scripturas à capite ad calcem; si de hac universali jurisdictione Episcoporum Romanorum vel unam syllabam reperire poterunt, nos omnes agmine facto in castra Papistica transfugiemus. Primæ ad Corinth. cap. 12. vers. 28. & etiam 4. ad Ephes. vers. 11. ex instituto commemorat Apostolus eos omnes ministros, quorum operâ Christus post ascensum suum uti voluit in Ecclesia ædificanda. Sed nescio quo Romæ infortunio, de Episcopo Romano toti Ecclesiæ imperitante, ac fidei regulam præscribente, verbum nullum. Quòd si Christus pro tali hunc Pontificem agnosci voluisset, talem utique Ecclesiæ suæ renuntiasset.

Sed ad alterum jam caput accedamus. Quasi parùm esset dominari in fidem totius Ecclesiæ, secundo in loco Pontifex Romanus universalem jurisdictionem sibi vendicat in personas quascunque Ecclesiasticas. Ad suum enim jus pertinere affirmat, instituere Episcopos omnes, deponere, condemnare, restituere: Quòd si hæc aliquando fiant ab aliis Episcopis, vel Conciliis, id fieri dicunt solummodo potestate à Pontifice Romano derivatâ, *qui est Rector universalis, & à quo descendit autoritas*

2.

Gloss. Grat. in dist. 12.

Alvar. lib. 1. cap. 45.

Sylvest. in verbo Papa.

R

regendi

regendi in alios universos; Durand. lib. 4. dist. 24. quæst. 5. Sed neque hisce in rebus universalem jurisdictionem illi competere facile ostendemus.

Primò, recta ratio nunquam concedet uni homini, ut is de omnibus personis Ecclesiasticis judicet, & à nullo judicetur. Quomodo enim poterit Romæ sedens sive de criminibus sive de meritis eorum commodè judicare, qui in Ecclesiis longè distitis versantur, & de quibus præter incertos rumores nihil comperti habere potuit? Quis enim ordinandus, quis deponendus, quis restituendus sit, optimè illi statuerint, qui inspiciunt mores & vitas singulorum, qui accusatores & testes nullo negotio convocare ac audire possunt, ut olim contendit Cyprianus. Atque ipsa experientia ostendit, rarò, posterioribus præsertim seculis, se immiscuissè Romanos Pontifices exterarum Ecclesiarum negotiis, quin eadem operâ justitiam violârint, improbis patrocinati fuerint, atque Ecclesiæ disciplinam corruperint.

Secundò, rationi adjungo Scripturæ auctoritatem, quæ hunc unius dominatum in cæteros omnes apertè prohibuit. Lucæ 22. 25, 26. *Reges gentium dominantur iis, — vos autem non sic. Non dominantes Cleris*, inquit ipse Petrus, cui renitenti hunc dominatum Papistæ conantur tribuere. Quinetiam ipse Christus constituit Ecclesiam quamlibet Judicem cujusvis personæ in eadem viventis: *Si peccaverit in te frater, — dic Ecclesiæ.* Aut igitur expungat se ex numero fraternitatis Christianæ, aut agnoscat Pontifex se Ecclesiæ judicio subiectum esse. Si igitur Ecclesiæ Romanæ subjiçatur judicio, quantò magis œcumenicæ! nam *si auctoritas quaratur, orbis major est urbe*, ut olim Hieronymus. Credant ergò licet Jesuitæstri, illum habere jurisdictionem supra universalem Ecclesiam, supra quem particularis Ecclesia potest jurisdictionem exercere: nemo certè Theologus hoc unquam in animum inducat.

Postremò, asserre possum praxin Ecclesiæ, quæ ab ipsis usquè Apostolorum temporibus hanc universalem Episcopi Romani jurisdictionem non agnovit. Quis nescit Paulum cæterosque Apostolos Ecclesias fundâsse, Episcopos ordinâsse, hæreticos condemnâsse atque deposuisse, immediatâ, non delegatâ à Petro potestate? Sic etiam in orientalibus Ecclesiis ordinati, judicati, depositi fuerunt Episcopi auctoritate Provincialium Episcoporum, non expectatâ Pontificis Romani approbatione. Ridiculum est quod hîc respondet Cajetanus, Auctoritatem harum rerum omnium fuisse penes Pontificem Romanum: sed illum, pro laudabili more Ecclesiæ, permisissè executionem aliis. Nam quis unquam putavit opus fuisse permissione aliquâ, ut Alexandrinus vel Antiochenus Patriarcha intra suos limites ordinaret Episcopos sibi subiectos, aut convocato suorum Prælatorum Concilio de eisdem judicaret? Ingenuè magis & verè Glossator Gra-

tiani,

*Epist. lib. 1.
epist. 3.*

1. 5. 3.

Matth. 18. 15, 17.

Hieron. epist. 85.

*Grat. dist. 51. c.
Caus. 11. quæst. 3.*

*De Pontif. instit.
cap. 13.*

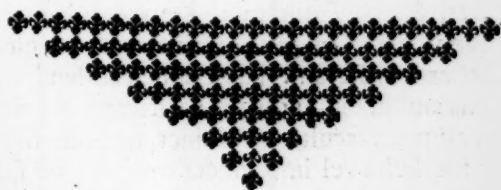
tiani, qui videns non Metropolitanos cum suis Provincialibus, sed Episcopos Romanos omnium Episcoporum consecrationem sibi jam vindicare, Contrarium fatetur esse *de jure*, atque addit, *Papam præscripsisse contra jus*: nos dicimus violasse jus, atque usurpasse sibi jura aliorum. Sed omni exceptione major est auctoritas Nicæni Concilii, in quo, ut alii Patriarchæ, sic Romanus etiam suis limitibus includitur. Cui, superpondii loco, accedet decretum Concilii Milevitani, appellationes transmarinas (quæ à factiosis fieri solebant ad sedem Romanam) prohibentis. Nunquam profectò hoc facinus ausi fuissent sanctissimi Patres, si Christus jurisdictionem universalem Episcopo Romano demandasset. Quid multa? Catholici auctores semper senserunt, ipsum Papam ab aliis judicari ac deponi posse. Propter *hæresin* id fieri debere Gratianus agnoscit: Glossator etiam *ob quodvis aliud crimen notorium* adjungit. Clemens Pontifex Romanus in epistola ad Jacobum, (quam Turrianus germanam esse contendit) vel *ob negligentiam* se deponi posse concedit. Sed res ipsa loquitur. Honorius Imperator deposuit Bonifacium, Otho Joannem 13, Concilium Constantiense tres Papas rivales, Basiliense Eugenium quartum. Habuit igitur & de jure semper habere debet ipsa Ecclesia jurisdictionem in Papam: Papa autem nec habuit unquam, nec habere debuit in Ecclesiam universalem.

Dist. 51. & caus.
24. quæst. 1.

Caus. 6.

Caus. 22.

Dist. 40.

Quæstio XXIX.

Fides implicita non est salutifera.

1.

Vide Aquin. quæst.
disp. de Fid. art. 11.

Fides implicita non uno modo intelligitur. Quandoque enim vocatur *implicita* ab imperfecta apprehensione rerum quasi implicitarum. Nam quemadmodum quod complicatum ac convolutum est, ex toto nec conspicitur nec attingitur: sic mysteria pleraque fidei Christianæ. Verbi causâ, dogmata hæc, *Deus est trinus & unus, Verbum factum est caro, Pii fruuntur Deo in cælis*, aliæque consimilia, quilibet fidelis explicitâ fide credit, quatenus ipsas propositiones actu concipit, atque actua-lem assensum singulis præbet. Sed quia in hisce singulis myste-riis multa latent abscondita, quæ mens nostra aut cogitatio non assequitur; rectè dicimur hæc omnia implicitâ fide, id est, ob-securâ & imperfectâ, quasi res convolutas & complicatas intueri. Status enim viatoris non admittit perfectam & omnibus parti-bus explicatam notionem rerum divinarum. Nam (teste Apo-stolo) *nunc videmus per speculum in anigmate*, — *cognoscimus tantum ex parte*, & quæ sequuntur. De tali fide non contendimus: quæ, siue vocetur *anigmatica*, siue *implicita*, est Deo acce-pta, & vim habet salutiferam. Illud tamen addendum puto, Ut oculus lippiens ambulantem dirigit ad itineris sui metam, quâ in se visivam aliquam facultatem retinet, non quâ lippitudinem: sic fides hæc implicita vel imperfecta operatur ad salutem cre-dentis, quâ apprehendit dogmata veritatis salutiferæ, non quâ deficit aut cæcutit in apprehendendo.

2.

Vide Aquin. 2. 2.
quæst. 2. art. 5.

Vocatur etiam quandoq; impropriè *implicita fides*, ipsa prom-ptitudo, dispositio, seu generalis animi præparatio ad fidem adhibendam Verbo Dei, simulac dogma quodcunque sub hac formali ratione nobis innotescet. Atque hoc sensu quilibet Christianus implicitè dicitur credere, quicquid in Scripturis Deus revelavit. *Necessaria* quidem est hæc generalis persuasio de veritate Verbi divini: non est tamen in se *salutifera*; stare enim potest

potest cum ignoratione dogmatum ad salutem planè necessario-
rum; imò potest consistere cum perniciosis erroribus ipsi Scri-
pturæ contrariis. Nam hæretici omnes, qui concedunt auto-
ritatem Scripturarum esse divinam & infallibilem, foveant interim
multa errorum portenta, quæ ipsi nondum intelligunt hisce Scri-
pturis adversari. Generalis ergò seu implicita fidei obedientia,
quam omnes Christiani promiscuè Scripturis deferunt, absque
explicita perceptione dogmatum credendorum, & firmâ assen-
sione, per Spiritûs sancti operationem elicitâ, ad fidei salutiferæ
naturam & efficaciam non assurgit.

Illa fides à Papiſtis *implicita* vocari solet, & Laicis summo-
pere commendari, quæ in cognitione Prælatorum involvitur,
populo interim dogmata illa quæ sic credi dicuntur omnino ne-
ſciente. Nam paucula quædam sunt quæ explicitè à Laicis
apprehendi oportere affirmant; sed longè maximam partem
dogmatum Christianorum hac implicitâ fide teneri volunt. De
hac sic scribit Hugo de Sancto Victore, *Qui credenti credit, non
inconvenienter dicitur credere quod ille credit, etiamsi nesciat quid
illud sit quod credat.* Et paulò pòst, *Fides aliquando cum cognitione
est, quando ſcitur quod creditur; aliquando sine cognitione, quando
ſcienti tantum & credenti creditur.* Jam breviter demonſtre-
mus, hanc fidem implicitam, quam solam Laicis suis Papiſtæ relin-
quunt, de plurimis Christianæ religionis capitibus, nec *salutife-
ram* esse, nec *revera fidem*.

Non est *salutifera*: nam fides quæ valet ad salutem, semper
apprehendit Verbum Evangelii, quod est *potentia Dei ad salutem*.
Hæc autem quæ implicita est in fide & cognitione aliorum, non
fertur in dogma aliquod Evangelicum; sed, quæ prorsus igno-
rat, à Prælatiſ Ecclesiæ solummodo credit rectè intellecta &
credita. At rectitudo *sua* fidei credentem salvat, non *aliena*. Quid
quòd fides quæ salvum facere potest, ità proprio uniuscujusque
corde concipi debeat, ut, cùm Dei gloria requirat, etiam ore ex-
promi queat? Hæc verò, quam *implicitam* dicunt, quia in pro-
prio corde sedem non habet, neque in ore confessionem habere
poterit.

Sed neque omnino dicenda est *fides*: nam Credere est cum
assensione cogitare: qui ergò de dogmatibus illis, quæ credunt
Prælati, nec cogitavit unquam, nec illis assensum actualem præ-
buit (nisi vocabulis abuti velimus) nec *habitu* nec *actu*, nec *explici-
tè* nec *implicitè*, ea credere dicendus est. Credere enim nemo in-
telligitur, nisi quatenus *fides ejus propria ad creditum aliquod enun-
ciabile terminatur*, ut rectè docuit Thomas. Sed demus Pontificiis,
Laicos implicitè credere dogmata prorsus sibi ignota, hac tan-
tùm ratione, quòd credunt verum esse quicquid Ecclesia credit
(ea autem tenet & credit omnia dogmata fidei Christianæ)
vide jam quò res ferpat: nam eodem argumento concludi potest,

3.

Vide Bonav. in 3.
sent. dist. 25. &
Durand. lib. 3.
dist. 25. quæst. 1.

De Sac. fid. lib. 1.
part. 10. cap. 3.

Rom. 1. 16.

Rom. 10. 9, 10.

2. 2. quæst. 1.
art. 2.

4.

Mahumetanos & Paganos credere implicitè omnia myſteria fidei noſtræ; quia credunt hi omnes, verum eſſe quicquid ab ipſo Deo eſt revelatum; omnia autem fidei noſtræ dogmata ſunt ab ipſo Deo patefacta & revelata generi humano.

Ultimo in loco, illa fides *implicita* dicitur, quæ etſi habeat particularem apprehenſionem dogmatum creditorum, habet tamen eorundem certitudinem nixam non Verbi aut Spiritûs teſtimonio, ſed autoritate & teſtimonio Prælatorum ita docentium & decernentium. Prior fides *implicita* fuit in *cognitione*, hæc *implicita* eſt in *autoritate* hominum aliorum. Atque hæc jam communis ſententia eſt omnium Papistarum, Laicos credere quæ credunt, propter externum Eccleſiæ teſtimonium, ſive intelligant ea quæ illis proponuntur eſſe conſona Verbo divino, ſive non intelligant. Hoc eſt quod Lombardus voluit, quando ait, *Minores in Eccleſia adherere Majoribus, & illis fidem ſuam quaſi committere*: & quod Jeſuita quidam non ita pridem ſcripſit, *Laicos, ad dogmata fidei quod attinet, non propriis ſed Prælatorum ſuorum oculis videre oportere*. Relinquunt ergò fidem Laicis, non in apprehenſione Verbi, aut revelatione Spiritûs fundatam & ſtabilitam; ſed ex teſtimonio Prælatorum pendulam, & in eorum autoritate inhærentem, ac quaſi implicatam. Sed hanc etiam negamus ſalutiferam.

Lib. 3. diſt. 25.

Catalog. lib. I.
pag. 35.

Jer. 17. 5.

Primò, *Maledictus* (inquit Propheta) *qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum*: cui maledicto imprimis ſubjacent, qui, in longè omnium graviffimo fidei ac ſalutis ſuæ negotio, pendere volunt ſolummodo ab humana autoritate. Voluit quidem Deus ipſe uti miniſterio hominum in Verbi ſalutiferi prædicatione; voluit etiam ab omnibus Chriſtianis horum miniſtrorum vocem cum debito honore atque ſumma reverentia audiri: pendere tamen noluit fidem Eccleſiæ ſuæ ab abſoluta autoritate prædicantium. Aliud eſt enim *basis & regula* fidei, aliud *Doct̃or externus & Præco* fidei. Fides ſalutifera ipſi regulæ ſemper inniti debet, non affirmationibus nudis, aut determinationibus ipſorum Prælatorum.

Præterea, Non eſt ea fides verè Theologica, quæ oriri poteſt ex libero arbitrio, abſque gratia Spiritûs illuminantis: ea autem quæ recumbit in autoritatem Eccleſiaſticorum, non Dei ſupernaturale donum, ſed liberi arbitrii & naturæ effectum eſt. Nam apud Turcas & Paganos populus hac implicitâ fide nititur magiſterio & teſtimonio doct̃orum ſuorum: Hæc ergò fides, eſt *humana* quædam & *acquiſita* credulitas: à qua differt ſemper *Theologica & ſalutifera* fides, quòd lumen ſecum afferat, in quo ipſa mens credentis, ſuis oculis à Deo illuminatis, percipit divinam veritatem rerum creditarum. Quisquis ergò ad ſalutem credit, illum ſic illuſtrat per Verbum Spiritus ſanctus, ut in credendo non præſtet Prælatis cæcæ fidei obſequium, ſed ut habeat

habeat ipse *πρωτομάρτυς καὶ ἰσχυρότερος πάντων ἀγγέλων* ut loquitur Aposto-
lus, ad Ephes. 1. 18.

Denique, fides salutifera adeò firma est, & in corde credentis
solidata & radicata, ut, si Angelus de cœlo contrarium docue-
rit, illi anathema dicere haud dubitaverit. Jam verò, si seriò
perpendamus hanc fidem in autoritate Ecclesiasticorum impli-
citam & inhærentem, facilè videbimus illam nunquam obtinere
posse hanc divinam firmitatem. Nam quod superstruitur, non
potest esse firmitus quàm ipsum fundamentum cui incumbit; at
hoc ipsum testimonium Prælatorum instabile est ac mutabile.
In orientali Ecclesia Prælati communibus suffragiis Christum
Patri suo consubstantialem esse verè & catholicè decreverunt:
at paulò post non minori consensu *ὁμολογόν* sustulerunt. In hac no-
stra Ecclesia Anglicana, Prælati, interjecto paucorum annorum
spatio, sordes Antichristi Romanensis & ejecerunt & revoca-
runt. Actum est igitur de firmitate fidei Christianorum, si im-
plicita semper teneatur in testimonio Ecclesiasticorum. Con-
cludamus itaque, Cùm hæc fides implicita Papistarum homini-
bus, non Deo, confidat, cùm vires liberi arbitrii non superet, cùm
firmitatem nullam supernaturalem obtineat, eandem non esse
revera fidem salutiferam.

Gal. 1. 8.

Quæstio

Quæstio XXX.

Dominium temporale non fundatur in gratia.

Temporale Dominium illud vocamus, quod *politicum* sive *civile* appellari solet: estque jus, seu facultas, habendi, regendi, utendi personis, vel rebus, secundum leges ritè institutas. Hoc autem dominium in gratia negamus fundatum: quia non ità connexum est cum supernaturalibus donis fidei, charitatis, aut sanctitatis, ut vel careant jure domini in res temporales, qui nunquam fidem aut gratiam habuerunt; vel excidant statim jure suo, qui à fidei sanitate, vel morum sanctitate desciverunt. Contrarium errorem (si Monachis fas credere) Waldenses, Wiclefus ac Hussus olim defensitarunt; Neminem scilicet in peccato mortali existentem habere justum dominium in quamcunque rem: ac proinde quemvis Regem, Principem, aut Prælatum, si extra gratiam sit, æquivocè hisce titulis gaudere; quia ad verum dominium requiritur vera justitia & supernaturalis gratia in dominante.

Hi passim exagitantur à Papistis, qui tamen eundem errorem auxerunt, atque hoc seculo nostro multis librorum plaustris propugnârunt. Nam Hussus, qui Regem aut Principem in mortali peccato existentem æquivocâ solummodo denominatione *Regem* vocari putavit, tamen haud gravatè concedit, ipsum Deum hujusmodi Regem approbare *quoad esse Principem exterius*, ut ille loquitur: atque idcirco de tali Rege deponendo nè cogitavit unquam. At Papæ & Papistæ adeò jus domini in gratia fidei fundatum putant, ut si Rex aliquis fidem Romanam deserat, aut Romanæ obedientiæ jugum excutiat, hoc mortifero peccato privationem regni mereatur, & sententiâ Pontificis legitimo suo dominio ac regno hæreditario possit & debeat privari. Hisce erroribus duas theses opponam.

Prior hæc est, *Apud illos est verum & justum rerum temporalium dominium, qui fide & supernaturali gratiâ nunquam donati fuerunt.*

Confir-

Waldens. doct. fid.
lib. 2. art. 3. cap. 81.

Soto de jure & just.
lib. 4. quæst. 1. art. 1.

Traët. de Decimis,
pag. 128.

Aquin.
Cajetan.
Bellarm.
Suarez,
reliquique.

1. Thesis.

Confirmatur imprimis ab ipsa donatione divina. Quis enim potest firmiore aut iustiore titulo aliquid obtinere, quam ex dono ipsius Dei? Constat autem Deum, juxta ordinatam suæ providentiæ legem, impiis & infidelibus bona externa tribuere. Sic Augustinus, *Sunt dona quæ dat Deus inimicis suis: sunt alia quæ servat solis amicis: Externa omnia permixtè data sunt & bonis & malis.* Sic ipse Christus, *Deus facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.* Quantumvis igitur apud infideles & impios modus utendi hisce temporalibus sit plerunque injustus; titulus tamen habendi potest esse iustissimus.

Ad hanc rationem corroborandam & illud facit, quòd videmus Deum communicare se multis hominibus in *naturalibus* donis & *politicis*, quibus non se communicat in *spiritualibus*. Quamplurimis dat vitam *naturalem*, quibus non dat *spiritualem*; dat prudentiam *politicam*, quibus non dat *salutiferam*. Postulare igitur videtur divinæ bonitatis & sapientiæ ratio, ut quibus vitam temporalem concessit, illis etiam concedat dominium in res temporales; quibus dona dedit ad bonum Reipublicæ promovendum apta & idonea, illos non excludat à justa dominandi potestate. Neque excludit, si Scripturis credamus: in quibus Deus agnoscit se dominium regale dedisse ^a Cyro: Christus ostendit verum & legitimum imperium fuisse datum ^b Cæsari: ^c Paulus & ^d Petrus Neronis dominium divinâ ordinatione constitutum & confirmatum fuisse confitentur.

Tertio in loco accedat & illud, Ad legitimum dominium sufficere, si quis pervenerit in possessionem ejus per illa media quæ bonis legibus probantur. Hinc Augustinus rem quamlibet terrenam rectè à quoquam possideri posse affirmat, vel jure divino, vel cuncta justorum sunt, vel jure humano, quod in potestate Regum est terræ, Epist. 48. prope finem. Qui igitur successionem, electionem, emptionem, donationem, aut consimili modo jus sibi in hisce rebus temporalibus acquisiverit, is justus dominus, & bonæ fidei possessor, non ab hominibus solummodo, sed ab ipso Deo judicatur. Quod indè liquet, quia Dei lex furti illum arguit, qui quemvis hominem bonis hisce suis despoliet. Huc spectant illa Augustini, *Unde quisque possidet quod possidet? nonne jure humano? Nam jure humano dicitur, Hac villa est mea, hac domus mea, hic servus meus. Quare? Quia ipsa jura humana per Reges seculi Deus distribuit generi humano.* Quandoquidem igitur jura humana tribuunt impiis verum in res suas dominium, eadem operâ Deus ipse tribuere putandus est.

Porro, cum gratia Dei sit invisibilis, si in ea fundaretur dominium, nemo absque speciali revelatione cognosceret; quis Rex legitimus, aut quis cujuslibet rei verus dominus haberetur. Hinc omnia confusionis & turbarum plenissima fore, nemo

S

non

Rat. 1.

In Psalm. 66.
pag. 685.

Matt. 5. 45.

Rat. 2.

a Esa. 45.
b Matth. 22.
c Rom. 13.
d 1. Pet. 2.

Rat. 3.

In Evang. Joan.
tract. 6. pag. 60.
tom. 9.

Rat. 4.

non facillè animadvertit. Deus ergò, qui pacis & ordinis autor est, dominii jus non in re quæ fugit aciem intellectûs humani, sed in signo aliquo externo & evidenti, quod ab hominibus agnosci possit, proculdubio collocavit. Hujusmodi signum est, non gratia, quæ in corde habentis delitescit; sed electio, successio, cæteraque (de quibus modò diximus) quæ aliis facillimè innotescunt.

Rat. 5.

Postremò, qui negant dominium legitimum esse penes illos qui carent gratiâ supernaturali, negare debent, posse quenquam quicquam ab illis emere, aut accipere: nam legitimum dominium basis est omnium contractuum qui secundum commutativam justitiam celebrantur. At è contrà novimus, justissimum Abrahamum à Chittæis agrum, Jacobum ab Ægyptiis frumentum coëmisse. Quo factò agnoscebant illos idololatrias suarum rerum temporalium legitimum dominium obtinuisse. Neque unquam legimus ullum sanctum titulo gratiæ involâsse in bona impiorum, aut novum aliquod jus temporale sibi vendicâsse.

Sed qui dominium temporale in gratia fundatum tenent, multis argutiis id evincere conantur: quarum præcipuis occurremus.

Object. 1.

Argutantur, Omne dominium justum quoad homines præsupponere etiam jus quoad Deum: quo jure carere putant eos omnes qui carent gratiâ sanctificante.

Solutio.

Sed nos haud veremur affirmare, Dominium ipsorum Ethnicorum in res temporales, etiam quoad Deum censeri justum & legitimum, quoties per media justa & legitima illud ipsum adepti sint. Rationem antea attigimus; quia Deus ipse probat leges humanas in bonum generis humani conditas, quarum beneficio hæreditates, regna, imperia, non minùs ad Ethnicos & infideles, quàm ad Christianos & sanctos devolvuntur.

Object. 2.

Urgetur & illud, Qui habent justum dominium in res temporales, possunt etiam & justè illis uti: Nemo autem gratiæ expers aliquid justè agit, quia ipse plenus est injustitiâ & impietate; uti videtur innuere Augustinus.

August. epist. 54.
prope finem.

Solutio.

Respondeo, Aliud est jus dominii in possidendo, aliud justitia dominantis in utendo: illud spectatur ex modo adipiscendi dominii, hæc sita est in modo administrandi; quæ duo nullo necessariæ connexionis vinculo copulantur. Quanquam & illud etiam ambigüè dicitur, Hominem supernaturali gratiâ destitutum nihil justè agere posse. Si justitiam intelligimus spiritua-lem, atque ad præmium vitæ æternæ ordinatam; nihil verius: si justitiam civilem, ad Reipublicæ pacem & utilitatem promovendam conducentem; nihil falsius. Qui enim privatim impiè vivendo suæ saluti malè consulit, publicè bene imperando, aliorum utilitati sæpissime inservit.

Object. 3.

Ad hæc instant; De ratione dominii est, ut qui dominus cen-
setur,

setur, verè imperet illis rebus in quas habet dominium: si autem gratia absit, nemo hisce temporalibus rebus dominatur, sed turpissimè subicitur. Sola igitur gratia videtur verum dominium conferre; quia illa sola efficit ut homo verè dominetur creaturis, dum subicitur Creatori.

Distinguo dominium, in *Evangelicum seu spirituale, & politicum seu temporale*. Agnosco esse de ratione prioris dominii, conferre facultatem spiritualiter dominandi in hasce res temporales, ad finem spiritualem: sed posterioris dominii adæquatum effectum esse assero, tribuere facultatem assumendi hæc temporalia in usus temporales: atque hoc sensu quoad usum externum verè dominantur his rebus mundanis, qui quoad affectum internum iisdem inserviunt.

Denique obijciunt, Transfugas, & Majestatis læsæ reos, amittere jus omne & dominium in ea quæ Regis beneficio tenebant: quisquis autem gratiâ caret, & peccato servit, transfuga fit in castra diaboli, & reus læsæ Majestatis divinæ; non habet igitur dominium in ulla Dei creaturas, nec præstandum est illi ullum obsequium ab amicis & filiis Dei.

Si de *merito* quærat, concedo impios rebellionem ac proditorum hac suâ spirituali mereri non modò ut spoliarentur omni jure quod habent in creaturas, sed ut consumantur prorsus & in nihilum redigantur: *fin de facto* loquantur, dico Deum, pro infinita sua bonitate, hisce proditoribus non statim omnia sua bona adjudicare. Negat revera talibus panem filiorum, hoc est, amorem suum paternum, atque eximia illa bona gratiæ & gloriæ: sed vult illos retinere micæ catulorum, hoc est, bona naturæ & hujus mundi. Neq; prohibentur fideles debita obsequia præstare hisce proditoribus, quando ab ipso supremo Rege non modò tolerantur, sed etiam temporali potestate armantur. Sed hosce mittamus, atque configamus paulisper cum Jesuitis, contra quos posterior nostra hæc thesis militabit;

Reges, qui à fide Romana Ecclesiæ, aut obedientiæ Romani Pontificis recedunt, non amittunt jus regnandi, neque possunt per ullam Pontificis Romani sententiam dominio suo abdicari.

Causam tam præclare à multis actam non agam multis. Prima ratio hæc sit: Potestas Regia, ex natura rei, neque fidem, neque aliud donum gratiæ supernaturalis necessario requirit; sed in electione, successione, aliisve modis quibus justum dominium comparatur, firmiter fundari, ac sufficienter stabiliri potest. Cum igitur Christianæ fidei susceptio non mutet naturam, neque infringat jus Regalis dominii; in Christiano Principe ex fide non pendebit, sed, manente proprio suo fundamento, quicquid sit de fide, manebit inconcussum. Rectè Gerson, *Dominium in subditos non amittitur, nisi amisso eo in quo fundatur.*

Sed illud etiam quæro, Si soli Reges Christiani, eò quòd

Solutio.

Object. 4.

Solutio.

Thesis 2.

Rat. 1.

De vita spirit.

Rat. 2.

fidei & Ecclesiæ se submiserunt, per hæresin aut inobedientiam excidant suo dominio, Quo peculiari jure id fiat. Non divino: neque enim ex Scripturis deduci potest, Regem hæreticum aut præfractum per Petri successorem esse deponendum. Non humano: nam humana jura à Regibus vim suam habent, qui nil tale in suum præjudicium decreverunt. Non Ecclesiastico: nam antiqua & orthodoxa Ecclesia non modò Imperatoribus Paganis, sed etiam hæreticis jus domini incolume & intactum semper reliquit. Non alio igitur jure Papa hoc vendicat quàm Antichristiano, cujus conditor fuit Hildebrandus, qui Satanam imitatus, se hujus mundi regna universa pro imperio auferre & dare posse jactavit.

Platin. in vita ejus.

Rat. 3.

Sed obtendunt Romanenses, Non modò *utile*, sed planè *necessarium* esse, ut Principum Christianorum dominium temporale ità pendeat ex arbitrio Pontificis, ut propter fidem violatam possint per ejus sententiam judicariam suo dominio spoliari: nisi enim hoc admittamus, quis succurret Ecclesiæ laboranti sub tyrannide & perfidia Principum hæreticorum? E contra nos pertendimus, nec *necessarium*, nec *utile* esse Ecclesiæ, ut talis potestas resideat in Pontifice.

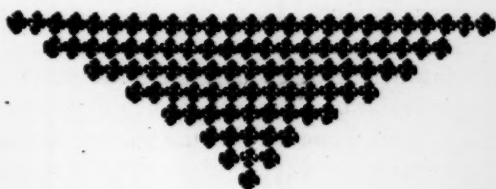
Non est *necessaria* hæc potestas dissolvendi regna: fac enim Regem aliquem ab orthodoxa fide deficere, fac suam hæresin subditis obtrudere; Cui ignotum est, impia Regum mandata obligationem non inducere? Cui incognitum, primitivæ Ecclesiæ Christianos patiendò & moriendò, non pugnando aut rebellando contra Paganos & hæreticos Imperatores, fidei integritatem conservâsse? Observavit illud Augustinus; *Cùm Reges pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur & coronantur bene credentes*. Non dixit, Ab illorum justo dominio liberantur credentes, sed, Sub illorum injusta crudelitate probantur.

Epist. 50.

Sed *inutilis* insuper, imò *noxia* esset talis potestas in Pastore spirituali, qualem Pontificem Romanum esse perhibent. *Inutilis* siquidem atque inanis est illa potentia, cui media non conceduntur quibus exeat in actum. Christus autem hisce Pontificibus Romanis nullos satellites, nullos exercitus subjecit, quibus solis (nisi ad miracula confugiamus) Reges ab imperio deturbari possint. Quinetiam *noxia* Ecclesiæ esset talis potestas; Regum enim animos ab Ecclesia & religione Christiana magis alienos faceret, cùm intelligerent se hoc ipso peiore jure regnare, si Christiani sint. Ut verbo absolvam, demus adversariis, in Rege quovis Christiano dominium temporale cum orthodoxæ fidei professione ità connexum esse, ut mereatur exui dominio suo quisquis fidem excusserit; quid indè lucrantur Jesuitæ? Sit poena hæc justa, Episcopus tamen Romanus non habet justam autoritatem eandem infligendi. Hujus ordinis reos, non Ecclesiastico,

Aquin. 2. 2.
quæst. 12.

clesiastico, sed suo foro Deus reservavit, quod attinet ad poenas temporales. Nam claves Ecclesie non dant Episcopis dominium in bona privatorum, multo minus in scepra Regum. Occami sententia hanc litem terminabit, *Nullus potest de iis statuere, super qua constat ipsum dominium non habere* : unde irritum & inane est quicquid statuit Papa de Regum temporalibus auferendis, super qua constat illum à Christo potestatem prorsus nullam accepisse.

S 3

Quaest.

Quæstio XXXI.

Omne peccatum est suâ naturâ mortiferum.

a Deut. 27. 26.

b Ezech. 18. 4.

c Rom. 6. 23.

d 1. Cor. 15. 56.

e Jac. 2. 10.

Bellarm. de Amisf.
grat. lib. 1. cap. 9.

1. Joann. 3. 4.

Quæst. disp. de
pecc. art. 1.

Fundamenta sententiæ nostræ sunt hæc clarissima Scripturarum testimonia. ^a *Maledictus qui non permanserit in omnibus qua scripta sunt in libro legis.* ^b *Anima qua peccaverit morietur.* ^c *Stipendia peccati mors.* ^d *Stimulus mortis peccatum.* ^e *Qui offenderit in uno, reus est omnium.* Ex quibus licet non deducamus paritatem peccatorum aut suppliciorum; rectè tamen deducimus quorumlibet peccatorum naturam mortiferam esse, si ex propria sua ratione & legis rigore spectentur. Papistarum igitur figmentum oppugnamus, qui peccatum veniale definiunt, Quod, sine ulla relatione, vel ad misericordiam Dei, vel ad statum personæ peccantis, ejusmodi est, ut ex natura sua mereatur poenam solummodo temporalem. Nos è contrà de omnibus peccatis universim affirmamus, esse ea suo merito mortifera, atque de facto mortis inductiva, nisi poenitentiae & gratiæ antidotum lethale eorundem virus expellat.

Demonstratur ab ipsa natura peccati; Cujus formalis ratio in eo sita est, quòd recedit ab illa regula divinæ legis, cui, sub poena æternæ mortis, omnes vitæ nostræ actiones conformare tenemur. Hinc Joannes Apostolus peccatum *aversionem*, id est, *legis transgressionem*, appellavit: atque Aquinas de ratione peccati esse statuit, quòd regulæ actionis nostræ, hoc est, legi divinæ, opponatur. Peccatum igitur nec vocari debet, nec intelligi potest, quod cum lege Dei non pugnat: quod autem huic repugnat, ex sua natura æternæ morti peccatorem subiciat est necesse. Papistæ putant se nervos hujus argumenti elidere, dum respondent, Peccata quæ vocantur *venialia*, ità à lege divina discrepare, ut sint *præter legem* solummodo, non *contra legem*. Nil fingi potuit ineptius. Si enim hæc peccata prohibeantur, contra legem sunt: nam contra legem is facit, qui facit quod lege prohibetur. Si non prohibeantur, nè peccata quidem omnino æstimanda sunt. Hisce igitur peccatis Præterlegalibus nullus locus relinquitur.

Sic

Sic Augustinus, *Peccatum est dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei*. Sic Bernardus, *Omne peccatum contra mandatum Dei præsuntur*. Sic ipsi Pontificii saniores, Durandus, Gerſon, aliiſque. Cùm igitur omne peccatum violèt æternam Dei legem; utri credemus? Paulòne affirmanti, *Stipendium peccati mors?* an Bellarmino vociferanti, *Stipendium peccati pœna temporalis?*

Cont. Fauſt. 22. 27.
De Præc. & diſp.
cap. 14.

Pergamus à natura ipſius peccati, ad pœnæ debitæ naturam conſiderandam. Verum eſt, & in Schola receptum, Duratio pœnæ reſpondet durationi culpæ, non ex parte actûs tranſeuntis, ſed ex parte maculæ atque reatûs permanentis. Si igitur, excluſâ gratiâ & miſericordiâ Dei, macula cujuſcunque leviſſimi peccati æterna eſt, & reatus æternus; apertè conſequitur, quodlibet peccatum in ſua natura conſideratum à regno Dei in æternum excludere, & peccatorem æternis ſuppliciis ſubjicere. Theologicè Cajetanus, *Nullum peccatum eſt remiſſibile poſitivè, quaſi jure poſſet ſibi remiſſionem vendicare: ſed remiſſibilitas & irremiſſibilitas attenduntur penes ſtatum ſubjecti*. Si peccator ponatur in ſtatu gratiæ, peccatum quodlibet, quantumvis ex ſua natura mortiferum, non erit æternæ mortis inductivum; interveniente nimirum pœnitentiâ, gratiâ, ac miſericordiâ Dei, quæ abſtergit peccati maculam, & reatû ſolvit: at ſi extra gratiam conſtituatur, quodlibet pertinet in æternam damnationem; quia macula cujuſlibet & reatus adhærebunt animæ in æternum. Impiè igitur affirmat Bellarminus, peccata venialia non ſolùm in hominibus juſtis, ſed etiam in ipſis impiis eſſe poſſe. Det mihi impium & infidelem, qui abſque gratia & miſericordia purgare ſeipſum poſſit à reatu & macula cujuſcunque vel leviſſimi peccati, atque fatebor illico dari peccatum aliquod ex natura ſua veniale.

In 2. 2. quaſt. 87.
art. 5.

De Amiſſ. grat.
lib. 1. cap. 11.

Jan. tertio in loco, condonationis ſive veniæ naturam perpendamus: nam indè patebit, omne peccatum eſſe ſuâ naturâ mortiferum. Omnes enim in animo habemus hanc informatam veniæ notionem, ut deſignet actum clementiæ divini: quod autem Deus facit ex clementia ſeu miſericordia, id potuit ſecundum juſtitiam abſolutè non feciſſe. At ſi ex natura ſua peccato alicui pœnæ terminatio debeatur, niſi crudelem & injuſtum ſe exhiberet, tali peccato non potuit non veniam indulgere. Poſtulat etenim juſtitia ut tandem aliquando ab eo puniendo ceſſetur, cujus culpa æternam pœnam non meretur. Deus igitur, cùm tandem deſiſtit à punitione hujus peccati, non facit actum miſericordiæ; quia ſi non deſiſteret, incideret in crimen ſævitiæ. Præclara ſcilicet deſenſio; quæ, ut aliquod peccatum ex ſua natura veniale eſſe obtineat, ipſius veniæ ac miſericordiæ divini naturam evertit.

Hiſce rationibus quartam adjicio, ductam à conſideratione naturæ divini, in quam omne peccatum committitur. Deus eſt

eſt

est infinitæ majestatis & bonitatis: qui igitur talem majestatem imminutam it quantulacunque transgressionem, infinitam pœnam incurrit: nam juxta qualitatem personæ læsæ, criminis admissi gravitatem ponderare, & pœnam solemus imponere. Quid quoddam mutua semper proportio est inter obligationem ad officium, & transgressionem; atque porro inter transgressionem & punctionem? Cùm igitur ad Deum infinitum sit infinita cujuscunque hominis obligatio, infinita erit quælibet contra illum transgressio, infinita etiam cujuscunque transgressionis punitio. Quid contra hæc tam perspicua afferre possunt Pontificii?

Contendunt primò, dari quædam peccata ex ipso genere minimè mortifera; quia non pugnat cum charitate: atque in his numerant verbum otiosum, risum immodicum, & consimilia. At aliter sensit Christus, qui, nisi in hoc seculo remittatur, cujuslibet verbi otiosi rationem reddendam docuit in extremo judicio, quando venialibus peccatis ac temporalibus pœnis locus nullus relinquetur. Neque illud rectè dicitur, Hujusmodi peccata non pugnare cum charitate. Revera non expectorant aut expugnant charitatem hominis renati, sed pugnant tamen cum illa perfecta charitate quam lex imperat, & oriuntur ab illa inordinata concupiscentia quæ est charitati & legi divinæ contraria. Denique in eo labuntur adversarii, quod peccati naturam mortiferam ex sola extinctione charitatis dijudicant, cùm illa in quolibet declinatione à charitate & lege divina se exerat.

Secundò causantur, nonnulla peccata ex ipsa parvitate materiæ esse venialia: ut si quis proximo suo unum solummodo obolum suffuretur. Sed ubicunque reperitur manifesta inobedientia divini mandati, ibi parvitas materiæ non potest mortiferam peccati naturam immutare. In parva materia peccavit Adamus, quando unius pomi frustulum gustavit: at nihilominus reatum contraxit mortiferum, quia præceptum Dei violavit. Sic in parva materia peccat, qui unum obolum surripit proximo: at mortali tamen reatu se constringit, quia legem illam Dei transgreditur, quæ clarè vetuit vel *concupiscere* quicquid proximi est, nedum *furari & auferre*. Augustini igitur consilium hîc amplectendum, *Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro, dicentes, Hoc grave, hoc leve est: sed afferamus divinam stateram de Scripturis sanctis, & in illa appendamus peccata, vel potius à Domino appensa recognoscamus.*

Postremò, arguantur ex ipsa imperfectione operis, quædam peccata pro *venialibus* habenda esse, non pro *mortiferis*. Talia sunt motus subiti inordinatæ concupiscentiæ, qui surrepunt sæpissime nobis imprudentibus. Hujusmodi peccata, cùm non sint perfectè voluntaria, neque perfectè sunt peccata: ac proinde pœnam æternæ mortis, quæ est omnium pœnarum perfectissima,

non

non merentur. Nihil valent hæc argutiæ : quia voluntarium reputatur, non modò quod expressâ & actuali voluntate committitur; sed quod ab ipsa voluntate non impeditur, quando tenetur impedire : tenetur autem voluntas imperare rationi ut pervigil sit in comprimendis omnibus inordinatæ concupiscentiæ motibus. Neque, ut isti somniant, imperfectè peccati naturam participat, quod ex diametro repugnat huic perfectissimo mandato, *Non concupisces*. Nè nimius sum, concludam cum doctissimo Gersone: *Omne peccatum, pro quanto est offensa Dei, & contra legem ejus aternam, est de sua conditione & indignitate mortiferum, ac secundum rigorem justitia à vita gloria separativum.*

*De vit. spir. l. 8.
1. pag. 319.*

T **Quæstio**

Quæstio XXXII.

Consilia, quæ vocantur Evangelica, habent quandoque vim præcepti.

Matth. 19. 12.

Ibid. vers. 21.

Luc. 9. 23.

Multa consilia Evangelica celebrantur à Papistis; sed tria præcipue, ad quæ, tanquam ad eximia supererogationis opera, Monachi omnes solenni voto astringuntur. Primum est illud consilium cœlibatûs, seu continentia virginalis: quod fundatum putant in illis Christi verbis, *Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat.* Secundum est voluntaria paupertatis: quod deducunt ex illo Salvatoris dicto ad adolescentem, *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Tertium & ultimum est regularis obedientia: quod inferre conantur ex Christi verbis ad Discipulos, *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Hæc omnia dicunt esse opera perfectionis, non præcepto aliquo alicui imposita, sed uniuscujusque arbitrio relicta: quæ si omittantur, reatum nullum inducunt; si autem fiant, singulare præmium afferunt. Hæc illi. Nos è contrâ affirmamus, nullum opus esse Deo gratum, & ad præmium vitæ æternæ acceptum, nisi à Deo præceptum sit, aut lege communi, aut speciali quadam vocatione, & privatâ quasi lege Spiritûs sancti: quam quisquis rejicit, graviter peccat.

Ad singula jam descendamus; ac primò, quod attinet ad cœlibatum, seu virginitatis statum, agnosco non extare commune aliquod præceptum, quod ex æquo omnes solet obligare; atque hoc respectu, vitam ducere virginalem, in genere, res *consilii* est, non *præcepti*. Sed illud jam appono; Cùm ad hanc vel illam particularem personam descenditur, particularis vocatio Dei, impulsio Spiritûs sancti, conscientia accepti doni, efficiunt ut illud Hic & Nunc ab hac Individua persona non possit omitti sine peccato, quod universim consideratum relinquitur sub arbitrio.

Nam

Nam Apostolus, qui præceptum non habet de virginitate, præcipit tamen, *Ut unicuique donum partitus est Deus, ut unumquemque vocavit Dominus, ita incedat.* Atque ipsi Scholastici consentiunt, homines pios & religiosos amplecti opera Consiliorum, non nudo liberi sui arbitrii motu, sed arcano Spiritus sancti impulsu, qui illos ad hæc opera excitat, corroborat, & per donum Consilii dirigit: unde perspicue colligitur, absque reatu peccati non posse à talibus taliter vocatis omitti. *Qui moventur per instinctum divinum, non expedit consilium secundum rationem humanam, sed quòd sequantur interiorem instinctum; quia moventur à meliori principio quàm sit ratio humana.* Atque Cajetanus dicit, *Contemnere Deum Consulentem, esse peccatum mortale, sicut & contemnere Præcipientem.* Qui autem potest esse manifestior contemptus, quàm reniti Spiritui sancto vocanti ad perfectiora, & per dona singularis gratiæ corroboranti? Sed Thomas planissime hoc docuit in Opusculo, contra retrahentes homines ab ingressu religionis: *Si voci Conditoris exterius prolata statim obediendum sit; tum multò magis interiori locutioni, quàm Spiritus sanctus mentem immutat, resistere nullus debet, sed absque dubitatione obedire.* Et cap 10. *A Spiritu sancto, qui est Spiritus fortitudinis & pietatis, hoc propositum homini inspiratur, & ab eodem, qui est consilii & scientiæ Spiritus, deliberatio interius ministratur.* Ex hisce patet, eos omnes, qui ritè amplectuntur statum virginitatis, aut alia opera quæ perfectionis dicuntur, id facere ductos privatâ lege, quæ est *lex Spiritus sancti* (ut loquitur Urbanus Papa,) ac proinde non sine peccato negligi potest. Hæc de consilio continentiae virginalis.

Quod ad paupertatem voluntariam, sive proprietatis abdicationem spectat; quoad præparationem animi semper est de necessitate præcepti; quoties etiam justitiæ & fidei causa efflagitat, ipsa actualis desertio omnium rerum temporalium cadit sub præcepto: sed Monastica illa paupertas quæ dicis causâ proprietati renuntiat, divitiarum verò usum affluentem sibi reservat; Christo nec præcipienti nec consulenti suscipitur.

Postremo, ad obedientiam quod attinet; verè religiosam, quæ Deo, parentibus, & legitimis superioribus debetur, lex Dei arctissime præcipit: sed cæcam illam, superstitiosam, & Monasticam, quâ quis suam voluntatem alienæ prorsus subjicit, aut regulæ humanitus inventæ observatiunculis merendi & Deo satisfaciendi opinione seipsum subdit; talem (inquam) Deus nunquam jussit, Christus sæpe damnavit.

De cæteris operibus, quæ à Papistis vocantur opera Perfectionis, Consilii, aut Supererogationis (quale fuit illud Pauli, quando gratis prædicabat Evangelium; qualia infinita fieri possunt à piis, charitate imperante, prudentiâ dirigente) de talibus dico, Internum actum sive affectum animi (absque quo externum

1. Cor. 7. 17.

Aquin. 1. 2. quæst. 68. art. 1.

2. 2. quæst. 86. art. 2

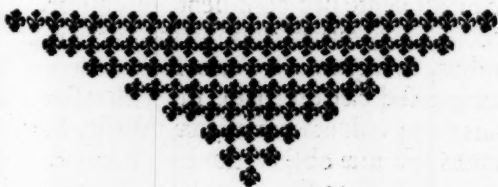
Opusc. 17. cap. 9.

Aquin. ibid. cap. 11.
Caus. 19. quæst. 2.

2. 2. quæst. 184.
art. 3.

1. Cor. 9. 7.

opus res nihili est) esse sub præcepto: internum autem actum voco studium gloriæ divinæ, & amorem proximi, ad cuius salutem promovendam externa actio adhibetur. De hac interiori parte operis rectè Aquinas, *Dilectio Dei & proximi non cadit sub præcepto secundum aliquam mensuram, ita ut id quod plus est sub consilio relinquatur*. Hic itaque nullus supererogationi aut consilio locus invenitur. Secundò, ipsum externum opus, quod nominatim nullo præcepto injungitur, tamen mediante dictamine prudentiæ Christianæ, atque imperio charitatis, ad præceptum necessarium diligendi Deum & proximum in speciali hoc casu revocatur. Verbi causâ, Lex Dei non jubet Ministros *id est de laicis* *ois spatus sui*. Veruntamen cum Paulo præsentis circumstantias consideranti prudentia Christiana dictaverit, Si mercedem acceperis, divinæ gloriæ obstabis, cursum Evangelii retardabis, infirmos fratres à Christo alienabis, Lex charitatis statim præcipit, ut divinæ gloriæ, & animarum saluti, potius quam privato suo commodo, prospiciat. Nam quamvis in circumstantiis liberis ordinariè sufficiat (non iniro accurato examine quid maximè expediat) solummodo quod licitum est facere, quod prohibitum vitare: tamen quoties res ipsa loquitur, & propria conscientia clamat, Hoc, quod suâ naturâ liberum relinquatur, summopere expedire aut non expedire ad gloriam Dei & salutem proximi, quod in se fuit arbitrium, ex accidente officii necessarii naturam assumit. Atque sic videtis, ea, quæ *consilia* haud incommodè dicantur, si operis speciem consideremus, fieri tamen posse *præcepta* aliquando, si speciales circumstantias penitemus.

Quæstio XXXIII.

Remissâ culpâ remittitur
poena.

Erissimum hoc pronuntiatum Pontificii explodunt, neque sine causa. Nam si, unâ cum remissione culpæ, poenam quoque semper remitti statuamus; ignem purgatorium extinguimus, indulgentias Papales abrogamus, preces pro defunctis inanes esse monstramus, perpetuas denique illas & fructuosissimas Misærum nundinationes prorsus evertimus. Hæc Papistæ æquo animo ferre nequeunt; sed qui veritatem dogmatum ex Verbo Dei, non ex suo lucro metiuntur, facile intelligent, cum remissione culpæ remissionem poenæ necessariò & indivulsè esse conexam. Quod patet multis argumentis.

Primò, Ex iustitia Dei, quæ nunquam infert vindictam poenæ, nisi aspectu ad reatum culpæ. Qui enim poenam satisfactoriam exposcit ab illo qui non est reus, sed ab omni culpa jam immunis & purgatus, is non *iustitia*, sed *sevitia*, aut saltem *absoluta potentia* actum exercet.

Secundò, Idem colligitur ex natura ipsius rei. Quid enim aliud est, peccatum sive culpam remittere, quàm illud ad poenam haud amplius imputare? Qui igitur dicit Deum culpam remittere peccatori, sed poenam haud relaxare, eandem operâ defendat Regem posse proditori crimen remittere, & eum nihilominus ob idipsum ad metalla vel triremes damnare.

Tertiò, Hoc etiam evincitur ex modo quo Christus suscepit in se peccata nostra: quod non aliter fecit quàm suscipiendo in se, & portando illorum poenam. Si igitur nostram vicem poenas sustulit, proculdubio & abstulit. Sic Propheta Esaias, *Vulneratus est propter peccata nostra — & livore ejus sanati sumus.* Quomodo tandem sanati, si, non obstante Christi passione & satisfactione, ob peccata nostra acerbissimis poenis sumus excrucianti?

Quartò, Sententia nostra confirmatur ex effectu satisfactionis

Christi: nam proprium hujus effectum, est Deum reconciliatum & pacatum reddere erga quemlibet fidelem & verè poenitentem. *Reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus*, Rom. 5. 10. *Justificati ex fide pacem habemus apud Deum*, Rom. 5. 1. Si autem poena non remittatur poenitentibus, sed in satisfactionem Dei sunt adhuc torquendi & cruciandi; perspicuum est, Deum non esse per Christum illis reconciliatum & pacatum.

Denique, Indè etiam concluditur sententia nostra, Quòd Deus debita nostra non minùs gratuito & plenè nobis dimittit, quàm docuit nos debitoribus nostris dimittere. Sed voluit Deus ut fratribus in nos peccantibus ità culpam remitteremus, ut simul voluntatem inferendæ vindictæ deponeremus. Non ergò diminutam & verbalem remissionem poenitentibus concedit, sed plenariam & veram, quæ tam à culpa quàm à poena liberat.

Sed adversarii sententiam hanc nostram oppugnant magnâ copiâ exemplorum; atque ostendunt Mosè, Davidem, aliòsque à Deo post remissionem culpæ fuisse punitos. Verùm, nè æquivocatione ludamur, sciendum est, Rationem poenæ propriè dictæ (de qua instituitur præsens disputatio) ex causa finali semper esse desumendam. Quæ enim infligitur à Deo tanquam Judice vindicante, eâ intentione ut justitiæ ejus satisfiat, habet veram & propriam poenæ rationem: Talem autem poenam negamus Mosi, Davidi, aut ulli fidelium post remissionem culpæ inflictam fuisse. Quæ verò infligitur ab eodem Deo tanquam Patre providente, eâ intentione ut filiorum suorum salutem prospiciat, *medicina* non *pœna* naturam obtinet. Talem autem concedimus sæpissime imponi poenitentibus post culpam remissam. Quemadmodum igitur cùm Judex, in vindictam culpæ, jubet ut falsario manus abscindatur, veram & propriè dictam poenam illi imponit; cùm verò medicus idem jubeat alio animo, non *pœna* sed *medicina* censetur: sic cùm improbi & impoenitentes flagellantur, poenas dant divinæ *justitiæ*; cùm pii & poenitentes post adeptam remissionem eadem flagella patiuntur, sentiunt effecta non *ira* divinæ sed *cura*, non *vindicta* sed *medela*.

Hebr. 12. 5, 6, 7,
8, 9, 10, &c.

Quæstio XXXIV.

Nemo potest de congruo mereri primam gratiam divinam.

Eritum hoc de congruo, Papistis quibusdam fatentibus, est meritum quoddam diminutum, improprietatum, quodque aptius *impetratorium* vel *preparatorium opus*, quam *gratia meritorium* appellatur. Hanc enim hujus meriti efficaciam statuunt, quod Deum oblatâ quasi tenui quadam occasione provocet ad gratiam suam conferendam: quodque hominem ipsum, sublato quodam obice, dispositum reddat ad eandem recipiendam. Hinc illud Scholasticorum, *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*. Facit autem quod in se est, qui deserit actum peccati, voluntatem peccandi, & conatur in bonum, vel convertere se ad Deum. Qui hæc fecerit, dicunt illum mereri gratiam hoc merito congrui: quia congruum est, ut homini facienti secundum virtutem suam Deus retribuatur secundum excellentiam virtutis suæ: quia insuper incongruum esset, gratiam illis impertire, qui hæc facere negligunt, dum voluntarium obicem gratiæ opponunt. Est ergo hoc meritum congrui introductum à Scholasticis ut *ex parte hominum ostendatur aliqualis ratio, cur quibusdam detur gratia gratum faciens, quibusdam non*. Scotus aliquanto longius procedit, & absque hoc merito congrui Deum à *ἀποστολικῶς* vix defendi autumat: *Nisi ponatur hæc dispositio de congruo ex naturalibus, difficile est salvare quod apud Deum non sit acceptio personarum*. Sed hæc omnia sunt hominum planè ignorantium miseram servitutem humani generis sub peccato, gratuitam & specialem Dei misericordiam in liberandis electis à peccato, ipsam denique excellentiam gratiæ cœlestis quæ dat quasi novum esse peccatori.

Primò igitur, qui sentiunt hominem sub statu peccati, faciundo quod in se est, posse ex congruo promereri gratiam divinam, non animadvertunt hujusmodi homines esse adhuc inimicos

Aquin. quest. de Lib. Arb. art. 15.

Apud Scotum de Nat. & Grat. lib. 2. cap. 4.

inimicos

inimicos Dei & filios iræ: quæ autem fiunt à talibus, nullam omnino vim habent ad promerendum Deum, neque de *condigno*, neque de *congruo*. Persona siquidem facientis nec diligitur à Deo, nec diligit Deum; non facit opera sua ex amore Dei, non refert ad honorem Dei: nihil igitur incongruum facit Deus, quamvis tales operarios non dignetur munere gratiæ salutiferæ. Quid enim aliud Pelagius volebat, Quid aliud Catholici concedere recusabant, quàm meritum, quocunque modo sumptum, esse gratiæ justificantis antecedaneum, & ejusdem aliquo modo provocativum? Unde Fulgentius, *Injustè gratia dicitur, quæ non gratis datur hominibus, sed bona attribuitur voluntati*. Ad hæc, falsum est quod isti sumunt quasi pro concessio, posse homines sub dominio Diaboli & peccati adhuc existentes (si velint facere quod in se est) affectu pio ad Deum se convertere, actum & propositum peccandi deserere. Nam primum & minimum initium in conatu nostro ad bonum est ipsa determinatio cogitationis ad illud: at *non sumus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum quicquam boni, velut ex nobis ipsis; sed quòd idonei sumus, id ex Deo est*. Nam verissimum est illud Augustini, *Percipienda gratia hujus, quæ iustus fit qui prius injustus erat, merita nulla præcedunt; quoniam meritis impii non gratia sed pœna debetur*.

Secundo, Qui hoc meritum congrui defendunt, ignorare videntur mysterium gratuitæ & specialis misericordiæ, quæ exierit se in omnibus salvandis. Hanc enim salutiferam Dei misericordiam ipse dispensat juxta beneplacitum voluntatis suæ, non juxta præparationes aut merita congrua voluntatis humanæ. *Miserebor quorum miserebor*: non dicit, Illorum miserebor, qui prius faciendo quod in se est, ex merito congrui, ad salutiferæ gratiæ receptionem erunt dispositi: sed è contrâ, *Non est volentis, neque currentis, sed miserebor Dei*. Quod à Patribus orthodoxis contra Pelagianos semper fuisse defensum patebit. Augustinus totidem penè verbis, *Defendimus, contra novum Pelagianorum errorem, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, sed gratis dari, cui datur; quia neque volentis, neque currentis, sed miserebor est Dei: iusto autem iudicio non dari, cui non datur; quia non est iniquitas apud Deum*. Prosper in eandem sententiam, *Impietatis est affirmare, ipsam gratiam, quæ salvamur, aut bonis meritis rependi, aut malis arceri*. Ambrosius, de vocatione Gentium, lib. i. cap. 18. *Omnibus hominibus causa percipiende gratiæ voluntas Dei est, apud quem ratio electionis abscondita est: ab ea gratia incipientibus meritis, quam accepere sine meritis*. Porro, hoc meritum congrui, pullularis ex arbitrio humano, innuit quosdam homines, ante acceptam Dei gratiam, conatu proprio se discrevisse ab aliis, qui talem conatum non præstiterunt. At hoc repugnat dicto Apostolico, *Quis te discernit? quid habes quod non accepisti?* Hi enim verè respondere possent, Meritum congrui, ortum ex libero meo arbitrio,

2. Cor. 3. 5.

Epist. 105. ad
Sixtum.

Rom. 9. 15.

Ibid. vers. 16.

De Præd. Sanctior.
cap. 14.

Resp. 8. ad Gall.

1. Cor. 4. 7.

arbitrio, me discrevit: Habui conatum ad bonum, quod non accepi ex plenitudine Christi, sed ex fonte naturæ, sive liberi arbitrii. Sed tale discrimen humanarum voluntatum ante infusionem gratiæ salutiferæ excludit Augustinus, ubi improbat illud dictum Pelagianum, *Omnes accepturos gratiam, si non eam suâ voluntate respuerent*: & ostendit hac in re, nulla merita humanæ voluntatis pensari; *quandoquidem illi, quibus gratia non datur, similem cum iis quibus datur habent causam*. Et Concil. Arausic. 2. can. 25. *Deus nullis præcedentibus meritis bonis fidem & amorem sui inspirat*.

Epist. 107.

Postremò, qui ante gratiam meritum quaecunque gratiæ præsupponunt, dignitatem & excellentiam hujus cœlestis doni nunquam cogitârunt. Est enim hæc gratiæ prærogativa, quòd sit cujuscunque meriti, sive operis Deo grati, radix & principium: quòd autem principium meriti sub ipso merito cadat, est à sensu communi alienum. Huc accedit, quòd donum gratiæ planè superet naturam humanam, præsertim corruptam: *Quilibet autem ad id quod supra naturam suam est* (ut Schola loquitur) *Materialiter se habet solummodo, non Efficaciter*. Haud potest ergo peccator viribus arbitrii sui disponere seipsum ad supernaturale donum gratiæ, sed ab eodem Deo, à quo hoc donum infunditur, ipsa præparatio seu dispositio subjecti efficitur. Errant itaque Scholastici, qui idoneitatem ad gratiam quærunt in merito congrui, ipsam autem gratiam ex dono Dei: nam utraque à Deo habetur. Sed quia tandem animadverterunt Papiætæ, crassum hunc Pelagianismum defendi non posse, novum commentum excogitârunt. Dicunt gratiam dupliciter accipi: vel enim designat quodcunque excitativum voluntatis, exhibitum homini ab ipsa divina providentia: vel denotat donum habituale in anima receptum. Si gratia capiatur priore sensu, agnoscunt neminem mereri primam gratiam; quia hæc prævenit omnem conatum humanum: si posteriore, affirmant liberum arbitrium hac gratiâ præveniente excitatum posse ex congruo mereri gratiam justificantem, sive habitualement. Sed neque hoc admittendum est.

Coloss. 1.12.

Aquin.

Nam primò, Nonnulli ex doctissimis Pontificiis reclamant, & expressè docent, nullam dispositionem præcedentem habitum gratiæ posse dici *meritum*, nec de *congruo*, nec de *condigno*: & Justificari hominem gratis, nihil aliud esse volunt, quàm justificari sine ullo merito prævio, procedente sive ex viribus naturæ, sive ex auxilio Dei excitantis. Nobis igitur haud persuadebunt, quod suis nondum persuaserunt.

Secundò, Qui ad meritum congrui auxilium gratiæ prærequirunt, si bene discutiantur, sub nomine gratiæ ut plurimum nil aliud intelligunt, quàm communia quædam auxilia, quæ secundum communem ordinem naturæ, & providentiæ divinæ,

2. Sent. dist. 28.
quæst. 4.

omnibus promiscuè adesse solent, etiam iis quibus ^{deus gratias} Jesu Christi nunquam illuxit. Nam Aquinas ægritudinem corporis, admonitionem alicujus hominis, quamlibet denique occasionem externam, vocat *gratiam excitantem*. Huc igitur redit illorum sententia, Ex solo libero arbitrio posse hominem promereri ex congruo gratiam justificantem, si quacunque occasione excitetur: quod idem est ac si dicerent, Posse suis viribus id facere; nam occasiones hujusmodi supernaturales vires haud inspirant voluntati.

Postremò, non concedimus meritum congrui ex suppositione talis gratiæ excitantis; quia illa argumenta omnia quæ contra priorem sententiam adhibita fuerunt, etiam contra hanc militant.

Nam qui sunt sub dominio Satanæ & peccati, non possunt tam facili operâ liberari ab hac captivitate: sed, præter hujusmodi excitamenta, ut recedant à voluntate peccandi, & ad Deum se convertant, requiritur talis gratia, quæ solvat vincula, & sanare incipiat vulnera peccatorum; quæ novas vires inspiret, veterem malitiam adimat libero arbitrio. Sicuti enim non sufficit, captivum vulneratum, ad terram allisum, & ferreis catenis revinctum, monere ut exeat è carcere, & redeat in patriam: ita non sufficit, peccatorem terrenis affixum, vinculis peccatorum constrictum, & in peccatis mortuum, interno aut externo aliquo excitamento monere tantummodo, ut provocare, ut deserat peccatum, & revertatur ad Deum. Ad hoc medelâ opus est, suadela non sufficit: *voluntas enim non, nisi per infusam gratiam, liberalem suscipit servitutem, & servilem amittit libertatem*; ut scitè Prosper.

Dein, hæc sententia non convenit cum alto illo mysterio singularis & gratuitæ misericordiæ, quâ Deus ante jacta mundi fundamenta electos complexus est, quàmque in tempore illis exhibet. Nam admissò hoc merito congrui, aut demerito, secundum quod detur gratia justificans, aut negetur, prout homines usi aut abusi fuerint prædictâ excitatione, totum mysterium electionis & reprobationis in diversum actum humanæ voluntatis, applicantis se ad hanc excitantem gratiam, vel non applicantis, resolvetur. At in confesso est apud saniores Pontificios, efficacitatem gratiæ pendere ex prædestinatione divina. Clarè id asseritur ab Aquinate, *Hoc ipsum velle accipere gratiam est ex prædestinatione divina*. Dominicus Soto etiam fatetur, illam dispositionem, quam certò & infallibiliter sequitur gratia justificans, esse effectum prædestinationis. Guilielmus Estius Professor Duacenus, idem agnoscit, in 1. Senten. dist. 41. sect. 6. *Per gratiam prædestinationis fit ut oblatam gratiam quis acceptet, eaque bene utatur, & in eadem perseveret*. Et in 2. Sent. dist. 26. sect. 33. *Gratia est proprius effectus prædestinationis; ergò si*
gratia

De gratia Dei
contra Collatorem.

Quæst. disp. de
Pred. art. 2.
De Nat. & Grat.
lib. 2. cap. 3.

gratia datur secundum merita, prædestinatio erit ex meritis. Apage ergo illud meritum congrui, quod communem gratiæ oblationem sic refert ad misericordiam Dei, ut interim iustificantis gratiæ acceptionem & possessionem ad merita reducat liberi arbitrii.

Denique, prærogativam gratiæ salvantis hoc suo commento evertunt. Nam gratiæ proprius effectus est, non solummodo excitare ad bonum, per modum externæ aut internæ monitricis, sed habilitare & *ingrui* illud perficiendum; imò dare ipsum velle & perficere. Gratiā esse liberi arbitrii solummodo monitricem, inter Pelagiana dogmata habetur: at Catholicorum sententia semper fuit, gratiā Christi propriè dictā esse bonæ voluntatis creatricem, & bonarum actionum operatricem. *Deus occultâ & mirabili potestate operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed bonas voluntates*, ut rectè Augustinus: Et paulò post, *Desinat Pelagius dicere, Quòd possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est qui hoc posse donavit: quòd verò bene agimus nostrum est. Desinat, inquam, ista dicere. Non solum enim Deus posse nostrum donavit atque adjuvat, sed etiam velle & operari operatur in nobis*, cap. 25. Sed clarissimè hoc docuerunt Episcopi Africani in sua epistola Synodica, ubi hæc verba habentur, *Deus in vivificandis hominibus nullum initium humanæ voluntatis expectat, sed ipsam voluntatem bonam faciendo vivificat.* Actum est igitur de merito congrui, quo præcedente, & quasi disponente, volunt peccatorem gratiā iustificante vivificari. Sed dicet aliquis, Nunquid igitur omnes conatus voluntatis humanæ explodemus? nunquid omnes præparationes & dispositiones ad gratiā iificantem prævias rejiciemus? Absit. Agnoscimus conatus nostræ voluntatis requiri, sed qui nulli sunt si non excitentur, vani si non adjuventur. Fatemur etiam Deum non solere gratiā iificantem & salutiferam infundere, nisi animis subactis, emollitis, & præparatis. Sed hæc præparationes ipse operatur Spiritu suo, non admonente solummodo liberum arbitrium, sed relevante, corroborante, & quocunque voluerit suavi quadam manuductione pertrahente. Si absit hæc gratia, ea est cæcitas & durities cordis humani, quæ æternum obicem opponet prædictis excitationibus gratiæ divinæ. Cur autem secreta hæc gratia, quæ à nullo duro corde respuitur, quâque solâ pravi cordis durities pervincitur, aliis detur, aliis non detur, noli tu quærere, si non vis errare: noli merito quacunque tribuere, si non vis Pelagianus audire.

Prosp. de Lib. Arb.

Aug. de Gra. Chr. lib. 1. cap. 24.

Vide Aug. Tom. 7. de Præd. Sanct. lib. 1. cap. 8, & 10.

Quæstio XXXV.

Ecclesia invisibilis non est Idea Platonica.

Hic quæstioni duplex sensus subesse potest. Unus, Ecclesiam invisibilem non esse figmentum Theologorum nostrorum, sed illam sanctam catholicam Ecclesiam, quam in Symbolo profiteamur nos credere, esse revera invisibilem. Alter, Ecclesiam orthodoxam, quæ in terris ritè Deum colit, posse ad illam paucitatem redigi, & à prævalente factione superstitiosorum aut hæreticorum ità ad tempus opprimi, ut nullo externo splendore incurrat in oculos vulgi. De utroque breviter dicendum. Quod de Ecclesia invisibili asserimus, verissimum esse constat,

1.

Primò, quia ejus pars præcipua, quæ triumphat in cœlis, non oculorum sed fidei beneficio conspicitur. Quis autem nescit, denominationes rerum rectè fieri, vel à parte majori, vel à nobiliori? Cùm igitur Ecclesia illa numerosa & nobilis, quæ jam triumphat in cœlis, sit planè nobis invisibilis; cùm ipse Christus, Caput catholicæ Ecclesiæ, sit etiam invisibilis; horum respectu cùm Ecclesiam dicimus invisibilem, non ideam Platoniam fingimus; sed optimam, maximam, sanctissimam, certissimam Ecclesiæ partem designamus. Quando Scripturæ commemorant Ecclesiam sine omni macula & ruga, ad hanc invisibilem pertinere illud elogium sentit Augustinus, non ad eam quæ nunc versatur in terris; uti videre licet in Retractionibus, & alibi passim. Fortassè hanc invisibilem beatorum Ecclesiam agrè agnoscunt Pontificii, quia illa pro Capite suo non omnino agnoscit Romanum Pontificem.

*Lib. 1. de nupt. &
concup. cap. 34.*

2.

Secundò, Ecclesiam eâ ratione defendimus esse invisibilem, quia hæc ipsa pars quæ peregrinatur in terris, nullo externo sensu percipi aut dijudicari potest. Videmus ipsos homines ex quibus coalescunt particulares Ecclesiæ; sed quis inter istos pertineat ad catholicam sanctam Ecclesiam, (quæ est mysticum Christi corpus) nulla est oculorum acies quæ potest discernere.

Nam

Nam siue intus versari videantur homines, siue foris sint, — quod palea est, palea est, & semper à vera Ecclesia unitate diuisam, ut verè Augustinus. Facile agnoscuntur visibilia Ecclesiarum membra; sed videre & scire quænam vera sint catholicæ Ecclesiæ membra, hoc opus hic labor est. Multi enim miscentur cætui Sanctorum in templo manufacto, qui submoventur à corpore mystico Christi. Multi ita dicuntur esse in domo, ut non pertineant ad compagem domus, August. lib. 7. de Baptism. contra Donat. cap. 51. Nihil igitur absurdi habet, si hoc sensu Ecclesia vera statuatur invisibilis.

Tertiò, Ecclesiam non fingi à nostris, sed verè dici invisibilem, indè probari potest, quia nihil visibile aut sensibile certò demonstrat aliquem pertinere ad Ecclesiam catholicam. Oculi testantur quinam illi sint, qui ad societatem alicujus Ecclesiæ particularis se adiungunt; quinam illi sint, qui Verbum audiunt, qui Sacramenta recipiunt: sed non testantur quis Christo Capiti uniatur, quis gratiâ saluiferâ imbuatur, quis Spiritu Christi vivificetur; ex quibus solis homines constituuntur vera membra Ecclesiæ catholicæ. Plusquam Lynceis igitur oculis sunt Papistæ, si Ecclesia sancta catholica sit illis visibilis & cognoscibilis sub propria sua & formali ratione, vel ex signis aut indiciis quibuscunque externis vera Ecclesiæ membra certò demonstrantibus. *Non est revera Christi corpus, quod cum illo non eris in æternum.* Dicant Papistæ, se oculorum visu discernere posse eos qui cum Christo sunt regnaturi, ab illis qui cum diabolo sunt cruciandi. *Non sunt vera membra Ecclesiæ, qui modo charitatis minimè conjuncti sunt inter se, & Capiti suo Christo.* Dicant Papistæ, se adeò perspicaces esse, ut in alieno corde charitatem gratiamque divinam intueri possint, quam in suo unusquisque eorum fatetur se certò videre non posse. Postremò, non constituunt sanctam catholicam Ecclesiam, quam credimus, aut impii aut hypocritæ; sed ex solis constat, qui regale sacerdotium, gens sancta, peculiaris populus, sponsa & corpus Christi, verè appellantur. Dicant Papistæ se videre quinam illi sint, qui hisce titulis meritò ornantur; quinam isti, qui iisdem falsò insulantur: & tum demum concedemus illis, veram Ecclesiam sub ratione veræ Ecclesiæ non esse invisibilem. Frustra igitur contra nos conantur probare, quod non negamus, Christianorum Ecclesias esse visibiles, quoad externam professionem: probent Catholicam, vel ullum membrum Catholicæ esse visibile, quoad formalem suam & constitutivam rationem.

Jam venio ad illum alterum sensum, quem diximus huic quæstioni subesse, nimirum veram & orthodoxam Ecclesiam ad illam paucitatem redigi aliquando, & quasi in angulos compingi posse, ut nullo externo splendore incurrat in oculos

August. de Bapt. contr. Donat. lib. 1. cap. 17.

Cypr. de dupl. marty.

3.

August. de doct. Christi. lib. 3. cap. 32

Idem.

Institue. 4. cap. 30.

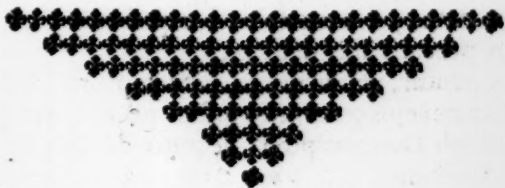
Canus, lib. 4. cap. 5.

*Epist. ad solit. vi-
tam agentes.*

*Vide etiam Aug.
epist. 48.*

vulgi, nec ab illis qui præsumunt & dominantur in Ecclesia pro vera & orthodoxa habeatur, sed pro hæretica aut schismatica condemnatur. Hoc modo invisibilis aliquando fuit, & tamen in terris mansit vera Ecclesia. Temporibus Eliæ id evenisse legimus, 1. Reg. 19. 14. Unde illa Eliæ querela ad Deum, *Dere-
liquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt — &
derelictus sum ego solus.* Si (uti Lactantius affirmat) ea sola sit catholica Ecclesia quæ verum cultum retinet, nulla tunc erat catholica Ecclesia visibilis in terris. Nam quod ad Eliam attinet, turbator Israelis habebatur, & septem illa millia quæ non curvaverunt genua Baal, adeò in abscondito latuerunt, ut nè ipsi Prophetæ innotescerent. Porro, illo tempore quo Christus in terris degebat, Scribæ, Pharisei, Sadducei, Sacerdotes, adeò corruerunt verbum cultumque divinum, ut illam Judaicam Ecclesiam pro sana & orthodoxa nemo sanus agnoscat. Quæ autem sana ac vera in Christo Christique Discipulis extitit, Præsulibus Judaicis non modò *invisibilis* fuit sub ratione Ecclesiæ, sed *invisibilis & detestabilis*. Joann. 9. 22. *Conspiraverant Judæi ut si quis Jesum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.* Huc adde, celebres quosdam Pontificios tradidisse, tempore passionis in sola virgine fidem permanisse: quod si verum habeatur, quis illo tempore Ecclesiam visibilem potuit quasi digito demonstrare? Descendamus ad statum Ecclesiæ post Christum in cœlos receptum: Cum in Concilio Ariminensi Homousiani pro hæreticis habiti, cum in exilium pulsi Pastores orthodoxi, cum totus orbis Arianum se esse miratus est; ubi facies visibilis Ecclesiæ extitit? De miseris hisce temporibus sic scribit Athanasius, *Quæ nunc Ecclesia liberè Christum adorat? Si alicubi pii & Christi studiosi sint (sunt autem ubique permulti) absconduntur, & in cavernas & speluncas terra sese abstrudunt, aut in solitudine oberrantes commorantur.* Et Hilarius, de Trinitate lib. 10. *Sana doctrina audientia non sustinetur, & omnis ipsa cum prædicatoribus suis exulat.* Si Protestantes Ecclesiam orthodoxam per aliquot secula sub tyrannide Antichristi invisibilem fuisse scripserunt, nil aliud voluerunt, quàm pios Pastores sedibus suis pulsos, piam plebem afflictam & dispersam, sanam fidem ab Ecclesiæ Præsulibus pro hæresi condemnatam; uno verbo (ut Athanasius & Hilarius conqueruntur) veritatem, ac professores veræ fidei, in cavernas & speluncas fuisse disiectos, florentibus interim & dominantibus in Ecclesia lupis sub ovinis pellibus. Hoc ipse Christus sub finem mundi prædixit evenitum; *Filius hominis cum venerit, num reperturus est fidem in terra?* Lucæ 18. 8. Hoc denique fore agnoscunt ipsi Papistæ: nam Antichristo sæviente, dicunt publicum fidelium cum Romana Ecclesia commercium cessaturum, & tamen pios corde & animo cum hac Ecclesia communicaturos. Concedunt igitur, Ecclesiam

Ecclesiam quæ in latibris se abscondit, posse tamen manere veram Ecclesiam. Non est ergo idea Platonica, aut figmentum inane, quod nostri Theologi affirmant, Prævalente Antichristo Romano, veræ & orthodoxæ fidei professores posse latere aliquandiu, & tamen Christum interim habere posse veram Ecclesiam etiam in terris.

Quæstio

Quæstio XXXVI.

Christi victima sola verè expiatoria:

Reponitur hæc quæstio contra satisfactiones humanas, quas Pontificii cum merito ac morte Christi in ipso opere redemptionis conjungunt. Dicunt enim Christum Mediatorem peccatores ab ira Dei & à pœna æterna liberâsse; sed addunt, oportere homines suis satisfactionibus à pœna temporali se ipsos redimere. Qui autem docent, Miseros homines, & peccato contaminatos, sive agendo sive patiando, expiare posse ulla pœnas peccatis suis debitas.

Primò, coguntur, velint nolint, Redemptoris officium violare, atque aliquam ejus partem ad ipsum peccatorem pertrahere. Satisfacere enim Deo pro pœna peccato debita, est propriissimum opus Redemptoris. *Unus Deus, unus Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, Qui seipsum dedit redemptionis pretium pro omnibus*, 1. Tim. 2. 5, 6. Si nostras satisfactiones offeramus Deo pro redemptione peccatorum nostrorum, proculdubio hoc Mediatoris & Redemptoris officium ex parte nobis vendicamus. Non puduit Bellarminum hujus blasphemix; quam etiam sacris Scripturis conatur affingere: *Homo sui ipsius redemptor & salvator appellatur; nec propterea ulla fit Christo injuria: siquidem tota virtus satisfactionis nostræ, à Christi sanguine pendet. Quasi Christus venisset in mundum, non ut ipse exple-ret omnes partes Redemptoris, sed ut illam virtutem hominibus impertiret, quâ ipsi redemptores efficerentur.* Hæc portentiloquia recitâsse est refutare.

Secundò, progreditur idem Bellarminus, & quasi parùm esset partiri hoc opus satisfaciendi inter Christum Mediatorem & hominem peccatorem, tandem Christi ipsius satisfactionem expressè negat. *Quidam (inquit) asserunt esse unam tantum satisfactionem, & illam Christi esse, & nos propriè non satisfacere: quæ sententia videtur erronea. Alii dicunt esse duas satisfactiones; qua-*

tum

*De Purg. lib. 1.
cap. 10.*

ibid.

rum una pendet ab altera: qua sententia non est improbabilis. Sed ipse Bellarminus dicit, unam tantum esse actuale satisfactionem, & eam esse nostram. Ea! tandem Christi satisfactionem extrulit foras. Verum, ne conqueratur Christus, se exclusum, hoc illius satisfactioni tribuit, quod nos inde gratiam habemus, unde Deo satisfaciamus. Inauditum genus satisfaciendi, Impetrare à parte læsa, ut reus pro seipso satisfaciatur. Perinde ac si quis dicat, se pro latrone satisfecisse, quia hanc gratiam illi impetavit, ut flagris ad necem penè cæsus, tandem liberetur.

Tertiò, repugnant sibi ipsis Papistæ, quando dicunt, Ad majorem honorem hominis hoc illi esse concessum, ut pro seipso etiam satisfaciatur. Quis enim loco beneficii haberet, spoliari illo privilegio, quod honoris causâ illi fuit concessum? At notissimum est, Papas putare se beneficium Christianis tribuere, quando per suas indulgentias tollunt ab iis hunc honorem satisfaciendi: atque Papistas hanc jacturam honoris sui cupidè appetere. Aut igitur Christus inutiles honores suis promeruit, aut Pontifex Romanus sub specie beneficii perfidè illos hisce honoribus dispoliat.

Bellarmin. Ibid.

Quartò, neque in hoc sibi constant, Quòd hæc satisfactiones introducant, ut divinæ justitiæ satisfiat; quæ, expiatâ per Christum culpâ, poenas tamen (ut illi volunt) exposcit; neque illas leves aut ludicras, sed gehennæ poenis æquales, remotâ solum æternitate. Sed cum divinam justitiam tam rigidam & inexorabilem statuerint, quæ Christi pretioso sanguine inflecti nolit ad poenam relaxandam; nescio impiè magis an ridiculè statuunt susceptâ peregrinatione ad celebrem aliquam beatæ virginis imaginem, aut visitatione templi Lateranensis, aut, si cætera omnia deficient, taxatâ pecuniæ summâ, redimi posse. Quis non facilè perspicit, illos hac doctrinâ suâ, non Divinæ justitiæ, sed Pontificalis avaritiæ satisfactionem quærere?

Bellar. de Pæn. lib. 4. cap. 1, & 5.

Quintò, qui hæc satisfactiones post remissam culpam flagitant, Deum faciunt magis parcum & restrictum in reconciliatos & amicos, quàm in hostes & inimicos; ac Christi sanguinem minoris efficaciz ad expianda peccata post Baptismum commissa, quàm ante: quod divinæ bonitati parum consentaneum est.

Non negant Christi satisfactionem in se sufficientem esse ad delendum totam culpam & poenam, quinetiam in Baptismo id fieri contendunt, absque ullo satisfactionis humanæ adjumento. Sic Aquinas, *Per Baptismum liberatur homo ab omni pænâ peccati; quia pænâ passionis Christi communicatur Baptizato, ac si ipse illam sustinisset: & ideo ejus peccata remanent ordinata per pænâ passionis Christi.* Jam si nos inferamus, eandem mortem Christi communicari cuivis fideli & poenitenti ad expianda etiam peccata post Baptismum commissa, ac proinde illorum etiam poenam remanere

Part. 3. quæst. 69. art. 1.

*De Purg. lib. 1.
cap. 10.
Et de Pen. 4. 14.*

manere ordinatam per passionem Christi, nec opus esse novâ aliâ satisfactione; quis non videt esse conclusionem firmissimam: Sed Bellarminus respondet, In Sacramento Baptismi Deum liberalissimè agere, & applicare Christi meritum ad tollendam omnem culpam & pœnam: at in absolutione peccatoris post Baptismum, contrahere manum, & applicare Christi meritum ad tollendam culpam, & pœnam æternam; tamen adhuc requirere opera satisfactoria quibus redimantur pœnæ temporales. Sed frustra hoc comminiscitur Bellarminus, cùm causam nullam satis idoneam afferat hujus discriminis, cùmque Pontifex Romanus hoc discrimen tollat dando plenarias indulgentias à culpa & pœna, etiam illis qui peccant post Baptismum. Infinitis aliis incommodis obruere possemus hunc errorem Pontificium; sed ex hisce satis liquet, ad unicum Christi victimam esse necessariò redeundum, cùm contraria sententia Papistas in tot absurda commenta impulerit.

Quæstio

Quæstio XXXVII.

Fides justificans est fiducia in Christum Mediatorem.

Fides communiter considerata multos multumque diversos actus parit & producit, habet etiam objecta particularia ferè innumera: quot enim pronuntiata in Scripturis continentur, tot particularia objecta fidei nostræ proponuntur. Sed in hac disputatione, non fidei qualiscunque, sed justificantis, actum & objectum quærimus: nec quemvis actum, aut quodvis objectum; sed specialem illum actum quem exercet, & speciale illud objectum quod respicit, eo ipso momento quo quis à statu damnationis liberatur, & in statu justificationis collocatur, Deo ipso Judice. Nostra igitur sententia est, actum justificandi, ut consideratur in Deo, eo ipso temporis articulo cadere in hominem peccatorem, quo is promissionem salutis in Christo omni credenti factam apprehendit, & in hunc Mediatorem toto corde pro eadem obtinenda fiducialiter recumbit.

Ad actum igitur hunc specialem quod attinet, non est nuda notitia verbi divini; hanc enim dæmones habent, qui minimè capaces sunt justificationis: non est generalis assensus quo agnoscimus & admittimus pro veritate divinitus revelata quicquid traditum est in Scripturis; hanc enim habent mali Christiani, qui nondum justificantur: non est denique vel gratuitarum promissionum conditionalis & universalis apprehensio; hanc enim concipiunt impœnitentes, nec tamen inde justificationem consequuntur. Id unum igitur reliquum est, ut sit specialis quædam fiducia, excitata in corde ministerio Verbi & operatione Spiritûs, quæ in causam justificantem particulariter sibi oblatam & applicatam recumbit, & ex illa gratiam justificationis haurit. Non ergò negamus prævios illos & communes fidei actus, quibus homines parantur ad justificationem recipiendam: sed dicimus, hanc fiduciam esse illum ultimum actum cujus præsentiam ipsa justificatio concomitatur, uti in Physicis forma concomi-

tatur illam quam Philosophi vocant *dispositionem ultimam*. Hæc de speciali actu fidei justificantis.

Jam quod spectat ad proprium illud & speciale objectum in quod fides respicit eo ipso articulo quo accipit justificationem à Deo, certum est in historica narratione creationis aut gubernationis non posse animam ream invenire hanc peccatorum remissionem. Unde Aquinas, *In ipsa justificatione peccatoris non est necesse ut cogitentur ceteri articuli, sed solum ut cogitetur Deus peccata remittens*, quæst. disp. de Just. art. 4. Dein in mandatis & comminationibus legis multò minùs invenitur hoc speciale objectum: nam talis consideratio ex se nil aliud gignit quàm terrores; accedente autem gratiâ excitat ad circumspiciendum illud quod nos ab hac damnatione liberet; ità tamen ut in hac doctrina legis fides objectum suum (ut ità dicam) *consolatorium & justificatorium* nunquam possit reperire. Restant igitur dulces promissiones Evangelicæ de favore & gratuita peccati remissione per & propter Mediatorem, in quas dum fides respicit, peccator fiduciam concipit, in hunc oblatum sibi Mediatorem recumbit, divinæ misericordiæ se justificandum subjicit, atque indè justificationis beneficium protinus consequitur.

Fidem, quam vocamus *justificantem*, talem esse actum qualem descripsimus, atque in ipso momento justificationis oculum & cor credentis in Mediatorem eo modo tendere quo affirmavimus, patere potest,

Primò, Quia Scriptura clarè indicat, proprium & formalem actum fidei quæ justificat, esse promissionis in Christo oblatae acceptationem sive particularem applicationem, sive fiduciam obtinendæ remissionis & salutis per Jesum Christum Mediatorem; nam hæc omnia eodem recidunt. Quid aliud volunt hæc testimonia? Act. 13. 38, 39. *Notum sit vobis, viri fratres, quia per hunc Jesum Christum vobis remissio peccatorum annuntiatur: Et in hoc omnis qui credit justificatur*. Videtis hîc speciale objectum quod fides intuetur in actu justificationis, promissionem scilicet remissionis: videtis etiam in quem recumbit pro remissione hac & salute obtinenda, nempe in Christum, in quo Deus mundum sibi reconciliat. Huic & illum locum adjungo, ad Rom. 3. 22, 23, 24. *Justitia Dei, per fidem Jesu Christi, in omnes & super omnes qui credunt in eum, &c.* Et vers. 25. *Quem proposuit propitiatorem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem precedentium delictorum*. Quid aliud justitia Dei hoc in loco designat, quàm gratuitam peccatoris justificationem, quâ justus censetur per *divinam misericordiam*, qui manet peccator quoad *propriam personam*? At quo pacto fiunt homines hujus justitiæ participes? Credendo in eum quem proposuit Deus propitiatorem, hoc est, innitendo, recumbendo in Christum, in quo promissiones Evangelicæ suum habent fundamen-

tum

tum & efficaciam. Addo, ad extremum, illud Pauli ad Rom. 4. 16. *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio: ubi videtis, justificationem nostram pendere à fide gratuitas promissiones apprehendente & sibi applicante; quod perinde est, ac pendere à fide in Christum Mediatorem recumbente.*

Secundò, huic fiduciæ in Christum Mediatorem tribuimus instrumentalem vim justificandi, potiùs quàm ulli actui hominis peccatoris, Quia constat eo modo justificari homines, quo gloria divina maximè illustretur, & honor salutis nostræ ad solum Deum referatur. At qui aliis virtutibus aut operibus statuunt hominem justificari, in justificationis negotio gloriam salutis humanæ non integram Deo relinquunt, sed merito suo aliqua ex parte adscribunt. Nos verò, uti totam gloriam eleemosynæ promissæ & datæ non mendico accipienti, sed liberaliter eam donanti adscribere solemus: sic totam gloriam justificationis & salutis humanæ, non fidei in Christum tendenti, & eam ad se attrahenti, sed Deo ipsi assignamus credentem gratuito justificanti.

Tertiò, ad hanc fiduciam in Christum referendam putamus justificationem nostram, Quia certum est, Deum hunc actum præ cæteris omnibus maximi facere, in quantum per eundem Christus Mediator maximi à nobis fit, & quasi in folio suo collocatur & adoratur. Hoc innuebat ipse Servator, quando quærentibus Judæis, *Quid faciemus ut operemur opera Dei?* respondit Christus, *Hoc est illud opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Quasi dixisset, Vos scire desideratis, qualium operum præstatione Deo gratissimi esse possitis: At ego vobis dico, unicum esse opus, quod vos Deo gratos & acceptos reddet; nimirum si me agnoscatis Dei Filium & Messiam, atque in me fideli corde recumbatis. Et versu quadragesimo, in eandem penè sententiam, *Hæc est voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Ubi, ad justificationis & salutis adeptionem duos actus à nobis requiri, manifestum est: unus est *πιστεύειν τὸν υἱόν*, Christum prædicatum videre, & agnoscere pro Dei Filio mundique Redemptore; quo actu vitæ æternæ fontem discernimus, & ad eum rectà tendimus: alius, *πιστεύειν εἰς αὐτόν*, credere in eum; quo actu vitam à vitæ fonte haurimus, & in ipsum quasi totos nos immergimus. Hoc actu Deum Patrem, Christumque ab eo missum maximè honoramus: hunc igitur actum hoc eximio honore dignatus est, ut illum semper comitetur justificatio, & in gratiam Dei acceptatio. Jam paucis videamus quid ab adversariis in contrariam partem afferri soleat.

Primò, argutantur, Fidem ad intellectum pertinere, fiduciam ad voluntatem; ac proinde malè nos statuere fidem justificantem esse fiduciam in Christum Mediatorem.

Respondemus, Speculativum sive nudum actum fidei apprehendentis

hendentis veritatem Evangelii, illique tanquam historiæ indubitatae assentientis, non adhuc pertingere ad justificationem: sed fidem illam, quam Scriptura justificantem agnoscit, habere in se complicatum actum voluntatis & intellectus. Nam, Apprehendere Christum esse mundi Redemptorem, atque huic propositioni assentiri, *Quisquis in eum crediderit, salvus erit*, revera pertinet ad intellectum: sed hæc fides, quasi eminus conspiciens & agnoscens Redemptorem, non justificat, priusquam peccator Christum ad se domum quasi deduxerit, & se huic Mediatori conjunxerit; quod non fit, nisi illo fiduciali actu quem etiam ad voluntatem pertinere asserimus. Unde Durandus, *Nullus potest justificari nisi per unionem ad Christum: prima autem unio ad Christum fit per fidem*. Non per merè speculativam in intellectu sitam, quæ tantummodo intuetur causam justificantem; sed per fiduciam tendentem in eam, & eidem innitentem, quæ spectat etiam ad voluntatem. Huc etiam facere videtur distinctio illa Augustini, *Credere Deo, Credere Deum, Credere in Deum*. Duos actus priores salutis humanæ necessarios affirmat; quos tamen non modò malos Christianos, sed & dæmones elicere posse confitetur. At postremum (*Credere scilicet in Deum*,) quo solo acquiritur justificatio, ad voluntatem pertinere innuit, dum adhæSIONem quandam esse ostendit. Quid autem aliud esse potest hæc adhæSio, quàm quod nos alio vocabulo, sed sensu eodem, fiduciam in Deum appellamus? Augustino adstipulatur Albertus: *Credere in Deum, est credendo in Deum ire, ac membris ejus incorporari*: quod fieri nudo actu intellectus nè ipsi quidem Papistæ dicere audebunt.

Secundò obijciunt, unam virtutem non posse esse in duabus potentiis genere distinctis: Fidem autem, quam vocamus justificantem, esse unam ex virtutibus Theologicis, & sitam in intellectu, non in voluntate: At fiduciam illam, quam nos urgeamus, ad voluntatem spectare confitemur.

Respondeo, Quod philosophantur voluntatem & intellectum esse duas potentias reipsa distinctas, dogma Philosophicum est ab omnibus haud receptum, & Theologicis dogmatibus firmandis aut infirmandis fundamentum minimè idoneum. Fateatur Estius, utrùm reipsa distinctæ sint potentiæ intellectus & voluntas, à multis haud temere dubitari. Porro, non damus adversariis, illam fidem, quam nos justificantem appellamus, esse prorsus eandem, quam illi inter virtutes Theologicas reponunt. Nam illorum fides Theologica nil aliud est, quàm assensus supernaturalis divinis revelationibus adhibitus propter auctoritatem revelantis. Hanc etiam in malis Christianis inveniri posse haud diffitentur: unde subit mirari, quâ vertigine correpti, justificantem fidem cum hac confundant, quam in-

formem

*Lib. 4. dist. 2.
quæst. 8.*

*Sermone de Temp.
181.*

*Compend. lib. 5.
cap. 21.*

*In Sent. lib. 2.
dist. 24.*

formem manere posse agnoscunt, & interim justificare non posse agnoscere tenentur. Verum est quod dicunt, Fidem justificantem assentiri revelatis à Deo: sed falsum est; ab hoc generali assensu esse justificantem. Præcedat oportet hic assensus in doctrinam de Christo Mediatore à Deo revelatam; atque hic actus à solo intellectu supernaturaliter illuminato producitur: sed coniungatur oportet fiducia (cæteris omnibus abdicatis) in hunc ipsum Mediatorem recumbens, quæ totum cor sive totam animam ad Christum trahit, Christoque agglutinat: atque in hoc confidendi actu voluntas etiam suas partes exequitur. Neque nobis absurdum, sed valde consentaneum videtur, actum illum, quo tota anima purificatur & justificatur; ad totam animam pertinere: ita ut in nudo intellectu habeat initium, in voluntate complementum.

Tertiò contendunt, Fiduciam nihil aliud esse quàm spem roboratam: spes autem est virtus à fide distincta, juxta communem sententiam Theologorum, tres Theologicas virtutes ponentium, Fidem scilicet, Spem, & Charitatem.

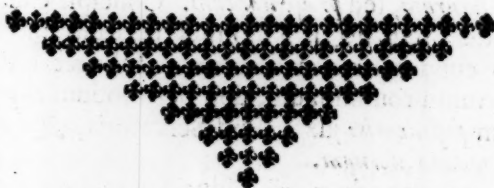
Negamus hanc fiduciam, quæ tota recumbit in Mediatorem, quæque Deum nobis peccata remittentem propter eundem Mediatorem apprehendit, esse actum spei: quin etiam affirmamus, esse propriissimum actum fidei quam *justificantem* appellamus. Nam spes illa, quam *roboratam* dicunt, est firma expectatio futuræ beatitudinis: at hæc fiducia non tendit in objectum suum ut bonum *futurum*, sed *præsentaneum*. Concipit enim & apprehendit Mediatorem uti jam homini peccanti præsentem, & Deo Patri eundem reconcilians. Inhæret igitur veritati Evangelicarum promissionum, non per modum *expectantis*, sed per modum *possidentis*: juxta illud Servatoris, *Qui credit in Filium habet vitam æternam*.

Joann. 3. 36.
& 6. 47.

Ultimò arguunt adversarii, Fiduciam, quâ quis confidit sibi remissa esse peccata, seque Deo acceptum esse, & cœlestis regni hæredem, esse aliquid justificatione posterius; ac proinde non esse fidem justificantem. Talis etenim fiducia non conceditur nisi hominibus in vitæ novitate ambulantibus, ac bonam conscientiam servantibus. Non igitur justificamur tali fiduciâ; sed post justificationem ac sanctificationem nostram talis fiducia per Spiritum sanctum in cordibus electorum excitatur.

Fiduciæ vocabulum duo designat. Ipsum actum innitendi & adhærendi Jesu Christo, quo quasi ambabus ulnis Christum amplectimur, & per eum actum veniam, gratiam, gloriam conamur obtinere à Deo Patre: atque hunc putamus esse illum actum ad quem semper sequitur justificatio, id est, absolutio à peccatis, & acceptatio in gratiam favoremque divinum, sive peccator illo ipso primo momento *πνεύματος* concipiat obtentæ remissionis, sive non. Solet etiam aliquando fiducia denotare consequens

sequens effectum fidei justificantis, nempe plenam persuasione-
nem, & quasi vividum sensum remissionis impetratæ, & obten-
ti favoris divini. Fitemur hanc fiduciam non esse fidem justifi-
cantem, sed fidei justificantis filiam, quam anima justificata non
nisi post multa fidei & sanctitatis exercitia solet eniti. Conclu-
dimus ergo, Fiduciam illam in Mediatorem à Deo constitutum,
nobisque in Evangelio propositum, esse illum actum, cui Deus
remissionem peccatorum, sive justificationem peccatoris, digna-
tur indulgere.

Quæstio

Quæstio XXXVIII.

Fides justificans non potest à charitate disjungi.

Hanc controversiam hisce ipsis verbis proponit Bellarminus, *An fides justificans possit à charitate disjungi?* Sed (quod observatione dignum est) quando ad ipsum conflictum accedit, cogitur terminos institutæ quæstionis mutare, atque hunc in modum sententiam suam proferre; *Fides verà & Christiana, quæ per modum dispositionis justificat, potest à dilectione aliisque virtutibus separari.* Non ausus est Jesuita dicere, Fidem justificantem, sed Fidem quæ per modum dispositionis justificat, posse à charitate disjungi. At nobis ea dicitur & habetur fides justificans, quam certò & infallibiliter consequitur aut concomitatur justificatione: non dispositio quævis remota & imperfecta, quæ ad obtinendam justificationem prærequiritur, sed ità eam præcurrit, ut in pluribus justificatio nunquam sequatur. Dominicus Soto eundem in modum tergiversatur: *Fides, inquit, verà & orthodoxa, quæq; necessaria est ad justificationem, potest esse sine charitate.* At longè aliud est, esse necessarium ad justificationem, & esse de facto fidem justificantem. Potuerunt adversarii de ratione justificante sub isto sensu controversiam agitare. Nam rationis discursus, & cogitatio prævia, necessaria est tum ad ipsum actum fidei, tum ad effectum justificationis; quandoquidem Credere nil aliud est quàm cum assensu cogitare. Si in turbam dispositionum remotarum fidem justificantem conjiciunt, cur non cæteris dispositionibus idem epitheton adjungunt? Sed ut ad rem accedamus: nos fidem illam, quæ non titulo tenus, sed de facto justificans appellatur, à charitate disjunctam negamus, hisce freti rationibus.

Primò, Quia sacra Scriptura fidem justificantem cum nova natiuitate conjungit. *Omnis enim qui credit quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est, 1. Joann. 5. 1. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, Joann. 1. 12.*

Y

At

*De Justif. lib. 1.
Ord. disp.*

Cap. 15.

*De Nat. & Grat.
lib. 2. cap. 8.*

Serm. de Temp.
181.

De Justif. lib. 1.
cap. 15.

De Justif. lib. 1.
cap. 9.

Act. 15. 9.

De Trin. 15. 18.

Soto de Nat. &
Grat. 2. 12.

Ephes. 3. 17.

Joann. 6. 56.

Bellarmin. de Justif.
1. 1.

At qui expertes sunt charitatis, spurii sunt, & Satanæ filii: fidem ergò justificantem non habent, qui charitatem non habent. Audite Augustinum: *Credere in Deum soli noverunt, qui diligunt eum; qui non solum nomine Christiani sunt, sed vitâ.* Jam ex adverso audite Bellarminum: *Fides vera & Christiana, quæ per modum dispositionis justificat impium, potest à dilectione separari.* Si per modum dispositionis remotæ intelligat, malè vocat justificantem, quæ nondum justificat, quæ fortasse nunquam justificabit: Si per modum dispositionis attingentis, clarum est eos nondum didicisse ad hunc modum credere in Deum, qui simul non didicerunt amare Deum.

Secundò, Quia fides justificans (testante etiam Scripturâ) non est iners & otiosa qualitas, sed viva & actiosa, à Spiritu sanctificante excitata & agitata. At fides illa informis, quam Papistæ *orthodoxam, Christianam, & justificantem* appellant, in plurimis otiosa & stertens invenitur. Bellarminus, qui acriter contendit fidem justificantem nil aliud esse quàm assensum ad ea quæ in verbo continentur, fatetur simul, imò contendit, hanc suam fidem justificantem stare cum hoc, Quòd tali fide præditi maneant mali. At verè nominata fides justificans cor purificat, vitam sanctam parit, opera bona producit; uno verbo, charitatem individuum comitem habet. Unde Augustinus, *Fides sine charitate potest quidem esse, sed non potest prodesse.* At quæ justificans ritè vocatur, non potest esse in ullo homine, & non illi prodesse ad salutem. Unde Dominicus Soto fidem illam informem & inertem, quæ absque charitate manet, non esse dignam appellatione virtutis pronunciat. At fides justificans virtus coelitus infusa & egregia est, atque eo nomine digna. Nam *nullum instans assignari potest, in quo actus hujus fidei qui proxima est gratia justificantis preparatio, inveniatur absque gratia*: non ergò absque charitate.

Tertiò, Quisquis habet fidem justificantem, manet in Deo, & Deus in illo: nam Christus habitat in cordibus nostris per hanc fidem: Per hanc fidem manducamus Christi carnem, & bibimus ejus sanguinem; unde in illo manemus, & ille in nobis. Nam *fide, non dente, Christum manducamus*, ut verè Cyprianus. Si Deus maneat in illis qui credunt in Christum, expertes charitatis esse nullo modo possunt. Nam sicuti quod igne repletur, calore nunquam destituitur; ità qui Deo plenus est, charitate vacuus esse non potest.

Quartò, Ipsi Papistæ *justificationis* vocabulum trifariam accipi docent: pro acquisitione justitiæ; pro incremento justitiæ acquisite; pro declaratione justitiæ, vel absolutione à peccatis. Dent igitur nobis illam fidem justificantem, quâ acquiritur inhærens justitiæ, vel acquisita augetur, vel deniq; quâ remissio peccatorum procuratur; & ostendant eam fuisse nihilominus à charitate disjunctam.

junctam. Non poterunt, imò nè conantur quidem: sed putant se rem confectam habere, si probaverint fidem illam, quæ doctrinam in Scripturis revelatam pro vera & divinitus inspirata agnoscit, in multis expertem charitatis existere. At talem fidem non modò homines improbi & damnandi habere possint, sed dæmones etiam habent, & indè contremiscunt. Fides autem justificans non apprehendit solummodo quæ de Christo narrantur, per modum veræ & divinitus revelatæ historiæ, sed ipsum Christum apprehendit, & peccatori applicat, per modum remedii divinitus instituti. Probenz ergò, generalem illum assensum Scripturis adhibitum haurire vitam & salutem à Christo fonte vitæ & salutis, ac tum demum agnoscemus fidem justificantem à charitate disjunctam reperiri.

Postremò, nè nimis multus sim in re non admodum obscura, Pontificios ad Doctorem suum Angelicum remitto. Is ad justificationem impii quatuor requiri docet: Gratiae infusionem, motum liberi arbitrii in Deum per fidem, motum liberi arbitrii in peccatum, & remissionem culpæ. Jam qui primo in loco ponit infusam gratiam, eamque fidei præsupponit, is charitatem cum eadem copulatam supponit. Charitas enim à gratia infusa vix distinguitur, certè nunquam separatur. Idem, in Quæstionibus disputatis, *Liberum arbitrium in justificatione movetur in Deum motu fidei, charitatis, & spei; oportet enim justificatum in Deum converti amando ipsum cum spe veniæ.* Quo igitur colore appellant illum generalem assensum *fidem justificantem*, qui in quamplurimis non movet animum in Deum hisce motibus ad justificationem requisitis? Quo colore defendunt fidem justificantem à charitate quandoque disjungi, cum *Credere in Deum* non sit præcisè actus fidei solitariæ, sed fidei & charitatis simul (si non naturâ, tamen tempore) operantium? Unde Augustinus, ubicunque de fide justificante loquitur, non aliam fidem hoc nomine dignatur, quàm quæ conjunctam habet charitatem. Sed audiamus quibus rationibus permoveantur Papistæ, ut fidem illam, quam *justificantem* appellant, charitate tamen vacuum esse posse contendunt.

Primò, Afferunt illud Joannis 12. 42. *Multi ex Principibus crediderunt in eum, sed non confitebantur.* — *Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quàm gloriam Dei.* Hic Evangelista testatur, in illis Principibus fuisse fidem absque charitate.

Sed Evangelista non testatur hanc fuisse fidem justificantem, imò planissimè ostendit non fuisse: nam fide justificante imbuti gloriam Dei magis diligunt quàm gloriam hominum. At dicuntur credidisse, Sed miraculis convicti, quod & diaboli fecerunt; qui insuper, quod hi non fecerunt, confitebantur Jesum Filium Dei altissimi, nec tamen fide justificante præditi fuerunt. Demus hisce Principibus, quòd assensum minimè simulatum,

1. 2. Quæst. 113.
art. 6.

De Justif. art. 4.

Argum. 1.

Beñarm. de Justif.
1. 15.

Solutio.

Marth. 8. 29.

minimè extortum evidentiâ factorum præbuerint huic propo-
sitioni, *Jesus Filius Maria est Messias in mundum missus à Deo.*
Est quidem hic actus, ratione objecti, actus verus veræ fidei;
sed non actus proprius justificantis fidei; quia non tendit in
agnitum Mediatorem eo modo quo obtinetur justificatio. Si
Principes illi fidem justificantem nacti sunt, tum omnes Chri-
stiani adepti sunt fidem justificantem; quod nemo sanus dixerit.

Argum. 2.

Illud omnibus in ore est, 1. Cor. 13. 2. *Si habuero omnem fi-
dem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero;
nihil sum.* Potest igitur omnis fides separata inveniri à cha-
ritate.

Solutio.

Potest omnis fides de qua loquitur Apostolus illo in loco,
id est, omnis fides signorum quocunque gradu obtenta, vaca-
re charitate: Sed hanc non esse eandem cum justificante fide,
sed potius donum gratis datum in usum aliorum, inde appa-
ret, Quod, non obstante hac fide, manere possint homines *ope-
rarii iniquitatis*; manere possint tales, quales Christus *nunquam
novit.* At hoc de iis, qui fidem justificantem adepti sunt, verè
dici nequit: sicut nec illud quod *nihil sunt.* Nam qui fidem
justificantem habent, in Christo (qui est thesaurus omnium bo-
norum spiritualium) omnia possidere judicantur.

Matth. 7. 22, 23.

1. Cor. 13. 2.

Argum. 3.

Tertiò, Argumentantur ab illis locis in quibus docet Servator,
in Ecclesia sua esse bonos & malos: ut Matth. 3. 12. ubi ponitur
similitudo palearum & tritici; & Matth. 13. 48. ubi ponitur
similitudo piscium bonorum & malorum in eodem reti, &c.
Quoniam igitur qui sunt in Ecclesia fideles sunt; si iidem mali
esse possint, sequitur fidem, unde dicuntur fideles, cum pecca-
to, unde dicuntur mali, posse esse conjunctam, ac per consequens
à charitate disjunctam.

Solutio.

Aliud est, in Ecclesia esse per externam fidei professionem, &
indè fidelem denominari: aliud, esse verum membrum Christi,
& indè justificatum denominari. Fides illa quæ communis est
bonis & malis, constituit differentiam inter Christianos & non
Christianos, sed minimè inter justificados & non justificados:
ineptè igitur dicitur justificans, quæ, dum talis manet, nec actum
nec virtutem justificandi habet.

Argum. 4.

Quartò, Argutatur Bellarminus hunc in modum, Si fides & cha-
ritas inter se disjungi non possunt, vel id ex eo fieret, quod una
esset de ratione alterius, vel certè quod una nasceretur ab altera.
Neutrum autem dici potest. Non primum; nam fides & cha-
ritas non sunt una virtus, sed duæ, habentes diversa subjecta,
actus, & objecta. Non secundum; quoniam tametsi charitas
oriatur ex fide, non oritur tamen ut propria passio, sed ut virtus
ad quam fides inclinatur. Inclinatio autem non cogit liberum ar-
bitrium, sed relinquit hominem liberum, ut diligat si velit, &
non diligat si non velit.

Non

Non dicimus fidem nullam à charitate disjungi posse, sed fidem justificantem non posse. Largimur etià Bellarmino, si dem hanc esse virtutem *distinctam* à charitate, *disjunctam* tamen aut *divulsam* esse non admittimus. Neque tamen harum virtutum necessariam concatenationem indè potissimum arcessimus, quòd charitas ex fide tanquam propria passio oriatur; sed ex aliis causis id demonstramus. Nam utcunque fidei vocabulum potest imperfectam & (ut Schola loquitur) informem qualitatem denotare; quando tamen justificantis vocabulum accedit, notat perfectiorem qualitatem, & Theologicæ virtutis nomine merito decorandam, ex afflatu Spiritûs sancti in anima conceptam. At Theologicas virtutes esse inter se connexas, in confesso est apud ipsos Scholasticos. Unde Aquinas, *Fides & spes possunt esse sine charitate: sed sine charitate, propriè loquendo, virtutes non sunt.* Necessitatem igitur connexionis inter fidem justificantem & charitatem indè monstramus, quòd fides justificans est opus Spiritûs sancti suâ gratiâ hominem imbuentis, & hanc eximiam & salutiferam virtutem in animo ejus generantis. Ea autem est largitas Dei, ut non det fidem recumbentem in Christum Mediatorem, quin unâ det spem erigentem, & charitatem inflamman- tem animos nostros amore Dei Salvatoris nostri. Unde Gregorius in Ezech. Hom. 22. *Tantum in hac vita amamus, quantum credimus; & quantum amamus, tantum de spe præsumimus.* Huc adde, rationem fidei (præsertim justificantis) non solum consistere in certitudine intellectûs, quam dæmones habere possint clario- rem quàm nos; sed in eo, quòd per obedientiam & obsequium voluntatis suscipitur. At Deus obedientem & sibi obsequen- tem humanam voluntatem non reddit, nisi inspirato aliquo sui amore. Uno verbo concludimus, Charitatem ex fide oriri per modum solummodo inclinantis, sed ex Deo fidem justificantem dante, per modum inspirantis, & hinc charitatis virtutem unâ ingenerantis: atque hinc est quòd nunquam divulsæ reperiantur.

Postremò adfert Bellarminus testimonia Patrum, sed causæ suæ prorsus inutilia: perpendamus tamen.

Fides sine charitate potest quidem esse, sed non prodesse, Aug. de Trin. 15. 18.

Non de fide justificante loquitur, sed de fide mortua; quam alibi, non Christianorum, sed *dæmoniorum fidem* appellat.

Jam credit aliquis in Christo, sed odit Christum; habet confessionem fidei in timore pænæ, non in amore coronæ: adde huic fidei dilectionem, ut fiat fides qualem dicit Apostolus Paulus, FIDES QUÆ PER DILECTIONEM OPERATUR, Aug. Tract. 10. in epist. Joan.

Notitia doctrinæ Christianæ cum assensu quòd vera sit, potest dici fides; sed dici fidem justificantem, quæ stat cum odio Christi, à communi sensu abhorret. Talem igitur fidem esse posse absque charitate sine ullo causæ nostræ detrimento agnoscimus.

Solutio.

1. 2. Quæst. 65.
art. 4.

Argum. 5.

Testimon. 1.

Resp.

Testimon. 2.

Resp.

*Testimon. 3.
August. de Spir. &
lit. cap. 32.*

Resp.

Unde est dilectio, per quam fides operatur, nisi unde illam fides ipsa impetravit? Si fides impetrat charitatem, certe prior est charitate, & antequam illam impetret, sine illa manet.

Fatemur fidem illam, quæ est nuda notitia credendorum cum assensu, in multis Christianis inveniri expertem charitatis. Sed fidei justificantis alia est ratio; in cuius actu, tota anima se convertit ad causam justificantem: quod non fit nec fieri potest ab anima quæ prorsus vacua est charitate. Quod autem dicit Augustinus, fidem hanc initialem impetrare charitatem, id ita intelligendum est, quod ostendar ac doceat nos à quo debemus petere & obtinere charitatem. Sed quod attinet ad fidem cui Scriptura justificandi vim adscribit, illam vel ad momentum temporis esse à charitate distinctam, nec sensit, nec scripsit Augustinus. Si naturæ ordinem spectemus, fides præcedit spem, spes charitatem: sed si temporis rationem habeamus, fides justificans habet utraq; comites indivulsas.

Quæstio

Quæstio XXXIX.

Laici non sunt arcendi à lectione Scripturarum.

NUllius momenti sunt illæ ratiunculæ quibus permoti Pontificii privatam Scripturarum lectionem Laicis adimunt. Nam quod causari solent, *hinc homines imperitos occasionem sumere errandi, peccandi, blasphemandi*, tam Clericis quàm Laicis commune est. Imò si præteriti temporis historias evolvamus, inveniemus viros doctos & Ecclesiasticos, ex Scripturis malè intellectis ac detortis, in hæreses & blasphemias sæpius incidisse, quàm quosvis è plebe homunciones; quos plerunque à viris doctis in hæresin abductos nemo nescit. Quod itaque per accidens, & ex abusu Scripturarum, tam Clericis quàm Laicis potest contingere, non est causa idonea cur usus Scripturarum populo Christiano denegetur. Perinde faciunt Papistæ, ac si quis omnes à cibo aut vino deterreat, quia homines luxuriosi hisce ad crapulam & ebrietatem abutentes multos indè morbos contrahere solent. Non igitur à lectione Scripturarum abigendi sunt Laici, sed monendi ut sobrio & pio animo legant, ut Spiritus illuminantis gratiam petant, ut publicæ prædicationi diligenter attendant, ut Ministros suos (cùm opus est) consulant; uno verbo, ut caveant ab erroribus, non ut fugiant Scripturas. Præclare Augustinus, *Doctrina Scripturarum ità modificata est, ut nemo indè non haurire possit quod sibi satis est, modo ad hauriendum devotè ac piè accedat.*

Sed qui ferociùs populo Christiano insultant, sacrosanctam Scripturarum dignitatem obtundunt: quasi tanti pretii margaritam populo tractandam permittere, esset porcis margaritas conculcandas projicere. At illud Petri, *Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta*, non Clericis solis convenit, sed omnibus bonis Christianis; qui per Spiritum, fidem, & Sacramenta sanctificantur, & Deo consecrantur. Sancti autem non sunt à rebus sanctis aut actionibus prohibendi; nisi ejusmodi sint quæ à nemine

*De util. credendi,
ad Honor. cap. 6.*

*Vide Hofium, de
Expos. Dei verb.
pag. 640.*

nemine absque speciali consecratione tractari debeant: quod de libris sacrarum Scripturarum dici non potest. Quanquam haud credibile est, Papistas, præ nimia reverentia Scripturarum, populum Christianum ab iis arcere, qui Scripturas tereo naso comparant, qui illas ambiguas & obscuras esse clamitant, qui eas interpretamentis Pontificis Romani subjiciunt, qui denique negant aut fuisse divino jussu conscriptas, aut esse non scriptis traditionibus præponendas. Sed, ut quod res est dicamus, viderunt Pontificii, innumeros illos errores, quibus Ecclesiam conspurcârunt, non posse ferre lucem verbi divini: illud igitur è medio amovendum statuerunt, non tam metuentes nè populus per Scripturas in errores induceretur, quàm nè se in errores à Prælatis suis jam pridem inductos persentisceret.

Hom. 1. in Matth.

Porrò, & illud obtendi potest, Lectionem Scripturarum illis tantum necessariam, quibus munus docendi incumbit; tutius esse ut populus (quod infantes solent) cibum à nutricibus præmansum accipiant. Verum enimvero, ipsa necessitas discendi, ut commodius & expeditius fiat, requirit privatam lectionem Scripturarum. Nam (ut rectè observavit Chrysostomus) *privata lectio viam parat intellectuioni eorum quæ publicè docentur*. Neque tamen Laici omnino eximuntur ab officio docendi, nam Patresfamiliâs tenentur uxores ac liberos suos instituere. Unde idem Chrysostomus, postquam seculares omnes ad biblia comparanda excitâssset, sic alloquitur Patresfamiliâs, *Vos oportebat duntaxat à nobis institui, uxores verò à vobis, à vobis etiam liberos*.

Hom. 9. in Epist. ad Coloss.

Prologo in Cantic. Cantic.

Proœmio in Ezech.

Illud denique affertur à nonnullis, quasi ad rem faceret, Quòd Hebræi non permittebant juvenibus lectionem quorundam factorum librorum; ut scribit Nazianzenus in oratione de modestia in disputationibus observanda. Scribit etiam Origenes, *Apud Hebræos, nisi quis ad ætatem maturam pervenisset, Canticum Canticorum nè in manibus quidem tenere permittebatur*. Ex Hieronymo addi potest illa Hebræorum traditio, *Ut nemo qui tricesimum annum non implevisset, vel principia Geneseos, vel Canticum Canticorum, vel Ezechielis exordium & finem legere permitteretur*. Sed hæc omnia eos refellunt qui Scripturas adimunt populo Dei; tantum abest ut hoc eorum institutum stabiliant. Nam, Primò, observandum est, lectionem illarum Scripturarum non *ablatam* hominibus, sed *dilatam* fuisse. Dein, hæc traditio ætatem hominum spectans, tam Ecclesiasticos quàm Laicos arcebat. Postremò, quæ certa loca Scripturarum seposuit ad tempus, ac legi vetuit ab adolescentibus, Scripturas reliquas ab eisdem legi voluit; etiam & illas, post adeptam ætatis quandam maturitatem. Depulsis adversariorum cavillis, jam nostra argumenta in medium proferamus.

Argum. 1.

Primum petatur à mandato & voluntate Dei in Scripturis patefacta; cui plus tribuere debemus, quàm traditionibus Hebræorum,

bræorum, aut decretis Patrum Tridentinorum. *Reponetis verba mea in corde vestro: — Docebitis ea filios vestros: — Inscribe ea postibus domus tue, &c.* Notum est etiam Christi mandatum, *Scrutamini Scripturas*. Laudantur qui hoc præstiterunt; Berœenses: vituperantur qui id neglexerunt, Israelitæ. *Scripti iis mirabilia legis meæ, & tanquam res aliena reputata sunt.* Quid vultis amplius? Beati pronuntiantur, qui devotè obtemperant huic mandato divino, & in studio Scripturarum jugiter ac diligenter sese exercent: *Beatus vir qui in lege Dei meditatur die ac nocte.* Nullum hîc discrimen videmus inter Laicos & Clericos, omnes vocantur ad Scripturas, omnibus Scripturæ proponuntur evolvendæ.

Secundum petatur à praxi Prophetarum & Apostolorum. Verbum hoc quod Papistæ populo ademptum cupiunt, illi prædicârunt non Sacerdotibus solis, sed toti mundo. Idem literis consignatum, non ab Ecclesiasticis tantum, sed à Laicis legi voluerunt; certè neminem edicto ab ejus lectione arcuerunt, neminem ad facultatem ab Episcopis aut Inquisitoribus petendam obligârunt. Certum est, Romanos, Corinthios, reliquosque ad quos Apostolorum Epistolæ missæ fuerunt, & potuisse & debuisse eas legere. Absurdum enim est ut putemus, scripta Apostolorum ad totam Ecclesiam missa fuisse, sed hac cautione, nè quis Laicorum in illa introspeceret, nisi veniâ ab Ordinario loci aut quibusdam Inquisitoribus petita & obtenta. Gregorius Magnus totam Scripturam vocat *Epistolam Omnipotentis Dei ad suam creaturam*: Augustinus, *Legationem à Deo ad nos missam*. Quis vetabit nè populus attingat literas tam Laicis quàm Clericis missas? nè legationem solennem ad se destinatam ipse recipiat, evolvar, & apud se perpendat? De Testamento vetere asserit doctissimus Comes Mirandulanus, *Omni turba Israëlita legenda lex tradebatur*: Et de doctrina Evangelica, *Historia Evangelica debet esse perpetua lectio cujuslibet Christiani*.

Tertium petatur à fine sive fructu Scripturarum. Scriptæ sunt ut indè petamus illuminationem mentis, quoad credenda; directionem vitæ, quoad agenda, ut indè hauriamus solatium in rebus adversis; uno verbo, ut indè evadamus perfecti ad omne opus bonum. Hinc illa Psalmistæ encomia quibus verbum Dei passim exornat: ^a *Convertit animas, — sapientiam præstat parvulû*: ^b *Corrigit vias etiam adolescentium*. Sed hosce fructus enucleatè recensuit Apostolus 2. Timoth. 3. 16, 17. *Omnis Scriptura divinitus inspirata est, utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus*. Aut hisce opus non habent Laici, aut à Scripturis, unde hi fructus decerpi possunt, non sunt arcendi. Si dixerint adversarii, redundare quidem hosce fructus ad

populum

Deuter. 11. 18,
19, 20.

Joann. 5. 49:
Act. 17.
Hof. 8. 12.

Psal. 1. 2.

Præfat. in Heptaplum.
Exposit. in Orat.
Domin.

^a Psal. 19. 7.

^b Psal. 119. 9.

Aug. Epist. 120.

populum ex verbi publica prædicatione, non autem ex privata lectione; omnes pii doctique illis reclamabunt. *Ama lectionem Scripturarum, & omnia qua cognitione digna sunt, aut certe plurima, Deo inspirante, perdisces.* Hic ostendit Augustinus, legendo Scripturas illuminari solere mentes humanas. Sed etiam corda mutari ac purgari suo didicit exemplo; ut videre, licet, Confess. lib. 8. cap. ultimo.

In Matth. Hom. 29.

Quartum petatur à diffidiis Christianorum in negotio religionis. Nam si de suis temporibus verè dixerit Chrysostomus, *Omnes Christiani se conferre ad Scripturas debent, quia non est aliud refugium Christianorum*, tum multò magis hac nostrâ ætate ità abundare oportet Christianos scientiâ verbi divini, ut possint spiritus probare, à seductoribus cavere, atque in omnibus quæ ad fidei integritatem, aut morum sanctitatem pertinent, verum à falso discernere. Qui autem in Scripturis minimè exercitati sunt, hæc præstare nullo modo possunt: sed, tanquam pueri, quovis vento doctrinæ temere circumferuntur; aut, tanquam cæci, à quovis cæco duce in foveam præcipitantur. Neque tamen illud sentio, Ex lectione Scripturarum quosvis Christianos aut posse parare, aut debere affectare controversiarum quæ nunc dierum agitantur scientiam; sed posse & debere, si assiduè & devotè iis incumbant, illam scientiam acquirere, quæ illorum mentes ità dirigat, ut nec in *credendis* perniciosos errores pro orthodoxæ fidei dogmatibus, nec in *agendis* supersticiosos cultus aut quoslibet illicitos & impios actus pro officiis lege Dei imperatis amplectantur. Hoc sufficit illis quibus non incumbit munus publicè docendi in Ecclesia: hoc privatis Christianis competere potest, qui unà cum lectione Scripturarum alia debita media & cognitionis acquirendæ subsidia conjungere non detrectaverint. Quicquid Papistæ de difficultate & obscuritate Scripturarum disputent, ad deterrendos Laicos à sacra hac lectione, communis sanctorum Patrum sententia est, Posse eos qui ad hæc legendas pio animo accesserint, indè haurire quod sibi sufficit ad salutem. Mitto cæteros Patres, ac duo tantummodo testimonia afferam; unum Augustini, alterum doctissimi ejus discipuli, Prosperi Aquitanici. Sic Augustinus, *In iis, quæ apertè in Scripturis posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem, morèsq; vivendi.* Quid impediatur Laicos, quò minùs legendo ex Scripturis hauriant ea, quæ in Scripturis apertè posita reperiuntur? Sed jam Prosperum audiamus: *Doctrina Apostolica tam salubris tamque vitalis est, ut pro capacitate utentium, neminem sui relinquat exortem. Quia, sive sunt parvuli sive magni, sive infirmi sive fortes, habent in ea & unde alantur, & unde satientur.* Quod etiam elegantissimo hoc Epigrammate expressit,

Epigram. de doct. Apost.

*Exueret Deus ut tetrâ caligine mundum,
Doctrina accendit lumen Apostolica:*

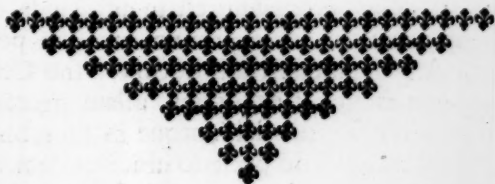
Qua

*Quæ nullis animis, nullis non congruit annis,
Lacte rigans pueros, pane cibans validos.*

Quæ igitur hæc invidia, quanta impietas, Scripturas divino artificio omnium animis illuminandis sanandisque attemperatas, folis doctis concedere, indocto populo eripere! Sed negat Bellarminus Scripturarum lectionem in lingua vernacula esse Laicis vetitam; imò (inquit) *Videmus concedi lectionem ejusmodi librorum iis qui utiliter & cum fructu eâ uti possunt, id est, iis qui facultatem ab Ordinario obtinuerint.* Quid, quæso, aliud est vetare, quàm inhibere nè quisvis Laicus attingat Scripturas, nisi speciali facultate prius obtentâ ab Ordinario aut Inquisitoribus; quod Pius quartus sanxit, & synodus Tridentina approbavit? Quid aliud est vetare lectionem Scripturarum in lingua vernacula, quàm Laicos hoc facientes pro hæreticis habere, & flammis adjudicare? Sed licet hoc facere obtentâ prius facultate. Præclaré. Quàm pauci apud istos curant hanc facultatem obtinere! quàm pauci (nè hæreticam videantur olerè novitatem) audent eam petere! quàm pauci (nisi in omnes Ecclesiæ Romanæ errores jurati) possunt talem facultatem sperare! Huc igitur res redit denique, Non licet Laico cupienti legere Scripturas, nisi id illi nominatim permissum fuerit: impetrare autem hanc facultatem nemo poterit, nisi de quo apud Ordinarium constituerit, quòd à Romanensium erroribus nè latum quidem unguem abscedet. Quicquid igitur obtendit Bellarminus, manifestum est, Laicos arceri à lectione Scripturarum; quod ingenuè agnoscit Joannes Molanus, cujus verba clausulam imponent huic nostræ dissertationi: Sic igitur ille, *Negamus à Laicis requiri studium Scripturarum; imò salubriter dicimus eos à lectione Scripturarum arceri, sufficereque ut ex præscripto Pastorum & Doctorum Ecclesiæ vitæ cursum moderentur.*

*De verbo Dei, lib.
2. cap. 15.*

*De præf. Theolog.
tract. 3. cap. 27.
concl. 2.*

Quæstio XL.

Superbia fuit primum peccatum Angelorum.

Cripturæ Angelorum lapsum & apostasiam clarè indicant; sed qualis, aut ex quo speciali peccato originem sumpserit hæc illorum apostasia, tam clarè ex iisdem Scripturis non colligitur.

Apud Patres, Scholasticos, omnesque ferè Theologos obtinuit illa opinio, quæ statuit superbiam fuisse primum peccatum Angelorum. Nazianzenus, in Natalem Salvatoris, *Qui propter splendorem Lucifer, propter superbiam Caligo & factus & dictus est.* Augustinus, 12. de Civ. Dei, cap. 6. *Cùm causa miseria malorum Angelorum quaritur, ea meritò occurrit, Quòd ab illo qui summè est aversi, ad seipsos conversi sunt, qui non summè sunt: & hoc vitium quid aliud quàm superbia nuncupatur?* Prosper, de vita contemplativa, lib. 3. cap. 3. *Superbia ex Angelis Demones fecit: humilitas homines sanctis Angelis similes reddit.* Et denique Bernardus, Serm. 22. in Cantic. *Angeli superbia lapsi irremediabili corruentes, redimi deinceps non merentur.* Et revera hæc sententia est omnium maximè probabilis. Nam cùm spiritualis natura capi non possit, nisi bono aliquo spirituali; in spiritualibus autem bonis affectandis non peccetur, nisi per hoc, quòd in tali affectu superioris regula non servetur: consequens est, superbiam, cujus proprium est in affectanda excellentia mensuram suam transilire, fuisse primum omnium peccatorum. Ad hæc, Cùm Angeli pulcherrimis dotibus à suo Creatore fuerunt exornati, non facile est excogitare ullam peccati speciem in quam tam proclive fuit illis labi, atque in superbiam. Nam quod nonnulli ex antiquis de peccato libidinis cum mulieribus admisso fabulantur, indignum est quod refellatur. Nec admitendum est, quod de invidia, tanquam primo Diaboli peccato, dixit Cyprianus: *Hinc Diabolus inter initia statim mundi & perit primus & perdidit. Ille Angelicâ Majestate subnixus, ille Deo acceptus & charus, postquam hominem ad imaginem factum conspexit,*
in

Serm. de Zelo &
Livore.

in zelum malevololo livore prorupit, non prius alterum dejiciens in-
 stinctu zeli, quàm ipse zelo ante dejectus; captivus antequam capi-
 ens, perditus antequam perdens, dum stimulante livore homini grati-
 am data immortalitatis eripit, ipse quoque id quod prius fuerat ami-
 sit. Hactenus Cyprianus: Quibus verbis videtur innuere, Diabo-
 lum invidisse homini ad imaginem Dei factò, & hoc primo suo
 peccato tam se quàm hominem perdidisse. Sed hoc non est
 admodum verisimile: nam invidia non est (ut ità dicam) pecca-
 tum originarium, sed semper à superbia ortum habet. Hoc opti-
 mè ostendit Augustinus, lib. 11. de Genesi ad literam, cap. 14.
Nonnulli (inquit) dicunt hunc Diabolo fuisse casum à supernis sedibus,
quòd inviderit homini factò ad imaginem Dei: sed invidia sequitur
superbiam, non pracedit. Non enim causa superbiendi est invidentia,
sed causa invidendi superbia. Et non multò pòst, *Superbiendo igitur*
invidus, non invidendo quisquam superbus est. Fatemur itaque,
 quòd per invidiam Diaboli mors intravit in orbem terrarum, sed
 per invidiam Diaboli lapsi, qui ægris oculis intuebatur hominem
 ad immortalitatem & beatitudinem factum, à qua ipse excide-
 rat. Ante lapsum suum cur homini invideret Angelus nulla
 causa assignari potest; sed post primum suum peccatum exclusus
 ab omni spe beatitudinis adipiscendæ, non potuit non invidere
 homini, quem ad eandem designatum intellexit. Postquam igitur
 ipse perierat per superbiam, trahere voluit secum humanum
 genus per invidiam. Hisce omnibus addi potest, Diabolum, ex
 communi consensu Theologorum, peccasse ante hominem à
 Deo creatum. Primum igitur ejus peccatum non potuit esse
 invidia in hominem, de quo an creandus esset, vel saltem qualis
 & quibus dotibus ornatus creandus foret, ipse ignorabat. Po-
 stremò, verisimile est, Diabolum primos parentes eadem sugge-
 stione inescasse, quàm ipse captus fuit: at illis injecit propriæ ex-
 cellentiæ inordinatam appetitionem; *Eritis sicut Dii, &c.* Vi-
 detur igitur ipse hujusmodi superbo aliquo motu corruisse.
 Huc adferri solet illud Ecclesiastici, *Initium omnis peccati super-*
bia. Quæ etiam apud Esaïam de Regis Babylonici fastu literaliter
 affirmantur, à Patribus ad hanc Diaboli superbiam adumbrandam
 passim referuntur: sicut etiam & multa consimilia quæ de Rege
 Tyrio habentur apud Ezechielem. Ut itaque admittamus com-
 munem hanc & maximè probabilem sententiam, primum pec-
 catum Angelorum fuisse superbiam; tamèn quodnam fuerit spe-
 ciale objectum primæ hujus superbæ motionis, difficile est as-
 signare. Putant multi affectasse illum inconsideratâ quadam vo-
 luntate æqualitatem Divinam: quod multis in locis ab Augusti-
 no traditur: sed ille unus pro omnibus sufficiat, Concione 1. in
 Psalm. 68. *Christus non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo:*
& tamen semetipsum exinanivit. Sed quis rapuit primò? Ille qui
seduxit Adam. Quomodo rapuit Diabolus? Ponam sedem meam

Cap. 10.

Cap. 28.

In lib. 2. Sent. dist.
6. quæst. 1.

Lib. 2. dist. 5.

Moral. lib. 34.
cap. 17.

Comm. in Epist. ad
Philip. cap. 2.

De oper. creat. 4. 2.

ad aquilonem, & ero similis Altissimo. Rapere voluit divinitatem, perdidit felicitatem. Quam opinionem, inter Scholæ Doctores, amplectitur Scotus: atque suam sententiam ita explicat; *Non potuisse quidem Diabolum appetere aequalitatem Dei voluntate efficaci; quia talis voluntas non est impossibile: sed velleitate quadam, seu voluntatis actu conditionato id desiderasse*, quod ad peccati reatum contrahendum sufficit. Atque videtur hanc sententiam suam à Lombardo mutuasse, qui expressis verbis ait, *Diabolum voluisse se parificare Deo*. Alii dicunt Diabolum desiderasse sibi beatitudinem ex se & in se absque habitudine ad Deum: non ita ut directe appetierit divinitatem, sed indirectè, id desiderando quod soli Deo potest convenire. Nam creaturæ limites & conditionem excedit, habere vel essentiam vel felicitatem à se, & independentem ab alio. Dei hoc solius privilegium est, & qui hoc concupiscit, indirectè divinitatem concupiscit. Huc spectant illa Gregorii verba de Diaboli lapsu, *Celsus esset, si ei qui veraciter celsus est inhaerere voluisset: celsus esset, si participatione vera celsitudinis contentus fuisset: sed dum privatam celsitudinem superbe appetiit, jure perdidit participatam. Relicto enim eo cui debuit inhaerere principio, suum sibi appetiit quodammodo esse principium*. Catharinus aliique nonnulli putarunt illum peccasse unionis hypostaticæ appetitu, quo desideravit suam naturam divinæ personæ uniri. Nam statim post Angelos creatos, opinantur Deum illis revelasse, quod etiam vellet creare hominem quendam ex terrena substantia, cujus humanam naturam Filius Dei sibi conjungeret. Præceptum insuper fuisse Angelis, ut huic se submitterent, atque ut ab hoc, tanquam salutis suæ autore, penderent. Malorum autem Angelorum Principem, dedignatum homini se submittere, hunc honorem superbe sibi vendicasse, cæterosque malos Angelos ejus superbiæ consensisse. Huic conjecturæ illud suffragari videtur, quod sicut homini in statu innocentiae suæ datum fuit præceptum positivum ad explorandam ejus obedientiam; ita verisimile est in eundem finem datum fuisse Angelis aliquod tale mandatum: non est autem facile exco- gitare aliud convenientius, quàm hoc de adoratione Verbi incarnandi, seu Christi *θεωδοσία*. Sed quæ sine autoritate Scripturarum aut antiquorum Patrum afferuntur, eadem facilitate, quâ affirmari, & repudiari possunt. Ab hac opinione non multum abludit Hieronymus Zanchius. Sed ad me quod attinet, nihil aliud concludo, quàm de speciali objecto Diabolicæ superbiæ mihi non liquere, superbiæ tamen in genere fuisse primum Diaboli peccatum arbitrari.

Quæstio

Quæstio XLI.

Publica religionis exercitia
sunt linguâ vulgari pera-
genda.

Publica religionis exercitia habentur, quæcunque in Ecclesiis solenniter congregato populo peraguntur. Hujusmodi sunt conciones, Sacramentorum administrationes, preces, lectio Scripturarum, uno verbo, quælibet sacra officia in sacro conventu populi à Sacerdotibus celebrata. Hæc omnia linguâ vulgari peragenda, id est, cognita & vulgo intellectâ, hæc ob causas judicamus.

Primò, quia canon Apostolicus est, ut in Ecclesia Dei omnia fiant ad ædificationem. Nemo autem ædificatur audiendo quæ non intelligit : quod Apostolus apertè demonstrat, 1. Cor. 14. 6, &c. Frivolum est quod huic argumento & testimonio respondet Estius, *Paulum scilicet non id velle, ut totus populus intelligat, sed ut is saltem qui suâ responsione & approbatione vicem populi supplet: quem profectò ceteris doctiorem esse convenit, & in quo, tanquam suo vicario, populus quodammodo intelligit.* Hæc ille. Sed primò falsum est, Paulum noluisse ut totus populus intelligeret: voluit quantum in se fuit, omnes in Ecclesia congregatos, ad unum usque, ædificari concionibus, precibus, cantionibus, Sacramentis in Ecclesia celebratis. Sive igitur respondendi officium populo universo incumbibat, sive secus, intelligi tamen ea debuerunt à populo universo, per quæ populus universus debuit ædificari. Porro, ridiculum est, quod Estius videtur supponere; fuisse scilicet Apostoli temporibus unum (quem nunc *Clericum* appellant) qui solus populi totius vice responderet Sacerdoti sacra officia peragenti. Contrarium planè indicant, Cyprianus in Sermonem de oratione Dominica, Hieronymus Prolog. 2. in Comment. in Galat. aliique Patres, qui totum populum respondisse Sacerdoti expressè dicunt. Huic erroneæ Pa-

In 1. Cor. cap. 14.

pistarum

1. Cor. 14. 16.

pistarum conjecturæ occasionem præbuerunt verba illa malè intellecta, ὁ ἀναπληρῶν τὸν πικρὸν οὐ ἰδίως, per quæ illi denotari putant Clericum populi vices suppletentem; cum nihil aliud designent, quàm quemvis è turba Laicorum. Postremò, quod subjunxit Estius, populum in suo hoc vicario Clerico quodammodo intelligere, est ab Apostoli mente alienissimum. Nam qui voluit Christianos in scientia & pietate ædificari, non per vicarium, sed singulos per se; voluit etiam ut intelligerent ea quæ spectant ad suam ædificationem, non per vicarium, sed per se.

De Magistr. cap. 1

In Apolog. ad-
versus Gentes,
cap. 39.

1. Cor. 14. 16.

Secundò, quia lingua incognita repugnat naturæ & fini publicæ orationis; nam publicæ preces requirunt, non solummodo corporalem præsentiam totius populi Christiani, sed multò magis publicam & communem illorum conspirationem & consensionem cum Sacerdote in precibus Deo offerendis. Unde Augustinus ostendit, verbis non semper opus esse inter orandum, si privatim oretur, *Nisi, sicut Sacerdotes faciunt, significanda mentis suæ causâ, non ut Deus, sed ut homines audiant, & consensione quadam per commemorationem suspendantur in Deum.* Hinc Tertullianus describens hac in re Ecclesiæ primitivæ consuetudinem, *Coimus (inquit) in cætum & congregationem, ut ad Deum quasi manu factâ precationibus ambiamus orantes. — Cogimur ad divinarum literarum commemorationem: — fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus, &c.* Si preces & Scripturas incognitâ linguâ Sacerdos recitâset, falsò & ineptè hæc omnia dicerentur. Pervertunt igitur publicas preces, & ex illis privatas faciunt, qui id unum præcipuè curare videntur, ut à nemine Laicorum, vel saltem à paucissimis intelligantur. Quod quàm absurdum sit, vel indè intelligere potuerunt, quòd ipse Apostolus vult populum respondere *Amen* orationi Sacerdotali; quod eos ritè facere non posse docet, qui nesciunt quid à Sacerdote dicatur.

In Regulis Morali-
bus, de Acedia.

Cap. ult. vers. 2.

Tertiò, quia inter orandum, non satis est ut mens quovis affectu pio tangatur, sed oportet affectum conformem habere ipsis rebus quas à Deo petimus. Jam verò populus, qui non intelligit Sacerdotem orantem, pium affectum aliquem interim habere potest; sed conformem ipsi negotio quod agitur, non potest. Concedit nobis Gersonius, Tempore orationis laudabiliorem esse cæteris paribus conversionem cordis ad Deum, si secundum sensum orationis fiat: quamvis non concedit hoc esse absolutæ necessitatis quoad illiteratos. Sed, quicquid de hac absoluta necessitate statuatur, si laudabilius sit ut populus orans Deum, intelligat sensum orationis prolata; laudandi non sunt Romanenses, qui de industria jubent preces publicas ità celebrari, ut populus omnino eas non intelligat. Guilielmus Parisiensis, in libro de Rhetorica divina, cap. 40. ubi quærit quid intelligatur per *vitulos labiorum* apud Prophetam Hoseam, hæc verba

verba habet, *Carnes istius vituli intellectus sunt & cogitationes eorum quæ verbis orationis signantur? Pinguedo carniū huiusmodi devotio est: Pellis autem vituli istius, ipse contextus & series verborum est: Pili quoque in vitulo isto, strepitus est vocalis exterior.* Paulo post, *Sunt qui pellem vituli istius Deo reddunt: & hoc utique bonum est; nisi Deum potioribus vituli istius defraudarent; scilicet dum intellectus & signata verborum vel non habent, vel non curant: & si in pelle Deo satisfacere videantur, in carnibus tamen non modicum sacrificium laudis detrahunt & detruncant.* In publico igitur orationis sacrificio plebs Papistica pellem & pilos sacrificii (id est) seriem quandam & strepitum verborum Deo offerre potest: sed carnes & pinguedinem huius sacrificii, id est, verborum sensum, & devotionem mentis verbis conformem, nullo modo potest.

Postremò, quia ex Ecclesiæ primitivæ praxi manifestum est, publicam lectionem Scripturarum, & publicas preces, non aliâ linguâ celebratas, quàm publicas conciones: hæc autem linguâ toti populo optimè intellectâ semper habitas fuisse, nemo dubitabit. Quamvis ergò, dum floruit Romanum imperium, officia sacra Latinè peragi haud incommodè potuerunt, quia lingua Latina vulgo Christianorum tam nota fuit per Provincias Romano imperio subditas, ut Patres etiam Latinè concionantes intelligerent: tamen postquam cum imperio Latinorum vulgaris usus linguæ Latinæ evanuit, insaniæ extremæ fuit, in publicis conventibus Scripturas & preces Latinas adhuc retinere, & populo obtrudere. Atque hîc quæro à Pontificiis, cum Ambrosius, Augustinus, aliique Patres in Ecclesiis occidentalibus Latinas conciones ad populum habuerint, cur ipsi nunc dierum inter prædicandum sermone vernaculo utantur, non Latino. Nihil aliud possunt respondere, quàm conciones Latinas ad populum Latinè non intelligentem infructuosas fore omnino & ridiculas. Idem nos dicimus de lectione Scripturarum, precum, atque adeò reliquorum omnium quæ ad publicam liturgiam spectant, & populi conventum desiderant. Cur populus cogatur ea audire, quæ prohibetur intelligere? Cur verba, quæ signa debent esse, ita adhibentur, ut quid per ea significetur nesciant audientes? Mirum profectò est, tam crassum errorem nondum fuisse à Præsulibus Romanæ Ecclesiæ reformatum. Sed hæc pœnas meritò luit illa Ecclesia, quæ jactitat se non posse errare; ut ex quo semel erravit, cogatur æternùm in suis erroribus perseverare. Nam saniores quosdam Papistas vidisse hunc absurdum errorem, ex Lyrano colligere licet, qui scribit *Populum intelligentem preces Sacerdotis, melius reduci in Deum, & devotius respondere, Amen:* atque etiam ex Cajetano, qui in Commentariis ad eundem locum scripsit, *Melius esse ad Ecclesiâ adificationem, ut publicæ orationes linguâ vulgari dicantur, quàm Latinâ.* Quam

In 1. Cor. cap. 14.

A a

propositio-

Juellus contra
Harding, art. 3.
pag. 118.

propositionem agnoscit, & in doctrina Pauli fundatam esse asserit, Tom. 3. in Opusc. Tract. 15. In Resp. ad artic. sibi impositos, artic. 7. Extat denique apud beatæ memoriæ Juellum nostrum Joannis Billetti hac de re querimonia: *In primitiva* (inquit) *Ecclesia prohibitum erat, ne quis loqueretur linguis, nisi esset qui interpretaretur. Quid enim prodesset loqui, nisi intelligeretur? Inde etiam inolevit laudabilis consuetudo, ut pronunciato literaliter Evangelio, statim in vulgari populo exponeretur. Quid autem nostris temporibus est agendum, ubi nullus vel rarus invenitur legens vel audiens qui intelligat. Videtur igitur potius esse tacendum, quam psallendum. Celebrent ergo Papistæ officia sacra sermone vernaculo & plebi intellecto, aut ab inani suo boatu desistant.*

Quæstio

Quæstio XLII.

Diversitas graduum in Ministris Evangelicis, verbo Dei non repugnat.

Uæ de septem spiritualium officiorum gradibus, five ordinibus, tradunt Pontificii, non est præsentis instituti attingere: præsertim cum ipsi cogantur fateri, omnes infra Diaconatum esse adjectitios. De Episcopatu & Presbyteratu solummodo disputandum est. Neque hic opus erit subtiliter disquirere, utrum Episcopatus sit diversus ordo à Presbyteratu, an alius & altior tantum gradus in eodem ordine. Guilielmus Parisiensis disertè affirmat Episcopatum non esse *ordinem* sed *honorem*: cui etiam adstipulatur Gersonius, cujus hæc sunt verba, *Non est alia potestas ordinis in Episcopis quam Presbyteris, sed eadem inest modo perfectiori*. Durandus denique in eadem sententia est: *Episcopatus* (inquit) *non est ordo præcisè distinctus à Sacerdotio simplici; sed distinguuntur sicut perfectum & imperfectum*. Huc igitur redit Scholasticorum argutatio, Episcopatum, ut distinguitur à simplici Sacerdotio, non esse alium ordinem, sed eminentiorem quandam potestatem & dignitatem in eodem ordine Sacerdotali constitutorum. Nobis sufficit (hac verborum velitatione sepositâ) si ostendamus, eos, qui appropriatè vocantur Episcopi, habere dignitatem altiore, potestatem maiorem, & eminentiora officia sibi annexa, quam habent alii Presbyteri; idque verbo Dei minimè repugnante. Sed parum est quod dicimus *non repugnante*: nam in verbo divino adumbratam, delineatam, & ab ipsis Apostolis constabilitam fuisse hanc Episcoporum supra Presbyteros eminentiam, facile est demonstrare.

Nam primò, quod in Ecclesia Judaica à sapientissimo Deo fuit institutum, ut summus Sacerdos reliquis Sacerdotibus, Sacerdotes Levitis præficerentur; id Ecclesiæ Christianæ præluxit, ad consimilem ordinem stabiliendum. Unde illud Hieronymi,

Lib. 4. dist. 24.

Numer. 3 & 4 cap.

Epist. ad Euag.

Ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de veteri Testamento, quod Aaron & filii ejus atque Levita in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, Presbyteri, & Diaconi vendicent in Ecclesia. Voluit Deus ordinem quendam vigere inter Ministros veteris Testamenti: voluit Ecclesia inter suos non dissimilem ordinem reperiri. Ubi autem omnes dignitate & potestate pares existunt, ibi ordinis decori nè umbra quidem retinetur. Nam ordo nihil aliud est, quàm parium impariumque, sua cuique tribuens loca, dispositio. Aufer ergò imparitatem, & eadem operâ omnem ordinem turbatum inter sacros Ministros relinques.

Secundò, Manifestum est, ipsum Christum Ministros ad ædificationem Ecclesiæ constituisse, non pari autoritate præditos, sed dignitatis & potestatis gradu distinctos. Nam duodecim Apostoli septuaginta Discipulis eminebant; nec donorum solummodo præstantiâ, sed autoritatis & potestatis amplitudine, iisdem præponebantur. Jam verò omnium ferè Patrum constans doctrina est, Episcopos Apostolis successisse in gubernatione Ecclesiæ ordinaria, sicuti & Presbyteri successerunt septuaginta Discipulis. Pro omnibus loquatur unus Augustinus, in hæc Psalmistæ verba, PRO PATRIBUS NATI SUNT TIBI FILII: Quid est (inquit) PRO PATRIBUS TUIS NATI SUNT TIBI FILII? Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia Patres illos appellat, ipsa filios genuit, & ipsa illos constituit in sedibus Patrum. Eadem est Hieronymi, Ambrosii, Theodoreti sententia; qui omnes in hoc conveniunt, quòd agnoscant Episcopos Apostolorum successores: non in illis extraordinariis privilegiis, quæ ad fundandam Ecclesiam erant necessaria; sed in illa ordinaria superioritate, quæ ad perpetuam conservationem & propagationem Ecclesiæ fundatæ requiritur. Huc adde, statim post ascensionem Christi Ecclesiam distinctam & ornatam fuisse Ministris Evangelicis, qui inter se distabant, non modò donorum varietate, sed dignitatis & potestatis quadam imparitate. Posuit Deus in Ecclesia sua, primùm Apostolos, deinde Prophetas, deinde Doctores, &c. Num omnes Apostoli? num omnes Prophetæ? &c. Qui Ministros Evangelicos potestate pares esse volunt, aut Christi factum nescire videntur, aut illud ab Ecclesia minimè imitandum judicare.

In Psalm. 44.

I. Cor. 12. 28, 29.

Veniamus tertio in loco ad ipsos Apostolos, quos dicimus, priusquam è terris in cœlos migrârunt, Episcopum reliquis Presbyteris autoritate superiorem, potestate majorem, in magnis civitatibus collocasse. Hic erat illius civitatis primarius Pastor; hic non modò in Laicos, sed Clericos sive Presbyteros ejusdem civitatis, superioritatem obtinebat. Talis erat apud Cretenfes Titus, apud Ephesios Timotheus, apud Hierosolymitanos Jacobus, apud Antiochenos Euodias, apud Alexandrinos Amianus,

anus, apud Smyrnenſes Polycarpus, ut de aliis taceam, quos viventibus, videntibus, approbancibus, imò id ipſum procurantibus Apoſtolis, in ſedem Epiſcopalem erectos plane conſtat. Conſtat etiam, horum ſucceſſores per univerſam Chriſti Eccleſiam ſemper obtinuiffe eximiam quandam ſuper gregem ſuum, ſuper inferiores Miniſtros autoritatem: conſtat denique de perpetua ſucceſſione eorundem. Huic rei vel ipſi tituli atteſtantur paſſim apud antiquos Epiſcopis hiſce atque eorundem ſucceſſoribus attributi: Vocantur *Paſtores magni, Prælati, Capita, Principes Eccleſiæ*. Si omnium Miniſtrorum par dignitas fuiſſet & poteſtas, nunquam huiusmodi inanibus titulis Epiſcopi præ aliis ornarentur, vel potiùs illuderentur. Quid quòd ipſe Chriſtus hoſce primarios Paſtores (quos Epiſcopos vocamus) Eccleſiarum ſuarum *Angelos*, *ἄγγελοι*, appellavit? Erant in Eccleſia Ephesine, Smyrnenſi, Pergamenſi, reliquiſque, multi Presbyteri; erat tamen in ſingulis unicus Angelus, id eſt, Epiſcopus, quem Chriſtus ſingulariter compellat. Si unus fuiſſet è grege Presbyterorum, nec dignitate nec poteſtate major cæteris, cur illum Chriſtus quaſi nominatim conveniret, nulla cauſa fuit. Non malè igitur Beza exponit hæc verba, ANGELO ECCLESIÆ EPHEſINÆ, *Id eſt, præpoſitum*, *Præpoſito*: quod verbum optimè quadrat in Epiſcopum, qui non Laicis ſolùm, ſed Clericis reliquis præponitur. Quod autem de huius *ἀποſτολικῶς* munere minimè perpetuo attexit, id ex hiſtoria Eccleſiaſtica tam clarè reſellitur, ut mirum ſit, à viro docto, & antiquitatis minimè imperito, fuiſſe affirmatum.

Sit igitur hoc fixum & ſtabilitum, Inter multos Presbyteros, qui in una aliqua civitate verbum & Sacramenta adminiſtrabant, fuiſſe unum ab ipſis Apoſtolis præpoſitum cæteris, & ſingulari quadam dignitate ac poteſtate munitum. Hiſce Epiſcopis Apoſtolorum autoritate ſic ſtabilitis, conſtat perpetuâ ſerie ſucceſſores fuiſſe ſubrogatos in iſdem civitatibus; novos etiam ad idem exemplar (quando Eccleſiæ ſic viſum fuit) in aliis civitatibus conſtitutos. Id jam ultimo in loco diſpiciendum eſt, quibus in rebus ſita fuerit præcellens hæc dignitas & poteſtas Epiſcoporum, quâ diſtinguantur ab aliis Presbyteris inferioribus, idque non ſuâ præſumptione, ſed ordinatione Apoſtolicâ. Hic autem illud ingenuè agnoſcendum eſt, Epiſcopos habere aliqua ſuprà Presbyteros privilegia, quæ non à primaria Apoſtolorum institutione, ſed aut ex ſingulari Principum Chriſtianorum beneficio, aut Conciliorum autoritate, originem duxerunt. De talibus cum Hieronymo dicimus, *Ea potiùs ad honorem ſacerdotii, quàm ad legis neceſſitatem pertinere*.

Tria autem ſunt inſignia Epiſcoporum propria, quibus facile à cæteris Presbyteris diſtinguantur, cæteriſque ſuperiores agnoſcantur.

Apud Nazianzen.
& Hilar.

Apoc. 2.

In 2. Apoc.

Dialogo adverſus
Luciferian.

Euseb. 6. 42.

Epiſt. ad Euag.

Epiſt. lib. 1. epiſt. 3.

Cap. 4. pag. 199.

1. Tim. 5. 22.

Primum est, quòd in civitatibus, quantumvis amplis & populosis, in quibus plures Presbyteri creabantur, unicum tantum Episcopum ordinaverunt Apostoli, cui decedenti alius singulariter in eadem sede succedebat. Hinc illud Concilii Nicæni decretum, *Nè in una civitate sint duo Episcopi*. Hinc Cornelius Romanus Episcopus exprobrat Novato inscitiam suam, quòd singularitatem successionis Episcopalis non agnoscat: *Vindex ille Evangelii ignoravit unum esse debere Episcopum in ea Ecclesia in qua non nescit Presbyteros esse quadraginta sex, &c.* Si paritatem omnium Ministrorum probassent Apostoli, cur hac singularitate successionis unum à reliquis omnibus distinctum esse voluerunt? Hieronymus (qui in Episcopalem dignitatem paulò iniquior habitus est) agnoscit tamen, cum hac singulari successione singularem dignitatem & eminentiam fuisse conjunctam. Sic enim scribit de Alexandrino Episcopo, *Alexandria, à Marco Evangelista, usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri unum semper ex se electum, in excelsiore gradu collocatum, Episcopum nominabant*. Ab hac Episcopi unius in una civitate, five diocesi, eximà autoritate externam pacem & unitatem Ecclesiæ pendere viderunt sanctissimi ac sapientissimi Patres, atque nobis testatum reliquerunt. Cyprianus, vir ab omni superbia & ambitione remotissimus, hanc Sacerdotalem autoritatem unius Episcopi divinà dignatione firmatam demonstrat; ac statim addit, *non aliunde hæreses obortas, aut nata esse schismata, quam inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Christi cogitatur*. Quæ verba impudentissimè à Romanensibus ad Papæ monarchiam stabiliendam detorquentur; cum luce meridianà clarius sit, beatissimum Martyrem de seipso, non de Pontifice Romano loqui. Si suspectum sit Episcopi testimonium in causâ Episcoporum, audiamus rursus S. Hieronymum, qui nec deprimere Presbyteros, nec plus æquo solet Episcopos extollere. Sic ille, adversus Luciferianos, *Ecclesia salus in summi Sacerdotis dignitate pendet: cui si non Exors quadam & ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes*. Hæc ipsa singularitas Episcopalis successionis, conjuncta semper cum amplitudine quadam autoritatis, per se sufficit ad debellandum errorem nuper natum de paritate omnium Ministrorum.

Sed accedat secundum insigne dignitatis Episcopalis, Jus scilicet & potestas ordinandi; quæ ab ipsis Apostolis ad Episcopos transmissa, Presbyteris autem inferioribus denegata est. Utrumq; inde liquet, quòd videmus Apostolos ad Ecclesias in quibus multi fuerunt Presbyteri (Ephesinam scilicet & Cretensem) misisse Timotheum & Titum, ut, cum opus esset, Presbyteros ordinarent. *Manus citò nemini imposueris*, Pauli monitum est ad Timotheum ordinandi potestate præditum. *Hujus rei gratiâ reliqui*

*liqui te Creta, ut ea quæ defuncti corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, ejusdem verba ad Titum eodẽm spectantia. Cur ante appulsum Timothei non potuerunt Presbyteri Ephesini alios ordinare? Cur ante adventum Titĩ non licuit Cretensibus Ministris idem facere? Nulla ratio hujus rei assignari potest satis idonea, nisi quod ordinandi potestas in illis solis residet, qui Episcopali munere funguntur. Hieronymus (qui videtur nonnullis cum Aerio sensisse) fatetur tamen ordinationem ita propriam esse Episcoporum, ut fas non sit Presbyteris eam sibi usurpare. Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat? Huic instituto Apostolico semper acquievit Ecclesia catholica, nec aliam ordinationem legitimam agnovit, quàm quæ ab Episcopo legitimo celebratur. Celebre est illud exemplum apud Athanasium: Colythus quidam in Ecclesia Alexandria Presbyter, alios Presbyteros ordinare præsumpserat: Sed quid illis factum postea? Rescissa est hac ejus ordinatio, & omnes ab eo constituti Presbyteri, in Laicorum ordinem redacti fuerunt. Certum igitur est, potestatem ordinandi ex officio solis Episcopis convenire, Presbyteris inferioribus non convenire; quod manifestum est Episcopalis dignitatis & Presbyteralis inferioritatis argumentum. Sed hĩc obiter dubium explicemus, quod ab ipsis Scholasticis non est prætermisum. Quærere enim solent, an præter Episcopum, qui ex officio ordines sacros dispensat, possit inferior Episcopo eosdem dispensare in casu necessitatis. Ad quod respondemus, Cũ ordines sacros conferre ex institutione Apostolica sit actus officii Episcopalis, si Presbyteri in Ecclesia bene instituta id facerent, actum hunc illorum non modò illicitum esse, sed irritum & inanem. Hĩc enim valebit illud Hugonis, Quod contra institutionem celebratur, irritum reputatur. Sed in Ecclesia turbata, ubi Episcopi omnes in hæresin aut idololatriam inciderunt, ubi Ministros orthodoxos ordinare recusarunt, ubi solos factionis & erroris sui participes sacris ordinibus dignos reputarunt, si orthodoxi Presbyteri (nẽ pereat Ecclesia) alios Presbyteros cogantur ordinare; ego non ausim hujusmodi ordinationes pronunciare irritas & inanes. Nam si periculum uni infanti imminens, satis sit ad transferendum officium baptizandi in quemvis Laicum, quod ex institutione solis competit Ministris; cur periculum particulari alicui Ecclesiæ incumbens non sufficit ad transferendum officium ordinandi in simplices Sacerdotes, quod ex institutione solis competit Episcopis? Necessitas non inscitè *lex temporis* appellatur: & in tali casu defendit id ad quod coëgit. Armachani opinio est, quod si omnes Episcopi essent defuncti, Sacerdotes minores possent ordinare. Profectò non dispar ratio est, cũ omnes in veritatem evaserint hostes conjurati. Sicut enim quælibet Respublica, sic quælibet particularis Ecclesia habet ad necessariam sui conservationem*

Ad Tit. i. 5.

Vide Medin. lib. 1.
de Sac. hom. cont.
cap. 5.

Epist. ad Euag.

Athan. Apolog. 2.

Vide Durand. lib. 4.
disp. 7. quæst. 3.

vationem extraordinariam quandam potestatem. Hac freti necessitate, si Ecclesiæ quædam Protestantium, quæ ordinationes ab Episcopis Papistis expectare non poterant, consensu Presbyterorum suorum Presbyteros ordinârunt, non indè dignitati Episcopali præjudicâsse, sed necessitati Ecclesiæ obtemperâsse, judicandi sunt.

Restat ultimum insigne dignitatis Episcopalis, quod eos supra Presbyteros exexit, nec ullo modo patitur ut gradu pares habeantur. Hoc autem est Jurisdictionis potestas, non modò supra Laicos, sed supra Clericos, etiam Apostolicâ institutione Episcopis subjectos. Vulgò & verè dicitur, *Par in parem non habet potestatem*: at Episcopi habent in Clericos, non *Regale* quidem aut *Herile* imperium, sed *Pastorale* sive *Paternum*, quod cum omnimoda paritate sive æqualitate non consistit. Ut de aliis nihil dicatur, excommunicatio, quæ est instar baculi spiritualis, Episcopo traditur in manum ad castigandum non Laicos solum impuros aut contumaces, sed Presbyteros etiam hanc censuram promerentes. Id manifestissimè patet ex Epistolis ad Timotheum & Titum, quorum unus Ephesinæ, alter Cretensis Ecclesiæ Episcopus à Paulo constitutus fuit. Jubentur præcipere nonnullis nè docerent doctrinam diversam, obthurare ora deceptoribus, hæreticos rejicere, & id genus alia, quæ superioritatem & jurisdictionem innuunt. Patet etiam ex Christi ipsius ad Angelos Ecclesiarum Asiaticarum sermone. Reprehenditur Angelus (id est, Episcopus) Ecclesiæ Pergamensis, quòd in sua Ecclesia haberet quosdam tenentes doctrinam Nicolaitarum. Sic etiam Angelus Ecclesiæ Thyatirensis, quòd permetteret mulierem Jezebel docere, & populum seducere. Christi igitur ipsius judicio, penes Episcopum est autoritas hæreticos coercendi, & ex Ecclesia ejiciendi. Non dico Episcopum id facere solitum absque consilio Presbyterorum; nam quod Cyprianus de seipso profitetur, *se à primordio Episcopatus sui statuisset nihil sine consilio privata sua sententiâ gerere*, id ab aliis piis Episcopis fuisse etiam observatum, verisimile est. Censuram tamen ab Episcopali tantum autoritate prodiisse, & tanquam actum Episcopalis jurisdictionis in invitos transiisse, manifestum est. Nam excommunicatio *Episcopalis mucro* vocatur: in causa excommunicationis ab Episcopali judicio appellatur ad Synodum; Episcopi censura à Synodo aut firmatur si ritè lata fuerit, aut rescinditur si secus. Non populus igitur, non Presbyteri agnoscuntur Judices in actu excommunicationis, sed solus Episcopus. Hanc fuisse primitivæ Ecclesiæ disciplinam, ex antiquis Conciliis patere potest. Inspiciantur Concilium Nicænum, can. 5. Concilium Antiochenum, can. 6. & Sardicense, can. 14. Quinetiam ipse Hieronymus non dubitat, potestatem excommunicandi Presbyteros ad Episcopum pertinere. Unde hunc in modum

Apoc. 2. 15.

Ibid. vers. 20.

Epist. lib. 3.
Epist. 10.

dum scribit ad Riparium de Vigilantio Presbytero hæretico, *Miror sanctum Episcopum, in cujus parochia esse Presbyter dicitur, ac quiescere furori ejus; & non virgâ Apostolicâ, virgâque ferreâ confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat.* Videntur hæc factis liquidò ostendere, ab ipsis Apostolicis temporibus Episcopos fuisse Presbyteris gradu & potestate superiores, nec unquam paritatem inter Ministros Evangelicos obtinuisse. Sed jam breviter solvenda sunt argumenta quæ in contrarium afferri solent.

Ipse Christus videtur prohibuisse hanc imparitatem inter Ministros Evangelicos: *Principes gentium dominantur eorum, &c. Non ita erit inter vos.* Cui accedat illud Petri, *Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coactè, &c. Neque ut domi- nantes Cleris, &c.*

Ad Apostolos quod attinet, fatemur ex instituto Christi fuisse omnes gradu & potestate pares: sed negamus ex hoc loco, aut ullo alio stabiliri illam paritatem inter Ministros Evangelicos, quam illi volunt, qui Episcopalem dignitatem oppugnant. Nam non obstante hoc Christi mandato duodecim Apostoli erant septuaginta Discipulis dignitate altiores, potestate majores. Non obstante eodem mandato, ab ipsis Apostolis in Ecclesia Ephesina, Cretensi, aliisque (uti supra demonstratum est) constituti fuerunt primarii Pastores, qui potestatem jurisdictionis non modò in Laicos, sed in ipsos suarum Ecclesiarum Presbyteros obtinuerunt. Non igitur Christus, non Petrus graduum differentiam sublatam voluit inter Ecclesiasticos; sed, concessâ Apostolis & eorum successoribus Episcopis *Pastorali gubernatione & Paternâ superioritate*, noluit illos sibi vindicare Regale aut Herile imperium, sive in Presbyteros, sive in populum Dei sibi subiectum. Hanc imparitatem agnovit Hieronymus in Epistola ad Nepotianum: *Esso subiectus Pontifici tuo, & quasi anima parentem suscipe.* Paulò post, *Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non Dominos: honorent Clericos, quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis, quasi Episcopis, honor deferatur.*

Passim in Actis & per Epistolas Paulinas, Presbyteri vocantur *Episcopi*, & è contrâ: unde nonnulli conantur probare Presbyteros non modò pares esse Episcopis, sed eosdem prorsus cum Episcopis. Act. 20. 17, 28. Paulus alloquitur unius Ecclesiæ Sacerdotes, eosque omnes vocat *Episcopos*. Sic ad Philip. 1. 1. omnes illius Ecclesiæ Presbyteros *Episcopos* appellat. Denique ad Titum 1. 7. eosdem *Presbyterorum & Episcoporum* nomine designat. Jam verò ipse Apostolus Petrus *Presbyteri* nomen sibi accommodat, 1. Pet. 5. 1. *Presbyteros qui in vobis sunt precor compresbyter.* Sic etiam Joannes, secundâ epistolâ suâ & tertiâ, seipsum *Presbyterum* agnoscit. Ex hisce locis collegit olim Hieronymus, Apostolos perspicuè docuisse, eosdem esse Presbyteros, quos & Episcopos.

Epist. 53.

Object. 1.
Matth. 20. 25, 26.
1. Pet. 5. 2, 3.

Solutio.

Object. 2.

Epist. ad Euag.

B b

Concedi-

Solutio.

Concedimus promiscuum horum vocabulorum usum fuisse tempore Apostolorum: quod mihi accidisse videtur multas ob causas. Primò, Quia in propinquo agentes Apostoli, ad tempus, in multis quas fundarunt Ecclesias solos Presbyteros pari potestate præditos collocarunt, quorum curæ Ecclesia communiter fuit commendata. Rectè igitur vocabantur *Episcopi*, quorum officium erat superintendere, & præesse gregi sibi commissio. Porro, in illis rebus quæ maximi sunt momenti ad salutem hominum, nempe in prædicatione Evangelii & dispensatione Sacramentorum, Presbyteri non minùs quàm Episcopi invigilant, & superintendunt animarum saluti promovendæ: unde & *Episcoporum* nomen non immeritò in eos quadrare potuit. Denique, probabile est Apostolos, humilitatis testandæ causâ, vocabula dignitatum Ecclesiasticarum permiscuisse; quia *secundum rationem humilitatis*, (utì alicubi loquitur Gregorius) *Sacerdotes omnes sunt aequales*. Sed sicuti Apostoli, quando *Discipuli* vocantur aut *Presbyteri*, non idcirco deprimuntur infra gradum Apostolatûs: ità cùm nonnulli ex Discipulis vocantur *Apostoli*, aut ex Presbyteris *Episcopi*, non statim coæquantur Apostolis aut Episcopis propriè dictis. *Modus significandi in dictionibus sequitur modum intelligendi*. Intelligimus autem tum ex Scripturis, tum ex perpetua Ecclesiæ praxi, *Episcopi* nomen largè sumptum accommodari posse cuivis animarum curam habenti; strictè & appropriatè sumptum in illos solos competere qui singularem habent ordinandi, & claves exercendi potestatem. Ex promiscuo igitur usu vocabulorum non rectè inferitur paritas omnium Ministrorum.

Durand.

Object. 3.

Utcunque Apostoli agnoscantur superiores reliquis Ministris Evangelicis, tamen utì illorum vocatio extraordinaria fuit, sic etiam & potestas. Non possunt igitur Episcopi vindicare sibi superioritatem, sive potestatem in alios Presbyteros, quia præcellens hæc potestas Apostolorum personis annexa, non transit ad Episcopos illorum successores.

Solutio.

Rectè affirmavit Hieronymus, in catholica Ecclesia Apostolorum locum tenere Episcopos. Concedimus tamen multa illorum privilegia fuisse personalia, nec posse ab Episcopis vindicari. Talia sunt, immediata vocatio, universalis ad omnes nationes legatio, infallibilitas in docendo, donum linguarum, miraculorum, uno verbo, quicquid peculiariter spectavit ad jacienda Ecclesiæ Christianæ prima fundamenta. At erant alia quædam Apostolorum privilegia quæ eos ab ordinariis Presbyteris distinguebant, & ad Ecclesiam propagandam erant planè necessaria. Hujusmodi sunt, ordinatio Presbyterorum, nè Ministerium Evangelicum prorsus pereat; & gubernatio Presbyterorum, nè per hæreses, schismata, aut impuros mores, Ecclesiam perdant. Hæc & hujusmodi alia, sine quibus

quibus Ecclesia constituta, nec bene consistere, nec ritè gubernari potest, transmissa sunt ad Episcopos, eosque constituunt cæteris Presbyteris gradu altiores, potestate majores.

Ultimo in loco, valde urgetur Hieronymi autoritas, qui scribit, *Episcopum & Presbyterum unum esse: & antequam studia in religione fierent, communi Presbyterorum consilio Ecclesiam fuisse gubernatam.* Tandem addit, *Noverint Episcopi se Presbyteris majores, consuetudine magis, quàm Dominica dispositionis veritate.*

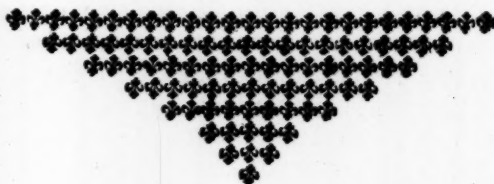
Ad duo priora loca facilis responsio est. Nam ad illud tempus respexit Hieronymus, quo Apostoli nondum ordinarunt Episcopos propriè dictos, sed sibi ea reservârunt quæ jam propria sunt Episcoporum. In illo temporis interstitio iidem vocabantur Episcopi & Presbyteri, atque horum communi consilio Ecclesia Ephesina, Corinthiaca, reliquæque gubernabantur: ità tamen ut Apostoli ipsi in propinquo agentes, ordinationem Presbyterorum, & excommunicationem improborum sibi retinerent. Quod autem docti quidam viri autumârunt, hunc ordinem gubernandi Ecclesias, quasi per senatum Presbyterorum, non immutatum fuisse, aut unum Episcopum cæteris præpositum, viventibus Apostolis; id Scripturis atque historiæ Ecclesiasticæ planè repugnat. Nam certum est, Timotheum, Titum, Jacobum, multosque alios propriè dictos Episcopos, fuisse, viventibus Apostolis, Ecclesiæ Ephesinæ, Cretensi, & Hierosolymitanæ præpositos & quasi affixos. Certum etiam est, vivente Joanne Apostolo, Ecclesias illas Asiaticas, ad quas scripsit Christus, habuisse suos Episcopos aliis Presbyteris superiores. Non obest igitur dignitati Episcoporum, quòd Presbyteri ad modicum tempus, quasdam Ecclesias pari auctoritate, & communi consilio regebant: sed confirmat potius Episcopalis officii necessitatem, quòd hoc regimen, etiam viventibus & videntibus Apostolis, perpetuis diffidiis Ecclesias dilaceravit. Quod ultimo in loco positum fuit Hieronymi testimonium, nempe Episcopos esse Presbyteris majores, consuetudine magis, quàm Dominicæ dispositionis veritate; id arctius premere videtur. Sed primò respondemus, Hieronymi verba non esse nimis premenda, quia de hac ipsa re variis in locis variè loquitur, & parùm sibi consentaneè. Possunt tamen illa verba sano sensu admitti: nempe ut intelligatur Hieronymus de *titulis* locutus, non de *officiis*: consuetudo enim Ecclesiæ Episcopi titulum majorem fecit titulo Presbyteri, non Dominica aut Apostolica aliqua constitutio. Vel de auctoritate illa quam Hieronymi ætate obtinuerunt Episcopi supra Presbyteros. Nam illa magnam ob partem sita fuit in privilegiis quæ consuetudine & Conciliorum auctoritate illis concessa fuerunt, non autem in ordinatione aliqua Apostolorum

Object. 4.
Hieron. in Tit.
cap. 1.

Solutio.

Apoc. 2.

fundata. Postremò, intellexit fortè Hieronymus, per *Dominica dispositionis veritatem*, expressum Domini nostri in Scripturis mandatum: per *consuetudinem*, praxin ab Apostolis ipsis inchoatam, & perpetuò in Ecclesia observatam. Quocunque modo verba exponantur, certum est, Hieronymum inter Clericos graduum diversitatem agnovisse: quod ad paritatem Ministrorum refellendam sufficit.

Quæstio

Quæstio XLIII.

Cælibatus non est necessario sacris ordinibus annexus.

Uorundam Pontificiorum sententia est, cælibatum jure divino annexum esse sacris ordinibus. Sic Joannes Maior: sic Turrianus, qui contendit cælibatum *eternum* & lege divinâ adjunctum esse ministerio Evangelico; adeò ut non magis liceat Pontifici, vel Ecclesiæ, permittere Sacerdotibus conjugium, quàm furtum aut adulterium. Syricius Papa in hac hæresi fuisse videtur, qui Sacerdotes conjugio utentes, *in carne esse, & Deo placere non posse* pronuntiat; eosdem *contaminatos, & obscænis cupiditatibus inhiantes* appellat, uti videre licet in decretalibus ejus epistolis. Sed hæc Dæmoniorum doctrina tam apertè proposita displicuit cautioribus Pontificiis. Nam viderunt Pontificem hoc sibi assumere, ut dispensare possit in voto cælibatus: viderunt illum de facto Græcis Sacerdotibus permisisse conjugale commercium cum uxoribus quas ante ordinationem duxerant. Negant igitur de jure divino esse hanc continentiam Sacerdotum, nè Papæ contra jus divinum (quod nefas est) egisse videatur. Hisce igitur explosis, alii dicunt hoc decretum de annectendo cælibatu sacris ordinibus non quidem propriè Divinum esse, sed tamen esse Apostolicum, & in tota Ecclesia ab ipsis temporibus Apostolorum observatum. Sic Bellarminus aliique permulti. Sed hoc etiam impudentissimum commentum est, uti mox audietis. Tertia sententia est, usum conjugii jure positivo & merè humano interdictum fuisse Sacerdotibus. Quod iniquissimum decretum Syricius primò conatus est obtrudere toti Ecclesiæ. Id apud Gratiani Glossatorem in confessio est; qui antiquitatem hujus decreti à tempore Syricii arcessit: atque ante Syricium omnes Sacerdotes potuisse contrahere affirmat. Ab aliis etiam Pontificiis idem passim asseritur. Sed illud adjungendum est, hoc decretum per occidentalem Ecclesiam, à quocunque sancitum, minimè fuisse observatum,

B b 3

usque

Aquin. 2. 2. quæst.
88. artic. 11.

Bellarm. de Cler.
1. 18.

Bellarm. Ibid.

Decr. part. 1. disp.
84. cap. Cum in
præterito.

De Cler. Conjug.

usque dum impius ille & infanus Hildebrandus, reclamantibus Episcopis Italiæ, Germaniæ, Galliæ, per vim & tyrannidem illud grave jugum Sacerdotibus imposuit. Vide Baron. anno 1074. Jam verò quarto in loco, inter hosce ipsos Papistas, qui agnoscunt hoc decretum de cælibatu sive perpetua continentia Sacerdotum, esse humanum, adhuc quæritur, an tale sit quod hisce nostris temporibus expediat abrogari necne. Communior sententia, quæ non audet praxi Ecclesiæ Romanensis se opponere, statuit hoc decretum æquissimum & utilissimum esse, atque nullo modo relaxandum: Sed prudentior, pensatis incommodis & scandalis quæ ex hoc coacto & impuro cælibatu Romanensium oriuntur, ex usu Ecclesiæ fore defendit, si penitus abrogetur. Sic Panormitanus, *Credo pro bono & salute esset animarum, ut volentes possint contrahere.* Sic Polydorus, è Republica Christiana fore ait, ut tandem aliquando jus publici matrimonii Sacerdotibus restitueretur. Sic Erasmus, sic Cassander, sic ipse Pontifex Romanus Pius secundus, qui apud Platinam profitemur, Sacerdotibus magnâ ratione sublatis nuptias, majori tamen nunc restituendas videri. Hisce tot vertiginosis sententiis Papistarum nos unam hanc eandemque verissimam opponimus, Cælibatus non est Divino, Apostolico, aut ullo tandem jure annexus sacris ordinibus, nec potuit annecti Ecclesiasticâ autoritate; ac proinde dicimus hoc decretum Papale fuisse ab initio irritum, impium, & ipso jure nullum. Probatur

a 1. Tim. 3. 4.

b Hebr. 13. 4.

c 1. Tim. 4. 3.

d 1. Cor. 7. 2, &c.

Primò, Quia si Divino aut Apostolico jure niteretur illud jus, aut ex veteri aut novo Testamento petendum esset: vetus Sacerdotum matrimonia confirmat; novum non modò permittit, sed accuratè describit, quales debeant esse Sacerdotum uxores, ac ^a qualiter illos oporteat liberis suis & familiæ præesse. Porro, conjugium in omnibus ^b honorabile agnoscit Scriptura; atque notam Diabolicæ hæreseos illis inussit; qui ^c matrimonium prohibere conantur. Denique ipse Apostolus se ^d mandatum de colendo cælibatu non habere agnoscit.

1. Cor. 7. 5.

Secundò, Si jure Divino, aut Apostolicâ traditione, votum continentiae annexum fuisset sacris ordinibus, cur Ecclesia orientalis (etiam Episcopo Romano approbante) conjugatos Sacerdotes perpetuò retinuit? Credibile non est tot sanctos Episcopos Apostolicæ traditioni tam protervè contravenire voluisse: nec dici potest, quòd traditio Apostolica permisit quidem conjugatos admitti in Presbyteros aut Episcopos, sed eâ lege, ut post susceptos ordines sacros à conjugali consuetudine abstinerent: nam hoc doctrinæ Apostolicæ è diametro adversatur; quæ in genere monet omnes conjugatos, nè ex consensu alter alterum debito conjugali defrauder, nisi ad tempus solummodo, cum jejuniis & precibus vacandum est. Traditiones autem Apostolorum cum doctrina scripta eorundem nec debent pugna-

re

re nec possunt. Atque hinc commemorare possem Cheremonem, Spiridionem, Synesium, aliosque quamplurimos Episcopos conjugatos, & in ipso Episcopatu conjugio utentes. Socrates clarè affirmat, In oriente non paucos, dum Episcopatum gerunt, etiam liberos ex uxore legitima procreasse. Atque Nazianzenum à patre jam Episcopo fuisse genitum testatur ipse Gregorius Nazianzenus in carmine de vita sua. Hisce antiquior Clemens Alexandrinus ostendit, neque Diaconis, neque Presbyteris ademptum fuisse suo tempore usum conjugii. Athanasius etiam clarè docet hoc licuisse vel Episcopis: *Multi (inquit) ex Episcopis matrimonia non inierant, Monachi contra parentes liberorum facti sunt; quemadmodum vicissim Episcopos filiorum patres, & Monachos generis potestatem non quævisse animadvertas. Sic enim licet, &c.* Augustinus denique, Apostolicorum errorem perstringens, obiter ostendit, Catholicam Ecclesiam habuisse Monachos & Clericos quamplurimos qui conjugio utebantur.

Tertiò, Si matrimonium interdictum fuisset Sacerdotibus auctoritate Apostolicâ, quæro, Unde tot Sacerdotum filii in Ecclesia occidentali ad Romanum Episcopatum promoti? Bonifacius primus, patrem Presbyterum habuit, ut testatur Platina. Sic Agapetus Sylverius, aliique permulti, eodem autore. Atque nè quis ex illicito concubitu eos susceptos opinetur, audiat Gratianum: *Cum ex Sacerdotibus nati, in summos Pontifices legantur promoti, non sunt intelligendi de fornicationibus, sed de legitimis conjugii nati; qua Sacerdotibus ante prohibitionem ubique licita erant.*

Quartò, Quandoquidem patet, nec matrimonium, nec usum matrimonii prohibitum fuisse Sacerdotibus jure Apostolico, non potuit Syricius, Calixtus, aut quivis alius annectere cælibatum Ministerio nexu insolubili & necessario. Imò constat, quamvis hoc tentatum fuerit in Concilio Nicæno, fuisse tamen Paphnutii auctoritate & gravitate rejectum. In aliis aliquot Conciliis, ubi Patres plus suis inventis deferebant quàm Scripturis, agnosco hujusmodi canonem de Sacerdotum continentia propositum & probatum fuisse. Sed si valeant illæ jurisconsultorum regulæ; *Leges instituuntur cum promulgantur, firmanur cum moribus attentum approbantur: Lex quandoque abrogatur contrariis moribus;* si, inquam, hæc valeant, certum est legem illam de cælibatu Clericorum nunquam fuisse validam. Nam in ipsa Ecclesia occidentali vim legis universalis obtinere non potuit, donec Hildebrandus per vim & tyrannidem hoc jugum gementibus & reluctans Sacerdotibus imposuit, ut antea est à nobis observatum. Quòd autem Bellarminus confidenter affirmat, hanc legem de perpetua Sacerdotum continentia niti æquissimo jure, Nos è contra affirmamus, hanc legem impiam & iniquam

Lib. 5. cap. 21.

Sicrom. 3.

Epistolâ ad Dracontium.

Tom. 6. de hæres. ad Quidvultdeum hæres. 40.

Decret. part. 1. dist. 56.

Vide Socrat. lib. 1. cap. 8. & Soz. lib. 1. cap. 22.

Concil. Rom. Arel.

Apud Gratian. Decret. part. 1. dist. 4.

quam esse, ac proinde à piis minimè curandam, quantumvis antiqua foret. Nam cum libertas ineundi matrimonii sit de jure Naturæ, iniquissimum est hoc jure private totum ordinem Sacerdotum. Nulla enim justa causa afferri possit, cur generatim cuicumque ordini hominum ad Ecclesiæ vel Reipublicæ constitutionem necessariorum potestas matrimonii ineundi auferatur. Respondet Bellarminus, Ecclesiam non prohibere ulli matrimonium absolutè; sed solum requirere sub conditione hunc cælibatum ab hominibus illis qui volunt Sacerdotale officium suscipere. Hoc hausit Bellarminus ex lacuna Glossatoris apud Gratianum. Sic enim ille, *Si quis quomodo Ecclesia imponat alicui necessitatem continendi, cum continentia sit res Voti, non Precepti, dico quod Ecclesia neminem cogit continere: sed in ordine quem dat potest imponere legem quam vult, sicuti quilibet alius in traditione rei suæ*, in Distinct. 28. Sed uterque egregiè delirat. Nam si Rex omnibus Jurisconsultis aut Mercatoribus matrimonium interdiceret; verè diceretur multos à matrimonio excludere, quamvis neminem ad mercaturam, vel Juris professionem cogeret; quia Respublica absque talium multorum opera non stat. Sic etiam & Pontifex multis millibus prohibet matrimonium, dum omnibus Sacerdotibus prohibet, sine quibus non stat Ecclesia. Porro, sacri ordines, quamvis Ecclesiæ ministerio conferuntur, non tamen sic subduntur Ecclesiæ imperio, ut possit omnes ab illis arcere, quantumvis habiles & idoneos, qui naturali suo juri renuntiare nolunt. Denique, conditionalis prohibitio iniqua & illicita est, quando à promittentibus observari non potest absque peccato. Ut si Ecclesia decernat sacros ordines illis solis concedendos, qui prius voveant se medicinæ usum nunquam in vita admissuros, quocumque morbo laboraverint. Non minùs peccant, qui decernunt neminem initiandum, ni prius voveat se remedio matrimonii non usurum, licet morbo incontinentiæ periculosissimè laboret.

Accedo ad illud quod ultimo in loco affirmavit Bellarminus, nimirum *non expedire hoc nostro seculo, ut relaxetur Papale illud decretum de calibatu Sacerdotum*. Si concedamus fuisse olim non iniquum aut impium illud decretum, tamen cum toto mundo attestante votum illud jam vergat in perniciem animarum, aliquid de rigore canonum esset relaxandum: nam salus animarum suprema lex est, cui æquitas postulat ut cedant canones istiusmodi. Atque hinc nunquam fati mirari possum, rigidos istos canonum propugnatores in matrimonium iniquiores esse quàm in fornicationem. Canon est Concilii Neocæsariensis, *Presbyter si uxorem duxerit ab ordine deponatur: quod si fornicarius fuerit, extra Ecclesiam abjiciatur*. Quid jam Catones nostri Romanenses? Presbyteros contrabentes matrimonium non ab officio sed ab arboribus suspendunt, ut olim dixit Melancthon; sed fornicantes multò

multo tractant mollius. Dicunt enim pro fornicatione neminem deponendum, nisi in ea perduret, & ideo quia corpora nostra sunt fragiliora quam olim. Qui propter fragilitatem humanam censuerunt in causa fornicationis relaxandam esse canonum severitatem, quanto æquius fuit, ut propter eandem fragilitatem in causa matrimonii id facerent! Et fecissent proculdubio quibus aliquid æquitatis, pietatis, aut pudoris inest, nisi illi obstiterent qui sanctitatem & pietatem usque deque habent. Quod de Pio secundo Pontifice Romano, de Abbate Panormitano, Polydoro, Erasmo, Cassandro supra ostensum est. Denique quod obtendi solet, pugnam quandam esse inter sanctimoniam officii Sacerdotalis & pollutionem commercii conjugalis, impium planè & hæreticum est. Nam verissimè scripsit Cajetanus, *Nec ratione nec autoritate probatur quòd, absolute loquendo, Sacerdos peccet contrahendo matrimonium — Nec ordo in quantum ordo, nec ordo in quantum sacer, est impeditivus matrimonii.* Et aliquanto post, *Stando tantum in his quæ à Christo & Apostolis habemus, Sacerdotium non dirimit contractum matrimonii, sive ante sive post ordinationem.* Quanquam non est credibile Pontificios in cælibatu imponendo de sanctitate Sacerdotum cogitare; cum dissimulare non possint, hunc Sacerdotum coactum cælibatum totam penè nationem Papisticorum sacrificulorum libidinibus nefandis contaminasse. Hinc Cassander scripsit, eò necessitatis rem apud Papistas propemodum redactam esse, *ut aut concubinariis aut conjugatus Sacerdos sit admittendus.* Ante illum Joannes Gerson, *Sic invaluit hoc malum (loquitur de libidine) ut jam major ratio sit tolerandi Sacerdotes fornicarios, quam meretrices, nè deteriora flagitia admittant.* Quicquid igitur Pighius & Costerus deblaterant, tolerabilius esse in Sacerdote si fornicationem admittat, quàm si ducat uxorem, ego Cassandri verbis concludam, *Graviter ab illis peccatur, qui impuros quosvis concubitus potius dissimulant, & quodammodo probant, quàm ut humane constitutionis gratiam illis facerent, qui eam sine offensione divine legis observare non possunt.* Est itaque Sacerdotale matrimonium licitum, & Pontificale decretum de illo prohibendo illicitum, Antichristianum, & planè Diabolicum.

Thes. distincta.
82.

Opusc. Rom. 1.
Tract. 27.

In Consult.

De vita Spirit.
Lect. A. Coroll. 14.

In Consult.

C c

Quæst.

Quæstio XLIV.

Sancti non sunt invocandi.

Superstitiosam illam Sanctorum invocationem; quam Papistæ invexerunt in Ecclesiam Dei, tres potissimum ob causas rejicimus: Pugnat cum voluntate Dei revelata; Mediatoris officium infringit; Sanctorum denique conditioni repugnat.

I.

Quod ad primum attinet, Illud ponimus tanquam solidissimum nostræ sententiæ fundamentum, *Omnia necessaria cultûs religiosi opera & officia ex voluntate Dei in verbo revelata ita pendere, ut quæ in verbo non fundentur, divina voluntati adversentur.*

Deuter. 12. 32.

QUOD PRÆCIPIO TIBI, HOC TANTUM FACITO DOMINO: NEC ADDAS QUICQUAM, NEC MINUAS. Cui consonat illud Salvatoris, IN VANUM COLUNT ME, DOCENTES DOCTRINAS ET MANDATA HOMINUM.

Matth. 15. 9.

Quicquid igitur permittatur Ecclesiæ in ritibus adiaphoris, tamen in religiosi cultûs officiis (qualem volunt esse hanc invocationem suam Romanenses) Deus non requirit à nobis, imò non accipit in bonam partem, quod ut faceremus non præcepit nobis. Sic Hilarius, *Non potest Deus nisi per Deum intelligi: sicut nec honorem à nobis Deus, nisi per Deum, accipit.*

De Trinit. lib. 5.

Quare honorandus esse non intelligitur, nisi ipse docuerit honorandum: Dei honorem per Deum docemur. Non est de Deo humanis judiciis sentiendum, &c. Cui accedat illud Augustini, de consensu Evangel. 1. 8. *Deum sic colere oportet, quomodo se ipsum colendum esse præcepit.* Et alibi, *Sancta Scriptura nostra doctrina regulam figit: non sit ergò mihi aliud te docere, quàm verba doctoris tibi exponere.* Mitto hujus generis innumera testimonia, quæ passim apud Græcos Latinosque Patres occurrunt. Jam illud confidenter addo, Scripturas docere nos ut Deum adeamus in nomine solius Christi Mediatoris; non docere (nè leviter quidem innuere) ut Sanctos religiosâ oratione invocemus, & per illorum intercessionem aditum nobis faciamus ad Deum Patrem. Nullum extat in toto volumine Scripturarum mandatum, ut defunctos Sanctos invocemus: nullum exemplum vel unius pii viri, qui id unquam fecerit: nulla promissio gratiæ,

fi

si id facere velimus: nulla poena, si id facere recusemus. Fatentur hoc ipsi Pontificii. Bellarminus concedit, sub veteri Testamento hanc invocationem Sanctorum prorsus ignotam; ac rationem reddit, *Quia Patriarcha & Propheta in carceribus inferni detinebantur.* Sine certamine igitur obtinemus, hanc invocationem Sanctorum, nec in Scripturis veteris Testamenti, nec in praxi Ecclesiae Judaicae ullum habuisse fundamentum. Veniamus ad novum Testamentum, & ad praxin Apostolorum & primitivae Ecclesiae; videamus an inde discere potuerunt Papistae, hanc invocationem Sanctorum, quam defendunt, divinae voluntati convenire. Nota sunt Scripturarum testimonia de Deo invocando per Christum Mediatorem. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis,* Joann. 16. 23. *Per ipsum habemus accessum ad Patrem,* Ephes. 2. 18. *Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro eis,* Hebr. 7. 25. Jam vero ut accedamus ad Deum, mediante hac Sanctorum invocatione, neque à Christo, neque ab Apostolis edocti fuimus. Ingenua est illa Bannesii confessio, *Orationes esse ad Sanctos faciendas, neque expressè, neque involutè sacra litera docent.* Rejicitur igitur inter farraginem eorum, quae à traditionibus non scriptis dimanarunt: Fundandis autem operibus cultus, sive religionis, negamus non scriptam traditionem ullam satis validam esse, atque de hoc opere invocandi nominatim cum Augustino affirmamus, *Orare aliter quam Dominus docuit, non ignorantia solum, sed culpa est.*

Secundò, Illa quae jam invaluit apud Papistas Sanctorum invocatio Mediatorium Christi officium obscurat, violat, & ausu sacrilego in servos ejus & conservos nostros transfert. Constat Christum non modò Mediatorem redemptionis esse, sed intercessionis: apud Papistas autem intercessionis officium Sanctis, ac praesertim beatissimae virgini maximam ob partem imponitur. Nam cum Christi praerogativa sit, pro nobis coram Deo Patre ita apparere, ut virtute meritòrum suorum à Deo placato omnia bona nobis impetret; Pontificii eò animo Sanctos invocant, quòd putent eorum meritis se non modò temporalia, sed spiritalia beneficia impetraturos. Sic Halensis, *Sancti invocantur à nobis propter nostram inopiam in merendo, ut, ubi nostra non suppetant merita, patrocinentur aliena.* Sic Lombardus, *Oramus ut intercedant pro nobis, id est, ut merita eorum nobis suffragentur.* Si Pontificii non alio animo peterent orationes Sanctorum defunctorum, quàm petere solemus à vivis, ut pro nobis orent (quavis facti sui probabilem rationem reddere nequirent) non violarent tamen Mediatorium Christi officium, neque illud in Sanctos transferrent. Aliud enim longè est, colere aliquem religiosae invocationis actus; aliud, rogare ut unà nobiscum Deum invocet. Non facimus illum Mediatorem, quem desideramus

De Sanct. Beat. in
Ord. disp.

1. 2. Quest. 1.
artic. 10.

2.

Part. 4. quest. 26.
art. 5.

Lib. 4. disp. 45.

*Athanas. Orat. in
illud dictum, Deus
ex Deo.*

*Vide Aquin. Com.
in 8. ad Roman.*

comprecantem : at facimus illos, quos religiose invocamus, & quorum meritis conamur gratiam Dei in nos deducere & derivare. Quid tam proprium Christi, quam Advocatum apud Deum Patrem adstare populorum? Quid igitur Christo magis contumeliosum, quam illi collegas dare in illo officio, quod solus debet obire? Sed dicunt Pontificii, se non collegas adjungere Christo in hoc opere Mediatoris; sed subordinatos quosdam mediatores subungere, ab eo dependentes, per eum accessum ad Deum habentes, ejus denique gloriam hac suâ subordinatâ mediatione promoventes. Sed frustra & falsò hæc dicuntur omnia. Nam primò, quis illos jussit sub Christo inferiores quosdam Mediatores constituere? *Filius Dei factus est filius hominis, ut Mediator Sequesterque Dei & hominum esset, eaque qua Dei sunt nobis, & qua nostra sunt Deo subministraret.* Non eget inferioribus ministris ad hoc officium exercendum; non præcepit nobis ut talium operâ ad hanc rem uteremur; non patitur ipsum officium Mediationis, ut ab inferioribus ministris exerceatur. Qui pro nobis intercedit apud Deum ut Mediator, repræsentat Deo humanitatem pro nobis assumptam, eaque omnia quæ fecit ac passus est, ut nos restitueret in gratiam Dei. Hoc Sancti facere non possunt; non possunt ergò esse Mediatores vel subordinati; sed *ille pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, hic unus verusque Mediator est;* ut bene Augustinus contra Parmenianum, lib. 2. cap. 8. Porro, quod obtrendunt, hosce subordinatos Mediatores multùm facere ad honorem supremi Mediatoris amplificandum, id è contrâ se habere docuit ipsa experientia. Nam ex quo cœpit hæc Sanctorum invocatio, Christi honor indies fuit minutus, tandèmq; solo nomine Mediatoris illi reservato, quicquid ad honorem officii spectat, id penè totum in Sanctos & Sanctas transtulerunt. Ad honorem ejus, qui à Deo ipso solennis Mediator inter Deum & homines constitutus est, duo videntur potissimùm spectare: Unum, ut omnes persuasum habeant, per hunc, tanquam per canalem, velle Deum misericordiam & beneficentiam suam ad alios omnes derivare: Alterum, ut hunc Mediatorem maximè misericordem & ad opitulandum miseris peccatoribus paratissimum agnoscamus. Jam verò isti Sanctorum invocatores, quod attinet ad externa Dei beneficia, ipsi Christo, in quo nobis immediate succurrat, nihil penè reliquerunt. Nulla regio, nullus status hominum, non habet peculiarem mediatorem; ad quem rectâ tendit istorum invocatio, quoties à Deo aliquod obtinendum est. Nullus morbus, nullum ferè malum cogitari potest, cui depellendo non præfecerunt nominatim Sanctorum aliquem, sicuti olim Gentiles divorum suorum. Hinc fit quòd in periculo naufragii, belli, morbi, aut mali externi cujuscunque, vix unus è decem Pontificiis, liberationem à Deo autore sperans, alium

aliū Mediatorem imploret quā Sanctum illum, cui prae cæteris hanc præfecturam demandatam opinetur. Sed fortasse, cum opus est Mediatore ad spiritualia bona obtinenda, & mala declinanda, hunc honorem Christo deferent, ut illum rectè adeant. Nè illud quidem potest obtinere Christus apud Romanenses: imò quicquid ad misericordiæ gratiæque divinæ dispensationem spectat, id officii à Christo in beatam virginem matrem suam divinā voluntate transmissum fabulantur. Berthorius, lib. 19. Moralitatum, cap. 4. *Ista, inquit, est veritas, quod cum regnum Dei in duobus constet, scilicet in iustitia & misericordia, isti Regina paradisi (scilicet Maria) dimidiam regni sui partem, scilicet misericordia distributionem, contulit Deus: igitur Regina dicitur misericordia, &c.* Sed omnium audacissimè Bernardinus docuit, nullam gratiam venire de cælo ad terram, nisi transeat per manus Mariæ: *A tempore (inquit) quo virgo mater concepit in utero Verbum Dei, quandam (ut sic dicam) jurisdictionem seu auctoritatem obtinuit in omni Spiritus sancti processione temporalis, ita quod nulla creatura aliquam à Domino obtinuit gratiam vel virtutem, nisi secundum ipsius pia matris dispensationem.* In officio quod vocant Beata Maria, sic illam compellant, *Salve Regina, Mater misericordiæ, vita, dulcedo, & spes nostra, salve: Sub tuum præsidium confugimus, nostras deprecationes nè despicias in necessitatibus: sed à periculis cunctis libera nos semper virgo gloriosa, &c.* Neque solam virginem fecerunt canalem gratiæ inter nos & Deum, sed hoc privilegio reliquam etiam Sanctorum catervam donarunt. Sic Halensis, *Divinorum charismatum ad nos per Sanctos fit descensus: unde congruum est, quod ascensus noster ad Deum fiat Sanctis mediatoribus.* Cui adstipulatur Archiepiscopus Florentinus: *Lex, inquit, Deitatis est, infima per media ad suprema adducere: quantum verò ad dona gratiæ, Beati sunt medii inter Deum & viatores: Divina igitur beneficia ad nos descendunt mediantibus Angelis, & animabus sanctis.* De Christi igitur honore decerpunt plurimum, qui tot gratiæ canales, quot Sanctos, inter Deum & miseros peccatores constituunt. Præ nimio igitur amore Christum penè excluderunt foras. Secundò spectat vel maxime ad honorem Intercessoris & Mediatoris, ut habeatur præ cæteris omnibus misericors, ita ut miseris pateant faciles ad illum aditus: nè tam durus & asper sit, ut ad hunc Mediatorem conciliandum alio opus sit Mediatore. Talem nobis commendant sacre Scripturæ, Jesum Christum Dei Filium: vox est ipsius Mediatoris, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, Matth. 11. 28. Si quid petieritis in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio, Joann. 14. 13.* Est etiam Apostoli doctrina, *In hoc habemus fiduciam & accessum in confidentia, per fidem ejus, Ephes. 3. 12. Habentes Pontificem magnum qui penetravit celos, Jesum Filium Dei, teneamus confessionem.*

Serm. 61. art. 1. cap. 8.

Part. 4. quæst. 26. artic. 5.

Part. 3. Tit. 3.

Hebr. 4. 14, 15, 16.

Non enim habemus Pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris — Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur. Duce scilicet & intercessore ipso Christo, non homine, non Angelo, non gloriosissima virgine. Quid verò nostri Romanenses? num hunc honorem Christo illibatum relinquunt, quando Sanctorum invocationem introducunt? Audite: Christus non est solus Advocatus, sed Judex, quem vir justus, multo magis peccato inquinatus metuat adire: idcirco Deus providit nobis de Advocata, quæ mitis & suavis est, & in qua nihil invenitur asperum: sic Antonius. Hinc Papistæ in templis suis (ut scribit Chemnitius) pingunt Christum minitantem, & jacula in peccatores projicientem: homines autem perterritos faciunt confugere ad Mariam, quæ ut mediatrix se interponit, & jacula ejus repellit. Hunc igitur honorem ex Sanctorum invocatione nactus est Christus Mediator, quod minus ametur, minus quærat, minus misericors habeatur servis suis. Non possunt hoc invidias ire ipsi Romanenses. Plerique nostrum magis afficimur circa Sanctum aliquem aliquando, quam etiam circa Dominum: sic Halensis noster, part. 4. quæst. 26. memb. 3. Peccatores ad Sanctorum interpellationem quandoque magis animantur, quam Judicis. Denique confidenter asserit Jacob. de Valentia, in hac peregrinatione nostra non relinqui nobis aliud refugium in nostris adversitatibus, nisi ut recurramus ad virginem Mariam mediatricem, quæ iram Filii sui placabit. Sed hisce Papistarum superstitionis figmentis oppono illud Tertulliani, Facile semper impetratur quod Filius postulat; de Pœnit. Invocatio hominis nudi ad præstandam salutem inefficax judicatur; de Trinit. Vidistis ergo hanc Sanctorum invocationem, non modò voluntati divinæ in Scripturis revelatæ, sed etiam honori ipsius Mediatoris repugnare.

3.

Ad ultimum nostrum argumentum accedimus; atque affirmamus, religiosam hanc invocationem, quam Papistæ Sanctis exhibent, illorum conditioni (utunque in summa gratia apud Deum & gloria sint) non convenire.

Atque hinc illud imprimis animadvertendum est, Orationem propriè dictam esse, ex omnium Theologorum confessione, actum religionis sive cultus religiosi. Sic Thomas, *Manifestum est quod oratio est propriè actus religionis.* Religio autem, ex sententia omnium, virtus quædam est, quæ hominem inclinat, ut Deo debitum cultum & honorem exhibeat, tanquam omnium Creatori & Domino. Qui igitur invocationem religiosam Sanctis exhibet, eos in Dei solium extollit. Unde Apostolus, *Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt?* Multæ à Patribus afferuntur descriptiones religiosæ orationis, multæ à modernis Theologis; quibus omnibus Deus solummodo commemoratur ut invocandus, non Sancti, non Angeli. *Oratio colloquium est cum Deo, ut vult Chrysostomus. Oratio est petitio decentium à Deo, ut*

habet

Biel. in Can. Miss.
lect. 30.
In Exposit. Cantic.
Maria.

2. 2. Quæst. 33.
art. 3.

Rom. 10. 14.

Hom. 20. in Gen.

habet Damascenus: Nè plura accumulem, invocatio adeò peculiaris actus est cultus divini, ut passim in Scripturis pro toto cultu usurpetur, atque ipsa Dei domus, *Domus orationis* nuncupetur. Conditio igitur Sanctorum, quæ creaturæ gradum non excedit, invocationem, quæ Creatori soli debetur, non potest admittere. Neque juvat Pontificios, si dicant se petere à Sanctis solummodo ut secum unà Deum invocent, eo modo quo Paulus ad Thessalonicenses, *Fratres orate pro nobis*: nam huiusmodi intercessionis petitio longè differt ab hac religiosa invocatione, quam Sanctis & vendicare solent Papistæ, & exhibere. Belarminus hanc invocationem Sanctorum *Eximium adorationis genus* appellat. Azorius Jesuita contendit, Sanctos non honorari eo solum cultu quo viros virtute aut qualibet aliâ dignitate præstantes, sed etiam divino cultu & honore, qui est religionis actus. Sed quo colore creaturis deferunt cultum Divinum, id est, soli Creatori debitum? Audite eundem: *Divinus cultus Sanctis non datur propter ipsos, sed propter Deum, qui eos Sanctos efficit*. Parum est: Deos efficiat oportet, Creatores efficiat, si Divinum cultum illis impendi velit: nam *qui alii Deo supplicat, & non Creatori, non orat illum sed infamat*. Quod colit summus Angelus, id colendum ab homine ultimo, ut verè Augustinus.

Secundò, Invocatio non est solummodo actus divini cultus, sed talis actus qui nullo inferiore respectu creaturæ potest exhiberi. Nam *invocans sacrificium spirituale offert invocato, mentem scilicet suam quam ei per reverentiam subjicit, dum orando proficitur se eo indigere tanquam autore suorum bonorum*; ut verè Aquinas, 2. 2. quæst. 83. art. 3. Tam igitur licuit Judæis Abrahamo tanquam Dei amico sacrificare, quàm nobis Petro aut Paulo, tanquam Dei amicis, preces nostras religiosas offerre. Hinc sancti Patres orationem sacrificiis solent conferre, & præferre. Clemens Alexandrinus vocat illam *id est vocat æstus & devotionem*. Tertullianus, *opimam & majorem hostiam*. Scripturæ etiam orationes fidelium pro sacrificiis Deo gratissimis ubique agnoscunt. Vocatur *oblatis munda*, Mal. 1. 11. Assimilatur *incenso*, & *sacrificio vespertino*, Psal. 141. 2. De huiusmodi sacrificiis eleganter Lactantius, *Sacrificium verum non est, quod ex arca, sed quod ex corde profertur; nec quod manu, sed quod mente libatur*. Si ergò sacrificare creaturæ semper fuit illicitum, tum etiam religiosâ prece invocare creaturam impium & sacrilegum est. Sed huic argumento adversarii putant se posse satisfacere, distinguendo inter invocationem religiosam, quæ exhibetur alicui tanquam Autori beneficiorum quæ petuntur; & quæ exhibetur alicui tanquam Intercessori, per quem id quod petitur facilius à Deo impetretur. Priori modo soli Deo preces religiosas offerre licet, posteriori modo etiam Sanctis defunctis offerri possunt.

Lib. 3. cap. 24.

Isa. 56. 7.

1. Theff. 5. 23.

Lib. 1. de Beat. Sancti. in ord. disp. Azor. Instit. Moral. Tom. 1. lib. 9. cap. 10.

Ibid.

Tertull. advers. Marc. lib. 4.

Strom. 7.

De opificio Dei, cap. 2.

De vera relig.
cap. 55.

De civit. Dei, 22.
10.

possunt. Sed hæc faciliè refelluntur: nam petere ab aliquo Sanctorum, sive vivo sive mortuo, ut unà nobiscum oret Deum pro impetrando aliquo beneficio, non est Sanctum religiosè invocare, sed illum ad religiosam invocationem Dei invitare. Si hoc tantum faciunt Papistæ, falsò & ineptè contendunt religiosum cultum illis exhiberi. Multò veriùs & doctiùs Augustinus, *Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum: honorandi sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem.* Et alibi, *Nominantur à Sacerdote, non invocantur.* Uno verbo, quisquis à nobis religiosè invocatur, eadem operâ Deus agnoscitur, & supra creaturam collocatur. Hoc firmissimo fundamento nixi Patres contra Arianos demonstrârunt, Christum esse verum Deum, quia religiosè à nobis invocatur. Cujus argumenti nervos incidunt Pontificii, dum docent religiosum invocationis cultum etiam creaturis posse convenire.

Tertiò, Ea debet esse conditio illius quem religiosè invocamus, ut possit omnes omnium per totum terrarum orbem se invocantium status cognoscere, ac preces audire: ut possit etiam quo cordis affectu à singulis invocetur discernere, ac quid illis expediat, quid non expediat, dijudicare. Si horum quodvis facere nequeat, sæpe frustra invocabitur, quandoque hypocritarum preces Deo commendabit, subinde noxia pro cultoribus suis à Deo postulabit. At prædicta omnia sunt Dei solius, non Sanctorum, non Angelorum privilegia. Psal. 65. 2. *O qui exaudis orationem, ad te omnis caro veniet.* Et 2. Chron. 6. 30. & 1. Reg. 8. 39. *Tu exaudies de cælo, — & reddes unicuique secundum vias suas, quas nōsti eum habere in corde suo. Tu nōsti solus cor omnium filiorum hominum.* Solus ergò Deus à nobis invocandus est. Sed hîc non me latet, quantâ confidentiâ Papistæ asserant, hæc omnia esse Sanctis compertissima, vel per revelationes Angelicas, vel per revelationes Divinas, vel in speculo Trinitatis. De Christo Mediatore certum est, quòd omnium status, preces, cogitationes, & ipsa cordis intima desideria perspiciat: at tota Jesuitarum natio nunquam evincet, esse de fide, quòd Petrus, Paulus, vel beatissima Christi mater, videat facta, audiat vota, intueatur corda singulorum, à quibus invocantur. Inter orandum autem niti debet fides nostra Scripturarum fundamentis, non conjectantium insomniis. Apud Augustinum magna quæstio est, utrùm, vel quatenus, vel quomodo ea quæ circa nos aguntur noverint spiritus mortuorum. Alibi planè negat mortuos, etiam sanctos, scire quid agant vivi, etiam illorum filii. Alibi fatetur nescire quidem mortuos quid hîc agatur, sed dum hîc agitur: postea verò audire ab eis qui hinc ad eos moriendo pergunt, vel ab Angelis, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta subjecta sunt. Augustino accedat Nazianzenus, qui, quoties Rhetorum more compellat potiùs quàm invocatur aliquem

In Psalm. 108.
vers. 1.

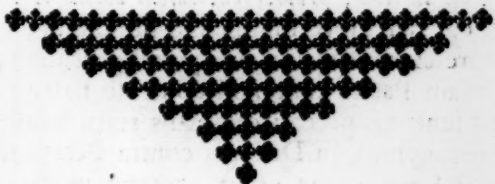
De cura pro Mort.
cap. 15.

Orat. 1. in Juliano,
& Orat. in funere Gorgonii.

quem Beatorum, agnoscit simul se dubitare an ab illis audiarur-
necne. Neque sufficit hac in re ad fidem Papistarum stabilien-
dam, quod Sancti, quos invocant, fruuntur visione beatifica, &
lumine gloriæ perfundantur: Nam ut cum Scoto admittamus
esse probabile, quod Deus Beatis revelat orationes illis oblatas;
tamen cum eodem tenebimus, non esse necessarium ex ratione
beatitudinis, quod Beatus videat orationes nostras: Actus autem
invocandi non debet ex probabilibus Scholasticorum argutiis,
sed ex infallibilibus Scripturarum testimoniis procedere. Quan-
quam, si ab illis Sanctis discedamus quibus Scriptura exhibuit
testimonium indubitatae sanctitatis, & ad illos accedamus quos
Pontificum autoritas in album Beatorum retulit, cum doctissimo
Mirandulano dicere ausim, *Sic canonizatos nemo de necessitate fi-
dei tenetur credere esse in gloria*: multò minùs virtute luminis
gloriæ videre preces eorum, qui eos invocant per totum terra-
rum orbem. Verùm enimvero, quem ritè & religiosè invoca-
mus, tenemur credere non modò esse in gloria, sed *illius esse re-
gnum, potentiam, & gloriam*: quod cum nemini Sanctorum ac-
commodari potest, nemo illorum à nobis invocari debet.

Lib. 4. dist. 45.
quest. 4.

Apolog. pag. 223.

D d

Quæst.

Quæstio XLV.

Ignorantia non excusat Peccatum.

Ignorantia privationem sive defectum scientiæ debita inesse quandoque designat; & sic refertur ad peccatum *originale*: quandoque denotat ipsam negligentiam, vel incuriam, sive contemptum sciendi; & sic pertinet ad *actuale*. Neutra excusat peccatum: hoc est, non facit quin constringatur reatu, qui agit quod agere non debuit, licet obtenebratus tali ignorantia; imò hæc ipsa ignorantia peccatum reputatur.

Non excusantur, qui *originali* hac ignorantia occæcati peccant; quia voluntario peccato primi parentis nostri (quod toti posteritati fuit imputabile) in hæc tenebras demerli sumus. Quod autem ex voluntario causatur, voluntarium in Moralibus reputatur. Hinc illud Apostoli, *Alienati à vita Dei, per ignorantiam qua est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum*. Hæc ignorantia, cui tam grave supplicium imponitur, quæ reatum peccati habere clare evincitur, non potest peccatum inde ortum excusare. Nam Patres ~~communi consensu~~ hæc innatas mentibus nostris tenebras peccati *originalis* reatu haud vacare statuerunt. Hieronymus, in *Dialogis contra Pelagianos*, *Volunt, inquit, elogia Scripturarum, etiam ignorantiam habere peccatum*. Augustinus hanc ignorantiam ante Baptismum reatu constringere non renatos existimavit; post Baptismum (quamvis reatus tollatur) naturam mali culpabilis retinere iudicavit. *An parvum malum est, per quod homo non percipit qua sunt Spiritus Dei? Nunquid caret ignorantia malo, per quod à nescientibus innumerabilia perpetrantur mala?* Bernardus denique ignorantiam, sive nostram sive Dei, *damnabilem* esse pronuntiat. Neque hîc dicat aliquis, hanc innatam ignorantiam non habere peccati reatum, quia jam penes neminem est nasci mente sui & Dei cognitione plenè illuminatâ: nam rectè Aquinas, *Peccatum est, non solum cum non habet homo quod debet habere, sed etiam cum habet quod non debet habere*.
Imputatur

Ephes. 4. 18.

Lib. I. cap. 10.

Contr. Julian. lib. 6.
cap. 5.

Super Cant. Serm.
36.

Quæst. disp. de
pecc. Orig. art. 2.

Imputatur igitur ad peccatum originale, tum quod luce spiritali caret homo quam debuit habere, tum quod tenebris oblitus est quas non debuit habere. Cum igitur hæc *habitualis* sive *originalis* ignorantia peccati naturam habeat, peccatum inde natum excusare nullo modo potest.

Jam quod attinet ad illam quam vocamus *actuale* ignorantiam, Prima & pessima illa est quæ adjunctam habet voluntatem non addiscendi, & contemptum sciendi, atque à Scholasticis *ignorantia affectata* appellatur. Tales erant qui apud Jobum dicunt Deo, *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Hæc ignorantia non modò non excusat, sed aggravat peccata ignorantium: quia ex infano peccandi amore, contra naturale desiderium animæ, scientiam repellunt, ut liberiùs in peccatis voluntentur. Ex vindicta talibus incumbente, quantum sit hoc ignorantiae affectatae crimen, facile est colligere. *Hæc sunt tabernacula iniqui, & iste locus ejus qui ignorat Deum:* sic loquitur Bildad postquam horribilem statum descripserat impiorum. *In flamma ignis vindictam dabit iis qui non noverunt Deum:* sic loquitur Apostolus de illis qui lucem Evangelii repellunt obstinate. Tales solâ superbiae caligine tenebrescunt: & tanto magis excusationem non possunt habere quia nesciant, quanto magis eis etiam nolentibus opponitur quod cognoscant; ut rectè Gregorius, Mor. 25. cap. 16.

Secunda illa est, quæ oritur ex negligentia addiscendi; quando homines, aut labore deterriti, aut aliis curis abducti, minimè student scientiæ comparandæ, atque sic ignari evadunt illarum rerum quæ vel credere vel facere tenentur. Hæc inscitia peccantes non excusat; quia intellectus est debitor suæ operationis in vero inquirendo, sive in iis quæ spectant ad fidem, sive in iis quæ spectant ad vitam piè agendam. Talis igitur ignorantia, quia est voluntaria neglectio debitæ operationis, peccati rationem habet esse necesse. Quod autem scientia & studium comparandæ scientiæ cadant sub præcepto divino, in dubium vocari nequit. *Jubetur ut habeamus intellectum, ubi dicitur, NOLITE ESSE SICUT EQUUS ET MULUS, QUIBUS NON EST INTELLECTUS. Jubetur ut habeamus sapientiam, ubi dicitur, SI QUIS VESTRUM INDIGET SAPIENTIA, POSTULET A DEO. Jubetur ut illi comparanda invigilemus, ubi dicitur, POSSIDE SAPIENTIAM, QUIA AURO MELIOR EST: ET ACQUIRE PRUDENTIAM, QUIA PRETIOSIOR EST ARGENTO.* Qui igitur peccat ex ignorantia, ignorans, ex incuria discendi, quæ scire tenebatur, non inde excusatus evadit, sed peccato tam omissionis quàm commissionis obligatus. Peccati reus tenetur, quatenus omisit facere quod debuit in scientiæ acquisitione; quia talis omissio voluntaria censetur, saltem indirectè. Reus etiam censetur, quatenus, per ignorantiam talem, fecit actum

Job. 21. 14.

Job. 18. 21.

2. Thess. 1. 8.

August. Epist. 95.
Psalm. 31. 9.

Jac. 1. 5.

Prov. 16. 16.

Epist. 77.

actum quem non debuit; quia ignorantia voluntaria transmittit rationem voluntarii ad actum inde consequentem. *Nulta*, inquit Bernardus, *scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia; aut verecundia inquirendi: & quidem huiusmodi ignorantia non habet excusationem.*

Eib. 3. cap. 5.

Dialog. advers.
Pelag. lib. 1. cap.
10.

Tertia illa ignorantia est, quæ per accidens sequitur præviam aliquant actionem voluntariam. Sic ebrii peccant ex ignorantia; in quam tamen ignorantiam voluntariâ vini ingurgitatione inciderunt. Hæc ignorantia peccatum sequens non excusat: imò (ut vult Philosophus) duplices poenas merentur, quia penes illos fuit non inebriari ab initio, unde causa ignorantie processit. Quod de illis rectè intelligitur, qui ipsâ ebrietate delectantur. Sed quamvis non delectentur ipsâ ebrietate, sed per imprudentiam vino superati in peccatum ignorantes inciderint, non tamen potest hæc ignorantia peccatum admissum excusare. *Lot nescivit in concubitu filiarum quid fecerit, & inebriatus ab eis non habet crimen conscientie* (ut loquitur Hieronymus;) *& tamen error in vitio fuit.* Quamvis ergo gravius peccatum illud sit, quod oritur ex malitia, & contemptu legis divinæ, quàm quod consequitur ex ignorantia prædicta; tamen ignorantia hæc non tollit ab actione mala peccati rationem, nec proprio aliquo suo effecto diminuit aut extenuat peccatum. Proprius effectus ignorantie est, excludere conscientiam mali admissi ab animo agentis: non autem tangi conscientiam mali perpetrati, per se malum & vitiosum est, nec facit quicquam ad extenuationem peccati commissi. Sed secundarius & quasi accidentalis effectus ignorantie est, excludere malitiam, sive contemptum, ab animo agentis: & hoc sensu diminuit peccatum, id est, ostendit esse minus, quàm si ex certa scientia & destinata malitia oriretur. Atque hinc est, quòd qui peccant ex ignorantia, facilius veniam impetrent, quàm qui ex scientia: *Misericordiam consecutus sum* (inquit Apostolus) *quia ignorans feci.* Hinc etiam fit, quòd si non obtineant veniam, tamen mitius inveniant supplicium: Qua de re bene & appositè Augustinus, *Gravius peccat homo sciens quàm nesciens, nec tamen ideo confugiendum est ad ignorantia tenebras, ut in eis quisque requirat excusationem.* Paulò post, *Illam ignorantiam qua non est eorum qui scire nolunt, sed eorum qui simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat, sed fortassis ut mitius ardeat.*

1. Tim. I. 13.

De Grat. & lib.
arb. cap. 3.

Postremò, est quædam ignorantia, quam Schola vocat *invincibilem*; quæ intelligitur tam de ignorantia *juris*, quàm *facti*. Invincibilem autem definiunt, quando operans adhibuit omnem sufficientem diligentiam ad cognoscendum, & tamen non potuit se ab ignorantia expedire. Circa hanc diversimodè philosophantur Scholastici. Alii dicunt hanc prorsus excusare peccatum, quia facit nè sit omnino voluntarium. Atque hic affertur exemplum

exemplum Jacobi concumbentis cum Lea, quæ uxor ejus non fuit: quem concubitorum, propter hanc ignorantiam invincibilem, omni peccato caruisse affirmant. Alii tamen aliter statuunt, atque in his primum locum tenet Guilielmus Parisiensis, qui expresse docet, nullam ignorantiam excusare totaliter à peccato, quia ubi est invincibilis ignorantia quoad nos, Deus succurret, nisi culpa nostra ejus opem à nobis avertamus. Supponit ergo doctissimus vir, hanc ignorantiam, quam vulgò vocant invincibilem, potuisse vinci & superari, nisi culpa aliqua agentis impedimentum objecisset; ac proinde non excusare à peccato actum illum qui ex hujusmodi ignorantia sequitur. Quæ sententia probabilis est, & facit maxime ad providentiam Dei celebrandam. Scio hanc sententiam à modernis Pontificiis tanquam improbabilem rejici: sed videtur illam approbasse Hieronymus, qui, nullâ adhibitâ distinctione, ex Scripturis conatur docere, errorem & ignorantiam esse peccatum: videtur etiam Augustinus, qui clare asserit, Illud quod ignorans quisque non recte facit, & quod recte volens facere non potest, ideo dici peccata; quia de peccato illo libera voluntatis originem ducunt. Quinetiam alibi, Si homines à Deo peterent sapientiam quomodo & quantum res tanta petenda est, Deus eam daret affluenter. Est itaque culpanda qualibet ignorantia, quâ homines præcipitantur in peccata; quia ex defectu nostro in sapientia desideranda originem ducit.

De leg. cap. 21.

Vide Vasq. in 1. 2. disp. 124.

Dialog. advers. Pelag. lib. 1. cap. 9, 10.
De lib. arb. lib. 3. cap. 19.

De Nat. & Grat. cap. 17.

D d 3 Quæst.

Quæstio XLVI.

Sancta Ecclesia Catholica
quam credimus, ex solis
constat Electis.

De Eccl. Mil. 3.2.

ibid.

In Epist. Joann.
Tractat. 3.

Pontificii ubique crepant, Ecclesiam Romanensem esse Ecclesiam Catholicam; nec alios quam Romanenses esse verè Catholicos. Atque hoc facillimè defendere possunt Papistæ, postquam novam Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ definitionem excogitârunt. Sic enim Bellarminus, *Una & vera illa Ecclesia Catholica, est cætus hominum ejusdem Christianæ fidei professione & eorundem Sacramentorum communione colligatus, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè Romani Pontificis.* Ex qua definitione patet, ad constitutionem Catholicæ Ecclesiæ tria solummodo requiri: externam professionem fidei, externam communionem Sacramentorum, & externam subjectionem ad Romanum Pontificem. In quibus hæc externa reperiuntur, etiamsi nullam virtutem, nullum internæ gratiæ donum possideant, etiamsi reprobi, scelesti, aut hypocritæ extiterint, sunt tamen vera Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ membra autore Bellarmino, Nos è contrâ statuimus, fieri quidem Christianos membra particularium Ecclesiarum, putà Romanæ, Anglicanæ, aut Gallicanæ; fieri etiam Catholicæ Ecclesiæ membra (ut ita dicam) *presumptiva*, per externam professionem, communionem, & subjectionem sub legitimis Pastoribus: non fieri tamen *vera* membra Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ quam credimus, nisi interno gratiæ dono sanctificentur, & interno Spiritus vinculo Christo Capiti conjungantur. Ad hanc igitur Sanctam Catholicam Ecclesiam, quæ mysticum Christi corpus efficit, negamus impios, hypocritas, aut ullos spiritualis vitæ expertes pertinere, qui internâ fide, charitate, sanctificatione destituuntur. Negavit hoc doctissimus Augustinus, qui tales omnes in membris Antichristi numerandos censet: *Si amas & amplecteris peccata tua, contrarius es Christo. Intus sis, foris sis, Antichristus es: intus sis, foris sis, palea es.*

Sed

Sed quare foris non est? Quia occasionem ventis non invenisti. Negare denique hoc debuit (nisi secum pugnare maluisset) ipse Bellarminus: Quod quatuor argumentis ex eodem Bellarmino petitis apertè demonstrabo.

Qui in Ecclesia Christi eundem locum tenent quem mali & putridi humores habent in corpore humano, illi non sunt partes Ecclesiæ, sed *pestes*: At omnes improbi & hypocritæ, qui destituti sunt fide, spe, & charitate, sunt sicut capilli, ungues, aut mali humores in corpore humano, fatente Bellarmino: Talis igitur modus existendi in Ecclesia, non probat homines esse membra Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, sed *ulcera*. Sic certè Augustino visum est, qui de talibus non veretur affirmare, *Sive intus versari videantur, sive apertè foris sint, quod caro est caro est, quod palea est palea est.* Quinetiam alibi docet, Eos qui nesciente Ecclesiâ propter malam pollutamque conscientiam damnati sunt à Christo, jam in corpore Christi non esse, quod est Ecclesia. Imò ipse Bellarminus, extra ardorem contentionis, suffragatur nobis & Augustino: *Christiani (inquit) illi qui fidem habent siue charitate, quique consentunt se nosse Deum, sed factis negant, — hi ad columbam non pertinent, nisi ut membra arentia & mortua, vel (ut loquitur sanctus Augustinus) ad Ecclesiam pertinent numero, non merito.* Ridiculè igitur contendit Adversarius, hujusmodi homines esse vera membra Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ.

Qui sunt vera membra Ecclesiæ Catholicæ militantis; habent veram communionem cum Ecclesia triumphante. Nam Ecclesia triumphans (ut rectè Bellarminus) *unita est*, imò potius una est cum militante, adeò ut nemo possit velle separari ab una, quin separetur ab altera. At certissimum est, Impuros omnes, & hypocritas, quamcunque professionem extrinsecus induant, pertinere ad Ecclesiam malignantium, atque alienissimos esse ab Ecclesia triumphantium, imò etiam militantium; nisi velimus eam Ecclesiam militantem vocare, quæ contra Christum sub Diabolo militare decrevit. Hosce omnes à corpore Ecclesiæ sanctæ exclusit Hugo de Sancto Victore, qui hunc in modum Ecclesiam definivit, *Ecclesia sancta corpus est Christi, uno spiritu vivificata, & unita fide una, & sanctificata.* Exclusit etiam Augustinus, idque indignabundus, contra istos qui contrariam sententiam audent sustinere: *Non existimo (inquit) quenquam ita desipere, ut credat ad Ecclesia unitatem pertinere eum qui non habet charitatem.* Ar ita desipit Bellarminus, atque nos erroris infirmulat, quia nolumus cum eo hac in re desipere.

Nihil est verè & formaliter illud quod esse dicitur appposito termino diminvente, sed æquivocè solummodo, & nomine re-nus: ut homo mortuus, non est homo verus, sed cadaver. At Bellarminus ipse, improbos, & hypocritas Christianos, non obstante externâ professione & unione cum Ecclesia, negat esse membra

Argum. 1.
Vide Bellar. de
Eccl. 3.2.

Lib. 1. de Bapt.
cont. Donat. cap.
17.

Cont. Cresc. lib. 2.
cap. 21.

Bellar. de Gemitu
Columbe, lib. 1.
cap. 2.

Argum. 2.

De Sacr. fid. lib. 2.
part. 2. cap. 2.

Cont. Cresc. 1. 29.

Argum. 3.

Bellar. de Eccl.
Mil. 3. 9.

Ibid.

membra viva corporis Christi, affirmat esse arida & mortua; & tamen (quod omnem stultitiam superat) mordicus tenet esse membra verissima corporis Christi: Atque hac distinctione se tueri conatur; *Non sunt vera membra corporis Christi, quantum attinet ad rationem membri: sed sunt verissima membra in ratione instrumenti.* Monstrum distinctionis, flagro dignius quàm refutatione! Nam quis membrum sine ratione membri potest intelligere, aut ex sola ratione instrumenti membrum constituere? Detur mihi in hunc modum distinguere, & quidvis tuebor. Si dixerò simiam esse verissimum hominem; in promptu est hæc defensio Bellarminiana: Non est verus homo, quantum attinet ad rationem humanitatis; sed est verissimus homo, quantum attinet ad rationem animalitatis. Sed scire debuit egregius hic disputator, neque specificam cujuscunque rei naturam, subductâ formali ejus ratione, remanere; neque communem rationem generis posse propriam speciei naturam constituere.

Argum. 4.

De Eccl. Mil.
lib. 3. cap. 10.

Quos ipsa Ecclesia nunquam agnosceret pro membris, aut partibus suis, si nôset quales revera essent; hosce proculdubio ipse Christus, qui omnia novit, pro veris corporis sui mystici membris non agnoscit. Sed, teste ipso Bellarmino, *Si Ecclesia posset dignoscere impios, incredulos, & hypocritas; eos aut nunquam admitteret, aut casu admissos continuo excluderet.* Quis igitur negaverit, ipsum Christum omniscium & omnipotentem hujusmodi impios & incredulos à communione corporis sui mystici (quæ est illa Sancta Catholica Ecclesia quam credimus) penitus submovere, & excludere? Qui autem excluduntur ipso Christo Judice, sunt omnium ab Ecclesia exclusissimi. Huc facit illud Augustini, *Omnia ista monstra absit omnino ut in membris illius columba unica computentur: absit ut intrare possint limites horti conclusi, cujus ille custos est qui non potest falli.* Unde Cyprianus, *Tales interdum tolerat Ecclesia; sed quid prodest non ejici cætu piorum, si merueris ejici? Frustra miscetur cætui Sanctorum in templo manufacto, si submotus est à consortio Dei, & ab universo corpore mystico Christi.* Non sunt ergo verissima membra Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ (ut falsò contendit Bellarminus) qui submoti sunt à consortio Dei, & corpore Christi. Sed mittamus Bellarminum, atque Scripturas adeamus, quæ clarè doceant, Sanctam Ecclesiam Catholicam, quæ Christi corpus mysticum appellatur, ex solis electis, vocatis, justificatis, & sanctificatis constare.

Contra Cresc. 2. 21.

De duplici Martyr.

Matth. 16. 18.

Primò, Quia Ecclesia Sancta Catholica in petra ædificatur, adeò ut contra illam nè inferorum quidem portæ possint prævalere. Hoc proprium est electorum, & fidelium, nam impii omnes & hypocritæ in arena fundantur, à Satana superantur, & tandem in infernum demerguntur. Absit ergo ut pertineant ad corpus Christi mysticum, quod non potest habere membra damnata.

damnata. Quid ergo impedit, quin concludamus cum Augusti-
no? *Si in petra est Ecclesia, illi qui super arenam sunt, quia ex-
tra petram sunt, profecto extra Ecclesiam sunt.*

*De Bapt. contr.
Donat. 6.24.*

Secundo, Quia Christus non solummodo caput est vivum,
sed vivificum, & salvificum totius corporis sui. Sic Apostolus,
ad Coloss. 2.19. *Totum corpus per commissuras & compages sup-
pedicatum & compactum, augefcit augmento Dei.* Sic ad Ephes.
5.23. *Christus vocatur Caput Ecclesie, & Servator corporis sui.*
Jam verò soli electi fideles vivificantur & servantur; impii verò
in peccatis suis vivunt, moriuntur, damnantur: non ergo ex
impiis, sed ex solis electis constat hoc corpus Christi mysti-
cum, quod Sancta Catholica Ecclesia appellatur. Nec credo
Papistas posse vel unum Patrem proferre, qui impios & da-
mnandos, propter externam solummodo communionem, & fidei
Christianæ professionem, inter vera membra Sanctæ Ecclesiæ
Catholicæ (quam vocamus mysticum Christi corpus) reponen-
dos judicavit. E contra Irenæus docet, Deum introducere
Abrahamum & semen ejus, quod est Ecclesia, in regnum cœlo-
rum, per Christum Jesum. Soli electi in regnum cœlorum
introducuntur: soli electi constituunt Ecclesiam Christi verè &
univocè dictam. Clemens Alexandrinus multò expressius, *Una
est vera Ecclesia, in cujus catalogum referantur ii qui sunt iusti se-
cundum propositum.* Adhuc planius, *Ecclesia est ἀγαθῶν τῶν
ἐκλεκτῶν.* Facile esset ex aliis Patribus & Scholasticis innumera
testimonia coacervare; sed brevitati studendum est.

*Contr. Hæres. lib. 4.
cap. 18.*

Strom. 7.

Tertiò, Quia Ecclesia Sancta Catholica non modò *σωμα*, sed *πλή-
ρωμα* Christi dicitur, ad Ephes. 1.23. Jam cogitare apud vos utrùm
membra mortua & putrida rectius dicantur complere corpus
cui agnascuntur, an corrumpere & deformare. Certè doctissi-
mus Augustinus putavit speciosam columbam, id est, Sanctam
Catholicam Ecclesiam, tali membrorum peste non ornari aut
compleri, sed turpare, quia illa multitudo improborum, Eccle-
siæ adjacet forinsecus, & super numerum, ad quam Ecclesiam
verè pertinet certus Sanctorum numerus prædestinatus ante
mundi constitutionem. Quandoquidem igitur soli pii & fideles
perficiunt hoc corpus Christi, impii autem & infideles potiùs
infiunt, manifestum est ex impiis hoc corpus non constare.
Tetrum ergo illud, tabidum, & cadaverosum corpus, quod ma-
ximam ob partem ex mortuis & putridis membris coalescit,
licet vicarium illud Caput sibi unire haud dedignetur; verum
tamen Caput viva membra solummodo tanquam sua agnoscat
& amplexabitur.

*Vide Aug. de Bapt.
contr. Donat. 5.27.*

Quartò, Simulac quis verum membrum Corporis Christi
efficitur, filius Dei constituitur: *Quotquot eum receperunt, dedit
iis potestatem filios Dei fieri,* Joann. 1. 12. *Adoptavit nos in fi-
lios per Jesum Christum,* ad Ephes. 1.5. Jam verò constat, infi-

E e

deles;

*De Repub. Eccles.
lib. 7. cap. 10.
numer. 32.*

deles, impios, & hypocritas, quantumvis adhærescant particu-
lari alicui Ecclesie per externam communionem, manere tamen
filios Diaboli, membra Antichristi: ac proinde ex talibus Ec-
clesiam Sanctam Catholicam non consistere, sed ex solis fidelibus
qui Christo Capiti per Spiritum Christi uniuntur. Quod Spa-
latensi extorsit illam veram confessionem, quæ finem imponet
huic disputationi nostræ: *Non puto (inquit) reprobos habere locum
in Ecclesia Catholica veraci & veraciter, licet locum habere pos-
sunt in Ecclesia Catholica presumptivè. De qua sola Ecclesia præ-
sumptiva intelligenda sunt & Scriptura & Patrum assertiones, si-
que in Ecclesia mixtim ponunt bonos & malos.*

Quæstio

Quæstio XLVII.

Nec Petrus, nec Pontifex Romanus, constitutus fuit à Christo Ecclesiæ totius Monarcha.

Ellarminus non *simplicem errorem*, sed *perniciosam hæresin* esse affirmat, negare hunc monarchicum beati Petri primatum à Christo fuisse institutum. Sed quicquid de Petri monarchia obtendit, id tantum intendit, ut Romanos Pontifices in hoc solio monarchico supra universalem Ecclesiam sedere patiamur.

Pro Petri monarchia stabilienda non tam solliciti essent Romanenses, nisi Romanum Pontificem Petro succedere in hac Ecclesiastica monarchia somniassent. Nos autem fatemur, tum ex Scripturis tum ex Patribus multa afferri posse, quæ Petro quandam honoris prærogativam adscribere videantur. Primus maximam ob partem inter Apostolos recensetur: solus ferè respondit nomine omnium Apostolorum, quando aliquid in commune ab illis quæritur: à Patribus *Dux, Princeps, Caput Apostolorum* subindè appellatur. Sed ex hisce aliisve quibuscunque titulis & prærogativis quæ Petro tribuuntur, nihil aliud colligi posse affirmamus, quàm obtinuisse illum præsidentiam sive primatum quendam, quoad ordinem, inter alios Apostolos; non potestatem sive jurisdictionem, quoad imperium, super omnes Apostolos. Hic ordinis primatus (absque quo in nullo cœtu negotia rectè expediri possunt) Petro delatus fuit, non jure divino, sed vel ratione ætatis, ut putabat Hieronymus, vel (quod potius arbitror) ratione indolis; quia fuit acerrimus & fortissimus Apostolorum, atque ad propulsanda pericula & negotia expedienda paratissimus. Jam verò quòd ex tali primatu ordinis primatum monarchicum Petro assignunt Papistæ, eundemque

De Pontif. Rom. lib. 1. cap. 10.

Vide Bellarm. de Pont. Rom. 2. 2.

ad Pontifices Romanos transmittunt, nullam habet vel speciem veritatis, atque perspicue refellitur hisce argumentis.

Primò, Quia ipse Christus (quem putant monarchiam Petro Petrique successoribus hisce verbis promississe, *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, Matth. 16. 18.) ostendit nihil tale sibi in mentem venisse, Matth. 20. 25, 26, &c. Ubi Apostolis talem primatum somniantibus, non dicit, Petro Petrique successoribus hanc monarchiam designavi, sed monet neminem illorum debere huiusmodi dominatum in cæteros exercere. Quid quòd ipsa lux veritatis, & communis Patrum sententia, cogit agnoscere, hanc petram, super quam ædificatur Ecclesia Catholica, non esse Petrum, sed Christum? Super Christum ædificatur Petrus, ædificantur reliqui Apostoli, ædificatur tota Ecclesia Dei. Innitatur Petrus quàm proximè huic petræ; sic etiam & cæteri Apostoli: vocetur fundamentum, quia doctrinam Evangelicam prædicando fundavit Ecclesiam; sic etiam duodecim Apostoli duodecim sunt fundamenta. Sed fac Petrum esse ipsam petram, qui sic sustinet totam Ecclesiam, ut portæ inferorum adversus eam non possint prævalere (quod nemo sanus affirmare ausit); quid hoc ad monarchiam? quid ad monarchiam Pontificum Romanorum? Aliud est, sustentare domum, aliud monarchico imperio domum gubernare. Neque Pontifices externâ hac suâ & monarchicâ gubernatione vel unum Ecclesiæ membrum tueri possunt contra portas inferorum; qui, non obstante hac suâ monarchiâ, ab inferis ipsi absorpti sunt, aut saltem absorberi possunt. Miseret me profectò Ecclesiæ Romanæ, cujus petra (vel ipsis fatentibus) in imum inferorum barathrum potest decidere.

Secundò, Quia pro hac monarchica potestate Petri nihil afferre possunt, quod pro omnibus Apostolis non perinde valeat. Affertur illud, *Tibi dabo claves regni cælorum: & quicquid ligaveris in terra, erit ligatum in cælis, &c.* Sed hisce verbis negamus contineri potestatem monarchicam: negamus etiam ad solum Petrum pertinere: nam Petrus personam Ecclesiæ tum sustinuit, unde cæteris Apostolis perinde promittuntur claves, atque ipsi Petro. Denique si soli Petro claves promissæ fuissent, soli etiam traditæ fuissent. At omnibus fuisse ex æquo traditas, patet Matth. 18. 18. *Quæcunque ligaveritis in terra, erunt ligata in cælo, &c.* Et apertius Joannis 20. 22, 23. *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, &c.* Claves ergò non soli Petro, aut principaliter, sed ex æquo omnibus Apostolis dantur, & communiter. Nè autem quis opinetur *clavium* vocabulo monarchicum quiddam subesse, cum Petro promittuntur; vocabulis autem *ligandi & solvendi* aliquid minus contineri, cum ea potestas, omisso *clavium* vocabulo, cæteris Apostolis demandatur; habemus ipsum Bellarminum confitentem, claves hoc loco promissas fuisse omnibus Apostolis, fuisse etiam datas, Joann.

Ephes. 2. 20.

Apoc. 21. 14.

Matth. 16. 19.

Matth. 16. 19.
Matth. 18. 18.

Joann. 2. 21. Quod etiam Hieronymo visum est, qui differtis verbis affirmat, *Omnes Apostolos claves regni celorum accepisse.* Si ergo claves faciant Monarchiam, eni duodecim Ecclesiæ Monarchas à Christo institutos! Denique hæc etiam illud inculcandum, Quid claves Petri ad monarchiam? Quid faciunt claves omnibus Apostolis data, ad solius Pontificis Romani monarchiam erigendam? Affertur etiam & illud, *Pasce oves meas,* Joann. 21. 15, 16, 17. Unde universale regimen totius Ecclesiæ soli Petro commissum argumentantur. Sed non minus latè patent illa verba, quæ omnibus Apostolis dicta sunt, *Docete omnes gentes,* Matth. 28. 19. *Prædicate Evangelium omni creature,* Marc. 16. 15. Nam virtute hujus mandati pascere potuerunt oves Christi ubicunque inventas, idque potestate non à Petro, sed à Christo immediatè derivatà. Sic Augustinus, *Cum dicitur Petro, ad omnes dicitur, PASCE OVES MEAS.* Cui addè & illud, *Petrus Pastor, & Paulus Pastor, & ceteri Apostoli Pastores.* Frustra igitur & ineptè monarchiam quærunt in uno solo Pastore, nisi tot Monarchas agnoscere velint, quot Pastores universalis Ecclesiæ à Christo constitutos vident. Sed si verum agnoscere velimus, in illis verbis, *Pasce oves meas,* nec Petro, nec cuiquam nova aliqua potestas, nedum monarchica, donatur: sed monetur Petrus, monentur reliqui omnes, ut Pastorale officium, quod illis antea fuit demandatum, sedulo exequantur. Citiùs ex pumice aquam, quàm ex hac monitione expresse rit monarchiam Bellarminus.

Tertiò, Patet ceteros Apostolos non fuisse Petro subditos, tanquam Monarchæ universali totius Ecclesiæ, quia in omnibus ut pares & æquales sese gesserunt, nec Petri potestatem hanc supremam ullo obsequii genere agnoverunt. Primò, quod ad ipsum jus attinet monarchicæ potestatis super ceteros Apostolos, id planè nullum in Petro fuisse, in confesso est apud Patres, imò apud saniores Pontificios. Quid expressius illo dicto Cypriani, *Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod Petrus fuit, pari consortio præditi & honoris & potestatis: sed exordium ab unitate profisciscitur, ut una Christi Ecclesia monstretur?* Chrysostomus in eadem planè sententia fuit, qui scribit, *Paulum, cum nihil opus haberet Petro, nec illius egeret voce, ἀλλ' ἰσχυρὸς ὢν αὐτοῦ, sed honore par esset illi, tamen ascendisse velut ad majorem, &c.* Si Petrus Monarcha fuisset inter Apostolos, læsæ Majestatis rei fuerunt, qui subditos huic suo Monarchæ potestate pares & æquales proclamârunt. Sed ipsos Romanenses audiamus. Franciscus de Victoria ponit hanc conclusionem, *Apostolos omnes habuisse æqualem potestatem cum Petro, & ad omnes actus ad quos Petrus habuit.* Ante cum Joannes Gerson docuit, *Nullam esse potestatem in Papa, qua possit in aliquid, in quod nulla altera potestas Ecclesiastica potest.* Cusanus denique defendit, *Papam non esse universalem*

In Psalm. 38.

De Agone christ.
cap. 30.

Tract. 47. in Joann.

Cypr. de unit. Eccl.

In 1. ad Galat.

Relect. de Potest.
Eccles.

De Potest. Eccles.

De Concor. Carol.
cap. 13.

Galat. 1. 16, 17,
&c.

Galat. 2. 11.

Galat. 2. 9.

Bellar. de Pontif.
Rom. 2. 12.

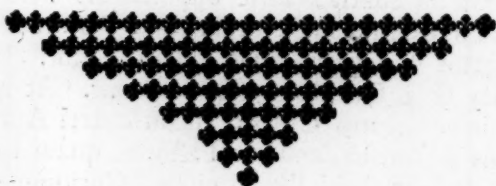
De Pontif. Rom.
lib. 2. cap. 12.

universalem Episcopum, sed super alios primum, & sacrorum Conciliorum, non in Papa, sed in consensu omnium, vigorem esse fundatum. Hi omnes, utcumque primatum ordinis concedant Petro, & Pontificibus Romanis, monarchiæ tamen Ecclesiasticæ nervos planissimè inciderunt. Videtis Petrum non fuisse de jure Monarcham super cæteros Apostolos; videamus an de facto sese subjecerint tanquam Monarchæ suo. Præcipuum obsequium quod huic monarchicæ Petri cathedræ debetur, juxta Pontificiorum sententiam, illud est, quod omnes alii Pastores doctrinam suâ hujus summi Pontificis infallibili judicio submittere & conformare teneantur. Ostendant ergo Apostolos formam doctrinæ suæ à Petro accepisse, aut Petrum pro supremo suo Judice in rebus fidei agnovisse. Nihil tale proferre possunt, & nos Pauli exemplo contrarium probare possumus. Ad hæc, supremus Ecclesiæ Monarcha ordinat, deponit, dirigit, judicat, punit sibi subjectos Pastores, prout sibi visum est expedire. At nemo Papistarum tam ferreâ fronte est, qui audet asserere, Petrum aut ordinasse Apostolos reliquos, aut potuisse eosdem deponere, judicare, aut punire, si quid secus quam oportuit admisissent. Ipsum Petrum acriter à Paulo reprehensum legimus, sine omni subjectionis significatione: at nunquam legimus, ullum Apostolorum, ulla in re, à Petro fuisse ita tractatum, ut inde possumus vel levissimam hujus supremæ potestatis suspensionem colligere. At est unde contrarium colligamus. Nam cum Jacobus, Cephas & Joannes dextras dederunt societatis Paulo & Barnabæ, ut hi inter Gentes, ipsi inter circumcisos Apostolatu fungerentur, neminem horum pro supremo Ecclesiæ Monarcha se gessisse manifestum est. Hic etiam illud urgendum; Ut fuerit Petrus spiritalis totius Ecclesiæ Monarcha, quomodo constabit hanc monarchiam jure divino ad Pontifices Romanos esse devolutam? Papistæ jus successionis ex facto Petri arcessunt, quem dicunt jubente Domino sedem suam Romæ collocasse. Quàm hic incerta omnia! Petrum fuisse unquam Romæ, non Scripturæ, sed historiæ affirmant: Christum apparuisse Petro Romæ ex-
unti, jussisse ut rediret in urbem, prædixisse quod ibi esset crucifigendus, non Prophetarum aut Apostolorum aliquis, sed Historicorum, nobis narravit. Denique (quod caput controversiæ est) plenariam Petri potestatem ad ejus urbis Episcopos in qua moreretur esse devolvendam, atque illis solis quasi clavo trabali perpetuò affigendam, nè Historicorum quidem fide n-
titur, sed Pontificiorum ineptis conjecturis, & infirmis rati-
culis. Unde ipse Bellarminus tandem labascit, & tantum non fatetur hanc monarchiam Romani Pontificis jure divino haud innixam: *Observandum est, inquit, licet fortè non sit de jure di-
vino, Romanum Pontificem, ut Romanum Pontificem, Petro succedere;* tamen id ad fidem Catholicam pertinere. Si fortè non sit de jure

jure divino, fortè etiam non pertinet ad fidem Catholicam, fortè etiam adversatur fidei Catholicæ. Nam (quicquid obicitur Bellarminus) non magis deducitur ex Scripturis, jure divino debere Episcopum Romanum aut quencquam alium succedere Petro in præfectura totius Ecclesiæ, quàm Paulo, Joanni, Jacobo, aut cuivis Apostolorum, qui (ut antea demonstratum est) parem cum Petro in universalem Ecclesiam potestatem obtinuerunt. Nunquid credibile est, hunc articulum fidei (ut volunt Papistæ) tam apprimè ad salutem Ecclesiæ necessarium, ab omnibus sacris Scripturis fuisse prætermisum? Nunquid probabile est, Romani Pontificis summam in omnes Ecclesias potestatem niti jure divino, & nè nomen quidem Romani Pontificis, aut ullam mentionem hujus Romanæ prærogativæ in sacris literis extare? Hisce argumentis ad extremum addo Bellarmini confessionem, qui hanc Petri supremam in reliquos Apostolos potestatem non potuit ullo modo asserere, absque manifestæ contradictionis implicatione. Sic enim loquitur, *Summa potestas Ecclesiastica non solum data est Petro, sed etiam aliis Apostolis. — Sed Petro ut ordinario Pastori, cui perpetuò succederetur: aliis verò tanquam delegatis, quibus non succederetur.* Et cap. 11. *Omnes fuerunt Capita & Pastores Ecclesiæ universæ, — sed tamen ita ut Petrus esset Caput eorum, & ab illo penderent.* Denique cap. 12. *Omnibus collata fuit summa potestas, sed ut Legatis, non ut Pastoribus ordinariis, & cum quadam subjectione ad Petrum.* Sed quis potest intelligere, in Apostolis fuisse summam potestatem, & subjectam sive subordinatam potestatem; cum summa & alteri subjecta contradictoriè opponantur? Præterea, quis capiat, solum Petrum fuisse ordinarium Pastorem, reliquos omnes Legatos? *Quæro cujus Legati fuerint.* Non Petri. Nam passim se à Christo missos testantur. At ipse Petrus non fuit minùs Legatus Christi, quàm cæteri Apostoli; nec cæteri minùs à Christo constituti Pastores, quàm ipse Petrus. Postremò, unde probabit Bellarminus, Christum voluisse ut Petro succederet in hac monarchia Ecclesiastica Papa Romanus, reliquis autem Apostolis nemo succederet? Hæc omnia pro libidine & commodo Papistarum finguntur, & nullo interim Scripturæ testimonio confirmantur. Quòd si Concilia velimus inspicere, & quid illi decreverint contra Pontificum Romanorum voluntatem animadvertere, facile patebit nunquam fuisse pro supremis Ecclesiæ universalis Monarchis agnitos. Non à Nicænis Patribus, qui hunc Monarcham in ordinem redegerunt, & intra limites propriæ suæ jurisdictionis, non minùs quàm alios Patriarchas, manere voluerunt. Non ab Africanis in Concilio Milevitano, qui appellationes ad hunc Monarcham sub poenâ excommunicationis à suis fieri vetuerunt. Non à Patribus in 5. & 6. generali Concilio congregatis, qui duos Romanos

De Pontif. Rom.
1. 9.

Romanos Monarchas, Vigiliū scilicet & Honorium, cum decretis suis & dogmaticis Epistolis anathematizârunt. Si percurramus singula Ecclesiæ secula, nullum extare arbitror, in quo non extat publicum aliquod Ecclesiæ testimonium hujus Romanæ Monarchiæ spretæ & meritò oppugnatae. Sed in Constantiensi Concilio & Basiliensi id ipsius Romanæ Ecclesiæ consentientibus suffragiis fuit definitum; quando docuerunt Papam tam in fide quàm in moribus errare posse; & decreverunt, in utroque illum Concilio generali subesse oportere; & pro hæreticis censuerunt illos omnes, qui huic decreto repugnarent. Hæretici igitur omnes Papistæ, qui hunc suum Pontificem Ecclesiæ universali non subesse, sed instar Monarchæ præesse oportere, acutè tenent, obstinatèque defendunt.

Quæstio

Quæstio XLVIII.

Censura Ecclesiastica non tollit vincula officiorum.

PEr Censuram in genere nil aliud intelligunt Canonistæ, quàm poenam Ecclesiasticâ potestate impositam, quæ peccantes usu quorundam spiritualium bonorum privare solet. Tria sub hoc nomine comprehendi docent; Interdictum, Suspensionem, & Excommunicationem. Interdictum fertur contra Regnum, Civitatem, aut Ecclesiam; uno verbo, contra totum aliquod collectivum: Suspendio fertur contra singularem personam, sed Clericum: Excommunicatio promiscuè contra quoslibet, sive Clericos sive Laicos. Non est præsentis instituti accuratius inquirere, quomodo ista tria conveniant inter se, quomodo distinguantur, quia quæstio quam in manibus habemus propriè respicit solam excommunicationem. Nam cum suspensis & interdictis posse alios communicare in communis vitæ officiis, non negant ipsi Romanenses. Ad excommunicationem ergò quod attinet; aliquando designare solet leviozem illam censuram, quæ arcet peccatorem solummodo à liminibus Ecclesiæ, & communionem corporis & sanguinis Domini: aliquando illam graviozem, quæ separat excommunicatum ab omni consortio fidelium, & *Anathematizatio* appellatur. De excommunicatione minore (quam *abstentionem* appellare licet) in confesso est, per eam non solvi vincula officiorum; sed, eâ non obstante, posse fideles cum talibus in officiis humanis ad hanc communem vitam spectantibus liberè communicare. Tota controversia circa majorem excommunicationem versatur, quæ non modò à perceptione Sacramentorum, sed ab omni consortio fidelium separare excommunicatos judicatur. De tali excommunicato fertur vulgaris ille versiculus, *Os, orare, vale, communicio, mensa negatur*. Quo docemur, non oportere nos signa aliqua specialis benevolentiæ aut reverentiæ excommunicatis exhibere; non res sacras illis impertire, aut cum illis sacra participare; non

F f

denique

*Sylvest. in verbo
Censura.*

*Vide Gratian. caus.
11. quæst. 3. cap.
Ad mensam.*

In verbo Excom-
municatio, *sect.* 5.

Disp. 2. *sect.* 2.

Gratian. *caus.* 11.
quest. 3.

Gratian. *caus.* 11.
quest. 3. *cap.*
Quoniam.

denique in vita communi civile commercium cum illis retinere. Est enim quasi duplex vinculum excommunicationis: unum quod ligat excommunicatum, nè communi- cetur cum fidelibus; alterum quod ligat fideles, nè communicent cum excommuni- cato. Hinc Apostolus vetat *communiscari*, vel cibum sumere cum talibus, 1. Cor. 5. 11. *Nè commercium habeatis cum eo, ut cum pudeat*, 2. Thess. 3. 14. Hic autem animadvertendum est, ex re- cepta Theologorum sententia, hanc determinatam prohibiti- onem communicandi cum excommunicatis, riti jure positivo & Ecclesiastico, non naturali aut divino. Nam Christus Dominus nunquam per seipsum immediatè instituit, ut Ecclesia uteretur tali poenâ, determinando modum ejus: sed *determinatio censu- rarum in particulari, prudenti judicio Ecclesiæ relicta fuit*, ut rectè Suares de Censuris, *disp.* 2. *assert.* 2, & 3. Hinc colligit Sylve- ster, Papam dispensare posse quoad communicationem cum ex- communicatis; quia hoc vinculum contrahitur à jure positivo. Atque idem etiam potest Concilium generale, quod in Conci- lio Constantiensi factum agnoscunt Papistæ: atque ipse tenor decreti extat apud Sotum, 4. Sent. dist. 22. *quæst.* 1. art. 4. Cum enim secundum jura communia & antiqua fideles tene- rentur vitare omnes excommunicatos, prohibitio hæc coarctata est ad publicè denunciatos, & notorios percussores Clericorum. Unde infert Suares, seclufâ prohibitione Ecclesiæ, non esse per se malum communicare cum illa persona quæ excommunicata est. Atque hanc ob causam eadem Ecclesia quæ interdixit fi- delibus omnem communicationem cum excommunicatis, tam in humanis quàm divinis, quod attinet ad externa communis vitæ officia, hanc prohibitionem restrinxit ad commercium in- debitum & voluntarium. Nam quando vinculum juris divini, naturalis, aut civilis, obligat nos ad officia illis præstanda, non liberamur ab hisce vinculis virtute excommunicationis latæ in illos. Dicunt quidem Decreta generatim, *Cum excommunicato neque orare, neque loqui, neque vesci licet: Excommunicatos nullus recipiat, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo com- municet, nec Ave eis dicat: nam qui sciens excommunicatis com- municaverit, simili excommunicationi subjacet*. Sed re melius per- pensâ observatum est, hæc edicta observari non posse, sine in- genti multorum incommodo. Tandem ergò, expresso jure, quasdam personas ab excommunicationis censura eximendas statuerunt, quamvis cum excommunicatis communicarent. Au- dite ipsum Decretum; *Apostolicâ autoritate ab Anathematis vin- culo hos subtrahimus, videlicet uxores, filios, servos, ancillas, seu mancipia, nec non rusticos servientes, & omnes alios qui non ad oc- curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & eos qui igno- rantes excommunicatis communicant*. Ortâ autem postmodum controversiâ, utrùm virtute hujus decreti personæ prædictæ licitè

licitè tantùm possent communicare cùm excommunicatis maritis, dominis, parentibus, &c. an ad hoc insuper ex necessitate tenerentur: Respondet Innocentius tertius, *teneri quidem ad familiare obsequium; & per consequens ad communionem sine qua illud nequeunt exhibere.* Sed unum est, in quò nec Gregorio nec Innocentio assentimur; nempe quòd hasce exceptiones in indulgentia Papali fundatas existimant: licita enim est hujusmodi cum excommunicatis communicatio, ex intrinseca exceptione fundata in lege naturali aut divina; imò debita & necessaria, ob bonum Naturæ seu Personæ, sive Papa eam permittat, sive prohibeat. Canonistæ solennes & legitimas exceptiones hoc versiculo complectuntur, *Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.* Atque ob has causas statuunt, licere uxori communicare cum marito suo, servis cum domino, liberis cum patre, non obstante excommunicatione. Quod æquissimum esse, hisce rationibus suademus.

Primò, Ecclesia non potest privare excommunicatum, nisi illis bonis, quorum particeps fuit mediante ministerio Ecclesiæ: At jus paternum in liberos nititur jure naturali & divino, jus herile in servos nititur jure civili & politico, par ratio est mariti: Ergò nullus horum incurrendo excommunicationem amittit jus suum naturale aut civile in alios, nec possunt hoc prætextu debita officia illis denegari. Nam cùm excommunicati privantur communicatione cum fidelibus, id intelligendum est de communicatione tali, in quam Ecclesia jus & potestatem habet. Arceat igitur à sacris excommunicatos; inhibeat uxores, filios, servos, nè cum maritis, parentibus, aut dominis, justam ob causam excommunicatis, in perceptione Sacramentorum socientur: sed nè officia præstent in vita communi, ad quæ divino & humano iure sunt obligati, non potest ulla Ecclesiastica potestas impedire. *Præceptum siquidem inferioris potestatis non obligat ad obedientiam, quando contrariatur præcepto superioris.*

Secundò, si dicamus hæc vincula solvi interveniente excommunicatione, Ecclesia puniet innocentem cùm nulla justa subsit causa poenæ infligendæ. Nam excommunicato servo, innocens dominus privaretur ejus operâ & obsequio: excommunicato patre, innoxii liberi ejus subsidio, innoxia uxor ejus solatio privaretur. At hoc repugnat æquitati, & ipsi scopo excommunicationis, quæ lata est, non in nocumentum fidelium, sed in poenam contumacium.

Tertiò, si hæc mutua vincula officiorum per censuram Ecclesiasticam rumperentur, sæpissime ex crimine suo commodum reportarent excommunicati; quod est à ratione alienum. Non liceret enim domino uti obsequio famulorum, non patri liberorum, si modò excommunicationis vinculo essent innodati: Per culpam igitur & excommunicationem hoc commodi habebunt,

Decret. Gregor. lib. 1. Tit. 39. de Sent. excommun. cap. Inter alia.

Durand. lib. 2. dist. 39. quest. 5.

*Lessius de Jure &
Justitia.*

quod à debitis obsequiis & laboribus immunitatem consequentur. Est autem æquè absurda hæc, ac quorundam Canonistarum sententia, qui debitorem excommunicatum non teneri ad solvendum arbitrantur, quamdiu subiacet excommunicationi. Nam si ità res se haberet, multi decoctores excommunicationem beneficii loco haberent. Quod debitoribus, idem patribus aut filiis, maritis aut uxoribus excommunicatis, ex hac censura Ecclesiastica commodum accederet, si ejus virtute mutua officiorum vincula illico tollerentur. Tenentur ergò excommunicati cum aliis commercium habere, quatenus ad implenda debita eorundem officia necessarium est: permittitur fidelibus illorum operà uti, quatenus necessitas aut magna utilitas postulat.

Postremo, hisce omnibus illud addo, Excommunicationis censuram facere aut declarare hominem indignum usu spiritualium bonorum; usu verò civilis communicationis, aut rerum temporalium, neque posse absolute privare, nec privatum declarare. Hinc ipsi Canonistæ (ut præhabuit est) civilem cum talibus communicationem non esse intrinsecè malam concedunt, sed malam quatenus prohibitam, prohibitam autem quatenus ratio æquitatis patitur eam prohiberi. Sed hic quæri potest, nunquid prædictæ exceptiones illo versiculo comprehensæ, *Utile, lex, humile, res ignorata, necesse*, sicuti jubent uxores, filios, & servos, ità etiam & subditos, non obstante excommunicatione, Regibus suis parere, debita obsequia persolvere, & communicationem in negotiis civilibus cum illis retinere. Duo hoc in loco sunt nobis ostendenda: Iniquitas Pontificum Romanorum in Imperatores, Reges, & Principes excommunicatos, dum hoc prætextu solvunt subditos illorum ab officiis humano & divino jure debitis: Æquitas eadem prædictarum exceptionum, etiam quoad Reges & Principes; quorum subditos ad omnia civilia obsequia illis exhibenda (non obstante excommunicatione) probant ac tenent obligatos. Atque hæc nihil dicam de vanissimis ac superbissimis decretis Nicolai, ac Gelasii, quæ extant apud Gratianum, distinctione 96. Nam licet removeant Imperatorem à gubernaculo Ecclesiæ, & subjiciant eum Papæ excommunicandum; non tamen illum à clave Reipublicæ avellunt, non subditos excommunicati Imperatoris à fidelitate & obsequio absolvunt, non denique dominio & sceptro spoliant excommunicatum. Sed Hildebrandus longius processit; Nos (inquit) *sanctorum nostrorum prædecessorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut sacramento constricti sunt, Apostolicâ autoritate à juramento absolvimus: & ne illis fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant.* Legimus Imperatorem per Sanctum Ambrosium ob grave peccatum à sacris abstentum; sed abstenti subditos à fidelitate absolutos non legimus. Debuit Gregorius illos suos sanctos

*Gratian. Conf. 15.
quæst. 6.*

sanctos prædecesores nominare, debuit illam Apostolicam (quam crepat) auctoritatem ab Apostolorum scriptis derivare: Non fecit, non potuit; iniquissimum igitur hoc decretum stocci faciendum. Innocentius tertius Gregorii insaniam superavit in decreto suo de Hæreticis: ubi dominos temporales, qui suam terram purgare neglexerint ab hæretica foeditate, per Metropolitanum, & cæteros comprovinciales Episcopos, excommunicationis vinculo innodandos statuit: & si satisfacere contempserint, eorum vassallos per Pontificem Romanum à fidelitate sua absolvendos, terramque illorum Catholicis donandam, qui eam exterminatis hæreticis absque ulla contradictione possideant, &c. Huic succinit Gregorius nonus, cujus est illud, *Absolutos se noverint à debito fidelitatis dominio, & totius obsequii, quicumque lapsis manifestè in hæresin aliquo pacto quacunque firmitate vallato tenebantur adstricti.* Si igitur hisce Pontificibus fides adhibenda sit, simulac Papæ libuerit hæresin Principi alicui aut populo impingere, potest mediante excommunicatione Principem subditis, populum terris suis ac bonis omnibus spoliare & privare. Postremò, nè quis dicat, Pontifices Romanos limites spiritualis suæ potestatis excedere, dum temporalibus bonis eos spoliant quos spirituali tantum gladio percutere debuerunt; Bonifacius octavus trabali clavo utrumque gladium affigit cathedræ Pontificali, ac novum fidei articulum Christianis sub necessitate salutis credendum proponit hisce verbis, *Porro, subesse Pontifici Romano, omni humana creatura declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis.* Non puduit Jesuitas defendere hanc tyrannicam Pontificum potestatem in Reges & Imperatores. Suarefius solus nunc prodeat in medium ex quo dicamus reliquorum sententiam. Sic ille, *Tria sunt quæ pertinent ad Dominium & subjectionem: Forensis jurisdictio, Obligatio obedientiæ seu fidelitatis, & Dominium regni ac populi cum tributis & servitiis illi respondentibus.* Jurisdictio forensis per excommunicationem suspenditur: Obligatio fidelitatis post sententiam declaratoriam tollitur: ad tertium verò quod attinet, non cessat communicatio inter Principem & subditos, vi censura & per se. Videri vult satis molliter tractare Principes excommunicatos: sed animadvertite stultitiam simul & perfidiam Jesuiticam. Quid stultius quàm imaginari, suspensâ jurisditione ex parte Principis, & soluto fidelitatis vinculo ex parte populi, aut posse Regem servitia quæ ad dominium regni spectant exigere, aut populum vinculo fidelitatis solutum, velle eadem exhibere? Stultè igitur illa separantur, quæ divulsa consistere non possunt. Sed videte etiam fraudem Jesuitæ: *Non absolvuntur subditi à juramento fidelitatis, nisi post sententiam declaratoriam: Excommunicatio per se, & vi censura, non privas Principem dominio suo, & subditorum obsequio.* Quid hoc juvat Principem, cum statim addat, *Per se quidem*

Decretal. Gregor. lib. 5. Titulo 7. de Hæreticis, cap. 13.

Ibid. cap. 16.

Extrao. commun. lib. 1. Tit. 8. cap. Unam Sanctam.

hoc non facit, sed interdum de hæreticis & similibus hoc in jure disponitur, & in sententia specialiter exprimitur: Quando talis effectus excommunicationi adjungitur, non est effectus ipsius excommunicationis, sed specialis pœna simul cum excommunicatione imposita? Quid refert ad sententiæ iniquitatem, utrùm excommunicatio per se privet Principem dominio suo, an per aliud? utrùm directè id faciat Pontifex, an indirectè? vocabula hæc Scholæ sapiunt argutias, Principum non levant miseras. Ad sententiæ etiam declaratoriæ expectationem quod attinet, non minùs dolosè agit cum Principibus Jesuita: Contingere (inquit) potest ut quamvis Princeps secularis hæreticus vel schismaticus sit, & rebellis Ecclesiæ, Ecclesiæ Pastores non possint vel non audeant sententiam declaratoriam contra illum proferre; & tunc censent aliqui, licitum esse subditis ab eorum obedientia omnino recedere, ex quadam ratihibitione, seu tacita Ecclesiæ consensione: de qua ex magnitudine periculi & aliis circumstantiis satis præsumitur hoc esse conforme voluntati ejus. Plura non addo: satis perspectam habere potestis ut illis quæ allata sunt, Paparum & Papicolarum in Reges & Principes iniquitatem: id jam restat, ut ostendamus eadem æquitatem & necessitatem teneri subditos ad communicandum & obsequendum Principibus suis, licèt excommunicatis, quâ uxores maritis, liberi parentibus, aut servi dominis adstringuntur.

Primò, Quicquid impedit quo minùs solvatur vinculum officiorum inter prædictas personas, à pari valet ut non solvatur inter Reges & subditos. Nam Rex mariti, Respublica uxoris locum tenet: Rex pater patriæ est, subditi filiorum instar habentur: Rex denique in regno suo supremus dominus est, subditi ingenuorum servorum locum occupant. Quandoquidem igitur communicatio cum excommunicatis in rebus humanis seu civilibus jure tantùm Ecclesiastico prohibita est, mutuum autem officiorum præstatio tam ex parte Regum quàm subditorum jure divino nitatur, neque debet, neque potest censura Ecclesiastica hoc vinculum dissolvere. Qui in causa uxorum, filiorum, & servorum, hujus communicationis æquitatem & necessitatem observârunt, ac lege sanxerunt, nullâ ratione Reges & subditos ab ejusdem legis beneficio excludere debuerunt.

Secundò, Quod ad ipsum Regem spectat, per excommunicationem non liberatur ab officio & cura regendi populum sibi commissum. Sicuti enim qui ex officio tenetur docere, & non potest per alium satisfacere suo muneri, in gratiam boni communis (quod semper jus suum exigit) potest hoc munus non obstante excommunicatione exercere: ita etiam & Rex, qui ex officio tenetur gubernare, neque potest, absque suo ingenti periculo, & subditorum maximo incommodo, vel ad tempus se hac potestate abdicare, in gratiam boni publici & potest & debet officium suum Regale obire. Canonistarum regula est, Dominum teneri da-
damnis,

Suares.

*Eman. Sa, Aphor.
in verbo Dominus.*

*damnis, quæ cum potuit non impedire suo dominio. Si ergo Rex
bruto Papalis excommunicationis fulmine perterritus, à guber-
nanda Republica abstinere, & ipsa interim (quod vitari non po-
test) aliquid detrimenti caperet, ipse coram Deo & hominibus
illius damni reus teneretur.*

*Tertio, Injusta sententia nullum alligat apud Deum, nec apud Ec-
clesiam, ut verè Gregorius, apud Gratian. caus. 11. quest. 3. cap.
Non debet. Sic etiam ante eum Gelasius, Si injusta est sententia,
apud Deum & ejus Ecclesiam neminem potest gravare. Non opus
igitur ut eà quis se absolvi desideret, quàm se nullatenus perspicit obli-
gatum. Jam ut demus, sententiam excommunicationis justam
esse, quæ Regem aliquem arcet à perceptione Sacramenti, aut in-
gressu Ecclesiæ, tamen, quæ privat dominio & removet à clavo
Reipublicæ, est manifestè injusta, & ipso jure nulla. Quid juris
habet Papa ad Regem externo aliquo supplicio coercendum?
Quid habet excommunicatio commune cum privatione bono-
rum temporalium? Regum est, corporalem irrogare poenam;
Sacerdotum, spirituale inferre vindictam. *Extra territorium
jus dicenti impune non paretur*, ut volunt Jurisconsulti. Egredi-
tur autem territorium potestatis suæ Pontifex Romanus, quando
illum dominio & sceptro privat, atque obsequio subditorum,
quem privare tantummodo potuit communione sacrorum &
spiritualium bonorum. Censura igitur Ecclesiastica non privat
Regem officio suo Regali, nec arcet à communicatione civili
cum subditis suis, absque quâ officium hoc impleri nequit.*

*Ibid. cap. Cui
est.*

De populo jam videamus an propter Papalem excommuni-
cationem, adde etiam & sententiam declaratoriam de subdito-
rum à fidelitate absolutione & Regis depositione, teneantur
officia subditorum illi denegare.

Primò, Si jus divinum spectemus, illud obsequia subditorum
requirit in rebus omnibus justis & licitis, nec excuti hoc jugum
permittit ex eo, quòd, interveniente aliquo Regis graviore pec-
cato, à Sacerdote excommunicetur. Christi ipsius mandatum
est, quod vicarius ejus non potest infringere, *Reddite quæ sunt
Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, Matth. 22. 21. Pauli doctri-
na est, quam Pontifex Romanus non debet contemnere, *Admone
illos, Principibus & Potestatibus subditos esse, dictis obedientes, &c.
ad Tit. 3. 1. Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum;
sive Regi, &c. 1. Pet. 2. 13.* Neque possunt ullo colore hisce
Scripturis hanc exceptionis clausulam apponere, *Nisi sit here-
ticus, Nisi sit ob contumaciam in aliquo mortali crimine excommu-
nicatus.* REGIS etenim potestas non amittitur nisi amisso eo in
quo fundatur: Non fundatur autem in fide ejus aut sanctitate,
nec in participatione rerum sacrarum: Amitti ergò hæc possunt,
salvo dominio ex parte Regis, salvo obsequio & fidelitatis vin-
culo ex parte subditorum. *Generale pactum est humana societatis,
obedire*

Gerson, part. 3.

obedire Regibus, inquit Augustinus: non adjunxit, nec subintelligi voluit, Tantisper dum à juramento fidelitatis Pontifex Romanus eos absolverit. Imò sit malus, sit hæreticus, sit apostata: Rex semper honorandus, si non propter se, at tamen propter ordinem. August. quæst. vet. & nov. Test. quæst. 35. Nam qui regnum dedit Constantino Christiano, ipse dedit apostata Juliano, August. de Civit. Dei lib. 5. cap. 21.

Secundò, Ut jus divinum mittamus, jure humano & Ecclesiastico tenentur subditi Regibus suis obedire & succurrere, si opus sit, non obstante excommunicationis censurâ. Rectè Suares, *Si excommunicatus nostrâ ope, auxilio, aut defensione indigeat, nè grave damnum aut injuriam patiatur, aut in corpore, aut in fama, aut in temporalibus bonis, illi possumus subvenire. Quod adèd verum est, ut juxta receptam doctorum sententiam, si quis Clericum excommunicatum percutere aggrediatur, & alius, cum commodè possit, illi non subveniat, seu nocumentum non impediat, in excommunicationem incurrere censeatur.* Hæc ille. In causa Regis excommunicati (præsertim cum huic censuræ privationem domini insuper adjungit Pontifex Romanus) hæc omnia concurrunt: Periclitatur de bonis temporalibus, de fama, de vita: maximè tum indiget defensione subditorum. Si igitur Principem suum pro viribus non defendant, multò graviore anathemate digni sunt, quia Domino suo, & Unctò Domini, cum possunt, non propulsant injuriam, quàm si excommunicatum aliquem sacrificulum percuti, spoliari, aut interfici paterentur.

Tertiò, Quando inter ipsos Canonistas agitur hæc quæstio, *Utrum excusentur vasalli dominis excommunicatis communicantes, agnoscunt hac in re Doctores dubios pendere, & in diversas sententias secedere. Prima est negantium, secunda ambigentium, tertia distinguendum; scilicet quòd dominos suos vitare tenentur quando aggravatur sententia, & præcipitur nè obediant; secus verò excusantur illis communicantes.* Sylvester ipse sic dirimit controversiam: Dicit dominos excommunicatos non posse agere, vasallos tamen teneri ad debita reddenda, & in hoc licitè communicare dominis suis, etiam ea solvendo in propria persona. Si ergò valeant illa Theologorum pronunciata, *Inter opiniones dubias semper eligenda est tutior, Rationabiliter in dubiis favorabili parti semper adhaerendum est;* tum profectò Regi communicandum & adhærescendum est, quicquid Pontifex Romanus irâ aut odio in Regem percitus, decreverit in contrarium. Sed huic etiam accedit & illud, quòd, fatentibus Pontificiis, ob vitandum grave detrimentum quod moraliter timetur per externam coactionem, fieri potest absque peccato id quod per censuram Ecclesiasticam prohibetur. Non enim obligat cum tanto rigore, ut cum periculo mortis, damni, aut gravis infamiæ servanda sit. Jam quis tam cæcus, ut non videat hæc omnia mala subditis

De censuris disp.
15. sect. 3.

Sylvest. Titulo
Excommunicatio,
sect. 5.

ibid.

Mirand. apolog.

Suares, de censuris
disp. 6. sect. 3.

fubditis iuramentis & Regibus, quod non minus sunt re-
regulam, in eorum faciem obsequio & Pontificis. Peractum
enim est ad hoc, ut Pontifex, aliorumque summi iudices judi-
cantibus, precebeatur, ut nonnullam obsequium fisco addi-
centur periclitari viderentur, dum ea productionem capere possint.
Tanti tamque multiplicis damni metus ex parte populi planè
enervat omnem obligationem censuræ Pontificiæ, quantumvis
ex parte Regis iusta habeatur.

S. C. J.

Postremo, (quod rem extra dubium ponit) dico Regem non posse à Pontifice excommunicari, illà excommunicatione quæ major vocatur, & idem cum anathemate reputatur. Minor autem excommunicatio, seu à sacris abstentio, nunquam transit in tertiam personam: Nam excommunicatis hac minore excommunicatione participantes nullam sententiam inde incurrunt, vel peccatum. Sic Sylvester, sic omnes Theologi & Canonistæ. In additionibus ad Aquinatem citatur Glossa Augustini in Matth. 13. quæ dicit, quòd Princeps & multitudo non est excommunicanda. Radulphus Ardens docet hanc excommunicationis majoris sententiam ferri posse in privatas personas, sed non in Principes. At quid fiet, Pontificis in caput Regis talem sententiam detonante? Tanquam impia, & ipso jure nulla, securè contemnetur. Nam (ut litem haud intendamus Pontifici de sua in spiritualibus monarchia) in temporalibus constat, *Reges esse in suis regnis solo Deo minores*, ut loquitur Tertullianus. Non potest ergo Regem aut imperio suo in temporalibus, aut subditorum obsequio, per excommunicationem spoliare: Quia temporalibus privare, est temporalis potestatis actus; quia Regem privare temporalibus, est superioris potestatis actus: At Pontifex nec temporalem exercet potestatem in excommunicando, nec Rege superior est in pœnis temporalibus infligendis. Concludimus, sententiam excommunicationis in Reges latam non tollere illam civilem communicationem quæ esse debet inter eos & subditos suos, quia fertur contra tenorem Regalis privilegii, contra intentionem Christi, qui delegavit Sacerdotibus hanc potestatem excommunicandi: quia denique continet multos intolerabiles errores contra leges divinas & humanas.

Quest. 22. artic. 5.

Homil. in dominic.
1. post Pasch.

Ad Scapularis.

Vide Sylvest. Tir.
Excommunicatio,
sect. 2.

Quæstio XLIX.

Non datur omnibus auxilium sufficiens ad salutem.

AD sensum quæstionis quod attinet, Is judicatur sufficienti auxilio ad salutem instructus, qui Dei dono obtinuit eam gratiam supernaturalem, cujus ope possit liberè operari omnia quæ ad consequendam salutem requiruntur: qualia sunt, ad Deum se convertere, In Christum credere, reliquæque sine quibus nulla salus aut parabilis aut sperabilis miseris peccatoribus. Porro, nè nimis arctare videamur sufficientem Dei gratiam, fateamur eos qui nondum consecuti sunt tale auxilium quo possint immediatè ea facere quæ commemoravimus, dici tamen oportere sufficienti auxilio donatos, si acceperint vel illud auxilium supernaturale, quo mediante sit penes eos liberè aliquid operari, unde juxta legem à Deo positam prædicta omnia certò & infallibiliter consequantur. Qui neutrum obtinuerint, eos constat nec proximè nec remotè, nec mediatè nec immediatè auxilium sufficiens ad salutem accepisse. Denique, & illud observetis velim, Nos in hac thesi nostra haud inficias ire, In causis universalibus à Deo institutis (quales sunt, mors Christi, prædicatio Evangelii, institutio Sacramentorum) reconditum esse thesaurum gratiæ in se sufficientis ad salutem omnium; sed illud solummodo defendere, Deum neque teneri, ut ex hoc thesauro sufficientem gratiam impertiat omnibus & singulis mortalibus; neque per providentiam suam de facto procurare ut ea omnibus impertiatur. Hisce prælibatis, veritatem sententiæ nostræ demonstrare conabimur, Primò, in Paganorum infantibus: Secundò, in ipsis Paganis, qui ad ætatem adultam pervenerunt: Tertiò, in aliquibus, qui intra Ecclesiæ septa vivunt, non sunt tamen viva membra Ecclesiæ, sed habent se ad Ecclesiam, ut mali humores ad corpus, uti loquitur ipse Bellarminus.

Ordiamur ab infantibus Paganorum, de quibus (reservatis tamen Deo arcanis suis) ex catholica Ecclesiæ sententia pronunciare

De Ecclef. Milit.
3. 2.

I.

ciare possumus, eos ordinariā supernaturali & salutiferā gratiā esse destitutos. Neque enim solummodo nascuntur filii iræ, sed à foedere gratiæ prorsus alieni, & hac ratione immundi censentur, & damnabili originalis peccati reatu constricti moriuntur. Huc facit illud Prosperi, *Parvuli nullas adhuc habentes proprias actiones, non sine Dei iudicio secernuntur, alii siquidem assumuntur heredes, alii transeunt debitores.* Quibus hoc debitum originale non fuit relaxatum, illis neque auxilium sufficiens ad salutem obtinendam fuit communicatum. Ipsi Pontificii, qui acerrimè pro hac universali gratia pugnare solent, hîc tamen labascunt, & ultro nobis largiuntur, Parvulos Paganorum filios, qui moriuntur cum solo peccato originali, nihil auxilii supernaturalis recepisse in seipsis. Sic Bannesius. Vasques etiam hoc argumento persuasus ingenuè fatetur, aliquibus infantibus media ad salutem sufficientia à Deo nec data, nec provisa fuisse. Si quis hîc obtendat, gratiam sufficientem fuisse prædictis infantibus in Adamo, aut in maioribus suis quibuscunque olim provisam & datam, atque ob eorum demerita fuisse illis jam denegatam; is prorsus aberrat à scopo quæstionis. Neque enim quæritur, utrùm gratia salutifera hîs infantibus denegetur nullā causā demeritoriā interveniente, quod nemo asserit; sed utrùm negetur necne: Si vel unus ex infantibus sit, cui in propria persona Deus non dederit gratiam sufficientem ad salutem; nos vincimus, & causā cadunt adversarii.

Ab infantibus ad adultos Paganos transeamus, quos auxilium sufficiens ad salutem nemo dixerit accepisse, nisi acceperint quicquid necessarium est ad volendum & operandum ea sine quibus salus obtineri nequit. Quæro igitur quomodo sufficienti auxilio instructi sint ad verè poenitendum, qui se in peccatis suis mortuos esse (qui est primus gradus ad poenitentiam) nè per somnium quidem cogitârunt: Quomodo ad credendum in Christum Mediatorem, qui utrùm sit talis Mediator necne, nondum vel famâ & auditione acceperunt: Urgeo etiam illud Paulinum, *Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt? quomodo credent ei, de quo non audierint?* Quod si quis gratiam salutiferam, eamque sufficientem absque Christo hîs Paganis datam asserat, audiat quid ei infurret Augustinus, *Qui cuiquam salutem promittis sine Christo, nescio utrùm ipse salutem habere possit in Christo.* Dicent adversarii, Tales revera non habere auxilium sufficiens proximè & in actu ad credendum, & salutem acquirendam; habere tamen remotè & in potentia; quatenus habent in sua potestate aliquid facere, quod si fecerint, cognitionem Christi, fidem in Christum, ipsamque salutem indubiè consequentur. Dent ergò clarè explicatum, quid hoc tandem sit quod Paganus quilibet, sedens in tenebris & umbra mortis, jacens sub misera servitute peccati & Diaboli, possit pro libero suo arbitrio operari, unde infallibi-

Ephes. 2. 3.

1. Cor. 7. 14.

Epist. ad August.
de Reliq. Pelag.

Bannesius, in 1.
quest. 23.

Vasques disp. 96.
in 1. part. Summa
Aquin.

2.

Rom. 10. 14.

De verbis Apostol.
Serm. 14.

2. Tim. 1. 9.

Disp. 56. pag. 251.

Luc. 21. 11.

Ephes. 2. 2.

Cont. 2. Epist.
Pelag. lib. 1. cap.
ultimo.

liter Evangelium, fidem, & salutem à Deo obtineat; nos herbam illis porrigemus, & gratiam æque largi patere ac naturam agnosceremus. Sed hic miserè perplexantur, dum ad miseram naturæ reliquias se recipere, & ex illarum bono usu gratiam salutiferam, tanquam ex pumice aquam, exprimere conantur. Si Paganus quis (inquiunt isti) fecerit quod in se est, si lumine natura rectè aut saltem minis malè utatur, Deus ei revelabit Christum, ac largietur gratiam, ac fidem, ceteraque omnia ad salutem necessaria. Verùm hæc facilè refelluntur, atque imprimis ipsa experienciâ. Proferant ab orbè condito vel unius Pagani exemplum, qui cognitione Christi, & luce Verbi divini prorsus destitutus, bono usu naturalium hanc gratiam salutiferam ad se pertraxerit. Hoc cum fecerint, bono jure expungant illud Paulinum, *Vocavit nos vocatione sanctâ, non ex operibus nostris, sed ex suo proposito & gratia.* Talis etenim Paganus ex suis operibus ad participationem gratiæ salutiferæ vocatus verè dicatur. Deum autem non uti hac regulâ in gratiæ Evangelicæ dispensatione observavit Apostolus, 1. Cor. 6. 11. Ephes. 2. primis decem versiculis, & alibi passim in Epistolis suis. Observavit etiam August. de pecc. mer. & remiss. lib. 1. cap. 22. Verissimè Alvares, cujus est hæc conclusio, *Nulla lex fuit unquam statuta de dandis auxiliis gratia facientibus totum quod in se est ex facultate naturæ; neque Christus morte suâ meruit, aut mereri voluit talem legem.* Verùm sumatur, Deum legem sibi dixisse, quâ teneatur dare gratiam suam libero arbitrio & lumine naturali bene utentibus, ac gratiæ suæ obicem nullum opponentibus: Quis unquam potuit bene uti libero arbitrio, per Filium Dei nondum liberatus? Quis in media corruptione potuit alii domino quàm corruptori suo, id est, Diabolo, inservire? Quis denique potuit non perpetuos peccatorum suorum obices divinæ gratiæ opponere? *Quamdiu fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea qua possidet.* Hæc est conditio omnium Paganorum, quibus Christus non affulsit; Volutantur in peccatis, alii subtilioribus, alii crassioribus; sed omnes vivunt secundum seculum mundi hujus, omnes parent Principi cui potestas est æris. Non est itaque somniandum, quenquam istorum posse bono usu naturalium gratuita bona ad se, sive ex pacto, sive ex congruo, pertrahere. Ob hunc ipsum errorem Pelagiani olim anathema meruerunt: *Pelagianis non immeritò anathema dicimus (inquit Augustinus) qui tam inimici sunt gratiæ Dei qua venit per Christum Dominum nostrum, ut eam dicant non gratis, sed secundum merita nostra dari: tantumque constituunt in libero arbitrio, quo in profundum demersus est homo, ut eo bene utendo dicant hominem mereri gratiam; cum nemo bene illo uti possit nisi per gratiam, qua Deo gratis miserante donatur.* Satis hoc argumentum versavimus.

Aliud desumi potest ab ipsa rei æquitate. In omnibus siquidem Paganis Deus satis justam causam conspicit, cur ab illis influxum

duxum gratiæ suæ perpendimus. Nam ut de actualibus illorum peccatis nihil dicam, intuetur eos universos originalis peccati contagione & ream involutos. Nulla autem promissio intercessit de gratia illis omnibus & singulis indulgenda. Quid igitur causæ dicere potest quilibet Paganorum patronus, cur Deo liberum non sit eos quos voluerit omni supernaturali gratiâ defuturos relinquere? In illis siquidem quæ pendent ex libera Dei voluntate, solet Deus tam negando gratiam suam ostendere quid illi liceat ex *justitia*, quàm conferendo eandem gratiam indicare quid illi complacitum sit facere ex *misericordia*. Palam exercuit Deus hanc libertatem suam, quando per multa secula passus est gentes in tenebris & morte jacere, atque (ut loquar cum doctissimo Patre) *extra gratiam suam degere*. Quia igitur ex parte Dei nulla est obligatio ad dandam gratiam cuiquam, & ex parte hominum semper reperitur causa demeritoria ne detur, ipse Bellarminus non dubitat affirmare, Nullam iniquitatem fore in Deo, etiamsi aliquibus, imò omnibus hominibus auxilium sufficiens ad salutem negaret. Sed Thomas longius progreditur, & agnoscit auxilium gratiæ divinæ quibusdam hominibus non dari, in poenam præcedentis peccati, saltem originalis. Si quis ausit hac de re cum Deo arguari, nos cum Apostolo ab eo quæremus, Quis prior dedit Deo, ut quasi ex lege teneatur illi retribuere? aut, Quis vetabit Deum ne misereatur cuius vult, & cuius non vult, non misereatur?

Ultimò, perpendamus qualis sit ea gratia, quam hominibus absque Christo viventibus, ab Ecclesia alienis, à pactis promissionis extraneis, spem non habentibus, promiscuè datam defendunt; & facile patebit non posse dici auxilium sufficiens ad salutem. Sit mentis illuminatrix, sit voluntatis monitrix, sit excitatrix liberi arbitrii ad bonos aliquos actus: tamen, vel ipsis adversariis fatentibus, non est bonæ voluntatis creatrix; quod est gratiæ Christi proprium insigne, ut multis in locis docuit Augustinus. Quis igitur audet asserere illam gratiam esse sufficientem ad convertendum & servandum peccatorem, quæ propriè *Gratia Christi* dici nequeat, quæ absque fide & bona voluntate consistit, quæ nec regenerat homines, nec bonos à malis ipsâ donatione discernit? Quid, quod contra Pelagianos definitum est, *Gratiam Dei non dari omnibus hominibus*, nonne apertè evincit, hanc universalem gratiam, quam omnibus hominibus datam defendunt, non esse gratiam Dei appellandam, atque idcirco ad humanam salutem non sufficere?

Sed missis Paganis, dispiciamus paulisper, an omnibus, qui externâ professione adhærēt Ecclesiæ, detur auxilium sufficiens ad salutem. Hic autem præmoneo, non esse controversiam ullam de sufficienti gratia in Adamo omnibus ejus posteris quasi donata; neque de sufficienti gratiæ in Christo Christi que merito

Prosp. ad cap. Gal. Sententiâ super object. decima.

De Grat. 6. lib. Arb. 2. 4.

2. 2. quæst. 1. art. 1. Resp. ad 1.

Rom. 11. 35. & 9. 18.

Ephes. 1. 11, 13.

Vide Augst. lib. de grat. Christi.

Augst. Epist. 107.

inclusæ; neque de sufficientia divinæ administrationis, ad Deum ab omni iniustitiæ specie vindicandum, hominēque impios ab omni iusta excusatione arcendos: sed hisce omnibus in confesso positis, id unum queritur, an sufficiens gratia, non ad actum quemcunque supernaturalem, sed ad actum fidei salutiferæ producendum, & salutem suam operandam, omnibus & singulis personis in Ecclesia externa viventibus communicetur. Tale auxilium non esse commune omnium, hisce rationibus suadetur.

Primò, Scripturæ videntur reclamare. De quibusdam in Israëlita Ecclesia viventibus pronunciant, *Jehova non dedit eis cor ad intelligendum, nec oculos ad videndum, nec aures ad audiendum.* De Phariseis sic loquitur ipse Christus, *Non est datum illis nosse mysteria regni celorum.* Unde autem homines naturâ cæci, duri, & increduli, cor molle & fidele habere possunt, si cœlitus ab eo non detur, à quo *πᾶσι δὲ οὐκ ἀγαθὸν, καὶ πᾶσι δὲ ὄφελος τίλει;* Præclare Augustinus, *Fides inchoata & perfecta donum Dei est; & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare.* Sed dicent, Omnes in Ecclesia viventes, saltem sub hac conditione, *si ipsi voluerint*, posse à Deo accipere cor intelligens, molle, & fidele. Hoc perinde est, ac si dicerent, omnes posse à Deo accipere bonam voluntatem, si eam habeant antequam acceperint. Aliter nos docuit ipse Christus; *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum:* Aliter Apostolus; *Deus est qui dat nobis & velle & perficere:* Aliter doctissimus Fulgentius; *Deus qui voluntatem preparat, ipse eam donat:* — *Quam si Deus per suam gratiam homini non dederit, nunquam potest homo in Deum velle credere.* Frustra igitur suspendunt fidei habendæ possibilitatem à conditione humanæ voluntatis ante fidem acceptam Deo sese subicientis; cum Deo parere, & Bonum velle exerere, sit non dandæ fidei conditio, sed jam datæ fidei probatio.

Secundò, Specialis Dei misericordia, in Scripturis tantopere celebrata, universalis gratiæ Patronos refellit. Nam illud imprimis observandum est, quo fine hanc universalem gratiam stabilire conentur; nimirum, ut fidem faciant hominibus, Deum nullius conversionem & salutem ex speciali misericordia præcisè intendere, sed eâ lege hanc sufficientem gratiam omnibus administrare, ut efficacia gratiæ & salutis à libero uniuscujusque arbitrio deinceps dependeat. Si hanc sententiam amplexemur, ruit illud Paulinum, *Non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei,* — *Deus cuius vult miseretur, & quem vult indurat:* Ruit illud Augustini, *Non potest effectus misericordie Dei esse in hominis potestate; ut frustra illius misereatur Deus, si homo nolit.* Uho verbo, ex hac sententia, in ipsa gratiæ administratione non magis Deus miseretur servatorum, quàm perditorum: sed ser-

vari

Deuter. 29. 4.

Matth. 13. 11.

Jac. 1. 17.

De pred. sanctor.
cap. 9.

Joann. 6. 44.

Phil. 2. 13.

De verit. prædest.
lib. 1.

Rom. 9. 16, 18.

Lib. 1. ad Simp.
quest. 11.

Determinatio.

vati melius utendo gratia sufficiente, quam perdiri, eam per liberum suum arbitrium sibi esse non addiderunt.

Denique, hujus sententiae auctores innumera alia incommoda coguntur admittere, quae fides catholica non admittit. Primo, Deum in efficacia gratiae donatione expectare humanas voluntates, & ab illis dependere. Secundo, Ipsam Christi gratiam, quae revera facit ut faciamus, ex istorum sententia, sub conditione tantum agit; facit nimirum si nos facere velimus. Tertio, Maximam gloriandi ansam relinquit hominibus etiam fratribus; dum, quod minus est, Deo tribuit sufficientis gratiae subministrationem; quod majus est, illorum arbitrio relinquit, efficacem nempe eorundem conversionem. Facile esset multo plura congerere; sed nolo tumultuariâ hac meâ operâ vobis exordium creare.

FINIS.

